

ДЖОН ЛЬО КАРЕ ШПИОНСКО НАСЛЕДСТВО

Част 9 от „Джордж Смайли“

Превод от английски: Венцислав Венков, 2018

chitanka.info

1

Предлагам ви — в рамките на личните ми възможности — правдиво описание на ролята ми в британската операция за дезинформация с кодово название „Уиндфол“, проведена срещу източногерманската разузнавателна служба Щази в края на петдесетте и началото на шейсетте години и довела до смъртта не само на един от най-добрите английски тайни агенти, с които съм имал възможността да работя, но и на невинната жена, заради която той пожертва живота си.

Професионалният служител в разузнаването не притежава посилен имунитет към човешките чувства в сравнение с останалата част на човечеството. Много по-съществена за него е степента, до която съумява да ги потиска — в реално време или, както в моя случай, с петдесетгодишно закъснение. Само допреди два месеца, заслушан нощем от спалнята на моя дом — усамотената ми ферма в Бретан — в мученето на кравите и в кокошите свади, успявах решително да отблъсквам обвиняващите ме гласове, които периодически се мъчеха да нарушат съня ми. Прекалено млад бях, оправдавах се, прекалено доверчив, наивен и с по-низш чин. Ако търсите кого да скалпирате, разправях им, ориентирайте се към grosмайсторите на дезинформацията — Джордж Смайли и повелителя му Контрола. Защото именно тяхната изтънчена хитрост, подчертавах, тяхното извратено академично мислене, а не моето, родиха победата и страданието, известни ви под името „Уиндфол“. Затова едва сега, след като от службата, на която посветих най-хубавите си години, решиха да ми търсят сметка, се виждам принуден от напредващата старост и нарастващата озадаченост да опиша както светлите, така и тъмните страни на собственото ми участие в тази афера.

Дори самото ми вербуване от Сикрет Интелиджънс Сървис — или Цирка, както го наричахме ние, „младотурците“, в онези предполагаемо ведри времена, когато службата ни се помещаваше не в днешната гротескна крепост на брега на Темза, а в бомбастичната

викторианска купчина червени тухли, построена на извивката на Кеймбридж Съркъс^[1] — си остава за мен загадка, сравнима единствено с обстоятелствата на появата ми на бял свят, най-вече заради факта, че двете събития са неделими.

Баща ми, от когото са ми останали съвсем бегли спомени, бил според майка ми прахосник от живееща в централните английски графства богата англо-френска фамилия, човек с бързо топящо се наследство и необуздаеми апетити, компенсирани от любовта му към Франция. През лятото на 1930 г. отишъл на минерални бани в курортното градче Сен Мало на северното бретонско крайбрежие, обикалял по казината и maisons closes^[2] и изобщо се правел на бонвиван. По случайност и майка ми — единствено отроче на стар бретонски фермерски род, тогава двайсетгодишна — се оказала точно тогава в града в ролята си на шаферка на дъщерята на заможен аукционер на добитък. Поне тя така твърдеше. Но тъй като се явява ненадежден източник и е склонна да доукрасява фактите, щом не говорят в нейна полза, допускам, че може да се е озовала в града и с други, далеч не толкова благочестиви цели.

След церемонията по бракосъчетаването, разправяше тя, заедно с друга шаферка, подкрепени с някоя и друга чаша шампанско, се измъкнали от сватбеното веселие и както си били с официалните тоалети, тръгнали на разходка по гъстонаселената крайбрежна улица, по която се разхождал с определени намерения и баща ми. Майка ми била хубавичка и палава, приятелката ѝ — не чак дотам. Завихрил се бурен романс. Майка ми проявяваше разбираема свенливост по отношение на скоростта му. Набързо било уредено още едно бракосъчетание, чийто плод съм бил аз. Баща ми, изглежда, не бил по природа семеен човек и дори в началните години на брака съумявал така да си уреди живота, че отсъствията му да траят по-продължително от присъствията.

Тук обаче историята приема героичен оттенък. Войната, както е известно, променя всичко, та и баща ми успяла да промени за нула време. Едва я обявили, и той взел да блъска по вратите на британското Министерство на войната и да предлага услугите си на всеки, който ги пожелал. Пак според майка ми възложил си бил мисията да спаси еднолично Франция. Дали освен това си е поставял за цел да се спаси и от брачните окови е еретична мисъл, която така и не ми беше

разрешено да изразя дори шепнешком в присъствието на майка ми. Англичаните току-що били създали Управлението за специални операции с прословуто поставената му от самия Уинстън Чърчил задача „да подпали Европа“. Градчетата по югозападното бретонско крайбрежие гъмжали от германски подводничари, а нашият местен околийски център Лориан — бивша френска военноморска база — гъмжал по-силно от всички останали. Пет пъти пускали баща ми с парашут над бретонските равнини, където се свързвал с каквато група от Съпротивата успее да намери, допринасял лично към всеобщия хаос и накрая загинал по най-ужасен начин в ръцете на Гестапо в ренския затвор, оставяйки подире си пример за саможертва, какъвто не е по силите на един син да повтори. Другото, което ми бе завещал, беше неоправданата му вяра в британската система от независими частни училища, която, след цялата некадърност, която бе проявил в неговото си британско училище, ме беше обрекла и мен на същата орис.

Най-ранните си години изживях буквално в рая. Майка ми готвеше и не млъкваше, дядо ми беше строг, но добър, и фермата процъфтяваше. У дома разговаряхме на бретонски. В селското католическо начално училище красива млада монахиня, която бе работила шест месеца като о-пер момиче^[3] в Хъдърсфийлд, ни запознаваше с наченките на английския, а по силата на държавен указ — и с френския. През ваканциите тичах бос по поляните и склоновете около фермата ни, събирах елда, от чиито зърна майка ми правеше палачинки, грижех се за старата ни свиня Фадет и лудувах с останалите селски деца.

Бъдещето не ме интересуваше ни най-малко до мига, в който се стовари отгоре ми.

В Дувър пълничка лелка на име Мърфи — братовчедка на покойния ми баща, ме откъсна от ръката на мама и ме поведе към дома си в Ийлинг. Бях вече на осем. През прозореца на влака видях за пръв път преградни балони. По време на вечеря мистър Мърфи каза, че след няколко месеца войната щяла да свърши, а мисис Мърфи каза, че нямало; и двамата говореха бавно и повтаряха казаното, за да са сигурни, че ще ги разбере. На другия ден мисис Мърфи ме заведе в „Селфриджис“ и ми купи ученическа униформа, след което прилежно прибра касовите бележки. На по-другия ден вече стоеше на перона на

гара „Падингтън“ и плачеше, а аз ѝ махах за довиждане с новата си ученическа шапка.

Ненужно е да обсъждам в по-големи подробности наложеното ми по бащина линия поангличанчване. В края на краищата около нас бушуваше война. Училищата също бяха длъжни да се задоволяват с наличния материал. Така че аз престанах да съм Пиер и станах Питър. Нещастните ми знания по английски бяха обект на подигравки от страна на другарите ми, а френският ми с бретонски акцент — на лишените от възможност да се спасят мои учители. Почти между другото ме осведомиха, че селцето ни Ле Дьоз-Еглиз^[4] е било завзето от немците. Писмата от майка ми, ако изобщо стигаха до мен, се появяваха в кафяви пликове с английски марки и лондонски печати. Едва след години започнах да си давам сметка през какви смели ръце са минавали. От ваканциите ми е останал общ размазан спомен за детски лагери и сурогат родители. Подготвителните училища от червени тухли прераснаха в гранитно сиви частни училища, но учебната програма оставаше неизменна: същите проповеди на тема патриотизъм и имперска мощ, същото произволно насилие, безразлична жестокост и незадоволена, неадресирана сексуална похот. Една пролетна вечер през 1944 г., малко преди съюзническият десант в Нормандия, директорът ме привика в кабинета си, за да ми съобщи, че баща ми е загинал със смъртта на храбрите и че трябва да се гордея с него. От съображения за сигурност не ми се полагало да знам повече подробности.

Бях вече шестнайсетгодишен полуотгледан английски неприспособенец, когато в края на особено скучен летен срок се върнах в следвоенен Бретан. Дядо се беше споминал. Майка ми делеше вече легло с новия спътник в живота си „мосю Емил“. Нищо не ме свързваше с този мосю Емил. Едната половина на Фадет беше заминала при немците, другата — при Съпротивата. В желанието ми да избягам от противоречията на детството и подтикван от чувството за синовен дълг, се качих без билет на влака за Марсилия, където добавих година към възрастта си и се опитах да се запиша във френския Чуждестранен легион. Донкихотската ми авантюра приключи скоропостижно покрай един от редките случаи, в които легионът реши да се съобрази с майчините ми молби в смисъл, че съм бил по рождение французин, а не чужденец, и ме пусна да се върна

към състоянието ми на пленник, този път в лондонското предградие Шордич, където невероятният доведен брат на баща ми Маркърс имаше фирма за внос на ценни кожи и килими от Съветския съюз — който той упорито обаче наричаше Русия — и възнамеряваше да ме вкара в занаята.

И чичо Маркърс си остава една от многото неразгадани загадки в моя живот. До ден днешен не мога да се отърся от усещането, че предложението да ме вземе при себе си му е било подсказано някак си от моите бъдещи работодатели. А когато го попитах как точно е загинал баща ми, той неодобрително поклати глава — по повод не на баща ми, а на глупавия ми въпрос. Много пъти съм се чудил възможно ли е човек да се роди таен така, както други хора се раждат богати, високи или, да речем, музикални? Маркърс в никакъв случай не беше нито зъл, нито стиснат, нито лишен от доброта. Затова пък беше таен. Дошъл беше от Централна Европа, казваше се Колинс. Така и не разбрах какво име е носил преди това. Забързаният му английски се отличаваше с подчертан акцент, но и досега не знам кой е бил майчиният му език. На мен ми викаше Пиер. Имаше си приятелка на име Доли, собственичка на шапкарско ателие в Уопинг, която в петъчните следобеди го забираше от входа на склада му. Нямам никаква представа обаче къде прекарваха уикендите си и дали бяха женени — един за друг или за други хора. В живота на Доли фигурираше някой си Бърни, но така и не разбрах дали Бърни и се падаше съпруг, син или брат, понеже и Доли се беше родила тайна.

Както и все още не мога да кажа дали „Колинс Транс-Сайбириън Фар енд Файн Карпет Кърпани“ беше истинска търговска къща, или просто прикриваше събирането на разузнавателни данни. Когато впоследствие се опитах да разбера истината, се натъкнах на сляпа стена. Забелязал бях единствено че преди всяко пътуване до мострен панаир, било то в Киев, Перм или Иркутск, чичо Маркърс непрекъснато трепереше, а след връщането си се отдаваше на запой. И че в дните, предшествващи мострения панаир, обезателно наминаваше възпитан англичанин на име Джак, който флиртуваше със секретарките, надникваше в сортировъчната зала, провикваше се „Здравей, Питър, как си, момчето ми?“ — никога Пиер, — след което извеждаше Маркърс някъде на обилен обяд. И че след обяда Маркърс се заключваше в своя офис.

Джак се представяше за посредник в търговията с фини самурени кожи, но впоследствие ми стана ясно, че в действителност е търгувал с разузнавателни данни, понеже след като Маркърс обяви, че имал възбрана от лекаря си да посещава панаири, Джак покани мен, а не него, на следващия обяд, заведе ме в клуба „Травълърс“ на „Пел Мел“ и ме разпита дали не ми липсвал легионът, имам ли сериозна приятелка, по какви причини съм напуснал частното училище, след като съм бил капитан на отбора по бокс, и дали ме е привличала някога идеята да направя нещо полезно за родината ми, като под това имаше предвид Англия, понеже, ако съм съжалявал, че възрастта ми е попречила да се включа във войната, сега ми се отваряла невероятната възможност да наваксам. За баща ми спомена само веднъж, докато се хранехме, но съвсем мимоходом, стремейки се, изглежда, да създаде у мен впечатлението, че едва ли не съвсем е забравил за него.

— А, и по повод на твоя многоуважаван покоен татко. Ще ти кажа нещо съвсем неофициално, а ти не си ме чувал изобщо да го споменавам. Съгласен ли си?

— Да.

— Голям храбрец беше и дяволски полезни неща стори за родината. И за двете си родини. Разбрахме ли се?

— Щом казвате.

— Лека му пръст, в такъв случай.

Лека да му е, съгласихме се и вдигнахме безмълвен тост.

В елегантен провинциален дом в Хемпшър заедно с колегата си Санди и ефикасната девойка на име Емили, в която моментално се влюбих, Джак ми проведе кратък курс 1) по прибиране на материали от тайник в центъра на Киев — ставаше всъщност дума за разхлабила се буца хоросан в зидарията на стара будка за цигари, реплика от която бяха създали в оранжерията, и 2) по разчитане на сигнала, че мога да пристъпя към изваждането на материала — привързано към металния парапет опърпано парче зелена лента. Научи ме и как след това да дам знак, че съм опразнил тайника, като изхвърля празен пакет от руски цигари в кошчето за боклук до навеса на автобусната спирка.

— Между другото, Питър, поискай руска виза с френския си паспорт, а не с британския му вариант — подметна той небрежно и ми напомни, че фирмата на чичо Маркърс имала филиал в Париж. — И да

не си посмял да пипнеш Емили, между впрочем — добави, да не би да имах по-други намерения, каквито в действителност бяха налице.

* * *

Така се стигна до първата ми мисия, първата задача, поставена ми от учреждението, добило впоследствие известност под името Цирка, и първата ми представа за себе си като таен воин по образа и подобие на покойния ми баща. Вече не съм в състояние да изброя останалите мисии, които изпълних през следващите две-три години: най-малкото половин дузина — до Ленинград, Гданск и София, след това Лайпциг и Дрезден, — до една рутинни, поне що се отнасяше до мен, ако не се смяташе предхождащото всяка мисия напомпване и последващото я душевно разтоварване.

В течение на ред дълги уикенди в друг провинциален дом с друга прекрасна градина обогатих репертоара си с нови трикове от рода на вземане на контрамерки против проследяване и откриване на непознат таен куриер в тълпа. Някъде по средата на тези лудории, на скромна церемонийка в конспиративна квартира на Саут Одли Стрийт ми връчиха бащините медали за храброст — един френски и един английски — заедно с придружаващите ги грамоти. „Защо чак сега?“, можеше да попитам. Но вече се бях научил да не задавам въпроси.

Едва след като започнах да посещавам Източна Германия, в живота ми се появи и блуждаещата фигура на очилатия дебеланко с вечно притеснен вид Джордж Смайли. Това стана в Уест Съсекс през неделен следобед, в който докладвах за току-що завършилата ми мисия, но вече не на Джак, а на здравеняк на име Джим — чех по произход, приблизително на моя възраст, по фамилия, когато най-послед му позволиха да притежава такава, Придо. Споменавам го, защото и той щеше да играе съществена роля в по-нататъшната ми кариера.

Смайли прие рапорта ми, без почти нищо да каже; седеше, слушаше и само от време на време ме поглеждаше като някакъв бухал над дебелия рогови рамки на очилата си. Но след като приключих, ме покани да се поразходим в градината, която ми се стори безкрайна, вероятно заради присъединения към нея парк. Приказвахме, седнахме на пейка, продължихме да вървим, пак седнахме, но не преставахме да

разговаряме. Как я карала милата ми майчица? Жива и здрава ли била все още? Да, благодаря, добре е, Джордж. Започнала е да поизкукуригва, иначе нищо ѝ няма. А по повод на баща ми, запазил ли съм отличията му? Отвърнах, че майка ми всяка неделя ги лъска, което си беше самата истина. Но не споменах, че понякога ги окачва на моите гърди и плаче. За разлика от Джак обаче, Джордж нито веднъж не ме попита как я карам с момичетата. Вероятно се придържаше към максимата „Колкото повече, толкова по-добре“.

Но когато днес си спомням за този наш разговор, набива ми се на очи фактът, че той, умишлено или не, изобщо не се опитваше да ми наложи онази своя бащинска фигура, в която се превърна през годините. Допускам обаче, че чувството може да съм го изпитвал само аз, не и той. Със сигурност мога да кажа единствено, че когато той се реши да постави ребром въпроса, имах усещането, че най-послед съм се завърнал у дома, независимо че за мен домът ми беше на отсрещната страна на Ламанша, в Бретан.

— Питаме се — обяви той с глас, който сякаш идеше отдалеч — дали не те привлича идеята да започнеш работа при нас на по-редовни начала? Външните сътрудници не винаги се вписват добре в екипа, но се надяваме ти да направиш изключение. Заплатата не е голяма, а и често се налага човек да изоставя сегашната си кариера. От друга страна обаче, смятаме, че работата, която вършим, е от голямо значение, стига да те вълнува най-вече целта, а не самите средства.

[1] Главната квартира на британското разузнаване Сикрет Интелиджънс Сървис (МИ6) се намира на лондонския площад „Кеймбридж“ (Cambridge Circus). Оттам и пренебрежителното нарицателно Цирка (The Circus). — Б. пр. ↑

[2] Публичните домове (фр.). — Б. пр. ↑

[3] Au pair (фр.): младо момиче чужденка, която гледа децата и отчасти домакинството срещу подслон, минимално заплащане и възможност да изучава езика. — Б. пр. ↑

[4] Les Deux-Eglises (фр): Двете църкви. — Б. пр. ↑

2

Фермата ми в Ле Дьоз-Еглиз се състои от внушително извисяваща се, но неотличаваща се с нищо гранитна господарска сграда, строена през XIX в., един занемарен хамбар с каменен кръст върху фронтоната, останки от фортификационни съоръжения от отдавна забравени войни, древен зидан с камъни кладенец — от години неползван, но навремето реквизиран от бойци на Съпротивата за скривалище на оръжия, използвани срещу нацистките окупатори, — не по-малко древна външна пещ, изживяла времето си преса за сайдер и петдесет хектара безлично пасище, преминаващо в урви, които стигат до ръба на морето. Четири поколения от рода ми са живели в това имение. Аз съм петото. А имотът не е нито благороднически, нито печеливш. Десният прозорец на всекидневната ми гледа към възлестата островърха кула на църква от XIX в., а левият — към самостоятелен бял параклис със сламен покрив. Тъкмо от тези две религиозни сгради носи името си селото. Както и навсякъде другаде в Бретан, и тук или си католик, или си нищо. Аз съм нищо.

За да стигнеш до фермата ни от градчето Лориан, първо трябва да шофираш около половин час в западна посока по южното крайбрежие, през зимен шпалир от кльощави тополи, покрай камари камънаци от Хитлеровия атлантически вал, които, бидейки непреместваеми, бързо се сдобиват със статута на един съвременен Стоунхендж. След като изминеш трийсетина километра, започваш да търсиш с очи от лявата страна на пътя пицария с превзетото наименование „Одисея“, а скоро след това съзираш отдалеч вонящата автоморга, в която погрешно кръстеният с благородническото име Оноре — пияница и нехранимайко, с когото майка ми открай време ми е забранила да имам вземане-даване, — известен като селския гадняр, търгува с разни вехтории, стари автомобилни гуми и оборски тор. След очуканата табела „Деласю“, което е названието на маминия ми род, свиваш по разровения черен път и набиваш спирачки пред всяка дупка, освен ако не си пощаджията мосю Дени, който минава на слалом

между тях с пълна скорост. И той точно това правеше през въпросното слънчево ранно есенно утро, за най-голямо възмущение на кокошките по двора и възвишеното безразличие на моята любима Аморийоз — ирландската ми сетерка, прекалено заета в момента да почиства с език най-новото си котило, за да обръща внимание на някакви си там хорски дейности.

Що се отнася до мен, още в мига, в който мосю Дени — по прякор Генерала заради източения му ръст и предполагаемата му прилика с президента Дьо Гол — се разгъна от жълтата камионетка и се насочи към предното стълбище, от пръв поглед усетих, че стиснатото в кльошавата му десница писмо идва от Цирка.

* * *

В началото изобщо не се притесних, по-скоро намерих нещо забавно в случващото се. В британските разузнавателни служби някои неща не са променяни от време оно. Сред тях е и маниакалната загриженост за цвета на пощенските пликкове, които се ползват за целите на откритата кореспонденция. Не бива да изглеждат прекалено официални, тъй като това би могло да провали прикритието на получателя. Съдържанието на плика не бива в никакъв случай да е видимо, тоест пликът би трябвало да е по възможност подплатен. Чисто белият прекалено бие на очи; по-добре да е леко оцветен, стига да не е в някакъв любовен оттенък. Бледосиньо, да речем, или с лек намек за сиво — и двата варианта са приемливи. Този път се бяха спрели на бледосив.

Следващият въпрос: адресът на машина ли да е написан, или на ръка? Отговорът зависи от нуждите на намиращия се на конкретния терен получател, в конкретния случай — моя милост: Питър Гуилъм, бивш кадър, приел с благодарност да бъде пуснат на паша поради напреднала възраст. Дългогодишен жител на селски френски район. Нямащ навика да посещава ветерански възпоминателни сбирки. Без официално регистрирани близки. Получаващ пълна пенсия, следователно — евентуална мишена за изтезания. Извод: в отдалечено бретонско селце, където чужденци се срещат изключително рядко, напечатан на машина адрес върху сив плик с полуофициален вид и

английска пощенска марка би причинил въпросително повдигане на някои местни вежди, така че по-разумно ще е адресът да се изпише на ръка. С което стигаме до най-трудната част. В Офиса — или каквото там наричат себе си днес в Цирка — не могат да си представят нещо да излезе оттам без никакъв гриф, пък било то и най-обикновено *Лично*. Дали пък да не му лепнем и едно *Персонално* за по-убедително? А *Лично и персонално, само до получателя*? Много тежко става. Най-добре да си остане само *Персонално*. Макар че за този конкретен случай най-добре ще е да пише *Персонал*.

„Артилери Билдингс“ 1
Лондон SE14

Драги Гуилъм,

Не се познаваме, затова ми позволете да Ви се представя. Участвам в ръководството на бизнеса на някогашната Ви фирма, в която завеждам както текущи, така и минали търговски дела. Наскоро изплува с неочаквана острота случай, в който преди години и Вие сте играли значителна роля, така че не ми остава друго, освен да Ви помоля да се явите при първа възможност в Лондон, за да ни помогнете в изготвянето на нашия отговор.

Упълномощен съм да Ви предложи възстановяване на направените от вас пътни разходи (икономическа класа), а така също и дневни в размер на 130 лири, съобразени с преобладаващите в Лондон цени за целия Ви произтичащ от случая престой.

Тъй като не разполагаме с Ваш телефонен номер, бъдете така любезен да се свържете с Таня за нейна сметка на гореупоменатия номер или, ако разполагате с електронна поща, на долния имейл адрес. Колкото и да не желая да Ви притеснявам, налага ми се да подчертая, че става дума за доста спешен въпрос. Позволете ми накрая да привлека вниманието Ви към т. 14 от споразумението за Вашето напускане.

Искрено Ваш,
А. Бътърфийлд
(ЮК на ЗС)

П.П. Моля, не забравяйте да представите задграничния си паспорт на рецепцията. А.Б.

„ЮК на ЗС“ ще рече „юрисконсулт на завеждащия службата“. „Т. 14“ гласи „доживотното задължение да се явявам, когато Циркът има нужда от мен“. А „позвовете ми да привлека вниманието Ви“ означава просто „не забравяйте кой ви плаща пенсията“. Имейл изобщо нямам. А защо писмото му е без дата? От гледна точка на сигурността ли?

Катрин е слязла до овощната градина с деветгодишната си дъщеря Изабел, за да си поиграе малката с двете зловни козички, които приютихме наскоро. Катрин е слаба жена с широко бретонско лице и лениви кафяви очи, които те премерват безизразно. Щом протегне напред ръце, козичките скачат в обятията ѝ, а малката Изабел, която изживява радостите по своему, плясва с ръце и се завърта около петата си в личен израз на възторг. Но мускулестата Катрин трябва все пак да внимава козичките да ѝ скачат една по една, иначе могат да я съборят. А Изабел тотално ме пренебрегва. Притеснява се, когато среща чужд поглед.

В полето зад гърбовете им приходящият глух ратай Ив се е прегърбил и бере зеле. Отсича с дясната ръка стъблото, с лявата хвърля зелката в количката, но без да променя ъгъла на превитото си тяло. Наблюдава го старият сив кон Артемис — поредният намереник на Катрин. Преди две-три години бяхме подслонили и избягал от една от съседните ферми щраус. Катрин се беше обадила на фермера, но той ѝ казал да го задържи, понеже бил прекалено стар. По някое време щраусът се спомина кротко и го погребяхме с почести.

— Търсиш ли нещо, Пиер? — пита ме Катрин.

— Налага ми се да замина за няколко дни — отвърщам.

— За Париж ли? — Катрин не одобрява моите пътувания до Париж.

— За Лондон — казвам. И понеже дори като пенсионер се нуждая от легенда, добавям: — На погребение.

— Твой близък ли?

— Отдавна не ми е — отговарям с твърд тон, който и самия мен ме изненадва.

— Значи, не е важно. Довечера ли тръгваш?

— Утре. Със сутрешния полет от Рен.

Навремето, щом ми свирнеха от Цирка, хуквах да хвана първия възможен полет от Рен. Днес случаят не е такъв.

* * *

Само човек издигнал се до шпионското съсловие в някогашния Цирк може да разбере онова отвращение, което изпитах в четири следобед на другия ден, след като платих таксито и се заизкачвах по стоманената рампа към шокиращо впечатляващото ново главно управление на Службата. Трябва да си бил на мое място в разцвета на шпионското ми битие, когато съм се завръщал пребит като куче от умора от някой забравен от бога имперски аванпост — най-вероятно част от съветската империя или някой затънтен неин член. Пристигнал си директно с автобус от лондонското летище, взел си метрото до Кеймбридж Съркъс. Екипът от отдел „Производствен“ чака да чуе рапорта ти. Изкачваш се по петте протъркани стъпала до входа на архитектурния цирей във викториански стил, който някои наричат Централата, Службата или просто Цирка. И чак тогава усещаш, че си си у дома.

Нямат значение доскорошните ти разпавии с отдел „Производствен“, „Финансов“ или „Административен“. Това са си семейни дразги между базата и полевите работници. Портиерът ти пожелава „добро утро“ от будката си със свойското „Добре дошъл, мистър Гуилъм“ и те пита дали не желаеш да оставиш на гардероб куфара си. А ти му отвърщаш: „Не, благодаря, Бил“, или Мак, или който е дежурен в този ден, и дори не си правиш труда да си покажеш пропуска. Не си сигурен дори за какво е тази усмивка на лицето ти. Пред теб са трите капризни стари асансьора, които ненавиждаш още от деня на постъпването си — но днес два са блокирали по горните етажи, а третият е на разположение единствено на Контрола, така че хич и не си прави никакви илюзии. А пък и ти, откровено казано, предпочиташ да се луташ из лабиринтите от коридори и задънени пасажи, които с проядените от червеи дървени стълбища, очуканите пожарогасители, изпъкналите огледала и вонята на застояли фасове,

нескафе и дезодорант са физическо олицетворение на света, който си избрал да обитава.

За да доживееш до днешната чудовищна сграда, която крещи на всеослушание „Добре дошли в Шпионоландия-на-Темза“.

Заставам пред армираното стъкло на приемното гише под зорките погледи на сурови мъже и жени по анцузи и наблюдавам как плъзгаща се метална табличка поглъща британския ми паспорт. Лицето зад стъклото е женско. Но електронният глас с нелепите ударения е на самодоволно парвеню от мъжки род:

„Моля, поставете *всички* ключове, мобилни телефони, монети, ръчни часовници, писалки и химикалки и всякакви *други* намиращи се у вас вещи в касетата на масата вляво от вас, задръжте *белия* талон, който съответства на вашата касета и с *обувки* в ръка преминете незабавно *през* вратата с надпис «Посетители».“

Паспортът ми се връща. Преминавам незабавно, бодро четиринайсетгодишно девойче ме опипва с нещо като хилка за пинг-понг, после ме облъчват във вертикален остъклен ковчег. Бодрото девойче ме изчаква да си нахлузя обувките и да им завържа връзките — процедура, която, не знам защо, ми се струва далеч по-унизителна от онази по събуването им, — след което ме изпровожда до немаркиран асансьор с въпроса дали денят ми минава добре. Ни най-малко. И нощта ми не мина добре, ако иска да знае, но нея това не я интересува. Благодарение на писмото от А. Бътърфийлд ме споходи безсъние, каквото не ме беше измъчвало поне от десет години насам, но и това не мога да ѝ кажа. Поначалото съм действено животно — или поне бях такова. Естественият ми хабитат е разузнаването на открит терен. А сега, достигнал така наречената „зряла възраст“, изведнъж установявам, че появилото се изневиделица писмо в стил „Скъпи Джон“ от най-новото превъплъщение на Цирка, съдържащо нареждането да се явя незабавно в Лондон, е способно да осъди душата ми на целонощно скиталчество.

Междувременно стигаме до нещо, което вероятно е най-горният етаж, макар по нищо да не личи. В обитавания някога от мен свят именно на най-горния етаж се съхраняваха най-големите тайни. Куп електронни карти висят на ширити от врата на младата ми придружителка. Отваря ми ненадписана врата, влизам и тя я затваря подире ми. Опитвам дръжката. Не мърда. Не че през живота ми не са

ме заключвали, но всеки път го е правела противниковата страна. Стаята е без прозорци, а стените ѝ са изрисувани по детски с цветя и къщички. Творби на отрочетата на А. Бътърфийлд? Или графити от по-раншни пленници?

И къде изчезна всичкият шум? Колкото повече се заслушвам, толкова по-гадна става тишината. Никакво напевно тракане на пишещи машини, никакъв звън от оставени да се съдират от отчаяние невдигнати телефони, никакви стенания по голото дюшеме на коридорите от разпадащи се архиварски колички, способни да заглушат дори млекарска моторна триколка, нито едно изцепване от бесен мъжки хор да *престанеш с проклетото си подсвиркване!* Нещо е умряло по трасето от Кеймбридж Съркъс до брега на Темза, и то не е само скърцането на количките.

Полагам морно тяло върху тапициран с кожа метален стол. Прелиствам омазан екземпляр на „Прайвът Ай“ и се чудя аз ли съм загубил чувството си за хумор, или списанието. Ставам, пробвам пак вратата, премествам се върху друг стол. Вече съм стигнал до предположението, че А. Бътърфийлд извършва задълбочен анализ на езика на моето тяло. Голям зор ще види, ако съм познал, понеже до рязкото отваряне на вратата и нахлуването на късо подстриганата пъргава жена на четиридесет и нещо, която е в делови костюм и ме поздравява на изчистен от класови признаци акцент „А, здравейте, Питър. Чудесно е, че сте тук. Казвам се Лора. Готов ли сте за срещата ни?“, аз вече съм преживял набързо всички свои грешки и провали през дългогодишния ми стаж на лицензиран мошеник.

Прекосяваме с маршова стъпка празен коридор и влизаме в бял, хигиеничен офис със запечатани прозорци. Иззад масата изскача по риза и тиранти червендалест очилат випускник на английско частно училище на неопределима възраст и грабва десницата ми.

— Божичко! *Питър!* Ама ти направо *младееш!* И половината от годините ти не бих ти дал! Добре ли пътува? Кафе? Чай? *Честна дума:* нищо ли не искаш? Толкова мило, че прие да дойдеш. *Безкрайно* полезен ще си ни. Запознахте ли се с Лора? Няма начин да не сте. Извинявай, че те оставих да чакаш толкова време оттатък. Обадиha ми се от най-високо място. Но вече приключих. Сядай, където ти е удобно.

Безброй свойски примигвания с очи в израз на допълнителна близост придружават цялото му изказване, докато ме отвежда до стол

за наказания^[1] със странични облегалки за дълъг престой. Самият той сяда на срещуположната страна на масата, върху която са струпани стари на вид папки от Цирка с грифове за секретност, използващи всички възможни цветове съчетания от държавните флагове по света. Навира зад тях дългите ръкави на ризата си така, че да не мога да ги виждам, и кръстосва пръстите си под брадичката.

— На мен, между другото, ми викат Бъни — обявява. — Адски глупав прякор, от който не мога да се отърва, понеже ми е от детинство. И вероятно е основната причина да ме набутат *тук*, в това ведомство. Ти представяш ли си ме иначе как се перча по коридорите във Върховния съд, а всички останали припкат подире ми и ми викат „Зайче, Зайче“?

Този с всички ли така разговаря? Такъв ли е изказът на средностатистическия днешен юрист на средна възраст в Сикрет Сървис? Хем някакви съвременни лафове, хем с единия крак все още в миналото? Отдавна съм загубил представа за днешното състояние на английския език, но най-вероятно е такъв, ако съдя по изражението на Лора, която се настанява до него. Дори седнала, тя не губи вида си на готов да ти се нахвърли кръвожаден звяр. Пръстен печат на средния пръст на дясната ръка. Останал ѝ от баща ѝ? Или кодиран сигнал за сексуалните ѝ предпочитания? Усещам колко дълго съм бил откъснат от Англия.

Разговор на маловажни теми, направляван от Бъни. И двете му дъщери обожавали Бретан. Лора е посещавала Нормандия, но не и Бретан. Не споменава с кого.

— Но щом си родом от Бретан, Питър — възкликва ни в клин, ни в ръкав Бъни, — не би ли трябвало да те наричаме Пиер!

— Добре съм си и като Питър — отвърщам.

— Та да си дойдем на думата, Питър: най-просто казано, *изправени* сме пред *юридическа каша*, която трябва да си изясним — подхваща Бъни, този път с по-бавен и по-силен тон, понеже е успял да мерне новите слухови апаратчета, които надничат иззад побелелите ми къдрици. — Ситуацията все още не е *критична*, но е напрегната и, боя се, доста *възривоопасна*. Поради което разчитаме много на помощ от твоя страна.

При което аз отговарям, че с най-голямо удоволствие ще се опитам да помогна, Бъни, и много се радвам, че все още мога да съм

ви полезен след всичките тези години.

— Не е нужно да пояснявам, че съм тук, за да защита *Службата*. Това е служебното ми задължение — продължава Бъни, все едно че изобщо не съм си отварял устата. — А ти си тук в качеството ти на частно лице. Е, на бивш служител по-точно, отдавна излязъл в заслужена пенсия, надявам се. Но не мога в *никакъв* случай да ти гарантирам, че *твоите* интереси и *нашите* интереси ще съвпадат във всеки момент. — Очи, превърнали се в процепи. Мъртвешка усмивка. — Така че само *едно* искам да отбележа, Питър: колкото и да те уважаваме за огромните ти заслуги към Офиса в миналото, днешният Офис е това тук. И ти си си *ти*, а пък *аз* съм безмилостен юрист. Как е Катрин?

— Благодаря, добре е. Защо питаш?

Понеже аз не съм я включил в списъка. Искане да ме стресне. Да ми съобщи, че истинската схватка тепърва предстои. И колко големи са очите на Службата.

— Чудехме се дали не следва и нея да впишем в доста дългия поменик на бившите ти съдружнички в живота — пояснява Бъни. — Не за друго, а защото така е по правилника на Службата, нали ме разбираш.

— Катрин ми е наемателка. Дъщеря и внучка на предишни наематели. Да живея в една и съща сграда с нея си е лично мой избор, а доколкото на вас ви влиза в работата, нито веднъж не съм преспивал с нея, нито имам подобни намерения. Това достатъчно ли ви е?

— Напълно. Благодаря.

Първата ми лъжа, при това много убедително изказана. А сега — рязко париране на атаката:

— Правилно ли долавям, че май ще трябва и аз да се подсигурия с юридическа защита? — подсказвам.

— Засега не е нужно, а и надали можеш да си го позволиш предвид днешните адвокатски хонорари. При нас се водиш първо женен, а след това разведен. И двете ли са верни?

— Напълно.

— И то в рамките на една година. Впечатляващо.

— Благодаря.

Шегуваме ли се? Или предизвикваме? По-скоро второто, подозирам.

— Младежко неблагоприятие? — подсказва Бъни с все същия учтив тон на разпитващ.

— Недоразумение — поправям го. — Други въпроси?

Бъни обаче не отстъпва лесно и много държи да отчете този факт.

— Ще ми се да знам от кого е... детето? Чие е? От кой баща? — с неизменния полиран глас.

Преструвам се на замислен.

— Знаеш ли, че не ми е минавало и през ум да я питам — отвърщам. И докато той още размишлява върху чутото: — Понеже така и така стана дума кой какво на кого, да те питам и аз Лора какво търси тук? — вмятам.

— Лора е *история* — отговаря високопарно Бъни.

Историята е безизразна жена с къса коса, кафяви очи и без грим. И никой вече не се смее, освен аз.

— Та какво пише там, в обвинителния акт, Бъни? — подпитвам закачливо, понеже явно предстои да влезем в близък бой. — „Запалил корабостроителницата на Нейно Величество“?

— Е, ти почна да прекаляваш по малко, Питър! Чак пък „обвинителен акт“! — възразява Бъни с не по-малка закачливост. — Просто се налага да изясним някои неща. Позволи ми по този повод да ти задам само *един* въпрос преди останалите. Може ли? — И стиска очи. — Операция „Уиндфол“. Как я организирахте, кой я ръководеше, в какво се провалихте и каква беше твоята лична роля в нея?

Наистина ли на душата ти олеква, когато се оправдаят най-лошите ти надежди? Не и в моя случай.

— „Уиндфол“ ли каза, Бъни?

— „Уиндфол“. — Повторено с по-силен глас, да не би да е минало покрай слуховите ми апаратчета.

Недей да бързаш. Помни, че вече си на години. Не можеш да разчиташ на паметта си като преди. Дай си повече време.

— И какво точно е представлявала „Уиндфол“, Бъни? Напомни ми. За кой период от време става дума?

— Началото на шейсетте, най-общо казано. Поне за днес.

— Операция, казваш?

— Тайна операция. С наименование „Уиндфол“.

— И насочена срещу кого?

Лора се обажда откъм невидимата с периферното ми зрение зона:
— Съветите и техен сателит. Насочена срещу източногерманското разузнаване. Известно и с названието *Щази* — изревава мощно, за да е сигурна, че ще я чуя.

Щази? Щази? Само секунда и ще се сетя. А, да — Щази!

— И с каква цел, Лора? — питам, след като съм си изяснил за какво говорим.

— Дезинформация, подвеждане на врага, опазване на важен източник. Внедряване в московския Център с цел разкриването на предполагаем предател или предатели в редиците на Цирка. — И като превключва на буквално умотелен тон: — Лошото е, че досиетата, с които разполагаме по въпроса, са *пълна* нула. Само куп препратки към досиетата, които са се изпарили. Тоест изчезнали, вероятно откраднати.

— „Уиндфол“, „Уиндфол“ — повтарям, клатя глава и се усмихвам по старчески, като човек, който не е чак на толкова много години, колкото му приписват. — Съжалявам, Лора, но нищо не ми говори.

— Не ти ли звънва поне някое съвсем слабо звънче? — пита Бъни.

— Нито едно, за жалост. Абсолютна тишина — казвам, мъчейки се да прогоня изплувалия в паметта ми мой младежки образ в униформата на доставчик на пици, изгърбил се над рамката на учебния ми мотоциклет, устремен заедно със специалната посреднощна поръчка от управлението на Цирка до „неопределен лондонски адрес“.

— А и в случай че съм пропуснал да спомена, или ти не си ме чул — продължава Бъни с възможно най-безизразен глас, — у нас е заседнало впечатлението, че в операция „Уиндфол“ е участвал и твой приятел и колега Алек Лиймас, който, може би сега *изведнъж* ще си спомниш, е бил застрелян в подножието на Берлинската стена, докато е бързал да се притече на помощ на приятелката си Елизабет Голд, която вече била застреляна в подножието на Берлинската стена. Или и това си забравил вече?

— Как, по дяволите, се забравя подобно нещо — озъбвам се. След което си позволявам да добавя под формата на обяснение: — Но ти ме питаше за някаква „Уиндфол“, а не за Алек. Затова ти и отвърнах, че нямам спомен. Защото такава операция не помня. За пръв път я чувам. Съжалявам.

При всеки разпит отрицанието е онова, което накланя везната. Няма значение какви любезности са били разменени до този момент. Мине ли се през точката на отрицание, нещата се променят из основи. На нивото на тайния полицейски агент отрицанието най-вероятно предизвиква мигновена ответна реакция, най-вече заради това, че средностатистическият таен полицейски агент е по-глупав от субекта насреща му. Затова пък печеният следовател отчита, че вратата е затръшната в лицето му, но не си поставя за цел веднага да я разбие с шут. Предпочита вместо това да се окопоти и да атакува целта от друг ъгъл. И ако съдя по доволната усмивка на Зайчето Бъни, той точно това се кани да направи.

— Та така, Питър — обявява с гласа, предназначен за глухите, въпреки уверенията ми. — Абстрахирайки се за миг от въпроса за операция „Уиндфол“, ще възразиш ли особено, ако двамата с Лора те поразпитахме във връзка с общия принципен въпрос?

— А той е?

— За личната отговорност. Извечният проблем за това, *докъде се простира подчинението* на началническите заповеди и откъде започва отговорността за личните действия на служителя. Разбираш ли за какво ти говоря?

— Едва-едва.

— Действаш на терен. От Централата са ти дали зелен сигнал, но не всичко върви по план. Пролива се невинна кръв. Според някой, ти или твой близък колега сте превишили правата си, нарушавайки получените заповеди. Поставял ли си се някога в подобна ситуация?

— Не съм.

Или е забравил, че не чувам, или е решил, че чувам.

— Ти лично не можеш ли да си представиш, поне на абстрактно ниво, как би възникнала такава ситуация? Особено като имаш предвид колко пъти през дългогодишната си оперативна кариера си се озовавал притиснат в ъгъла?

— Не. Не мога. Съжалявам.

— Нито един момент ли не си изживявал, в който да ти се е струвало, че си надвишил заповедите на Централата и си поставил

началото на нещо, което не си в състояние да спреш? Когато си поставил личните си чувства, потребности — *апетити* дори — над своя, така да се каже, дълг? С потресаващи последствия, каквито не си си поставял за цел, нито си предполагал?

— Че да си докарам някое порицание от Централата, така ли? Или Лондон да ме отзове. А в най-лошия случай, направо да ме изрита — подсказвам със съответната дисциплинарна строгост на изражението.

— Погледни по-широко върху нещата, Питър. Представи си, че там някъде, навън, съществуват трети лица с нахърнени законни интереси. Най-обикновени хора от външния свят, които, вследствие на нещо сторено от теб — по погрешка, заради изтървани нерви или временна плътска слабост — са се превърнали в съпътстващи жертви. Хора, които *след години* — евентуално след цяло поколение — са си наумили, че могат да натикат Службата в сензационно съдебно дело. И да изстискат от нея яко съдебно обезщетение или ако това не стане, да я осъдят като частни лица за непредумишлено убийство или нещо още по-лошо. Имам предвид не само Службата като цяло, но и — веждите му политат в израз на предвзета изненада — конкретно назован бивш неин служител. И *такава* възможност ли никога не си допускал? — Вече звучи не толкова като юрист, колкото като лекар, подготвящ те за възможно най-лошата вест.

Опитвам се да спечеля малко време. Почесвам се по одъртялата глава. Не се сещам.

— Май покрай стремежа ми да създавам повече ядове на противника не ми е останало време и за това да си мисля. Когато отпред ти е противникът, а отзад — Централата, не ти остава кой знае колко време да философстваш.

— На тях ще им е най-лесно да започнат с *парламентарна процедура*, да подготвят нещата за *съдебно дирене* чрез *официално уведомително писмо*, но без да стигат до дело.

Извинявай, Бъни, ама ми трябва още мъничко време да помисля.

— А даде ли се впоследствие ход на делото, *парламентарното разследване* ще се прекрати, оставяйки съда да действа на воля, по свое усмотрение. — Напразно очаква да кажа и аз нещо, затова засилва натиска: — Нима названието „Уиндфол“ продължава да не събужда никакви спомени у теб? Не ти ли е звъннало все още звънчето за тайна

операция, продължила цели две години, в която си играл значителна — някои дори я определят като героична — роля? И нямаш и най-малък спомен от нея?

След това Лора ми задава същия въпрос с немигащите си монахински очи, а аз пак се преструвам, че се ровя из старческата си памет и — дявол да го вземе — пак за абсолютно нищо не се сещам, но какво да се прави, старост-нерадост, отчаяно клатя побелялата си глава.

— Да не би да става дума за някакво тренировъчно занятие? — питам бойко.

— Лора току-що ти обясни за какво става дума — срязва ме Бъни, а аз на свой ред признавам „Ама, да, разбира се“ и се мъча да придобия притеснен вид.

* * *

Временно сме се отдалечили от „Уиндфол“ и вместо това пак се занимаваме със заплахата някой най-обикновен човек от външния свят първо да се заяде в парламента с конкретно назован бивш служител на Службата, а след това да я ухапе отново в съда. Но и до този момент не сме уточнили за чие име и за кой конкретен бивш служител би могло да става дума. А говоря в първо лице множествено число, защото, ако някога ви се е налагало да участвате в разпит, знаете, че в един момент се възцарява атмосфера на съучастие и заедно с разпитващите ви се озовавате на една и съща страна на масата, а на отсрещната страна остават само въпросите, на които търсите отговора.

— Да вземем за пример личното ти кадрово досие, Питър, или по-точно онова, което е останало от него — оплаква се Лора. — То не само е било прочистено, ами направо са го оглозгали. Хубаво, отчитаме, че някои от по-чувствителните приложения към него са били прекалено тайни, за да влязат в общия архив. В това отношение не би трябвало да има спор. Точно такава е ролята на тайните приложения. Но какво, мислиш, намираме в самия архив с ограничен достъп? Огромна кръгла нула.

— Шибана работа — обобщава накратко положението Бъни. — Ако се съди по досието ти, цялата ти кариера в Службата е вагон с

лайнени протоколи за унищожаване.

— Меко казано — отбелязва Лора, явно без ни най-малко да се притеснява от несъвместимия с юриспруденцията речник на колегата си.

— Но в интерес на справедливостта, Лора — намята изведнъж Бъни фалшивата тога на пръв приятел на обвиняемия, — би следвало да допуснем и възможността всичко това да е пъклено дело на прословутия злодей Бил Хейдън. — След което се обръща към мен: — Надявам се поне Бил Хейдън да помниш все още.

Хейдън? *Бил Хейдън*. Как да не го помня: ръководен от Съветите двоен агент, който в качеството си на председател на всемогъщата Междуведомствена комисия за ръководство, известна с прозвището „Междуведомствената“, в продължение на три десетилетия съобщавал всичките й тайни на московския Център. Да не говорим, че точно неговото име ми се въртеше в главата през по-голямата част на денонощието, но това не значи, че ще взема да скоча във въздуха и да изкрещя „Врата му ще прекърша на това копеле, само да ми падне“ — тъй като в конкретния случай тази работа, за всеобща радост на отбора домакин, я свърши друг мой случаен познат.

Междувременно Лора продължава упорито разговора си с Бъни.

— Лично аз, Бъни, нямам и капка съмнение по въпроса. Следите от намесата на Бил Хейдън личат по целия архив с ограничен достъп. А пък Питър е един от първите, които са го надушили, нали, Питър? В качеството ти на личен помощник на Джордж Смайли. Негов вардянин и верен последовател, нали така?

Бъни клати глава с благоговение:

— Джордж Смайли. Най-добрият оперативен ръководител в историята на Службата. Съвестта на Цирка. Неговият Хамлет, както са го наричали някои хора, може би не съвсем заслужено. Каква личност! И все пак, поне що се отнася до операция „Уиндфол“ — продължава да говори той на Лора, все едно мен изобщо ме няма в стаята, — не допускаш ли вероятността ограниченият архив да е бил ограбен не от *Бил Хейдън*, а от самия Джордж Смайли, независимо по каква причина? Върху протоколите за унищожаване се срещат някакви доста странни подписи. Имена на хора, за които ние с теб през живота си не сме чували. В случая нямам предвид *лично* Джордж Смайли. Той, естествено, безспорно е прибягнал до услугите на предан помощник.

Някой, който е изпълнявал сляпо заповедите му, без да се замисля за законността им. Той, нашичкият Джордж, никога не е цапал ръцете си, при цялото си величие.

— Имаш ли да кажеш нещо по въпроса, Пийт? — пита Лора.

Имам, разбира се, и то най-категорично. Мразя да ме наричат Пийт, а и целият разговор поема в крайно неконтролируема посока.

— За какъв дявол ще му е дотрябвало точно на Джордж Смайли да краде досиета на Цирка, Лора? За Бил Хейдън разбирам. Той и вдовишката лепта е бил готов да задигне^[2], докато си е подсвирквал весело.

Подсмихваш се тихичко и поклащаш старческата си глава, за да подскажеш на тези, младите, че изобщо си нямат представа за действителното състояние на нещата по онова време.

— Лично аз си представям каква причина може да е имал Джордж, за да ги открадне — отвърща Бъни от името на Лора. — Завеждал е направление „Тайни операции“ през най-мразовитото десетилетие на Студената война. Воювал е с голи ръце за власт срещу Междуведомствената. Без правила, независимо дали е ставало дума за кражба на агенти, или взаимно разбиване на сейфовете. Замесил Службата в най-мръсните операции в историята ѝ, замислени лично от него. Надвивал на съвестта си в името на по-важната цел. При това, доста често. Така че никак не ми е трудно да си представя как този ваш Джордж замита някое и друго досие под килима. — След което ме поглежда право в очите. — Освен това си те представям и теб как му помагаш без капчица угризения. Някои от онези странни подписи имат забележителна прилика с твоя почерк. На теб дори не ти се е налагало да ги крадеш. Просто си ги изписвал на нечие чуждо име и готово. А що се отнася до непрежалимия трагично загинал на Берлинската стена Алек Лиймас, неговото лично досие не е било оглозгано, ами направо е изчезнало безследно. Дори едно оръфано картонче няма в централната картотека. Не личи да се трогваш особено от думите ми.

— Ако искаш да знаеш, шокиран съм до дън душа. И потресен. Дълбоко, при това.

— От кое? От самото ми предположение, че може да си задигнал досието на Лиймас от тайния архив и да си го скрил в хралупата на някое дърво ли? Доста досиета си задигнал навремето по искане на чичо ти Джордж. Защо и онова на Лиймас да не е било сред тях?

Просто ей така, за спомен, след като са го покосили редом до... как се казваше там приятелката му?

— Голд. Елизабет Голд.

— А, нея поне я помниш. Наричана за по-кратко Лиз. И *нейното* досие е изчезнало. Човек неминуемо си представя романтичната гледка как досиенцата и на Алек Лиймас, и на Лиз Голд отлитат заедно в небитието. А вие двамата с Лиймас откъде станяхте толкова гъсти дружки, да те питам? Братя по оръжие до самия край, доколкото разбирам.

— Действахме заедно.

— „Действахте“ в смисъл?

— Алек беше по-голям от мен. И по-мъдър. Когато му възложи дадена операция и му потрѣбваше помощник, винаги мен избираше. И ако кадровиците и Джордж нямаха нищо против, ни чифтосвах.

Лора се завръща в разговора.

— Дай ни все пак два-три примера за подобно *чифтосване*. — Тонът ѝ е дълбоко пропит от неодобрение към чифтосването, но аз грабвам с удоволствие възможността да се отклоня от темата.

— Ами, реално погледнато, с Алек май се сдушихме в Афганистан към средата на петдесетте години. Първата ни съвместна мисия беше да се внедрим в малки групи в Кавказ, в Русия. Сигурно ви се струва адски *старомодно*. — Пак се засмивам. И поклащам глава. — Честно казано, не завоювахме кой знае какви успехи. Девет месеца по-късно го преместиха в Прибалтика, да вкарва и изтегля агенти от Естония, Латвия и Литва. Пак беше поискал да му помагам и аз съответно се включих. — За нейно осветление добавям: — Както съм убеден, че ти е известно, Лора, в онези времена прибалтийските държави бяха част от Съветския блок.

— Знам. А Лиймас официално е бил базиран в Травемюнде, права ли съм? В Северна Германия?

— Точно така, Лора. Под прикритие, като член на Международната група за океаноложки изследвания. Опазване на риболова денем, десанти с бързоходни моторници нощем.

Бъни прекъсва интимния ни разговор.

— Тези нощни десантни операции нямаха ли някакво название?

— „Джакнайф“^[3], ако не ме лъже паметта.

— Но си сигурен, че не е било „Уиндфол“?

Правя се, че не съм го чул.

— „Джакнайф“. Изтрая две-три години и я прекратиха.

— „Изтрая“ по какъв начин?

— Ами, първо си изнамираш доброволци. Обучаваш ги в Шотландия или в Шварцвалд, където намериш. Естонци, латвийци. След което се захващаш да ги връщаш там, откъдето са дошли. Изчакваш да настъпи новолуние. Гумени лодки. Почти безшумни извънбордови двигатели. Уреди за нощно виждане. Приемащата група сигнализира, че брегът е чист. Дебаркираш. Или поне агентите ти дебаркират.

— И след като агентите са дебаркирали, вие с Лиймас какво правите? Освен да извадите бутилката, което, поне що се отнася до Лиймас, доколкото разбирам, е била задължителната следваща стъпка.

— Ами, няхаме повече работа там, не мислиш ли? — отговарям, но отказвам да захвапя стръвта. — Правилото е да се измъкнеш колкото се може по-чевръсто. Оставяш ги на мира. Теб, между впрочем, какво те интересува това?

— В известен смисъл търся начин да те усетя що за човек си. А отчасти и защото недоумявам: как може така ясно да си спомняш „Джакнайф“, а да не помниш нищичко от „Уиндфол“?

И пак Лора:

— Като казваш „оставяш ги на мира“, предполагам, че имаш предвид „оставяш ги на произвола на съдбата“.

— Така да е, щом настояваш, Лора.

— А тя е? За съдбата им става дума. Или това вече не го помниш?

— До един измряха.

— „Измряха“ в буквалния смисъл на думата ли?

— Едни бяха пленени още при дебаркирането. Други през следващите два-три дни. Трети успяха да обърнат и да ги пратят обратно срещу нас, и чак след това ги екзекутираха — озъбвам се, понеже усещам как гневът напирва в гърлото ми, но не изпитвам особено желание да го възпра.

— И върху кого стоварваме вината, Пийт? — не отстъпва Лора.

— За кое?

— За смъртта им.

На това място няма да навреди една слаба експлозия.

— Върху проклетия внедрен сред нас предател Бил Хейдън, ако не възразяваш! Онези нещастници са били предавани още преди да сме се отлепили от германския бряг. От любимия ни председател на Междуведомствената — същият онзи екип, който поначало я беше измътил тази операция!

Бъни свежда чело и прочита нещо под ръба на масата. Лора първо поглежда към мен, после към дланите си, които ѝ харесват повече. Изрязани късо, по момчешки, безупречно чисти нокти.

— Питър — включва се Бъни, само че вече стреля с откоси, а не поединично. — В качеството ми на главен юрист на Службата — но не и твой адвокат, бъди така добър да запомниш — аз лично се притеснявам от определени аспекти на твоето минало. И по-конкретно имам предвид, че ако по някое време се появи добър адвокат — в случай че парламентът се отдръпне и остави нещата в ръцете на съдебните власти — било на закрито заседание, било, опазил ни Бог, на открито, той спокойно може да създаде за теб впечатлението, че през кариерата ти си бил свързан с прекомерно голям брой смъртни случаи, проявявайки престъпна небрежност. Че са ти били възлагани — от безпогрешния Джордж Смайли, да речем — нелегални операции, при които гибелта на невинни хора се е смятала за приемлив, та дори и необходим край. Желан дори, ако се замислиш.

— Моля? Смъртта? Желан край? Какви ги дрънкаш?

— За „Уиндфол“ говорим — отбелязва търпеливо Бъни.

[1] Стол с много малка седалка и тясна вертикална облегалка, създаден около 1835 г. от английския хирург и анатом Астли Купър (Sir Astley Paston Cooper, 1768–1841) с цел подобряване стойката на децата, но използван масово впоследствие за наказване на непослушни деца. — Б. пр. ↑

[2] Библия, Нов завет. От Марка Свето Евангелие 12:41–44, От Лука Свето Евангелие 21:1–4. — Б. пр. ↑

[3] Jackknife (англ.) — сгъваемо джобно ножче. — Б. пр. ↑

3

— Питър?

— Да, Бъни.

Лора пази неодобрително мълчание.

— Ще позволиш ли само за миг да се върнем на петдесет и девета — годината, в която, струва ми се, е била прекратена „Джакнайф“?

— Боя се, че не ме бива особено в помненето на дати, Бъни.

— Прекратена от Централата по съображения за неефективност и прекомерни разходи на финансови и човешки ресурси. Вие с Алек Лиймас обаче сте подозирали нещо много гнило на домашния фронт.

— От Междуведомствената пискаха, че сме объркали конците. Алек пък се оплакваше, че срещу нас имало някакъв заговор. На който и бряг да дебаркирахме, противникът неизменно ни беше изпреварил. Радиовръзката разбита. Всичко разбито. Според него предателят се намирал между нас. Той поне така виждаше нещата, а аз от моята скромна гледна точка бях склонен да споделя този му възглед.

— И тогава двамата решихте да се обърнете към Смайли. Явно не сте го включвали в класацията на потенциалните предатели.

— „Джакнайф“ беше операция на Междуведомствената. Ръководена от Бил Хейдън. Хейдън, а след него Альлайн, Бланд, Естерхази — „момчетата на Бил“, както им викахме. Джордж нямаше абсолютно нищо общо с нея.

— А Междуведомствената и „Тайните“ бяха на нож помежду си?

— От Междуведомствената непрекъснато крояха планове как да приберат „Тайните“ под топлото си крило. Джордж виждаше в действията им неправилен опит за узурпиране на властта и се съпротивляваше. Най-усилено.

— А каква позиция заемаше нашият храбър Шеф на Службата, така наричаният от нас Контрола?

— Той постоянно ги насъскваше едни срещу други. Разделяше ги и ги владееше, както винаги.

— Нали не греша, като си мисля, че между Смайли и Хейдън са съществували и лични дразги?

— Възможно е. По чаршията се носеха приказки, че Бил въртял по някое време роман с Ан, жената на Смайли. И че това замъглило погледа на Джордж. Ход в типичния за Бил стил. Бил поначало беше изобретателен лайнар.

— И Смайли споделяше с теб всички тези подробности от интимния си живот?

— Дума да не става. Недопустимо е човек да разговаря по такъв начин с подчинените си.

Бъни се замисля по въпроса, не ми вярва, май му се ще да задълбае по-нататък в тази посока, но в крайна сметка се отказва.

— Значи, със закриването на операция „Джакнайф“ вие двамата с Лиймас отидохте да се оплачете на Смайли. Очи в очи. Тримата насаме. Включително и ти. Независимо от по-низшия ти чин.

— Алек ме помоли да го придружа. Нямахте си доверие.

— Защо?

— Много лесно се палеше.

— И къде се проведе тази среща на шест очи?

— Какво значение има пък това, дявол да го вземе?

— Това, че аз например си представям някоя конспиративна квартира. Място, което засега не си ми разкрил, но по някое време и това ще направиш. Просто ми се стори, че е настъпил моментът, затова реших да попитам.

А пък аз покрай всичките маловажни дрънканици си бях втълпил, че сме навлезли в по-безопасни води.

— Можеше да се срещнем в някоя от тайните квартира на Цирка, но те поначало се подслушваха от Междуведомствената. И у Джордж можехме да се съберем, на Байоутър Стрийт, но Ан не излизаше от дома. А по принцип битуваше някаква негласна уговорка да не я замесваме в неща, които не са ѝ по силите.

— Страх ви беше да не снесе нещо пред Хейдън ли?

— Не съм казал подобно нещо. Просто имаше такова всеобщо настроение. Нищо повече. Да говоря ли по-нататък, или не желаш повече да ме изслушваш?

— Напротив, слушам те с най-голям интерес.

— Забрахме Джордж от Байоутър Стрийт и го заведохме на здравословна разходка по южния бряг на Темза. Беше лятна вечер. А и той непрекъснато се оплакваше, че водел много застоял живот.

— И от тази крайбрежна вечерна разходка се роди операция „Уиндфол“, така ли?

— Господи! Няма ли да съзрееш най-сетне?

— Аз вече съм съзрял достатъчно, не се притеснявай. Но ти с всяка изминала минута се вдетиняваш все повече. Наострил съм слух да чуя как премина целият ви разговор.

— Говорихме си за предатели. В най-общи линии, без да навлизаме в безсмислени подробности. По дефиниция списъкът включваше всички настоящи и бивши членове на Междуведомствената. Тоест група от петдесет-шейсет потенциални изменници. Обсъдихме кой от тях е разполагал с необходимия достъп за осуетяването на „Джакнайф“, но не преставахме да си даваме сметка и за това, че с Бил начело на Междуведомствената, при наличието на неговия храненик Пърси Алълайн и на Бланд и Естерхази — двама винаги готови натегачи, на един предател щеше да му е напълно достатъчно просто да присъства на някоя открита планьорка на Междуведомствената или да се заседи в бара на старшите офицери и да изслуша самохвалствата на Пърси Алълайн. Понеже Бил открай време твърдеше, че изолирането на отделите била ялова работа и че най-добре било всички да знаят всичко. Така си е осигурявал най-доброто възможно прикритие.

— И как се отнесе Смайли към вашия демарш?

— Щял да обмисли нещата и да ни каже. От Джордж никой не е успявал да измъкне повече приказки. Между другото, ще мога ли да се възползвам от предложеното ми в самото начало кафе? Черно. Без захар.

Протягам се, тръсвам глава, прозявам се. Годините почват да ми тежат, за бога. Но на Бъни този номер не му минава, а Лора отдавна се е отказала от мен. В погледите и на двамата се чете, че е почнало да им писва от мен, а кафе не е включено в менюто.

* * *

Бъни си е сложил маската на юрист. Край на стискането на очите. Край на повишаването на гласа заради поизкукуригал и полуоглушал старец.

— Искам да се върнем там, откъдето започнахме. Стига да не възразяваш. Ти и законността. Службата и законността. Съсредоточен ли си напълно върху това, за което разговаряме?

— Предполагам.

— Вече споменах за неутолимия интерес на британската общественост към престъпленията в миналото. Нещо, за което нашите храбри парламентаристи прекрасно си дават сметка.

— Да приемем, че си споменал.

— И съдебните власти са наясно. Вменяването на историческа вина — най-модното за момента занимание. Нашият национален спорт. Днешното абсолютно невинно поколение срещу изпълненото с вина твое. Кой ще изкупи греховете на отците ни, при все че навремето не са се смятали за грехове? Ти обаче не си баща, доколкото знам. Макар че, ако се съди по досието ти, вече би трябвало да си отрупан с внуци.

— Ти, доколкото си спомням, каза, че досието ми било филетирано. Да разбирам ли, че в момента твърдиш точно обратното?

— Мъча се да разгадая чувствата ти. И не успявам. Или нямаш такива, или ти идват в повече. Минаваш по допирателната, като става дума за смъртта на Лиз Голд. Защо? По същия начин се отнасяш и към смъртта на Алек Лиймас. Преструваш се, че изпитваш пълна амнезия по отношение на „Уиндфол“, а на нас ни е съвсем ясно, че си бил проверен и одобрен за „Уиндфол“. И което е още по-многозначително, покойният ти приятел Алек Лиймас *не е* получил съответния допуск, независимо от факта, че кончината му го заварва впрегнат в операция, за която не е бил одобрен. Не съм те молил да ме прекъсваш, така че бъди така добър да се въздържащ, ако обичаш. В същото време обаче — продължи той, явно опрощавайки неприличното ми поведение — започвам да напипвам наченките на едно споразумение помежду ни. Ти вече призна, че названието „операция «Уиндфол»“ може евентуално да събуди някакво далечно звънче в паметта ти. „Тренировъчно занятие“, гласеше благосклонното ти идиотско предположение. Затова ти предлагам следната сделка: ние, от *наша* страна, ще внесем по-

голяма прозрачност, а от *твоя* страна, онези далечни звънчета в мозъка да задрънчат по-ясничко, а?

Замислям се, клатя глава, мъча се да доловя онзи далечен звън. Имам чувството, че битката ще се води до последна капка кръв, а последната капка кръв ще е моята.

— Ако мога да разчитам на *съвсем беглите* си спомени, Бъни — отстъпвам леко в знак на едва забележима промяна на посоката в негова полза, — ако изобщо се сещам нещо за „Уиндфол“, то е, че названието се отнасяше не към някаква операция, а към *източник*. И то провален. Имам чувството, че точно оттук произтича цялото ни недоразумение — подсказвам с напразната надежда да усетя известно отслабване на натиска от отсрещната страна на масата. — Потенциален източник, който рухна тотално още пред първото препятствие. При което бе моментално и съвсем благоразумно зарязан. Към дело и забрава. — И се впускам смело напред: — Източникът „Уиндфол“ беше някакъв остатък от миналото на Джордж. Поредният *исторически* случай, както ги наричаш — кимам почтително към Лора. — Източногермански професор по барокова литература от Ваймарския университет. Приятел на Джордж от военните години, когато ни е вършил дребни услуги. Беше възобновил връзката си с Джордж с помощта на някакъв там шведски учен, към петдесет и девета година. — Не прекъсвай потока от думи, не конкретизирай нищо, така гласи златното правило. — Та въпросният професор твърдеше, че попаднал на гореща до зачервяване следа към супертайно споразумение, което се готвело между двете половини на Германия и Кремъл. Научил бил подробности от свой съмишленик в източногерманската управа. — Думите се леят гладко, досущ като едно време. — Двете половини на Германия щели да се обединят при условие да останели неутрални и разоръжени. Тоест точно онова, което Западът *не* желал — силов вакуум в самото сърце на Европа. И ако Циркът измъкнел професора на Запад, щял да ни съобщи всички подробности мотамо.

Тъжна усмивка, поклащане на побелялата старческа глава. И никаква реакция от отсрещната страна на огромния вододел.

— Оказа се, че единствената цел на професора била да получи назначение в Оксфорд, доживотна длъжност, рицарско звание и покана на чай от кралицата — казано през сподавен смях. — Всичко било негова измишльотина. Врели-некипели. Край на случая — обявявам в

заклучение с усещането, че съм успял все пак да се справя прекрасно и че ако Смайли ме слуша отнякъде, сигурно тихичко ще ми изръкопляска.

Но нито Бъни, нито Лора ръкопляска. Изражението на Бъни е неискрено тревожно, а на Лора ѝ личи, че дори на една думичка не вярва.

— *Лошото*, Питър — казва подир малко Бъни, — е, че онова, което ни пробутваш, не се различава по нищо от изтърканите глупости в съхраняваните в стария централен архив *подправени* досиета „Уиндфол“. Не съм ли прав, Лора?

Изглежда е прав, понеже тя се включва моментално при подадената ѝ реплика.

— Буквално дума по дума, Бъни. Съчинения, чиято единствена цел е да отклонят любопитния изследовател по фалшива пътека. Такъв професор изобщо не е съществувал и цялата история е пълна измислица от начало до край. Не че не намирам подобно решение за съвсем уместно и справедливо: щом се е налагало „Уиндфол“ да се опази от зловредните очи на хейдъновците на този свят, напълно разумно е било да се създаде димна завеса с помощта на такова фалшиво досие в централния архив.

— Но онова, което не се връзва с *никакъв* разум, Питър, е фактът, че на твоята преклонна възраст си седнал тук да ни пробутваш същата купчина дезинформационни фъшкии, която ти, Джордж Смайли и останалите служители в „Тайните“ сте съчинили преди цяло едно поколение — добавя Бъни и почти успява да присвие до половината очите си в знак на дружелюбност.

— Ние, Пийт, успяхме да се сдобием с финансовите отчети на тогавашния Контрол — обажда се услужливо Лора, а през това време аз продължавам да обмислям своя отговор. — Отнасящи се до неговия змийски фонд^[1] — онази част от тайните средства, която е била отпускана на Контрола за лични джобни пари, но все пак е трябвало да отчита до последното пени, нали, Питър? — обяснява ми бавно, като на малко дете. — Предадени лично от него в ръцете на доверения му съюзник от Министерството на финансите, тогава именуван се Оливър Лейкон, впоследствие сър Оливър, междувременно превърнал се в о бозе почившия лорд Лейкон Аскот Уест...

— Ще бъдеш ли така добра да ми обясниш аз какво общо имам с всичко това?

— Всичко, на практика — отговаря преспокойно Лора. — В отчета до Министерството на финансите, до който достъп има единствен Лейкон, Контрола указва имената на двама служители в Цирка, които били в състояние да предоставят при поискване пълни и точни сведения за разходите, направени по упоменатата там операция „Уиндфол“. Тоест, ако някой ден идните поколения проявели съмнения относно въпросните извънредни разходи. Независимо от всичките му други недостатъци Контрола е бил изключително принципен в това отношение. Та на първо място е посочено името на Джордж Смайли. А на второ място — Питър Гуилъм. Сиреч ти.

Бъни създава впечатлението, че изобщо не слуша какво си говорим. Пак е забил поглед под ръба на масата и изглежда се е вгълбил докрай в онова, което чете. Едва след време вдига глава.

— Разкажи му за конспиративната квартира за „Уиндфол“, на която попадна, Лора. Онова тайно сенчесто кътче, в което Питър е трупал откраднатите от него досиета — предлага той с тон, който следва да ни подсказва, че умът му в момента е зает със съвсем други неща.

— Да, както току-що спомена Бъни, в отчетите става дума и за въпросната конспиративна квартира — услужливо обяснява Лора. — А така също *не само* за съдържател на конспиративната квартира — повишава възмутено глас тя, — *но и* за тайнствен джентълмен на име Мендел, който дори не е кадър на Службата, а е бил нает от „Тайните“ като агент специално за операция „Уиндфол“. Двеста лири стерлинги месечно в спестовния му влог към пощата в Уейбридж, плюс още двеста отчетни за пътни и дневни, внасяни на негово разположение по безименна клиентска сметка към някаква префърцунена адвокатска кантора в Сити. И някой си Джордж Смайли, с генерално пълномощно да се разпорежда с всички тези средства.

— И кой всъщност е този Мендел? — пита Бъни.

— Пенсионирани офицер от полицията, отдел „Контраразузнаване“ — отвърщам, преминал вече на автопилот. — С малко име Оливър. Да не се бърка с Оливър Лейкон.

— Привлечен кога и от къде?

— Джордж познаваше Мендел от години, от участието му в предишна разработка. И харесваше начина му на мислене. Плюс факта, че не е от Цирка. Наричаше го „моята глътка чист въздух“.

Разговорът ни сякаш изведнъж докарва Бъни до изтощение. Той се отпуска върху облегалката на стола си и започва да тръска китки, сякаш се подготвя да излети надалеч.

— Хубаво. Дойде обаче моментът да погледнем реалността в очите, разбираш ли? — пита ме със зле прикрита прозявка. — На настоящия етап или в настоящия момент змийският фонд на Контрола представлява единствената безспорна улика, с която разполагаме и която ни предоставя (а) нишка към осъществяването и целта на операция „Уиндфол“ и (б) средство, с което да се защитим срещу евентуален изсмукан от пръстите граждански иск или частно съдебно дело, заведено срещу Службата и лично срещу теб, Питър Гуилъм, от ищеца *Кристоф* Лиймас, единствен наследник на покойния Алек, и ищцата *Карън* Голд, неомъжена, единствена дъщеря на покойната Елизабет или Лиз. Чу ли добре какво ти казах? Чу. Само не ми казвай, че най-после сме успели да те изненадаме.

И както се е тръшнал на стола си, изпъшква едно „Исусе“ в очакване на моята реакция. А тя, изглежда, доста се е позабавила, понеже ми е останал и споменът, че по някое време ми изревава повелително: „*Защо* мълчиш, бе?“.

* * *

— Ама Лиз Голд *дете* ли е имала? — чувам как пита гласът ми.

— Засега поне дава признаци да е по-шантаво второ издание. Майка ѝ била на петнайсет, когато забременяла от някакъв простак, неин съученик в местната прогимназия. По настояване на родителите ѝ предала бебето за осиновяване. И осиновителите кръстили момиченцето Карън. Може и да не е била точно кръстена, понеже е еврейка. Но така или иначе, след като станала пълнолетна, Карън се позовала на законното си право да научи коя е биологичната ѝ майка и, естествено, се заинтересувала от мястото и обстоятелствата на майчината ѝ гибел.

Прави пауза, в случай че искам да попитам нещо. Въпросът се появява у мен със закъснение:

— Откъде, по дяволите, са се сдобили Кристоф и Карън с имената ни?

Той не ми обръща внимание и продължава:

— В търсенето си на истината и на спогодба Карън получава силна подкрепа от Кристоф, синът на Алек, който, без тя да знае, след падането на Стената упорито издирва как и защо е загинал баща му — но, държа да отбележа, без капка ентузиазизирана помощ от страна на Службата, която прави всичко по силите си да поставя на пътя му възможно най-гадните препятствия, че и отгоре. За съжаление, и най-големите ни усилия се оказаха безполезни въпреки факта, че полицейското досие на въпросния Кристоф Лиймас е по-дълго и от ръката ти.

Нова пауза. Но пак без въпрос от моя страна.

— Междувременно двамата ищци са успели да се сдушат яко. Убедили са се, не без основание, че съответните им родители са загинали вследствие на петзвезден гаф от страна на Службата, с личното участие на вас двамата с Джордж Смайли. И сега настояват за пълно разкритие, обезщетения за претърпени вреди и публично извинение, в което да са посочени поименно виновниците. Сред имената е и твоето. Ти знаеше ли, че Алек Лиймас се е сдобил със син?

— Да. А Смайли къде е? Защо не е тук вместо мен?

— А случайно да знаеш коя е била щастливата майка?

— Германка, с която се запознал през войната, докато действал в тила на противника. Тя впоследствие се омъжила за дюселдорфски адвокат на име Еберхарт. И Еберхарт осиновил момчето. Така че фамилията му не е Лиймас, а Еберхарт. Но аз те попитах къде е Джордж.

— Остави това засега. Позволи ми да ти благодаря за проявата на безпогрешна памет. Колко други знаеха за съществуването на момчето? *Останалите* колеги на приятеля ти Лиймас ли? И това щяхме да знаем, но, както вече споменах, досието му, за жалост, е откраднато. — И понеже вече му е писнало да ме чака да му отговоря, пита: — Във и около Службата беше ли широко известен фактът, че Алек Лиймас е бил баща на германско копеле на име Кристоф, с постоянен адрес в Дюселдорф? Да или не?

— Не.

— И защо не, бе, да му се не види?

— Алек не разправяше много за себе си.

— Освен на теб, очевидно. Ти виждал ли си го?

— Кого?

— Кристоф. Не Алек. Кристоф. Май пак почваш да шикалкавиш.

— Изобщо не шикалкавя и отговорът ми продължава да е „Не, не съм виждал Кристоф Лиймас“ — озъбвам се. Има ли смисъл да го разгледам с истината? И докато смисла отговора ми: — Попитах те къде е Смайли — казвам.

— А пък аз, вероятно си забелязал, се направих, че не съм чул въпроса ти.

Пауза, през която и двамата събираме нови сили, а Лора гледа замислено през прозореца.

— Кристоф, да приемем да го наричаме така — подхваща Бъни с летаргичен тон, — притежава известни дарби, Питър, пък били те престъпни или полупрестъпни. Нищо чудно да ги е наследил по генетичен път. И след като установил със сигурност, че биологичният му баща е загинал от източната страна на Берлинската стена, успял да се добере по неизвестно какъв, но достоен за уважението ни начин до купчина предполагаемо засекретени архиви на Щази и посредством тях стигнал до три съществени имена. Твоето, на покойната Елизабет Голд и на Джордж Смайли. Потрябвали му само няколко седмици, за да влезе в дирите на Елизабет, а оттам, посредством регистрите на населението, да открие и дъщеря ѝ. Уговорили си тайна среща. Между двамата неочаквани партньори се получила спойка — не ни влиза в работата до каква точно степен. Но заедно се допитали до един от похвално принципните адвокати — защитник на правата на личността, ходещ със сандали на бос крак, — които Службата счита за върла напаст. Ние засега се придържаме към идеята да предложим на ищците цяло състояние от парите на данъкоплатците срещу бъдещото им мълчание, но от друга страна, си даваме съвсем ясно сметка, че по този начин ще потвърдим уязвимостта си и ще ги насърчим да станат още по-настойтелни, отколкото са в момента. „Вървете по дяволите с вашите пари, злодеи, ще рекат. Нека се чуе гласът на историята. Тази язва трябва да се изреже до корен. Глави трябва да паднат.“ Включително и твоята, боя се.

— И на Джордж, предполагам.

— И ето че сме изправени лице в лице срещу достойната за перото на Шекспир абсурдна сценка, в която призраците на две жертви на пъклен заговор от страна на Цирка се надигат да ни обвинят, приели формата на две свои издънки. Засега успяваме да държим затворена устата на медиите, като им намекваме (не съвсем правдиво, ама кой ти гледа?), че ако парламентът един ден се отдръпне в името на съдебно дирене, делото ще се гледа при закрити врата на *тайни* съдебни заседания, билетите за които ще раздаваме лично ние. Но пък ищците, насъсквани от безкрайно досадните им адвокати, отвърщат: „Майната ви, искаме прозрачност, настояваме за пълни разкрития“. Ти ме попита, едва ли не наивно, откъде може Щази да са се сдобили с вашите имена. Откъде другаде, мислиш, ако не от московския Център, който ги е предал по каналния ред на Щази. А откъде разполага московският Център с имената ви ли? От нашата Служба, естествено, благодарение, както винаги, на старателния Бил Хейдън, разполагал по онова време с пълна свобода, на каквато е щял да се радва поне още шест години, до деня, в който свети Джордж ще пристигне на бял кон и ще го разобличи. Продължаваш ли да поддържаш връзка?

— С Джордж ли?

— С Джордж.

— Не. Къде е той?

— И не си контактувал с него през последните няколко години?

— Не съм.

— Кое то ще рече, че за последен път сте се чули кога?

— Преди осем години. Десет.

— Подробности.

— Бях в Лондон. Потърсих го.

— Къде?

— На Байоутър Стрийт.

— И в какво състояние го завари?

— Добро, благодаря.

— Фигаро тук, Фигаро там. А разпътната лейди Ан? И с нея ли не беше в допир? Казвам, „допир“ в най-преносния смисъл на думата, разбира се.

— Не съм. И смятам инсинуацията ти за напълно излишна.

— В такъв случай ще ми потрябва паспортът ти.

— Това пък защо?

— Онзи, който представи долу на пропуска. Британския ти паспорт... — И протяга ръка през масата.

— Кое, по дяволите, го налага?

Но няма как, давам му го. Какво друго да направя? Да се сбия с него ли?

— Само този ли ти остана? — прелиства замислено страниците.

— През годините си разполагал с маса ти паспорти, в зависимост от легендата ти. Те сега къде са?

— Върнал съм ги. Унищожени са.

— Имаш двойно гражданство. Къде е френският ти паспорт?

— Баща ми е британец, служих като британец, британското гражданство ме устройва напълно. Би ли ми върнал паспорта, ако обичаш?

Той обаче вече е изчезнал под масата.

— А, Лора. Пак е *твой* ред — обявява открилият я наново Бъни.

— Дай да навлезем малко по-дълбоко в конспиративната квартира за „Уиндфол“, моля ти се.

Край. Изчерпал съм и последната си лъжа. Загивам без нито един патрон.

* * *

Лора пак се зачита в някакви книжа под линията на моята видимост, а аз се старая да не обръщам внимание на едрите капки пот, които се стичат по гърдния ми кош.

— Мда, конспиративна квартира, *и то каква*, Бъни! — съгласява се тя и главата ѝ с готовност се надига. — Обезопасен апартамент изключително за нуждите на „Уиндфол“, с което предназначението му е почти изчерпано. Местонахождение във вътрешната част на Лондон, плюс инструкция, че с конспиративна цел въпросният апартамент ще се нарича Оборите, с назначен лично от Смайли постоянен съдържател. Горедолу това е всичко, което знаем.

— Някакво звънче да ти звънва? — интересува се Бъни.

И зачакват. Изчаквам и аз. Лора подновява частния си разговор с Бъни.

— Имам чувството, Бъни, че Контрола е държал дори Лейкон да не е в течение къде се намира апартаментът и кой се грижи за него. Което, предвид властта, с която Лейкон е разполагал в Министерството на финансите, и обширните му познания в други области от дейността на Цирка, направо ми намирисва на някаква параноя от страна на Контрола, но най-малко ние имаме право да му търсим кусури.

— Така де. Оборите в смисъл „да почистим авгиевите обори“ ли?
— пита изпълненият с любопитство Бъни.

— Вероятно — съгласява се тя.

— Идеята на Смайли ли е била?

— Питай Пийт — подсказва му тя услужливо.

Но Пийт — съкратеното име, което ненавиждам — е оглушал дори повече, отколкото се преструва.

— Но пък *добрата* новина е — обявява пак Бъни на Лора, — че конспиративната квартира за „Уиндфол“ е все още *налице*! Дали умишлено, или просто от недоглеждане — лично аз подозирам второто — обект Оборите е просъществувал в личните отчети на цели четири души, заемали *последователно* длъжността „Контрол“. Съществува и до ден *днешен*! А заемащото най-горния ни етаж наше ръководство дори не подозира за наличието му, да не говорим за местонахождението му. На всичко отгоре, дори в днешните времена на икономии, скъпоценното ни Министерство на финансите не поставя ни най-малко под въпрос съществуването му, ами одобрява перото година след година. — На това място Бъни започва да фъфли по хомофобски: — *За такова тайно нещо е някак си неудобно да разпитваме, скъпи мои. Я сложете по едно подписче тук на пунктираната линийка и да не сте посмели да гъкнете пред Мамчето.* Апартаментът е взет под наем, но ние нямаме и грам идея кога изтича договорът, на чие име се води и кой щедър задник му плаща сметките. — След което се обръща към мен със същия зъл тон: — Питър. Пиер. Пийт. Много се умълча нещо. Що не вземеш да ни открехнеш? Кой е този щедър гъз?

Когато си наврял в ъгъла, след като си прибягнал неуспешно към всички трикове, с които разполагаш, не ти остава кой знае каква възможност да шикалкавиш. Можеш да се опиташ да извъртиш сюжета вътре в основния сюжет. Пробвах, но нищо не се получи. Или да предложиш частично признание с надеждата въпросът да приключи. И това опитах, но до приключване изобщо не се стигна. В такива случаи

не ти остава друго, освен да се примириш, че си стигнал до края на пътя и ти остава единствено да си смел, да разкажеш истината — или поне една част от нея, колкото да ти се размине и да те похвалят какво честно и добро дете си. Съмнявах се, че номерът ще мине, но се надявах поне да ми върне паспорта.

* * *

— Джордж имаше на свое разположение опитовен адвокат — рекох и усетих как пряко волята ми изповедта поражда в душата ми греховно облекчение, — когото ти нарече „префърцунен“. Свързан, или свързана, по далечна роднинска линия с Ан. Той, съответно тя, пое ролята на бушона. Самата конспиративна квартира не е апартамент, а триетажна къща, наета от офшорен тръст, регистриран в нидерландските Антили.

— Смело признание — одобрява казаното от мен Бъни. — А съдържателят на конспиративната къща?

— Мили Макрейг. Някогашен агент на Джордж. Стопанисвала преди това и други конспиративни квартири. Притежаваше всички необходими за целта умения. Преди „Уиндфол“ поддържаше конспиративна квартира на Цирка в Ню Форест за нуждите на Междуведомствената. Обект, носещ названието „Лагер 4“. Джордж я посъветва да напусне, след което да кандидатства за работа в „Тайните“. Още с постъпването ѝ я зачисли към змийския фонд и я назначи в Оборите.

— Който обект се намира къде, ако смея да попитам? — пак Бъни.

Така че им съобщих и адреса заедно с телефонния номер на Оборите, изрецитиран с такава лекота, сякаш през цялото време се беше напъвал да излезе. Последва смяна на сценичния декор: между струпаните помежду ни върху масата досиета Бъни и Лора проправиха пролом, в който тръшнаха телефонен апарат с широка основа и с невероятно сложна клавиатура, набраха със светкавична скорост поредица от бутони и пъхнаха слушалката в ръката ми.

С една десета от постигнатата от Бъни скорост изкълвах номера на Оборите и се стреснах от рева на сигнала „свободно“, който

изпълни цялата стая: за гузния ми слух това беше не само проява на непредпазливост, а направо стопроцентова измяна, все едно някой с мигновен жест ме беше предал, пленил и обърнал срещу нашите хора. Сигналът „свободно“ бучеше с пълна сила. Ние чакахме. Никой не вдигаше. А аз си мислех, че или Мили е отишла на църква — най-редовно нейно занимание, или е заминала нанякъде с колелото, или, подобно на всички нас, останалите, е загубила доста от някогашната си пъргавост. Но много по-вероятно беше да е починала и да са я погребали, понеже, при цялата си красота и недосегаемост, тя все пак беше с поне пет години по-голяма от мен.

Сигналът прекъсна. Нещо изшумоля. Предположих, че се е включил телефонният секретар. Затова се изненадах безкрайно и ми беше трудно да повярвам, че изведнъж чувам гласа на Мили — същия онзи глас на шотландска пуританка, с присъщата му рязка нотка на неодобрение, с чиято имитация успях да разсмея Джордж, колчем му се скапеше настроението.

— *Да? Ало?* — и след като се поколебах — *Кой се обажда, моля?* — възмутено, сякаш я безпокоях посред нощ, а не в седем вечерта.

— Питър Уестън ти се обажда, Мили — отвърнах. И за всеки случай добавих и оперативния псевдоним на Смайли: — Приятелят на мистър Бараклъф, ако се сещаш.

Очаквах — не, направо се надявах, — че за разлика от всеки друг път, на Мили ще ѝ е нужно време да се окопити, но тя с такава бързина и рязкост ми отвърна, че обърканият се оказах аз.

— Мистър Уестън?

— Същият, Мили, не сянката му.

— Бихте ли се обозначили, ако обичате, мистър Уестън.

Какво повече да се обозначавам? Та нали току-що ѝ подадох два оперативни псевдонима? И чак тогава включих, че ме пита за личната ми позивна — специален код, прилаган далеч по-често по московската телефонна мрежа, отколкото по лондонската, но въведен през онзи особено мрачен период по настояване на Смайли. При което грабнах кафявия дървен молив от бюрото пред мен, приведох се над свръхсложния телефон на Бъни и чувствайки се като пълен идиот, изучавах древния си специален код по високоговорителя, надявайки се да постигна същия ефект като при чукане върху микрофончето на слушалката: чук-чук-чук, пауза, чук, пауза, чук-чук. Резултатът явно

беше задоволителен, тъй като само част от секундата след последното почукване Мили се включи наново в разговора и с възможно най-милия и любезен тон ми събщи колко се радвала да чуе отново гласа ми след толкова години и с какво мога да съм ви полезна, мистър Уестън?

При което отговорът ми вероятно щеше да гласи: „Ами, понеже си така любезна, Мили, мога ли да те помоля да потвърдиш, че всички тези събития се случват в реалния свят, а не в някое затънтено кътче на Средния свят, запазено за вчерашните неспящи шпиони?“

[1] Под това име е известен специалният фонд на британските служби, използван за финансиране на тайни операции. — Б. пр. ↑

Още с пристигането ми от Бретан предната сутрин се набутах в мизерно хотелче в близост до гарата „Черинг Крос“, където ме изръсиха деветдесет лири в аванс за стая с размерите на катафалка. Пътъом се отбих и на посещение на вежливост при моя стар приятел и бивш агент Бърни Лавендър — „шивач на джентълмени от дипломатическия корпус“, чиято кроялна е сбутана в миниатюрен полусутерен в близост до „Савил Роу“. Бърни обаче открай време не отдаваше значение на размера. Вълнуваше се най-вече — заедно с Цирка — от възможността да получи достъп до дипломатическите салони по „Кенсингтън Палас Гардънс“ и в „Сейнт Джонс Ууд“ в името на интересите на Англия, като в същото време си осигурява и скромнен доход, освободен от данъчно облагане.

Прегърнахме се, той придърпа завесите и пусна резето на входната врата. В името на старата ни дружба пробвах две-три от непотърсените още поръчки — сака и костюми, които по неизвестни причини чуждестранните дипломати не бяха дошли да си получат. Накрая, пак в духа на бившето ни сътрудничество, му връчих запечатан плик, който да държи в сейфа си до следващата ми поява. В плика се намираше френският ми паспорт, но Бърни се отнесе към него със същата грижовност, с каквато щеше да поеме от мен и плановите за десанта в Нормандия.

И ето че сега се явявам да си го поискам обратно.

— Та как е мистър Смайли? — пита ме, снишил глас от уважение или в преувеличена проява на тайнственост. — Чули ли сте се изобщо с него, мистър Г?

Не сме. А Бърни? Уви, и Бърни не е, така че се задоволяваме с леката шега, че той, Джордж, си е такъв — има навика да изчезва за дълго, без да се обади.

Вътрешно обаче не ми е никак до смях. Възможно ли е Джордж да не е вече между живите? И Бърни да знае, но да не иска да ми го каже? Но дори Джордж не е способен да умре тайно. Ами Ан, вечно

неблаговерната му съпруга? Преди време бях дочул, че след като се наситила на многобройните си авантюри, тя се била захванала с някакво нашумяло благотворително дружество. Но кой можеше да каже дали тази ѝ връзка е траяла по-дълго в сравнение с предишните?

Възвърнал си френския паспорт, минах по Тотнъм Корт Роуд и вложих средства в два мобилни телефона за еднократна употреба с по десет лири депозит за разговори във всеки от тях. И покрай явилото ми се в последния момент внезапно хрумване се сдобих и с онази бутилка скоч, която не се сетих да си купя още на аерогарата в Рен и която вероятно обяснява защо, слава богу, нямам никакъв спомен от последвалата нощ.

На другата сутрин станах призори, вървах под ръмящия дъжд в продължение на час и хапнах злополучно в попътна закусвалня. И чак тогава, с чувство на примирение с оттенъци на недоверие, събрах смелостта да спра черно такси и да дам на водача адреса, на който в продължение на две години бях преживял повече щастие, стрес и човешки страдания, отколкото на всяко друго място през живота ми.

* * *

Запомнил бях Дизраели Стрийт 13, тоест Оборите, като занемарена, неремонтирана последна къща в редица от долепени жилищни сгради в малка пряка в квартала Блумсбъри. И за най-голямо свое учудване я заварвам в абсолютно същия вид: непроменена, непокайваща се, неспестяваща укорите към своите лъснати и издокарани съседки. Часът, според уговорката, е девет сутринта, но на стъпалото пред входа стои слаба жена по джинси, маратонки и кожено яке и чете някому конско по мобилния си телефон. В мига, в който решавам да направя още една обиколка на района, осъзнавам, че пред мен е „Лора, която е история“, но в съвременни одежди.

— Добре ли спа, Пийт?

— Като ангелче.

— Кое копче да натисна, без опасността да хвана гангрена?

— Пробвай на „Етика“.

„Етика“ го беше измислил навремето лично Смайли като възможно най-непривлекателния надпис върху входен звънец.

Предната врата се отваря и в полумрака се появява призракът на Мили Макрейг с някогашната гарвановочерна коса, побеляла колкото моята, атлетичното ѝ тяло разкрито от старостта, но и със същото фанатично излъчване на насълзените сини очи, докато ми позволява по една въздушна целувка за всяка от измършавелите ѝ келтски бузи.

Лора минава безцеремонно покрай двама ни. Двете жени застават наежени една срещу друга в преддверието като боксьори преди първия гонг, а от бурните спомени и угризения, които нахлуват в душата ми, ми се прииска единствено да се измъкна пак навън, да затворя подире си вратата и да се престоря, че никога не съм пристъпвал там. Онова, което успявам да видя, би надминало мечтите и на най-настойчивия археолог: старателно запазена гробница с непокътнати печати, посветена на операцията „Уиндфол“, и всичките ѝ пасажери, в комплект с целия оригинален реквизит, като се почне от висияния на закачалката мой екип на доставчик на пици и се стигне до дамското туристическо колело на Мили Макрейг, старомодно дори в онези времена, с плетена кошница, кръгъл звънец и чанта „Рексин“ на рамката, паркирано върху специалната стойка в коридора.

— Имате ли изобщо желание да разглеждате? — обръща се Мили към Лора с безразличие, каквото би проявила към някой случаен купувач.

— Има заден вход — казва Лора на Мили и вади архитектурен план на сградата.

Боже мили, с *това* пък откъде се е сдобила?

Застанали сме пред остъклената кухненска врата. Под нас е градинката с размер на носна кърпа, а посред нея — зеленчуковата леха на Мили. Първи я прекопахме двамата с Мендел. Въжето на простора е празно, но пък и Мили беше предупредена, че идваме. Някогашната къщичка за птици. Двамата с Мендел я сковахме по късна доба от парчета ненужни летви. Под леко подпийналото мое ръководство Мендел я доукраси с табелчица, на която с поялник изписа „Всяка птичка е добре дошла“. И досега стоеше горда и изправена, каквато си беше и на онзи рожден ден, в чиято чест я построихме. Между отделните участъци със зеленчуци се вие покрита с камъчета пътека и води чак до портичката за целувки за сбогом, която на свой ред отвежда до частния паркинг, а той — до страничната

уличка. Джордж просто не можеше да си представи конспиративна квартира без заден вход.

— Някой влизал ли е някога оттук? — интересува се Лора.

— Контрола — казвам, спестявайки на Мили необходимостта да отговори. — За нищо на света не би си позволил да влезе през предната.

— А останалите откъде влизахте?

— През главния вход. От момента, в който Контрола си присвои задния, той се превърна в неговия „личен асансьор“.

Ръси щедро всякакви дреболии, напомням си непрекъснато. Останалото заключи в паметта си и изхвърли ключа. Следващата точка от дневния й ред е витото дървено стълбище — миниатюрна реплика на всички прашасали стълбища в Цирка. Тъкмо се каним да се качим по него, когато чуваме слабо звънче и отнякъде се появява котка: голямо, черно, космато, злобно на вид животно с червена каишка около врата. Котката сяда, прозява се и вперва очи в нас. Лора отвърща на погледа й, след това се обръща към Мили:

— И тя ли се води към бюджета?

— Не е „тя“, а „той“, и е на моя лична издръжка, държа да отбележа.

— Име има ли си?

— Има.

— Но и то е тайна, така ли?

— И то.

Лора повежда групата, котаракът я следва боязливо, след тях и ние се спускаме до междинната площадка и спираме пред облицованата със зелено сукно врата със секретна брава. Отвъд нея е стаята на шифровчика. Когато Джордж първоначално нае сградата, тази врата беше остъклена, но шифровчикът Бен не позволяваше никой да го гледа в пръстите, та впоследствие сложи сукното.

— Добре. Кой знае комбинацията? — пита Лора с тона на ръководителка на отряд скаутки.

И тъй като Мили пак нищо не казва, налага ми се да съобща неохотно цифрите: 21 10 05 — датата на битката при Трафалгар.

— Бен служеше в Кралския флот — пояснявам, но Лора или не схваща намека, или поне не дава признак да го е схванала.

Настанява се на въртящия се стол и вперва яден поглед в редиците циферблати и копчета. Щраква някакво ключе. Нищо. Завърта реостат. Пак нищо.

— Токът го изключиха още навремето — измърморва Мили, по-скоро към мен, отколкото към Лора.

А Лора се извърта върху стола на Бен и забива пръст по посока на вградения в стената зелен сейф „Чъб“.

— Добре. За това нещо има ли ключ?

Всичките тези „добре“-та ми лазят по нервите. Не по-малко от „Пийт“. Мили откача ключ от висящата на кръста ѝ връзка. Ключът превърта и вратата на сейфа се отваря. Лора надниква и със замаха на косач събаря всичко върху рогозката от влакна на кокосова палма: ключове за шифрограми с гриф „Строго секретно“ и „Наистина много секретно“, моливи, подплатени пликове, избелели шифроблокчета за еднократна употреба — по дванайсет бройки в целофанени пликчета.

— Добре. Никой нищо да не пипа, ясно ли е? — съобщава Лора, обръщайки се към нас. — Нищичко, по никакъв повод. Ясно ли е? Пийт? Мили?

И е изкачила до средата следващите стъпала, докато Мили успее да я прикове на място с едно заповедническо „Ако обичате!“.

— Да не би случайно да възнамерявате да влезете в моето лично жилище?

— Да речем, че точно това възнамерявам. Е, и?

— Можете да огледате апартамента ми и личните ми вещи единствено след като получа своевременно предварително писмено уведомление, подписано от съответния ръководител в Централата — произнася с равен тон Мили това единствено изречение, което, подозирам, е репетирила. — Дотогава обаче ще ви помоля категорично да се отнасяте с уважение към личния ми живот така, както подобава на моята възраст и длъжност.

При което Лора произнася еретична мисъл, каквато навремето надали и Оливър Мендел щеше да си позволи, дори под формата на най-невинна шега:

— Ама защо, Мил? Да не си скрила някое гадже там?

* * *

Котаракът с тайното име се е оттеглил нанякъде. А ние сме застанали в „средната стая“, получила наименованието си в деня, в който Мендел и аз демонтирахме старите дъсчени разделителни стени. Откъм улицата виждаш поредния пращен партерен прозорец с дантелени перденца. От вътрешната страна обаче няма никакъв прозорец, след като през един снеговит съботен февруарски следобед го зазидахме и в стаята се възцари вечен мрак, прогонван само когато някой запалеше настолните лампи със зелени абажури като в казино, с които се сдобихме от един магазин в Сохо.

В средата на стаята стояха две тромави бюра във викториански стил — едното се заемаше от Смайли, а другото, само от време на време, от Контрола. Произходът им беше забулен в неизвестност до вечерта, в която, докато си пиехме уискито, Смайли не спомена, че някакъв братовчед на Ан разпродавал имението си в Девон, за да си платял данъка „наследство“.

— В името на всичко свято на този свят мога ли да попитам каква е *тази* тук гадост?

Никак не се изненадвам, че окото на Лора е било привлечено от крещящите цветове на схемата с размер метър на 60 сантиметра, окачена над бюрото на Контрола. Гадост? Може, но не и в моите очи. Затова пък животозастрашаваща! Докато се усетя, съм грабнал окачения на облегалката на Контрола бастун от ясен и съм се впуснал в обяснение, чиято цел е единствено да отклони вниманието.

— Тази *тука* част, Лора — размахвам бастуна по посока на лабиринта от цветни линии и оперативни псевдоними, силно наподобяващи шантава карта на лондонското метро, — е домашната ни диаграма на мрежата на Цирка в Източна Европа, с кодовото название „Мейфлауър“, в състоянието, в което я завари началото на операция „Уиндфол“. Ето това тук е самият мозък на мрежата, източникът „Мейфлауър“, вдъхновител и основател на мрежата, неин бушон и двигателен вал; тези тук са неговите второстепенни източници, а тук, в низходящ ред — техните съзнателни или несъзнателни информатори, заедно с кратко описание на продукта, който осигуряват, стойността му на борсата в Уайтхол, а така също и нашата вътрешна десетобална оценка за надеждността на съответните главни и второстепенни източници.

И окачвам пак бастуна върху облегалката, независимо че Лора няма вид нито на разсеяла се, нито на объркана до степен, която би ме задоволила. Тя оглежда един по един оперативните псевдоними върху диаграмата и ги отмята наум. Зад гърба си усещам как Мили се измъква от стаята.

— Е, и ние имаме все пак някаква представа за операция „Мейфлауър“ — отбелязва надменно Лора. — От малкото досиета, които си пропуснал да отмъкнеш от общия архив. Плюс някой и друг наш си източник. — И след като ме изчаква да асимилирам казаното: — Само не разбирам защо всички са кръстени на градински цветя.

— По онова време, Лора, всичко се кръщаваше *тематично* — отговарям, стараейки се и аз да поддържам високопарен тон. — В конкретния случай под „Мейфлауър“ визирахме именно майското цвете, а не кораба^[1].

Но тя пак е престанала да слуша.

— А тия звезди тук какво означават, по дяволите?

— Това са искри, Лора. А не звезди. Символични искри, изобразяващи къде агентите ни на терен разполагат с радиопредаватели. Червените са действащи, жълтите — законсервирани.

— „Законсервирани“ ли каза?

— Заровени. Обикновено увити в мушама.

— Аз, когато *крия* нещо, казвам, че съм го *скрила*, ясно ли е? — уведомява ме тя, не преставайки да проучва оперативните псевдоними. — Не го консервирам. Не използвам шпионски жаргон и не се правя на хлапак в приключенски клуб. После, какво ще рекат всички тия *плюсове* тук? — задържа тя пръст в облачето около един от вторичните източници.

— Това не са никакви *плюсове*, Лора, а *кръстове*.

— И означават, че лицето е пресякло линията и е преминало на страната на противника ли?

— Не. Означават, че човекът вече не съществува.

— В смисъл?

— Разкрили са го. Отказал се е. Най-различни поводи.

— С този тук какво стана?

— Човекът с кодовото название Вайълет^[2] ли?

— Да. Каква беше съдбата на Вайълет?

Вкарваше ли ме вече в капана? Аз поне имах такова усещане.

— Изчезна безследно. Предполагаме, че е бил подложен на разпити. Действаше в Източен Берлин от 1956 до 1961 г. начело на екип, който следеше движението на влаковете. Там, в облачето, всичко пише — добавям, в смисъл „Чети, нали си грамотна“.

— А с този? С Тюлип^[3]?

— Тюлип е жена.

— И за какво е този диет?

Дали пък не е чакала търпеливо да дойде тъкмо този миг, в който пръста ѝ е забучен точно на това място?

— Така нареченият от теб „диет“ е *символ*.

— Дотолкова и сама се досетих. На какво?

— Тюлип се беше покръстила в руската православна вяра, затова я отбелязаха с православен руски кръст. — Произнесено с абсолютно равен глас.

— Кой са я отбелязали?

— Жените. Двете старши секретарки, които работеха тук.

— На всеки религиозен агент ли се полагаше кръст?

— Православието беше част от мотивацията на Тюлип да работи за нас. Именно това бележи кръстът.

— И каква съдба я сполетя?

— Изчезна от екраните ни, за съжаление.

— По ваше време е нямало екрани.

— Предположихме, че ѝ е омръзнало. Нормално явление сред агентите. Прекъсват всякаква връзка и изчезват.

— Истинското ѝ име е било Гамп, права ли съм? Дорис Гамп.

Не, твърдо не изпитвам усещането, че ми се повдига. Стомахът ми е съвсем наред.

— Възможно е да е било Гамп. Като се замисля, май си права. Но знанията ти ме изненадват.

— Благодарение може би на факта, че не си отмъкнал достатъчно досиета. Голяма загуба ли се явяваше?

— Кое?

— Решението ѝ да се откаже?

— Не си спомням да е *обявявала* някога подобно решение. Просто престана да действа. Но да, в по-общ план наистина може да се

каже, че претърпяхме определена загуба. Тюлип беше важен източник. Значителен. Да.

Много ли съм се разприказвал? Малко ли? Прекалено лековат ли е тонът ми? Виждам я, че размишлява точно върху тези неща. Прекалено дълго.

— Останал бях с впечатлението, че се интересувате конкретно от „Уиндфол“ — напомням й.

— А, не само от „Уиндфол“. Всичко ни интересува. „Уиндфол“ е само поводът. Какво стана с Мили?

Коя *Мили*? А, Мили. Не Тюлип. Мили.

— Кога? — задавам глупав въпрос.

— Сега, имам предвид. Къде изчезна тази жена?

— Вероятно се е качила горе, у дома си.

— Свирни й да дойде, ако обичаш. Тя не може да ме търпи.

Но в мига, в който отварям вратата, установявам, че Мили чака отвън с връзката ключове. Лора я подминава бойко и се запътва по коридора с чертежа в ръка. Аз гледам да поизостана.

— Къде е Джордж? — питам под сурдинка Мили.

Но тя само завърта глава. „Не знам“? Или „Не питай“?

— Ключовете, Мили.

Мили отваря послушно двойната врата към библиотеката. Лора прави крачка напред, после две назад в комедиен стил и издава задължителния вик „Мамка му!“ с пронизителност способна да събуди и мъртъвците в Британския музей. Приближава се с невярващ поглед към натъпканите с овехтели книги лавици, издигащи се от пода до тавана. Протяга плахо ръка към първата избрана книга — том XVIII от непълен комплект на 30-томната „Енциклопедия Британика“, издание от 1878 г. Отваря го, преглежда с невярващ поглед няколко случайно попаднали й страници и го захвърля върху малката масичка, след което насочва вниманието си върху „Пътешествия сред арабите и по-далеч“, издание 1908 г., също част от непълна поредица, предлагана — не знам защо точно това съм запомнил — за пет шилинга и шест пенса на том, но закупена цялата за една лира след голям пазарлък между Мендел и антикваря. И ми задава следващия си въпрос:

— Би ли споделил кой чете всички тези боклуци? Или, по-точно казано, кой ги четеше?

— Всеки с разрешен достъп до „Уиндфол“ и в действителност нуждаещ се да ги чете.

— А това *ще рече*?

— Ще рече — отвърщам с всичкото ми налично достойнство, — че Смайли беше стигнал до заключението, че при липса на въоръжена крепост на брега на Темза, естественото прикритие върши много по-добра работа от физическата охрана. Или, казано другояче, нито един местен взломаджия не би устоял при вида на решетки по прозорците и огнеупорна каса, но още не се е родил крадецът, който си мечтае да задигне цял вагон книги...

— Добре, вместо да говориш, ми покажи откраднатото. Поне онази му част, която се е съхранявала тук.

Поставям библиотечарска стълба пред изпълнено с изсъхналите цветя на Мили огнище и измъквам от най-горната лавица „Френология: ръководство за лаици“ от Хенри Дж. Рамкен, магистър по хуманитарни науки — Кеймбридж, и от изрязаната в нея кухня вадя бежова папка. Подавам я, Лора я поема отдолу, връщам д-р Рамкен на полицата и се спускам на здрава земя, където я заварвам приседнала върху страничната облегалка на библиотечен стол, зачела се в новопридобитата плячка; а Мили пак я няма никаква.

— Това, дете ми го даде, е за някой си Пол — хвърля ми обвиняващ поглед Лора. — Как го наричат този Пол, когато си е у дома?

Този път не успявам да овладеея докрай тона на своя отговор:

— Няма как да си е у дома, Лора. Той загина. Паул, както се произнася името на немски, беше един от няколкото псевдонима на Алек Лиймас за пред берлинските му агенти. — И едва сега го докарвам по-небрежно: — Той редовно ги сменяше. Не се доверяваше особено на света. Или, по-точно казано, не изпитваше особено доверие към Междуведомствената.

Любопитството ѝ е разпалено, но се мъчи да го прикрие от мен.

— Значи, тук са всички досиета, а? Целият вагон. Всичко, което си измъкнал, е скрито тук, в книгите? Така ли?

С безкрайно удоволствие я просвещавам:

— О, изобщо не може да става дума за всичко, Лора. За твое съжаление, Джордж се придържаше към своето правило да задържа колкото се може по-малко. Онези, от които можехме да се лишим,

минаха през шредера. А всичко излязло от шредера, изгорихме. По закона на Джордж.

— А самият шредер къде е?

— Ей го там, в ъгъла.

Не го беше забелязала.

— И къде ги изгаряхте?

В онази камина.

— Имате ли протоколи за унищожаването им?

— Ако имахме, щеше да се наложи и тях да изгорим, не мислиш ли?

Докато се радвам на вкуса на своята малка победа, нейният поглед се премества към най-тъмния и отдалечен ъгъл на помещението и окачените там една до друга две високи фотографии на изправени мъже. Само дето този път не възкликва нищо от рода на „Мамка му“, ами се отправя натам с бавни стъпки, сякаш се бои да не ги подплаши и те да излетят.

— Ами тези хубостници?

— Йозеф Фидлер и Ханс-Дитер Мунт. Съответно началник и заместник-началник на оперативната дирекция на Щази.

— Да започнем от левия.

— Фидлер.

— Характеристика?

— Немски евреин, единствен оцелял син на загинали в концлагерите научни работници. Завършил хуманитарни факултети в Москва и Лайпциг. Започнал кариерата си в Щази на сравнително късен етап. Повишаван по ускорената процедура, голям мозък, ненавижда другия до него.

— Мунт.

— Да, по метода на елиминирането онзи следва да е Мунт — съгласявам се. — Малкото му име е Ханс-Дитер.

Копчетата на двуредния костюм на Ханс-Дитер Мунт са закопчани до едно. Ръцете му на убиец са притиснати плътно до тялото, с насочени надолу палци, очите му са вперени в обектива. Ханс-Дитер Мунт присъства на екзекуция. Собствената му. Или чужда. Няма значение. Изражението му ще си остане завинаги непроменено, дълбокият вертикален белег от нож през цялата му буза никога няма да зарасне.

— Той ви е бил целта, така ли? Човекът, когото приятелят ти Алек Лиймас е трябвало да елиминира, така ли? Но вместо това Мунт го е елиминирал него — Лиймас. Права ли съм? — После се връща към Фидлер. — А Фидлер е бил вашият суперизточник. Нали така? Върховният ви таен доброволен информатор. Посетителят, който така и не ви е посетил. Ами само е изтърсил на прага ви цял куп нажежени до червено разузнавателни данни, натиснал звънеца и побягнал, без дори да ви съобщи как се казва. Постъпвал е по този начин многократно. Поради което и досега не сте убедени, че тъкмо той е бил агентът ви. Права съм, нали?

Поемам въздух.

— Всичкият придобит без искане от наша страна материал чрез „Уиндфол“ сочеше към Фидлер — отвърщам, подбирайки най-внимателно думите си. — Задавали сме си дори въпроса дали Фидлер не подготвя почвата за бягство при нас и дали в този смисъл не е почнал да пуца хляба си по водите.^[4]

— Заради ненавистта си към Мунт ли? Към бившия нацист Мунт, който така и не се реформира докрай ли?

— Това беше един от възможните мотиви. В съчетание, предполагаме, с обезверяване по отношение на демокрацията или липсата на такава в практиката на Германската демократична република — ГДР. Със затвърдяването на усещането, че собственият му комунистически Господ му е изневерил. Не забравяй и неуспехът малко по-рано унгарска контрареволуция, която Съветите доста брутално потушиха.

— Благодаря. Това, струва ми се, ми беше известно.

Ама и аз трябваше да се сетя. Нали самата тя е „история“.

На вратата се появяват двама млади хора — мъж и жена. Първата ми мисъл е, че са влезли през задната врата, която няма звънец; а втората — по-шантавата, признавам си — е, че това са Карън, дъщерята на Елизабет, и другият ищец, Кристоф, синът на Алек, дошли да ме поставят под граждански арест. За по-голям авторитет Лора се изтъпква на първото стъпало на библиотекарската стълба.

— Нелсън. Пепси. Запознайте се с Пийт — заповядва им.

Здрасти, Пийт.

Здравей, Пийт.

Здравейте.

— Окей. Моля за внимание. От сега нататък сградата, в която се намираме, се смята за местопрестъпление. Освен дето е и собственост на Цирка. Включително и градината. Така че всяко листче, всяка папка, и най-малкото боклуче, всичко по стените — всякакви диаграми и табла, а така също и цялото съдържание на чекмеджетата и етажерките, също представлява собственост на Цирка и евентуално вещественно доказателство за пред съда и подлежи на съответното предварително копиране, фотографиране и описване. Нали така?

Никой не казва, че не е така.

— Пийт ще е нашият *четец*. Четенето си *Пийт* ще извършва тук, в библиотеката. Пийт ще чете и ще бъде инструктиран и разпитван единствено от завеждащия правния отдел и от мен. *Без изключения*. — И пак се обръща към рошавата младеж: — Вашите разговори с Пийт ще са само на неслужебни теми. Разбрахме ли се? Ще са учтиви. Но по никакъв повод няма да засягат материала, който му е даден за четене, или причините, поради които го чете. Знам, че това по принцип ви е известно, но го повтарям за сведение на Пийт. Ако случайно у някой от вас възникне съмнение, че Пийт или Мили случайно или умишлено се опитват да изнесат документ или вещественно доказателство от принадлежащо на Цирка помещение, сте длъжни незабавно да уведомите правния отдел. Мили.

Мили не отговаря, но чака на прага.

— Твоят район... твоят апартамент... служил ли е някога... и *служи* ли в момента... за някакви служебни цели на Службата?

— Не, доколкото ми е известно.

— Има ли в твоя район водещо се на Службата оборудване? Фотоапарати и камери? Апаратура за подслушване? Материали за тайнопис? Досиета? Документация? Официална кореспонденция?

— Няма.

— Пишеща машина?

— Лична. Закупена лично от мен с мои лични средства.

— Електронна?

— Механична. Марка „Ремингтън“.

— Радио?

— Приемник. Личен. Закупен с лични средства.

— Магнетофон?

— За радиото. Закупен с лични средства.

— Компютър? Айпад? Смартфон?

— Най-обикновен телефон, ако позволите.

— Мили, преди малко те предупредих в аванс. Писменото потвърждение вече пътува по пощата. Пепси. Придружи, ако обичаш, още сега Мили до апартамента ѝ, ясно? Мили, очаквам да подпомагаш Пепси във всяко едно отношение. Всичко да се провери до шушка. Пийт.

— Лора.

— Как се разпознават действащите тонове по тези етажерки?

— Всички книги във формат кварто на най-горната лавица, имената на чиито автори започват от А до Р би трябвало да съдържат някакви документи, стига същите да не са били унищожени.

— Нелсън. Оставаш тук в библиотеката до пристигането на екипа. Мили.

— Какво още?

— Колелото в коридора. Премести го другаде, ако обичаш, да не пречи.

* * *

За пръв път оставам на четири очи с Лора, в „средната стая“. Предлага ми стола на Контрола. Предпочитам мястото на Смайли. Тя се настанява на онова на Контрола и се извърта на единия си хълбок — или за лично удобство, или заради мен.

— Аз съм юрист. Ясно ли е? При това съм дяволски способна. Почнах първо самостоятелно, после в голяма фирма, накрая ми писна и кандидатствах при вас. И понеже бях млада и красива, ми възложиха отдела „История на Службата“. Оттогава съм все в историята. Така че щом възникне някаква заплаха историята да захапне Службата по задника, веднага ревват „Викайте Лора“. А ти хич и недей се съмнява, като ти казвам, че заради „Уиндфол“ ще ни захаят много яко.

— Което, вероятно, страшно те радва.

Може и да е усетила иронията в гласа ми, но се прави, че не я е чула.

— В този смисъл, колкото и изтъркано да ти звучи, от *теб* искаме единствено цялата истина и нищо друго, така че забравяш

всякаква вяроност към Смайли или към който и да било друг. Нали така?

Изобщо не е така, но има ли смисъл да ѝ го обяснявам?

— И едва след като се доберем до истината, ще знаем как да я извъртим. Нищо чудно това да е и в твоя полза, ако се окаже, че интересите ни съвпадат. Моята задача е да отклоня лайната, преди да са стигнали до вентилатора. Кое то всъщност е и твоята цел, нали така? Без никакви скандали, пък били те и от миналото. Скандалите не само разсейват, но и навеждат на неприятни сравнения със съвремението. Една разузнавателна служба разчита на своята репутация и външност. И всяко предаване на заподозрени за измъчване от чужди разузнавания или тайно заиграване с психопати убийци може само да ѝ навреди на имиджа и да опетни името на занаята. В този смисъл сме от един и същ отбор, нали така?

А аз пак успявам да не ѝ отговоря.

— Сега вече мога да ти съобщя и лошата новина. Кръвчицата ни искат да изпият не само потомците на жертвите на „Уиндфол“. Бъни просто искаше да те пощади, като ти спестяваше някои неща. Истината е, че съществува и група плачеци за внимание членове на парламента, които копнеят да представят „Уиндфол“ като пример за това, какво става, когато разузнавателната общност бъде изтървана от контрол. И понеже нямат достъп до сегашната дейност, им се налага да се задоволят с историята. — Явно започвам да я дразня с мълчанието си. — Повярвай ми, Пийт. Не ни ли помогнеш всеотдайно, тази история може да...

И ме оставя аз да довърша изречението. Вместо това аз я оставям да си чака.

— Значи, наистина не си се чувал изобщо с него, така ли? — пита ме накрая.

Минава цяла секунда, преди да се усетя, че седя на стола му.

— Не, Лора. За сетен път ти казвам, че не съм се чувал с Джордж Смайли.

Обляга се назад и вади от задния си джоб пощенски плик. За един луд миг ми минава мисълта, че ще ми връчи послание от Джордж. Разпечатано на електронен принтер. Без воден знак. Без намеса на човешка ръка.

Считано от днешна дата сте настанен в следното временно жилище: апартамент 110В, „Худ Хаус“ „Долфин Скуеър“ Лондон SJV, при съблюдаване на следните условия.

Забранява ми се да държа домашни любимци. Забраняват се всякакви посещения в жилището на трети лица без предварително разрешение. Трябва да съм задължително налице и на разположение в жилището между 22,00 и 07,00 ч., освен ако не съм предупредил предварително правния отдел. Предвид моето (неуточнено) положение, от пенсията ми ще се удържа концесионен наем в размер на 50 лири на вечер. Няма да ми се удържат разходи за отопление, осветление и ток, но ще нося парична отговорност за всяка нанесена на жилището загуба или щета.

През вратата наднича рошавата глава на младежа на име Нелсън.
— Камионетката пристигна, Лора.

Всеки момент ще започне плячкосването на Оборите.

[1] „Мейфлауър“ (англ. Mayflower, буквално: „майско цвете“) — името на кораба, с който през 1620 г. пилигримите от Англия достигат до втората успешна английска колония в Северна Америка — Плимут в Масачузетс. — Б. пр. ↑

[2] Violet (англ.) — теменужка, виолетка. — Б. пр. ↑

[3] Tulip (англ.) — лале. — Б. пр. ↑

[4] Библия, Стар завет, Еклезиаст 11:1 — „Пущай хляба си по водите, защото след много дни пак ще го намериш“. — Б. пр. ↑

Здрачаваше се. Есенна вечер, но топла колкото летните, според английските стандарти. В крайна сметка първият ми ден в Оборите беше приключил. Поразходих се, пих едно уиски в пъб изпълнен с оглушително гласовити млади хора, взех автобус до Пимлико, слязох без предупреждение няколко спирки по-рано и пак тръгнах пеш. След малко през вечерната мъгла изплува осветеният корпус на „Долфин Скуеър“. Потръпвам всеки път при гледката на тази сграда още от първия ден, в който преминах под тайния флаг. По мое време в „Долфин Скуеър“ се помещаваха повече конспиративни апартаменти на квадратен метър, отколкото във всяка друга сграда на планетата, и нямаше нито един, в който да не съм инструктирал или приемал рапорта на някой нещастен наш агент. И точно на този адрес Алек Лиймас беше прекарал последната си нощ на английска земя в качеството си на гост на московския вербовчик, преди да се отправи на пътешествието, което го отведе до смъртта.

Апартамент 110В в „Худ Хаус“ се оказа тотално неспособен да прогони неговия призрак. Конспиративните квартири на Цирка открай време се явяват еталон за пълната липса на удобства. А този, в който ме бяха настанили, си беше направо класика в жанра: един брой пожарогасител, червен, с индустриални размери; два броя фотьойли на буци с отдавна заминали пружини; един брой репродукция на акварелен пейзаж с езерото Уиндърмиър; един брой минибар, заключен; една табела, че пушенето е забранено ДОРИ НА ОТВОРЕН ПРОЗОРЕЦ; един огромен телевизор, който по навик определих като двупосочен; един опушено черен телефон без изписан номер, за използване, според мен, единствено за дезинформационни цели. А в миниатюрната спалня — една стоманено твърда общежитийна кушетка, за сам човек, та да не го спохождат мисли за венеризъм.

Затворих вратата на спалнята, за да не ме виждат през телевизора, изпразних пътната чанта и се заозъртах да видя къде да скрия френския си паспорт. Погледът ми попадна на небрежно

завинтената към вратата на банята табелка „ПРАВИЛА ЗА ДЕЙСТВИЕ ПРИ ПОЖАР“. Развих винтчетата, пъхнах паспорта зад издутината, отново ги затегнах, слязох долу и погълнах един хамбургер. Прибрах се в апартамента, почерпих се със солидна доза уиски и направих опит да се опъна в закупения в режим на икономии фотьойл. Задрямал съм, но само след секунди се ококорих тотално трезвен — в Западен Берлин през годината хиляда деветстотин петдесет и седма от новата ера.

* * *

Денят — петък — клони към своя край.

Изминала е седмица от пристигането ми в разделения град и тръпна в очакване на две изпълнени с плътски удоволствия денонощия в компанията на шведската журналистка Дагмар, в която се влюбих до полуда за три минути по време на коктейла, даван от нашия британски върховен комисар, който по съвместителство изпълнява и ролята на британски посланик във вечно привременното западногерманско правителство в Бон. През двата часа, които остават до срещата ни, съм си наумил да се отбия в берлинската ни резидентура, за да се здрависам и сбогувам с моя стар приятел Алек.

На берлинския Олимпийски стадион, в кънтяща тухлена казарма, построена за прослава на Хитлер и носила в миналото названието „Германски спортен дом“, служителите в резидентурата се подготвят за предстоящия уикенд. Заварвам Алек с цяла тава секретни документи на опашката пред зарешетеното гише на регистратурата. Не ме е очаквал, но вече почти нищо не е в състояние да го изненада, така че казвам здрасти, Алек, радвам се да те видя, а Алек ми отвръща а, здрасти, Питър, ти ли си, какво, по дяволите, те носи насам? След известно нетипично за него колебание той ме пита дали съм свободен за уикенда. Зает съм, викам. Жалко, отвръща той. Мина ми през ум да те взема с мен до Дюселдорф. Защо пък точно в Дюселдорф, питам. И забелязвам как колебанието му се засилва.

— Просто имам нужда да се измъкна от време на време от проклетия им Берлин — казва и свива неубедително рамене в израз на безразличие. Но след като осъзнава колко невъзможно ми е да си го

представя дори и в най-необузданите ми сънища в ролята на обикновен турист, добавя: — Трябва да се видя с един във връзка с кучето му^[1] — пояснява, от което стигам до заключението, че ми намеква за предстояща важна среща с негов агент, при която би желал да разчита на мен да отклонявам вниманието на евентуалните преследвачи, да му служи за резервен вариант или бог знае какво. Това обаче не е ни най-малко оправдание да връзвам тенекия на Дагмар.

— Съжалявам, Алек, но няма начин. Определена скандинавска дама се нуждае от несподеленото ми внимание. А и аз от нейното.

Замисля се за известно време върху казаното от мен, но по начин, който, според мен, му е неприсъщ. Има вид на обиден — или озадачен — човек. От другата страна на решетката служителят от регистратурата го приканва с нервни жестове. Алек предава материалите. Служителят ги отмята в дневника.

— Присъствието на жена всъщност би могло да е полезно.

— Дори когато тази жена е убедена, че работя в Министерството на труда и издирвам способни немски учени? Силно се съмнявам!

— Доведи я. Нищо няма да ѝ се случи — казва.

За човек, който познава Алек толкова добре, колкото го познавам аз, подобно изказване е буквално зов за помощ. През всичките години, през които сме ловували заедно, при всичките ни съвместни премеждия, за пръв път го виждам в безизходица. Дагмар е навита, така че още същата вечер тримата прелитаме по въздушния коридор до Хелмщет, наемаме кола, отиваме с нея до Дюселдорф и се настаняваме в познат на Алек хотел. Докато вечеряме, той почти дума не обелва, но Дагмар, която се оказва сериозна компания, успява да поддържа разговор, след който се изнизваме рано и се отдаваме на планираните целonoщни плътски удоволствия, в които и двамата оставаме безкрайно доволни от представянето си. В събота сутринта се събираме за късна закуска и Алек съобщава, че има билети за футболен мач. За пръв път през живота си виждам Алек да проявява какъвто и да било интерес към футбола. Впоследствие се оказва, че всъщност билетите били *четири*.

— Кой е четвъртият? — подпитвам го, очаквайки да установя, че има някаква тайна любов, която е свободна единствено в съботите.

— Познат младеж — отвърща.

Качваме се в колата, Дагмар и аз се настаняваме на задната седалка и потегляме. Пред някакво кръстовище Алек спира до бордюра. Под реклама на „Кока-Кола“ го чака висок тийнейджър с безизразно лице. Алек бутва вратата отвътре, младежът се намества чевръсто върху предната седалка и Алек ни уведомява „Това е Кристоф“, при което ние му казваме „Здравей, Кристоф“ и запрашваме към стадиона. Алек заговаря младежа на немски — език, който вероятно познава по-добре и от английския — и под сурдинка. Младежът хъмка, кима или върти глава. На колко ли години е? Четиринайсет? Осемнайсет? Независимо от възрастта, той е типично олицетворение на вечния подрастващ немец от авторитарната класа: навъсен, пъпчив и обидено послушен. Косата му е руса, лицето бледо, а фигурата широкоплещеста, но за разлика от повечето младежи на неговите години, почти не се смее. Застанали един до друг с Алек върху леко възвишение встрани от тъч линията, двамата си разменят по някоя дума, която не стига до слуха ми, но момчето изобщо не реагира на ставащото по терена, само наблюдава втренчено, а на полувремето двамата изчезват нанякъде, вероятно да пуснат по една вода или да хапнат по някой кренвирш. Алек обаче се завръща сам.

— Къде изчезна Кристоф? — питам го.

— Трябваше да се прибира — отвръща ми рязко. — Майка му го държала изкъсо.

Друго не си казахме през остатъка от уикенда. С Дагмар прекарахме още щастливи часове в леглото, а с какво се е занимавал Алек нямам капка представа. Реших, че Кристоф е син на някой негов агент и се е нуждаел от чист въздух, понеже при агентите най-важно е да се грижиш за тях, а всичко друго остава на второ място. И чак когато ми дойде времето да се връщам в Лондон, Дагмар се беше прибрала жива и здрава при мъжа си в Стокхолм, а ние с Алек бяхме седнали да обърнем по чаша на изпроводяк в една от многобройните му любими берлински кръчми, го попитах: „Какво прави Кристоф?“. Не за друго, а защото ми мина през ум, че младежът ми се беше видял доста дезориентиран, като че ли недоволен, а вероятно и бях изрекъл нещо в този смисъл.

Първоначално ми се стори, че ще бъда възнаграден с поредното необяснимо мълчание, понеже Алек се извърна така, че да не виждам лицето му.

— Аз съм проклетият му баща, за бога — отвърна ми.

А след това ми изстреля цялата история — или поне онази част от нея, която беше готов да сподели — на къси, неохотни словесни откоси, предимно безглаголни, без дори да си направи труда да ме предупреди да не я споменавам никому, понеже беше сигурен, че няма начин да го сторя: германка от Дюселдорф, която му служела за куриер, докато работел в Берн: добро момиче, приятелихме се, изкарахме една любов. Настояваше да се ожения за нея. Отказах, при което тя се омъжи за местен адвокат. Адвокатът осинови момчето — единственото му свястно деяние през целия му живот. Тя сегиз-тогиз ми разрешава да го виждам. Но не смее и гък да каже на онова копеле съпруга си, щото ще я пребие от бой.

Именно тази гледка изниква в съзнанието ми сега, докато се надигам от неудобния стол: как Алек и момчето Кристоф са застанали рамо до рамо с приковани в мача безизразни погледи. С еднакви вкаменени лица, с еднаква извивка на ирландската им челюст.

* * *

По някое време през нощта, изглежда, съм се унесъл в сън, но нищо не си спомням. Когато се събуждам, на „Долфин Скуеър“ е шест, а в Бретан — седем. Катрин трябва да е станала вече и да шета. Ако си бях у дома, и аз щях да съм станал, тъй като Изабел почва да пее още с първото изкукуригване на Шевалие — старшия ни петел. И гласът ѝ се носи из целия двор от къщурката на Катрин, понеже Изабел държи прозореца на стаята ѝ да е вечно отворен, независимо какво е времето навън. Сигурно са дали на козите да закусят и сега Катрин гони Изабел по двора с нейната закуска — Изабел търчи напред, а Катрин се носи подире ѝ с лъжицата с кисело мляко. В това време кокошките, под безполезното командване на Шевалие, се държат така, сякаш всеки момент ще настъпи краят на света.

И както си представях тази сцена, изведнъж ме огря, че ако позвъня в господарската къща и случайно точно в този момент Катрин минава оттам заедно с всичките си ключове, току-виж чула звъна и взела да вдигне телефона. Решавам да опитам късмета си с помощта на един от мобилните телефони за еднократна употреба, понеже да пукна,

ако дам на Бъни шанс да ме подслушва. Апаратът на фермата няма автоматичен секретар, затова го оставям да звъни няколко минути и тъкмо когато се каня да се откажа, чувам бретонския глас на Катрин, който понякога е малко по-строг, отколкото тя вероятно би желала.

— Добре ли си, Пиер?

— Добре съм. А ти, Катрин?

— Сбогува ли се с твой починал приятел?

— И това ще стане след още някой и друг ден.

— Голяма реч ли ще произнесеш?

— Огромна.

— Притеснен ли си?

— Тръпна от ужас. Какво прави Изабел?

— Изабел е добре. Не се е променила, откакто ти замина. —

Започвах да долавям в гласа ѝ някакъв нотка на раздразнение, ако не и нещо по-сериозно. — Вчера дойде да те търси твой приятел. Да си очаквал някакъв приятел, Пиер?

— Не. От какъв род приятел?

Като всеки печен разпитващ обаче, и Катрин отговаря на въпросите по своему:

— Няма го, викам му. Пиер не си е у дома. Пиер, какъвто добър самарянин си е, замина за Лондон. Някой си е умрял и той отиде да утешава опечалените.

— За кого става дума, Катрин?

— Няма усмивки, няма учтивост. Само настойчивост.

— Да не искаш да кажеш, че ти се е пуснал?

— Попита ме кой е умрелият. Казах му, че не знам. Защо не съм знаела, пита. Понеже Пиер не ми се отчита за всичко, викам. При което той се разсмя. Нищо чудно, вика. Като го знам на колко години е Пиер, редно е всичките му приятели да са измрели. Внезапно ли е починал човекът, пита. За жена ли ставало дума, или за мъж. Интересуваше се в Лондон в хотел ли си отседнал. Кой по-точно. На какъв адрес. Как се казвал. Откъде да знам, викам му. Нямам ли си друга работа? Малко ли са ми детето и фермата?

— Французин ли беше?

— По-скоро немец. Или американец.

— С кола ли дойде?

— С такси. От гарата. Гастон го докара. Първо парите, рекъл му Гастон, иначе хич да не се качвал.

— Опиши ми го.

— Неприятен човек, Пиер. Farouche^[2]. Едър като боксьор. И ръцете му целите в пръстени.

— Възраст?

— На към петдесет. Шейсет. Не съм му броила зъбите. Може и по-стар да е бил.

— Каза ли ти как се казва?

— Не било нужно да знам, рече. Познавали сте се от отдавна. Заедно сте гледали футбол.

Лежа и не смея да помръдна. И едва дишам. На всяка цена трябва да стана, мисля си, но смелостта ме напуска. Как, по дяволите, е успял този Кристоф — син на Алек, страна по дело, крадец на приключени архиви на Щази, престъпник с цял метър досие — да ме напипа чак в Бретан?

Фермата в Ле Дьоз-Еглиз съм я наследил чрез майка ми и все още се води на моминското ѝ име. В местния телефонен указател не фигурира нито един Пиер Гуилъм. Възможно ли е Бъни, по някакви си негови неведоми причини, да е дал адреса ми на Кристоф? И каква ли може да е била целта му?

Едва тогава се сещам за мотоциклетното ми поклонение в онова дъждовно берлинско гробище през непрогледната зимна нощ и изведнъж всичко си идва на мястото.

* * *

Изминал е месец от рухването на Берлинската стена. Германия е в екстаз, нашето бретонско селце само отчасти. Лично аз сякаш се колебая между двете крайности: ту се радвам, че е настъпило някакво подобие на мир, ту се отдавам на спомените за извършеното от нас и за всичко онова, което сме пожертвали — включително, за съжаление, и под формата на чужд живот — през онези дълги години, през които си мислехме, че Стената ще просъществува във вечността.

И тъкмо докато се борех в това си колебливо състояние с годишната декларация за доходите на фермата в канцеларията на Ле

Дьоз-Еглиз, отнякъде пристигна новият ни раздавач Дени — по онова време все още не заслужил уважителното „мосю“, а още по-малко пък „Генерала“, и не с жълта камионетка, а на колело — и връчи някакво писмо, но не на мен, а на стария Антоан, еднокракият ветеран от войните, който няма конкретно занимание и вечно кисне в двора, който знае защо, с вила за сено в ръце.

След като огледа плика и отпред, и отзад, и допусна възможността писмото все пак да стигне до мен, Антоан изкуцука до вратата, връчи ми го и остана да ме наблюдава, докато се запознавах със съдържанието му.

Мюрен
Швейцария

Драги Питър,

Искам да те зарадвам с вестта, че прахът на нашия приятел Алек бе положен наскоро в Берлин, близо до мястото, където се спомина. Оказва се, че телата на повечето убити при Стената поначало са били изгаряни тайно, след което прахът им бил разпръсван. Според педантичните архиви на Щази обаче излиза, че в случая с Алек са допуснали изключение. Успяхме да открием праха му и да му осигурим прилично, макар и закъсняло погребение.

Твой Джордж

И на отделен лист — старите навици не се губят — адресът на малко гробище в берлинския район Фридрихсхайн, официално предназначено за жертвите на войната и тиранията.

По онова време живеех с Даян — поредното мое увлечение, което скоро щеше да приключи. Май й казах, че мой приятел се е разболял. Или че е умрял — не помня. Яхнах мотора — през онези години още можех — и се добрах нонстоп до Берлин в най-лошото време, каквото ми се е случвало някога, отпратих се направо към гробището и на входа попитах къде да намеря Алек. Плътен, непрестанен дъжд. Старец, който, изглежда, изпълняваше ролята на пазач, ме съоръжи с чадър и схема и ми посочи дългата сива алея

между два реда дървета. След дълго лутане открих онова, заради което бях дошъл: пресен гроб и мраморна плоча с надпис АЛЕК ЙОХАНЕС ЛИЙМАС, побеляваща зловещо под дъждовните струи. Без дати, без упоменаване на професията на покойния, но затова пък гроб в цял ръст, все едно е заровен ковчег, а не само урна с прах. За прикритие? От толкова много години те познавам, мислех си, а ти така и да не ми споменеш за „Йоханес“ — типично в твой стил. Цветя не носех; сигурно щеше да се изсмее при вида им. Та останах под чадъра да проведа нещо като вътрешен диалог с него.

Канех се да се кача пак на мотора, когато старецът ме попита дали не желая да се разпиша в книгата за съболезнования. Каква *книга за съболезнования* пък сега? Имал личното задължение да води такава, рече; и по-точно не задължение, ами дълг — към паметта на покойните. Защо пък не, казах си. Първи се беше подписал „ДС“ с адрес в Лондон. А в колонката за отдаване на почит — единствена дума: „Приятел“. Тоест Джордж — или поне онази част от него, която би бил готов да разкрие. След Джордж следваха куп немски имена, които нищо не ми говореха, срещу изписани послания от рода на „Вечно ще те помним“, и най-накрая самотното име „Кристоф“, без фамилия, а в насрещната колонка: „Sohn“ — син. С домашен адрес „Дюселдорф“.

Дали поради обзелата ме изведнъж еуфория, че Стената вече я няма и светът отново е свободен, което силно ме съмнява, или заради някакво чувство в стомаха, че ми е писнало от цял живот тайнственост, или просто от желание да се изправа под плющия дъжд, за да се броя и аз за *приятел* на Алек? Няма значение каква е била причината, но факт е, че докарах нещата докрай: взех че вписах истинското си име, действителния ми адрес в Бретан, а в колонката за отдаване на почит — „Пиеро“ — понеже нищо друго не ми дойде наум, а и понеже Алек точно така ми викаше в онези редки случаи, когато се разчувстваше.

И какво направи ти, Кристоф — дивако мой и син на Алек? *Ти* какво направи? При някое следващо твое посещение на бащиния ти гроб — понеже без някаква особена причина приемам, че е имало и следващи такива, ако не за друго, поне за да проследиш накъде вървят нещата — си хвърлил пак поглед на книгата за съболезнования и какво да видиш? Изписано ясно *Питър Гуилъм* и *Ле Дьоз-Еглиз* — не

някакъв псевдоним, фалшив адрес или конспиративна квартира, а самият аз, чисто гол и къде точно живея. Ето, значи, как си стигнал от Дюселдорф чак до Бретан.

И кой ще е следващият ти ход, Кристоф, син на Алек? Още чувам сладникавия юристки тон на Бъни от вчерашния ден:

Кристоф притежава известни дарби, Питър. Нищо чудно да ги е наследил по генетичен път.

[1] To see a man about a dog — израз, използван от англичаните в случаите, когато трябва да излязат за малко без излишни обяснения, обикновено за да отидат до тоалетната. — Б. пр. ↑

[2] Див, свиреп (фр.). — Б. пр. ↑

— Пийт ще е нашият *четец* — обявила беше Лора пред обожаващите я зрители. — Четенето си Пийт ще извършва тук, в библиотеката.

През следващите няколко дни аз обаче се чувствам не като *четец*, а по-скоро като студент последен курс, принуден да се явява на изпит, който е трябвало да вземе преди половин живот. Периодически късно съзряващият студент бива измъкван от стаята на изпита и му се налага да се явява на устно препитване пред комисия, чиито познания по предмета са необяснимо неравни, което обаче не им пречи да го побъркват с въпроси. От време на време той се ужасява от щуротиите на някогашния си „аз“ до такава степен, че му иде да ги отрече, докато не го уличат излизащите от собствените му уста доказателства. Всяка сутрин още щом вляза, ми сервират купчина папки; някои са ми познати, други не. Това, че си откраднал някакво досие, не значи, че си го и прочел.

На сутринта на втория ден в библиотеката не пускат никого. От чуващия се отвътре тропот и от щъкането на младите мъже и жени по анцузи, на които не ме представят, заключавам, че предстои целонощно претърсване сантиметър по сантиметър. С идването на следобеда обаче настъпва злокобна тишина. Бюро няма да имам; за целта ще разполагам с холна маса, поставена като ешафод наред библиотеката. И етажерките ги няма; по релефните тапети се виждат само призрачните им следи, наподобяващи сенки на затворнически решетки.

— Щом стигнеш до розетка, спираш — нарежда ми Лора и излиза.

Розетка? Има предвид декоративните розови кламери, забучени на определени интервали из папките. Нелсън заема тихо стола на дежурния наблюдател и отваря дебело томче джобен формат. Биографията на Толстой от Анри Троя.

— Свиркай, ако ти се припикае, разбра ли? Баща ми например пикае през десет минути.

— Горкият.

— Само не изнасяй нищо оттук.

* * *

Куриозна вечер: без каквото и да било обяснение Лора заема вместо Нелсън стола на дежурния наблюдател и след като ме гледа намусено в продължение на повече от половин час, изругава:

— Мамка му! Не искаш ли да ме изведеш на безплатна вечеря, Пийт?

— Точно сега ли? — питам.

— Сега. Тази вечер. Ти за кога си мислиш?

„Безплатна за кого?“, чудя се и вдигам рамене в знак на предпазливо съгласие. Безплатна за нея? Или за мен? Или и за двама ни, понеже инициативата е на Службата? Оттегляме се в гръцкия ресторант на същата улица. Тя вече е запазила маса. Сложила си е пола. Масата е ъглова, с незапалена свещ в червена клетка. Не знам защо, но още пазя спомена за незапалената свещ. И как собственикът се навежда над нас да я запали и в същото време отбелязва, че съм случил да виждам пред себе си най-хубавата гледка в цялото заведение, имайки предвид именно Лора.

Пием по едно узо, после повтаряме. Чисто, без лед, по нейно желание. Да се налива ли обича, или ме сваля — господи, до старец на моите години ли е опряла? — или просто разчита алкохолът да развърже езика на дядката? И как да разбирам присъствието на по нищо не отличаващата се двойка мъж и жена, които са се настанили на съседната маса и упорито отказват да поглеждат към нас?

Тя е по блузка без ръкав, която блещука на светлината на свещта, а деколтето се е задълбочило в южно направление. Избираме стандартните ордъври — тарама, хумус, пържени дребни рибки, — обожавала мусаката, така че поръчваме две порции, след което тя се впуска в по-различен вид разпит, под формата на флирт. Ама наистина ли е вярно онова, което каза на Бъни, Пийт? Че с Катрин сте само добри приятели?

— Щото, да си говорим *честно*, Пийт — гласът ѝ омеква и става интимен, — като се има предвид *миналото* ти, не мога да си *представя* как можеш да съжителстваш с фантастично привлекателна френска мацка, без изобщо да я *чукаш*? Освен ако си таен гей, както гласи теорията на Бъни? То, според Бъни всички били гейове. Почвам вече да си мисля, че и самият той е гей, ама не ще да си го признае.

На едната ми половина ѝ се ще да я сиктирдоса, но другата ми половина е любопитна какво ли е намислила. Затова пропускам приказките ѝ покрай ушите си.

— Най-честно ти казвам, Пийт, направо не е за *вярване*! — упорства тя. — Да не искаш да кажеш, че *кавалерията ти вече не е способна да атакува*, както обичаше да се изразява баща ми? Ай стига, бе, като те знам какъв стар *коцкар* си!

Противно на здравите ми инстинкти, позволявам си да я попитам кое я кара да смята Катрин за привлекателна? О, едно пиленце ѝ било казало, отвръща ми. Минали сме вече на гръцко червено, което и на цвят, и на вкус не се различава от черно мастило, а тя се надвесва напред и ми предлага цялостното си очарователно деколте.

— Добре, Пийт, кажи ми откровено: коя от всички онези жени, които си прекарал през живота си, коя би качил безусловно на най-първото място? — И се разкикотва до припадък заради неуместния избор на израза „коя бих качил“.

— Да почнем от теб — предлагам и с това слагам край на шегата.

Искам сметката, съседната двойка иска тяхната. Тя казва, че щяла да се прибере с метрото. Аз казвам, че ще се поразходя пеша. И до ден днешен нямам представа дали нейното беше опит да ме разприказва, или проява на друга неангажирана душа, търсеца малко човешка топлинка?

* * *

Аз съм Четеца. Върху светлобежовата папка, от която чета, не пише нищо освен изписания на ръка номер на досието: почеркът ми е непознат, но допускам, че може да е и моят. Водещият материал е обозначен като „Строго секретно“ и „Да не се разпространява“ — в смисъл да не се дава на американците — и представлява рапорт, макар

„апология“ да подхожда повече, от лице на име Ставрос де Йонг — сто и деветдесет сантиметров дългуч, дваисет и пет годишен непохватен курсант в Цирка. Стас, както го наричат за по-кратко, е випускник на Кеймбридж и му остават още шест месеца изпитателен срок. Изпратен е на стаж в секция „Тайни операции“ към берлинската резидентура, а самата секция се ръководи от моя брат по оръжие в поредица провалили се операции — ветерана оперативен агент Алек Лиймас.

По силата на протокола, бидейки ръководител на секцията, Лиймас е де факто и заместник-резидент. Съответно и докладът на Стас е адресиран до Лиймас в това му качество, а Лиймас го е препратил на своя началник на лондонските „Тайни“ Джордж Смайли.

ДОКЛАД ОТ С. ДЕ ЙОНГ ДО ЗАМ.РЕЗ./БЕРЛИН [Т.Е. ЛИЙМАС], КОПИЕ ДО МКР
[МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ ЗА РЪКОВОДСТВО]

Наредено ми е да доложа следното:

На първи януари — студен, но слънчев празничен ден, решихме със съпругата ми Пипа да заведем децата (Барни на 3 г. и Люси на 5) заедно с джак ръсел териера ни (Лофтъс) на излет до езерото в Кьопеник в Източен Берлин и разходка из съседната гора, с подходящо за сезона топло облекло.

Семейството ни използва синьо волво комби с британски военни номера отпред и отзад, които ни дават право на неограничено придвижване между различните сектори на Берлин, а Кьопеник в Източен Берлин е любимо място за пикник на децата ни.

Паркирах, както винаги, до външната ограда на отдавна затворената стара кьопеникиска пивоварна. Друга кола в околността не се виждаше, а неколцината насядали покрай брега рибари не ни обърнаха внимание. От колата пренесохме кошницата ни за пикник през гората до обичайния ни затревен нос в езерото, а след това играхме на криеница, при което Лофтъс лаеше с все сила и ядоса единия от рибарите, който ни се разкрещя и ни заобичда, понеже Лофтъс му плашел рибата.

Въпросният рибар беше изпит човек на петдесет и нещо, с побеляваща коса и бих го разпознал лесно, ако го видя пак. На главата си имаше черна фуражка и носеше стар шинел от Вермахта с премахнати отличителни знаци.

Часът междувременно беше станал 15,30 (време за следобедния сън на Барни), затова си събрахме нещата от пикника и пуснахме децата да тичат пред нас към колата, като носят заедно кошницата, а Лофтърс ги гонеше и лаеше.

Но в мига, в който стигнаха до колата, децата пуснаха кошницата на земята, хукнаха уплашено назад с лаещия Лофтърс по петите им и казаха, че шофьорската врата била отворена с взлом от крадец, който „съвсем е откраднал фотоапарата на татко!“, както се изрази Люси.

Вратата на шофьора наистина се оказа отворена със сила, при което беше счупена дръжката ѝ, но старият ми фотоапарат „Кодак“, който бях забравил в жабката, си стоеше на мястото, заедно с палтото ми, продуктите и останалите провизии, с които, преди да преминем в Източен Берлин, се бяхме сдобили от специалния магазин за военнослужещи, оказал се за наша най-голяма изненада отворен дори в новогодишния ден.

В крайна сметка установих, че вместо да обере колата, извършителят беше оставил до фотоапарата ми метална кутия от тютюн „Мемфис“. В кутията имаше малка никелирана касета, която мигновено разпознах като стандартен контейнер за суперминиатюрна фотолената „Минокс“.

И тъй като беше официален почивен ден, а пък аз съвсем наскоро бях изкарал курс по оперативна фотография, реших, че няма достатъчен повод да безпокоя дежурния по резидентура. Затова още със завръщането ми у дома веднага проявих филма в банята ни, която няма прозорец, с помощта на предоставеното ми от Службата оборудване.

След като огледах с помощта на увеличително стъкло стотина кадъра от проявения негатив, в 21,00 ч. съобщих на заместник-резидента [Лиймас], който ми нареди начаса да

занеса материала в резидентурата и да изготвя писмен рапорт, което и направих.

Макар и със закъснение, напълно си давам сметка, че трябваше да отнеса непроявения филм директно в берлинската резидентура и да го предам за обработка от фотографския отдел и че като стажант на изпитателен срок съм нарушил мерките за сигурност до степен, която е можела да се окаже фатална, наемайки се да проявявам материала в собственото си жилище. За свое оправдание мога единствено да повторя, че първи януари беше официален почивен ден и няхах никакво желание да вдигам по тревога резидентурата за нещо, което можеше да се окаже фалшива тревога, и че курса по оперативна фотография в Саратов завърших с пълно отличие. Въпреки всичко съжалявам най-искрено за своето решение и държа да отбележа, че съм си извлякъл необходимите поуки.

С де Й

А в долния край на писмото се четеше вбесената бележка на Алек до неговия началник на „Тайни операции“ Смайли.

Джордж, докато се усетим, това тъпо копеле е изпратило копие от горното до Междуведомствената. Писна ми от учени хора. Предлагам ти да замажеш очите на П. Алълайн, Б. Хейдън, Т. Естерхази и шибания Рой Бланд и сие, като ги убедиш, че става дума за фалшив сигнал, т.е. „към кошче“, второкачествен преразказ на известни данни и т.н.

Алек

Но Алек не беше от онези хора, които чакат бездейно нещата да се развият от само себе си, особено пък ако от това зависеше и бъдещата му кариера. Договорът му с Цирка изтичаше и подлежеше на преразглеждане, отдавна беше минал горната възрастова граница за оперативен агент, а шансовете да се добере до кротка канцеларска

длъжност в Централата бяха съвсем минимални, което обяснява недоверчивия тон, с който Смайли описва последвалите действия от страна на Алек.

ОТ Н-К „ТАЙНИ“ МЕРИЛИБОУН [СМАЙЛИ] ДО КОНТРОЛА. КОНФИДЕНЦИАЛНО,
ЛИЧНО, НА РЪКА

ОТН.: АЛ, Р-Л „ТАЙНИ“ БЕРЛИН

И след това с безупречния почерк на Джордж:

К: Предполагам, че и ти щеше да се изненадаш не по-малко от мен от снощната неочаквана поява в десет на вратата ми в Челси на самия АЛ. Бях си сам у дома, тъй като Ан е на санаториум. Дъхът му миришеше на алкохол, което не е необичайно, но не беше пиян. Настоя да извадя от розетката кабела на телефона в хола, преди да сме седнали да разговаряме, а след това, въпреки много студеното време, да сме седнали в оранжерията, която гледа към градината, понеже „нямало как в стъкло да скриеш микрофон“. Уведоми ме, че бил пристигнал следобед с граждански полет от Берлин, тъй като не желаел името му да фигурира в някой от пътническите манифести на Кралските ВВС, които според него се проверявали редовно от Междуведомствената комисия за ръководство. По същата причина не смеел повече да разчита и на куриерите на Цирка.

Настоя като начало да узнае дали съм успял, съгласно настояването му, да отклоня Междуведомствената от дирята, съдържаща се в материала от Кьопеник. Обясних му, че най-вероятно съм успял, тъй като на берлинската резидентура най-редовно ѝ се предлагат безстойностни разузнавателни сведения.

Едва тогава той извади от джоба си приложения тук сгънат лист хартия с обяснението, че представлявал саморъчно направено лично от него, без чуждо участие, описание на съдържащия се в касетите от Кьопеник материал, но без да е подкрепен с данни от други допълнителни тайни или открити източници.

В съзнанието ми възникват едновременно две сцени: в едната Джордж и Алек са приседнали, опрели глави, в мразовитата оранжерия на Байоутър Стрийт; във втората Алек е сам предната вечер, прегърбил се над древната си пишеща машина „Оливети“ и над бутилка скоч в плътно задимения си офис в западноберлинския Олимпийски стадион. А пред мен лежи резултатът от неговия труд: омърляна машинописна страница, омазана с типекс и пъхната в целوفан, чийто текст гласи:

1. Протокол от съвещание на КГБ с разузнавателните служби на Източния блок — Прага, 21 дек. 1957 г.
2. Имена и звания на офицерите от КГБ, командировани към дирекции на Щази към 5 юли 1956 г.
3. Самоличност на настоящите резиденти на Щази в африканските държави на юг от Сахара.
4. Имена, звания и оперативни псевдоними на всички офицери от Щази, преминаващи обучение в КГБ на СССР.
5. Местонахождение на шест нови тайни съветски радиорелейни инсталации в ГДР и Полша към 5 юли 1956 г.

Обръщам страницата и попадам пак на ръкописна бележка от Смайли до Контрола, без нито едно задраскване.

По-нататък историята с Алек се развива по следния начин. След направения от Де Йонг удар, ако можем да го приемем за такъв, Алек отнема най-редовно през следващите уикенди семейното волво и кучето на Де Йонг,

слага в жабката 500 долара и детска книжка за оцветяване, в която е надраскан номерът на директния му телефон в берлинската резидентура, хвърля в багажника въдичарските си принадлежности (досега не знаех и съм склонен да се съмнявам, че Алек има някакви влечения към риболова), отива до Кьопеник и паркира в същия час на същото място, където е паркирал преди това Де Йонг. Взема кучето със себе си, замята въдицата и зачаква. Късметът му проработва едва на третия опит. На мястото на петстотинте долара са оставени две касети с филм. Детската книжка с телефонния номер я няма.

След две вечери по директния му телефон в Западен Берлин го търси мъж, който отказва да си каже името, но твърди, че ходел на риба в Кьопеник. Алек го инструктира да се яви следващата вечер в седем и половина пред сградата на еди-кой си номер на „Курфюрстендам“, като държи в лявата си ръка броя на „Дер Шпигел“ от предишната седмица.

Така уреденият *treff* [немска дума, означаваща тайна среща, която нашите хора в Берлин са взели назаем от немските шпиони] се състоял в микробус фолксваген, шофиран от Де Йонг и продължила осемнайсет минути. МЕЙФЛАУЪР, както условно нарекъл Алек явилия се човек, в началото отказвал да съобщи името си, твърдейки, че касетите били предоставени не от самия него, а от „негов приятел в Щази“, когото не желаел да издава. Самият той, твърдял, бил само доброволен посредник, воден не от користи, а от чисто идеологически съображения.

Алек обаче категорично отказал да се върже. Пазарът, рекъл му, бил зает от материали с неизвестен произход, доставяни от анонимни посредници. Така че работата не се уреждала. Накрая — след куп увещания, както твърди Алек — Мейфлауър извадил от джоба си визитка на името на д-р Карл Римек, с адреса на източноберлинската университетска болница „Шаритè“ от едната страна, а на гърба — написан на ръка адрес в Кьопеник.

Алек е дълбоко убеден, че Римек просто е изчакавал да разбере с кого си има работа, преди да разкрие самоличността си, и че десет минути му били достатъчни, за да му паднат задръжките. Да не забравяме обаче ирландското потекло на Алек.

Така че все още нямаме отговор на очебийния въпрос:

Дори ако приемем, че това е истинската самоличност на д-р Римек, кой е все пак неговият вълшебен второстепенен източник?

Дали не сме изправени пред поредната сложна заблуда от страна на Щази?

Или — колкото и да ми е болно да го предположа — си имаме работа с някаква измишльотина, забъркана лично от самия Алек?

В заключение:

Алек умолява — и то доста ентусиазирано, признавам — да му позволим да разработи Мейфлауър до следващия етап, без да го подлага на обичайните обиски и проучвания, които на сегашния етап не би могъл да проведе без знанието и участието на Междуведомствената. И двамата знаем съображенията му в това отношение и, смея да кажа, ги споделяме, макар и предпазливо, с известни резерви.

За разлика от нас, Алек не влага никаква предпазливост в своите подозрения. Снощи след третото уиски вече възлагаше на Кони Сакс ролята на двойния агент на московския Център в Цирка, следвана плътно по петите от Тоби Естерхази. Интуицията му, основана единствено върху изпаренията от поеманото от него уиски, му подсказвала, че двамата били луднали един към друг на сексуална основа, но руснаците ги разкрили и сега ги шантажирали. Накрая, към два след полунощ, успях да го накарам да си легне, но в шест сутринта го заварих в кухнята да си пържи бекон с яйца.

Въпросът е как да постъпим оттук нататък? В крайна сметка лично аз съм склонен да го пусна още веднъж да се изпробва по предлагания от него начин с този негов Мейфлауър (което на практика ще рече със загадъчния му предполагаем второстепенен източник в Щази). И на двама ни е известно, че му остават броени дни на терен и че той изпитва силното желание да удължи оперативната си кариера. Но знаем не по-зле и това, че най-трудното в нашата работа е да окажеш някому доверие. Алек обаче твърди, че е дълбоко убеден в истинността на Мейфлауър въз основа едва ли не само на собствения си инстинкт. А това може да се окаже проява или на невероятния усет на един изпитан ветеран, или на отчаяните надежди на остаряващия оперативен агент, приближаващ се към естествения край на своята кариера.

С цялото си уважение препоръчам да му разрешим да опита при така изложените условия.

ДС

Оказва се обаче, че не е толкова лесно да убедиш в нещо Контрола, което личи и от следната размяна.

Контрола до ДС: Имам силните подозрения, че Лиймас преследва някаква лична цел. Къде са останалите признаци? Нима не можем да проверим разузнавателните данни в области, които не са замърсени според вижданията на Лиймас?

ДС до Контрола: Намерих повод да се допитам поотделно до МВнР и МО. И двете ведомства се изказват положително за материала и не вярват да е изфабрикуван. Не можем обаче да изключим и вероятността да са ни подхвърлили маловажна информация, преди да ни хързулнат сериозно.

Контрола до ДС: Недоумявам защо Лиймас не се е допитал до главния резидент за Берлин. Подобни задкулисни маневри могат само да навредят на Службата.

ДС до Контрола: За съжаление, Алек смята своя главен резидент за противник на „Тайни“ и привърженик на Междуведомствената.

Контрола до ДС: Не мога да изолирам куп висши офицери само заради нечие необосновано предположение, че един от тях е гнила ябълка.

ДС до Контрола: Боя се, че за Алек цялата Междуведомствена е гнила овощна градина.

Контрола до ДС: В такъв случай няма ли да е по-добре него да окастрим.

Следващият писмен принос от Алек се различава коренно от първия: натракан е без нито една машинописна грешка и в проза, която далеч превъзхожда неговата. Мигновено у мен възниква подозрението, че е ползвал за писар отличника по съвременни езици Стас де Йонг. Затова си и представям този път как високият метър и деветдесет Стас се е прегърбил над оливетито в силно задимения сутерен на берлинския стадион, а през това време Алек крачи напред-назад из стаята, пафка поредната си воняща руска папираса и диктува ирландски псувни, които Де Йонг дискретно пропуска.

ДОКЛАД ЗА СРЕЩА, 2 ФЕВ. 1959. КОНСПИРАТИВНА КВАРТИРА К2 БЕРЛИН.
УЧАСТНИЦИ: ЗАМ.-РЕЗИДЕНТ БЕРЛИН АЛЕК ЛИЙМАС (ПАУЛ) И КАРЛ РИМЕК
(МЕЙФЛАУЪР)

ИЗТОЧНИК МЕЙФЛАУЪР. ВТОРИ TREFF

НАИСТИНА МНОГО СЕКРЕТНО, ЛИЧНО И СТРОГО ПОВЕРИТЕЛНО ОТ АЛ ДО Н-К
„ТАЙНИ“ МЕРИЛИБОУН

Източникът Мейфлауър, известен сред гедерейския елит като „Докторът от Кьопеник“ по подобие на заглавието на пиесата на Карл Цукмайер^[1], е предпочитан лекар на шепи висши функционери на ГЕСП [Германската единна социалистическа — т.е. комунистическа — партия] и *prominenz*^[2] в Щази и техните семейства, много от които

живеят във вили или апартаменти край езерото. Доказателствата за левичарството му са безупречни. Баща му Манфред — член на компартията от началото на 30-те години, се е бил в редовете на батальона „Телман“ по време на испанската Гражданска война. През войната от 1939–1945 г. Мейфлауър е пренасял тайната кореспонденция на баща си, който е разстрелян от Гестапо в концлагера „Бухенвалд“ през 1944 г. Манфред така и не дочакал революцията в Източна Германия, но от синовна обич Карл решил да ѝ се посвети безрезервно. Завършва гимназия с отличие, след това следва медицина в Йена и Прага, откъдето се дипломира със златен медал. Бидейки обаче недоволен от дългото работно време в единствената източноберлинска университетска болница, решава да открие свой неофициален кабинет във фамилната къща в Кьопеник, която дели с възрастната си майка Хелга.

Към Мейфлауър, явяващ се по рождение член на гедерейския елит, се обръщат и по повод специализирани медицински случаи от интимно естество. По време на пътешествие из далечни страни високопоставен член на ГЕСП хваща венерическо заболяване, което би желал да скрие от своите висшестоящи. Мейфлауър му помага с поставянето на фалшива диагноза. Арестант в ръцете на Щази почива от сърдечен удар по време на разпит, но в смъртния акт трябва да фигурира друга причина. Налага се Щази да упражнят извънредно насилие спрямо заловен от тях чужд агент. Обръщат се към Мейфлауър да установи психическото му и физическо състояние и издръжливостта му на изтезания.

Предвид тези си задължения Мейфлауър получава статут на Geheime Mitarbeiter (таен сътрудник), съкратено ТС, със задължението да докладва ежемесечно на лицето Урс АЛБРЕХТ — „функционер, страдащ от липса на въображение“. Мейфлауър твърди, че докладите му до Албрехт са „избирателни, предимно измислени, без опасност от каквито и да било последствия“. От своя

страна Албрехт го е уведомил, че „колкото е добър като лекар, толкова не струва като шпионин“.

По крайно рядко изключение Мейфлауър получава допуск и до „Малкият град“, както наричат „Маяковскиринг“ в Източен Берлин, където живее мнозинството от гедерейския елит, охранявано зорко от очите на широката общественост от бригадата със специално назначение „Дзержински“. Независимо от това, че „Малкият град“ притежава собствен медицински център — да не говорим за специалния магазин, детско заведение и прочее, — Мейфлауър е допускан до района на богопомазаните, за да полага грижи за своите видни „частни“ пациенти. А веднъж минал през кордона, долага той, вътре срещаш сериозно занемарени правила за дискретност, носещи се навсякъде клюки и интриги и развързани езици.

Подбуда:

Мейфлауър твърди, че мотивацията му произтича от отвращението, което изпитва към режима в ГДР и начина, по който този режим е изневерил на комунистическите блянове на баща му.

Предложени услуги:

Мейфлауър твърди, че второстепенният източник ТЮЛИП — негова пациентка и служителка в Щази, не само е послужила като катализатор на собственото му самовербуване, но е била и източникът на първоначалната микрокасата, която той подхвърлил от нейно име във волвото на Де Йонг. Той описва Тюлип като изключително добре владееща се, макар и уязвима, невротичка. Настоява, че тя му е само пациентка и нищо повече. И потвърждава, че нито той, нито Тюлип желаят каквото и да било парично възнаграждение.

На този етап не е ставало дума за прехвърляне на Запад в случай на провал. Виж по-долу.

По-долу обаче не се вижда нищо. Още на следващия ден Смайли отлита за Берлин да хвърли едно око на въпросния Римек, като ми заповядва да го придружа. Основната цел на пътуването ни обаче изобщо не е източникът Мейфлауър. Него го интересува много повече самоличността, допуска и подбудите на невротичния, но добре владеещ се женски второстепенен източник с кодовото название Тюлип.

* * *

По тъмна доба в бруления от ледени ветрове, суграшица и сняг неспящ Западен Берлин Алек Лиймас и Джордж Смайли са заседнали заедно с новия потенциален източник Карл Римек с кодовото название Мейфлауър пред бутилката „Талискер“ — любимото шотландско малцово уиски на Алек, а за Римек — първото уиски през живота му. Седнал съм до дясното рамо на Смайли. Берлинската конспиративна квартира К2 е преживялата най-неочаквано съюзническите бомбардировки достолепна сграда в стил „Бидермайер“ на Фазаненщрасе 28, с вмъкнат между колоните вход, еркереи прозорец и удобен заден изход, извеждащ право на Уландщрасе. Онзи, който я е избирал, явно е изпитвал определена носталгия по имперското величие и е имал опитно шпионско око.

Въпреки цялото им старание, изражението на някои хора не успява да скрие доброто им сърце. Точно такъв вид лице притежава и Римек. Олисяващ, очилат и... ужасно мил. Това, последното, не може по никакъв начин да се отрече. Независимо от съсредоточеното смръщване на медика, хуманността му буквално струи от всеки негов дъх.

Сега, спомняйки си за тази първа наша среща, ми се налага да се подсещам, че през 1959 г. никой не възприемаше толкова драматично появата на източноберлински лекар в Западен Берлин. Мнозина

идваха, голяма част от тях така и не се връщаха и именно това наложи да бъде вдигната Стената.

Първият документ в досието е написан на машина и няма подпис. Не е официален доклад и мога само да предположа, че е дело на Смайли; и тъй като не е указан получател, вероятно го е писал, за да влезе в архива, тоест сам до себе си.

Запитан за процеса, позволил му да навлезе в онова, което самият той нарича „какавидата, подготвителния стадий“ на съпротивата му срещу режима в ГДР, Мейфлауър цитира случай, в който следователите на Щази му заповядали да подготви определена жена за „следствена изолация“. Жената — гражданка на ГДР на петдесет и нещо години — била обвинена в сътрудничество с ЦРУ. Страдала от остра клаустрофобия. Престоят и в килия единичка вече я бил докарал почти до лудост. „И досега не мога да се отърва от спомена за писъците ѝ, когато я заковаха в онзи сандък“, каза Мейфлауър.

След този случай Мейфлауър, който твърди, че не е склонен към прибързани решения, преоценил своето положение „от всички възможни ъгли“. Познавал вече от първа ръка лъжите на Партията, запознал се бил пряко с царящата корупция, двуличието и злоупотребите със служебното положение. И бил стигнал до диагнозата, че „според тези симптоми тоталитарната държава се представя за своята противоположност“. И че Източна Германия нямала нищо общо с онази демокрация, за която мечтаел баща му, ами била „васална на Съветите, управлявана като полицейска държава“. А след като стигнал до този извод, казва, за сина на Манфред не оставало друго, освен да се съпротивлява.

Първата му мисъл била да организира нелегално ядро. Мислел да привлече в него още един-двама от елитните си пациенти, които от време на време давали признаци, че са недоволни от режима. Добре де, но с каква цел? И за какъв срок? Баща му Манфред бил предаден от

собствените му другари. Поне в това отношение синът не възнамерявал да следва стъпките на бащата. В такъв случай на кого можел да се довери, независимо от обстоятелствата и времето? Отговорът: на никого, дори на собствената си майка Хелга — заклета комунистка.

Ами, добре тогава, рекъл си, и решил да остане такъв, какъвто вече бил — „еднолично терористично ядро“. За пример щял да му служи не баща му, а героят от детството му Георг Елзер — човекът, който през 1939 г. без да разчита на съучастник или верен другар, успял да създаде, заложи и възпламени бомба в мюнхенската бирария, където само минути преди това фюрерът държал реч пред съмишлениците си. „Спасил го е единствено адският му късмет“, казва Мейфлауър.

Според него обаче както Хитлеровият режим, така и този в ГДР няма как да бъдат премахнати само с един бомбен атентат. Бидейки преди всичко лекар, Мейфлауър си дава сметка, че една прогнила система следва да бъде лекувана отвътре. С течение на времето щял да си изясни как точно. Но засега избягвал да се доверява или да вярва на когото и да било. Щял да остане сам, да разчита единствено на себе си и да отговаря само пред себе си. Щял да се превърне в „тайна еднолична армия“.

Твърди, че „какавидата“ се пропукала в 10 ч. вечерта на 18 октомври 1958 г., когато силно разстроена непозната млада жена пристигнала на колело в източноберлинското предградие Кьопеник и се явила в клиниката на Мейфлауър с настояване да ѝ бъде направен аборт.

На това място повествованието на Смайли прекъсва, а вместо това започва директно да ни говори самият д-р Римек. Изглежда, Джордж е решил, че при цялото му многословие, описанието на лекаря било прекалено ценно, за да бъде съкращавано.

Другарката [името заличено] е високоинтелигентна и несъмнено привлекателна жена, видимо рязка, както се

очаква от един партиен член, изобретателна, но в усамотението на медицинския кабинет на моменти и по детски невинна и беззащитна. Колкото и да не съм склонен към мигновено диагностициране на психическото състояние на пациента, в конкретния случай предположих, макар и условно, наличието на силно контролирани отделни симптоми на шизофрения. В този смисъл не бива да възприемаме като парадокс факта, че говорим за смела и изключително принципна личност.

Уведомявам другарката [името заличено], че не е бременна и че следователно не се налага да ѝ се прави аборт. Тя обявява, че е изненадана от думите ми, тъй като по време на един и същи цикъл е преспала с двама еднакво отвратителни мъже. Пита ме дали имам някакъв алкохол. Не била алкохоличка, но покрай двамата мъже, които яко пиели, и тя привикнала. Предлагам ѝ чаша от френския коняк, подарен ми от конгоанския министър на земеделието в знак на благодарност за медицинските ми грижи. Тя го гаврътва на екс и започва да ме разпитва.

— Разбрах от приятели, че сте свестен и дискретен човек. Прави ли са? — настоява да знае.

— Кои приятели? — питам.

— Тайни приятели.

— Кое налага приятелите ви да са тайни?

— Това, че служат в органите.

— Кои органи?

Изглежда, съм я ядосал. Озъбва ми се.

— В Щази, другарю лекар. Къде другаде могат да служат?

Предупреждавам я: може да съм лекар, но и аз нося определена отговорност към държавата. Тя предпочита да не ме слуша. Имала право на избор, твърди. В една демокрация, в която всички другари са равни, тя има правото да избира между лайнения си съпруг, който я скапва от бой, но не ще да си признае, че е хомосексуалист, и петдесетгодишната тлъста свиня, която ѝ е началник и

затова смята, че може да я чука на задната седалка на волгата си всеки път щом му скимне.

Два пъти в хода на разговора ни споменава името на д-р Емануел Рап. Нарича го Рапшвайн. Питам я дали случайно въпросният Рап не е родственик на другарката Бригите Рап, която държи да я преглеждам във връзка с цял куп измислени заболявания. Да, потвърждава тя, именно Бригите се казва съпругата на свинята. И аз правя съответната връзка. Фрау Бригите Рап вече е споделила с мен, че е омъжена за висш служител в Щази, който правел каквото си иска. Следователно в момента пред мен стои безкрайно разгневената лична помощничка — и ако може да ѝ се вярва, любовницата — на д-р Емануел Рап. Споменава, че си мислела дали да не сложи арсеник в кафето на Рап. И че държала под леглото си нож, който щяла да използва, ако хомосексуалният ѝ мъж отново налетял да я бие. Съветвам я, че това са много опасни фантазии, от които е най-добре да се откаже.

Питам я говори ли по същия противодържавен начин и пред съпруга си или в работата. Тя се изсмива и ме успокоява, че не го правела. Имала три лица, обяснява. Кое то направо си е за завиждане — повечето хора в ГДР имат по пет-шест: „В работата съм предана и старателна другарка, обличам се добре и поддържам прилична прическа, особено за съвещанията, но в същото време съм и сексробинята на онази образцова свиня. У дома си съм обект на омразата на по-голям от мен с десет години садистичен «топъл брат» (хомосексуалист), чиято единствена цел в живота е да стане част от елита на «Маяковскиринг» и да спи с млади красавци“. Третата ѝ самоличност била онази, която сега съм виждал пред себе си: жена, която ненавижда всеки аспект на живота в ГДР, освен сина си, и която намира тайна утеха в Бога Отец и Неговите светии. Питам я кого друг, освен мен, е посветила в тази своя трета самоличност. Никого. Питам я чува ли гласове. Досега не ѝ се било случвало, но ако чуела нечий глас, щял да е гласът на Господа. Питам я дали наистина е

склонна към самонаранявания, както ми подсказа по-рано? Неотдавна ѝ идело да се хвърли от моста, но я възпряла обичта към сина ѝ Густав.

Питам я изкушавала ли се е да извърши други демонстративни или отмъстителни деяния, а тя ми казва, че съвсем наскоро имало случай, в който д-р Емануел Рап забравил вечерта пуловера върху облегалката на стола си, при което тя грабнала ножицата и го накълцала, след което прибрала парченцата в торба за изгаряне на секретни материали. На сутринта Рап се оплакал, че му няма пуловера, и тя тръгнала заедно с него да го търси. А когато той решил, че са му го откраднали, тя му заподхвърляла имена на вероятните крадци.

Питам я дали оттогава отмъстителността ѝ към другаря д-р Рап не е понамаляла. Напротив, възразява, по-силна е от всякога и единственото нещо, което мрази повече от Рап, е системата, която издига свине като него на най-високите позиции във властта. Скрытата ѝ омраза ме тревожи силно и възприемам буквално като чудо това, че досега е успявала да я скрие от вечно бдителните погледи на другарите си в службата.

Питам я къде живее. Отговаря, че доскоро със съпруга ѝ живеели в апартамент от съветски тип на Щалиналее, където нямало специална охрана, а до управлението на Щази стигала с велосипеда си по Магдалененщрасе за някакви си десет минути. Но отскоро — нямала представа дали благодарение на хомосексуалните му връзки, или на парите му, понеже мъжът ѝ отказвал да говори за оставеното от баща му наследство — се преместили в охраняван район в близост до Берлин-Хохенщюнхаузен^[3], в който допусkali единствено правителствени деятели и висши държавни чиновници. Там имало езера и гора, която тя обожавала, игрални площадки за сина ѝ Густав, та дори и частна градинка с барбекю. При други обстоятелства щяла да възприеме дома си като идилия, но идеята се извращавала от необходимостта да споделя този дом с отвратителния си

съпруг. Страшно обичала да кара колело, все още ходела с колелото си на работа, само че сега въртяла педалите около половин час във всяка посока.

Минава един след полунощ. Питам я какво ще каже на съпруга си Лотар, след като се прибере у дома. Отговаря ми, че нищо няма да му каже, и добавя следните думи:

— Когато не ме изнасилва и не се налива с пиене, моят възлюбен Лотар сяда на ръба на леглото, струпва в скута си документи на гедерейското външно министерство, ръмжи и пише като човек, който ненавижда не само жена си, ами целия свят.

Питам я какви точно са тайните документи, с които мъжът ѝ се прибира. Казва, че били извънредно секретни, но той ги носел незаконно у дома, понеже бил не само сексуален извратеняк, но и болезнено амбициозен. Пита ще може ли при следващото ѝ посещение да се любим, понеже щяло да ѝ бъде за пръв път да прави любов с мъж, който да не е нито свиня, нито изнасилвач. Предполагам, че се шегува, но не съм съвсем сигурен. За всеки случай обаче ѝ отказвам с обяснението, че имам принципа да не спя с пациентките си. Оставям ѝ все пак възможното утешение, че ако не бях неин лекар, щях да преспя с нея. Докато се качва на колелото, за да си върви, ме уведомява, че ми е поверила живота си. Отговарям ѝ, че, бидейки лекар, съм длъжен да пазя чутото в тайна. Пита ме кога пак да се яви на преглед. Предлагам ѝ следващия четвъртък, в шест вечерта.

Усещам как вътрешно ми се повдига неудържимо и неволно се изправям.

— Нали знаеш къде е? — пита Нелсън, без да вдигне поглед от книгата си.

Заклучвам се в тоалетната и оставам там толкова дълго, колкото ми позволява смелостта. Когато се връщам на масата, Дорис Гамп, с псевдоним Тюлип, вече се е явила точно в назначения ѝ час, след като

е извъртяла цялото разстояние от дома ѝ до Кьопеник със седналия в кошницата неин син Густав.

Римек подновява разказа си:

Настроението както на майката, така и на сина е весело и безгрижно: времето е чудесно, съпругът ѝ Лотар е заминал по спешност на някакво двудневно съвещание във Варшава и това обяснява състоянието на духа им. На следващия ден двамата с Густав ще отидат с колелото до сестра ѝ Лоте — „единствения друг човек на този свят, когото обичам“, уведомява ме щастливо тя. Поверявам детето на милата ми майчица, на която безкрайно ѝ се ще то да е нейно внуче, а не чуждо, съпровождам другарката [заличено] до таванския ми кабинет, слагам плоча с Бах върху грамофона и го надувам докрай. Тя тържествено — закачливо дори — ми връчва кутия шоколадови бонбони, които ѝ били подарък от Емануел Рап, и ме съветва да не съм изяждал всичките наведнъж. Отварям кутията и моментално забелязвам, че вместо шоколадови бонбони, съдържа две касети с микрофилм. Сядам плътно до нея на табуретка, така че устата ѝ да е опряна в ухото ми. Питам я какво има на микрофилмите. Тайни документи на Щази, отговаря ми. Как се е добрала до тях, питам, а тя отговаря, че ги била преснимала през днешния следобед, преди да дойде, с личния фотоапарат „Минокс“ на самия Емануел Рап след особено унизителен секс сеанс. Буквално в мига, в който актът приключил, Рапшвайн хукнал на съвещание в Дом 2, за което поначало бил вече закъснял. А тя изгаряла от желание да му отмъсти и била изпълнена със смелост. Оставил бил документите разхвърляни по бюрото си. А фотоапаратът „Минокс“ бил, както винаги през деня, в чекмеджето.

— Служителите на Щази са длъжни по всяко време да спазват мерките за сигурност — обяснява ми тя с тона на апаратчик в тайната служба. — Но в своята

самоувереност Рапшвайн смята, че за него тези порядки не важат.

— А как ще обясниш липсата на касетите? — питам.

Рапшвайн бил толкова инфантилен, че настоявал капризите му да бъдат задоволявани на мига, казва ми. Поначало било абсолютно забранено дори на най-старшите офицери да държат в личните си сейфове специално оборудване от рода на фотоапарати и записващи устройства, обаче Рап и тази заповед не спазвал покрай куп други. Та когато по-рано днес отпрашил за съвещанието, не само забравил да заключи сейфа си, ами го и оставил полуотворен — поредното нарушение на мерките за сигурност, — та не й се наложило да се разправя с восьчния секрет.

Какъв „восьчен секрет“, питам. А тя ми обяснява, че сейфове в Щази имали сложна система за заключване, която най-отгоре била покрита с тънък слой мек восък. След като затворел сейфа, законният му притежател поставял върху восъка своя личен печат с помощта на дадения му от Щази специален ключ и прикаченото към него печатче — *Petschaft*, с които не се разделял. Всяко печатче било номерирано, ръчно изработено и уникално. А що се отнася до касетите, той разполагал с цели кутии, всяка от които съдържала по една дузина филми. Изобщо нямал представа за наличността им, понеже за него „Минокс“-ът бил играчка, с която щракал и по всякакви неофициални и развратни поводи. Сума ти пъти я бил навивал да му позира гола например, но тя винаги отказвала. Освен всичко друго, държал в сейфа си и бутилки водка и сливова, понеже, подобно на всички останали големи клечки в Щази, пиел яко, а като се напиел, не си мерел приказките. Поинтересувах се как е успяла да измъкне микрофилмите от главната квартира на Щази, а тя се изкикоти и рече, че за един лекар не трябвало да е никак трудно да се досети.

В същото време твърди, че независимо от царуващата в Щази мания за вътрешна сигурност, притежателите на

редовни пропуски не били подлагани на физически обиски. Личният пропуск на самата другарка [заличено] например й позволявал да се движи безпрепятствено между Дом 1 и Дом 3 на комплекса Щази. Питам я какво очаква да правя с микрофилмите, след като ме е компрометирала с тях, а тя ми подсказва да бъда така любезен да ги предам на британското разузнаване. Въпросът ми не може ли на американците буквално я шокира. Била комунист, а американският империализъм бил най-големият им враг. Връщаме се долу. Густав играе на домино с милата ми майчица. Бил прекрасно дете, доминото му било съвсем ясно и тя била готова да го открадне.

Групата за СРС към „Тайни“, вечно търсеща повод да се включи в забавата, моментално предлага:

ОТ „ТАЙНИ ТЕХ“ ДО Р-Л „ТАЙНИ“ БЕРЛИН [ЛИЙМАС]

ОТН. ВАШ АГЕНТУРИСТ МЕЙФЛАУЪР.

1. По ваше сведение в таванския к-т в Кьопеник той има стар радиоапарат. Предлагаме „ТайниТех“ да вгради запис. у-во.

2. По ваше сведение Мейфлауър притежава огледално-рефл. фотоапарат „Екзакта“ — модел, одобрен от Щази за лична употреба от гражданите. Разполага и с нагревателна лампа за терапия и с останал му от следването микроскоп. При наличието на това основно оборудване предлагаме да го обучим в използването на микроточки.

3. Кьопеник е гъсто залесен извънградски район, идеален за укриване на оборудване за радиотелефония и други оперативни цели. Предлагаме групата за подривна дейност да разузнае и докладва.

4. Восъчни секрети. Докато палува с Емануел Рап, няма ли Тюлип възможност да се сдобие с отпечатък от личния му ключ за сейфа и съответното му печатче [Petschaft]? Разполагаме с най-разнообразни тайници за пренасяне на подходящи пластелинови отпечатъци.

Вътрешната ми погнуса се съживява. *Докато палувала с Емануел Рап?* На Тюлип ни най-малко не ѝ е било до палуване! „Палавникът“ бил Рапшвайн, дявол да ви вземе! Тюлип му угаждала, понеже ѝ било ясно, че в противен случай моментално ще я уволнят за някакви измислени прегрешения и тогава Густав щял да види през крив макарон елитното училище, в което си мечтаела да го запише. Това, че беше страстна и лесно възбудима жена, в *никакъв* случай не означаваше, че ѝ е било приятно да общува полово *нито* с Рапшвайн, *нито* със собствения ѝ съпруг!

В Берлин обаче Алек Лиймас изобщо не се е ръководел от подобни съображения.

ОТ Р-Л „ТАЙНИ“ БЕРЛИН [ЛИЙМАС] ДО Н-К „ТАЙНИ“ МЕРИЛИБОУН [СМАЙЛИ]

ПОЛУОФИЦИАЛНО ПИСМО, КОПИЕ К.Д.

Драги Джордж,
Идеално изпълнение!

Щастлив съм да доложа, че се сдобихме с идеален отпечатък от печатчето и ключа на Емануел Рап, направен тайно от наш второстепенен източник Тюлип, с ясно очертани букви и цифри. Каубоите от техн. отд. ѝ препоръчаха за по-сигурно леко да врътне печатчето, докато го вади от восъка. По една голяма на всички за добре изпълнената задача!

Твой едноверец,
Алек

П.П. Прил.: ДЛ Тюлип съгл. изиск. На Ц-лата, за служ. полз. Само от ТАЙНИ!! АЛ.

В смисъл „ДЛ“ — „данни за лицето“. Или „ДЛ“ — „дълголетие, съкратено поради липсата на особен интерес от страна на Службата“. Или „ДЛ“ — „дължим на лицето покаяние“. Или „ДЛ“ — „дългогодишна липса“.

Три имена на втор. източник: Дорис Карлота Гамп
Дата и място на раждане: Лайпциг, 21.X.29. Образование: виеше по политология и обществени науки от унив. в Йена и Дрезден.

Сестра: Лоте, начална учителка в Потсдам, неомъжена.

Трудов стаж, личен живот: постъпила на 23 г. възр. като младши деловодител в ГУ на Щази — Изт. Берлин. Достъп ограничен до степен „Поверително“. След 6-мес. пробен срок повишен на „Секретно“. Преместена в отдел ЈЗ, където отговаря за обработка и оценка на донесенията от задгр. резидентури.

Година след постъпването си се свързва с Лотар Квинц, смятан за изгряваща звезда в дипломатическата служба на ГДР. След установяване на бременност двамата сключват гр. брак.

Шест месеца по-късно Квинц-Гамп ражда син и му дава името на баща си — Густав. Тайно от съпруга си кръщава детето при 87-годишния руски православен свещеник и *старец* — последовател на Распутин, базиран в червеноармейската казарма в Карлсхорст. Как и кога самата тя се е покръстила в руската православна вяра засега не е известно. За да не събуди подозренията на Квинц, Гамп го уведомява, че ще гостува на сестра си в Потсдам, и на колело, с Густав в кошницата му, се отправя към Карлсхорст.

Повишена отново на 10.VI.1957 г., след навършването на пет години трудов стаж, в асистент на Емануел Рап — преминалият подготовка в КГБ директор на задграничните операции.

За да е сигурна, че Рап няма да я уволни, се чувства длъжна да му оказва и сексуални услуги. Когато се оплаква на своя съпруг, той я уверява, че няма начин да не изпълни желанията на толкова важен другар като Рап. Според нея на същото мнение са и останалите ѝ колеги в Щази. Тюлип е убедена, че всички знаят за връзката им и че тя се явява сериозно нарушение на дисциплината в Щази. Но в същото време и тя, и съпругът ѝ се боят, че ако я доложат, властта на Рап ще ги размаже.

Оперативен опит към днешна дата

Още с назначаването ѝ в Щази преминава задължителния за всички новопостъпили курс по политическа подготовка. За разлика от повечето свои колеги, владее руски говоримо и писмено. Набелязана е за по-нататъшно обучение по конспиративни методи, тайни срещи, вербуване и заблуда на противника. Подготвена е и по тайнопис (химикали и течности), тайно заснемане (мини- и микрофотография), наблюдение, техники за прекъсване на наблюдението, основи на радиотелеграфията. Успеваемостта ѝ е между „добър“ и „отличен“.

В качеството си на личен секретар и „златно момиче“ (както я описва самият Рап) го придружава редовно до Прага, Будапеща и Гданск за участието му в организирания от КГБ съвещания на разузнавателните служби на страните от Източния блок. На две такива конференции самата тя участва като официален стенограф. Въпреки силната си антипатия към Рап се надява да отиде някой ден покрай него в Москва и да види Червения площад на нощно осветление.

Заклучителен коментар от водещия офицер

От р-л „Тайни“ Берлин [Лиймас] до н-к „Тайни“ Мерилибоун [несъмнено със съдействието на Стас де Йонг]

Връзката на второстепенния източник Тюлип със Службата ни се осъществява изцяло чрез Мейфлауър. А той се явява неин лекар, ръководител, довереник, личен изповедник и най-добър приятел. Така че в случая става дума за всецяло отдадена на главния ни агент помощничка и аз смятам, че това най-много ни устройва. Както ти е известно, съвсем неотдавна я снабдихме с неин личен минифотоапарат „Минокс“, вграден в закопчалката на дамската ѝ чанта, и касети с филми в дъното на метална кутия за талк. А току-що стана и горда собственичка на дубликат от ключа и Petschaft-а за восьчната ключалка на сейфа на Рап.

В този смисъл особено ни радват донесенията на Мейфлауър, че Тюлип не проявявала никакви тревожни признаци на напрегнатост, а напротив, твърдяла, че духът ѝ за пръв път бил толкова повишен; степента, до която опасността я увлича, го притеснява — бои се тя да не придобие излишна самоувереност и да се изложи на ненужна опасност. Иначе е спокоен, че нещата ще останат нормални, докато двамата могат да се срещат в Берлин под медицински предлог.

Възниква обаче оперативен проблем от съвсем друго естество, докато тя съпровожда Рап на съвещания извън ГДР. Тъй като в непланирани ситуации не може да се разчита на тайници, дали „Тайни“ не могат да уредят сляпа явка с куриер, който да поема по спешност материалите от Тюлип в негерманските градове от Блока?

Прелиствам страницата. Ръката ми не потрепва. Винаги е стабилна, когато съм под напрежение. Следим най-нормален оперативен обмен между главно управление „Тайни операции“ и Берлин.

ОТ ДЖОРДЖ СМАЙЛИ ДО АЛЕК ЛИЙМАС В БЕРЛИН — ЛИЧНА РЪКОПИСНА ЗАПИСКА,
КОПИЕ К.Д.

Алек, предвид предстоящото посещение на Емануел Рап в Будапеща моля те да уредиш да бъде показана при първа възможност на второстепенния източник приложената снимка на Питър Гуилъм, който ще е нейната сляпа явка.

Поздрави, Д.

ОТ ДЖОРДЖ СМАЙЛИ ДО ПИТЪР ГУИЛЪМ — РЪКОПИСНА ЗАПИСКА, КОПИЕ К.Д.

Питър, имаш среща с тази дама в Будапеща. Внимателно я разгледай!

Лек път, Д.

— Казваш ли нещо? — пита Нелсън, вдигайки рязко глава от книгата си.

— Не, защо?

— Сигурно ми се е счуло нещо от улицата.

* * *

Докато разучаваш с оперативна цел чертите на непознатата жена, плътските ти мисли остават на заден план. Не търсиш да откриеш чара ѝ. А се питаш дали ще ти се яви с дълги или къси коси, боядисани, скрити под шапка или разпуснати, и кое е най-забележителното във физиономията ѝ: широкото чело, високите скули, дребните или едри очи, кръгли ли са, или са естествено удължени. След лицето обръщаш внимание на формата и големината на тялото ѝ и се мъчиш да си го представиш как би изглеждало, ако е облечено в нещо по-познато ти в сравнение със стандартния партиен костюм с панталон и грубите обувки с връзки. Сексапилът те занимава само дотолкова, доколкото би могъл да привлече окото на някой впечатлителен наблюдател. На този етап ме притесняваше единствено въпросът как ще се държи притежателката на това лице и тяло при срещата си със сляпата явка

през горещ летен ден по старателно наблюдаваните будапещенски улици.

А отговорът се оказа съвсем кратък: безупречно. Добре обучена, ловка, безлична, целеустремена. А моя милост — в ролята на сляпата й явка, представяте ли си? Посред слънчев ден, на оживена улица, двамата непознати се приближаваме един към друг, почти се сблъскваме, аз криввам наляво, тя — надясно, осъществяваме мигновен допир. Изръмжавам някакво извинение, тя не ми обръща внимание, а продължава царствено по пътя си. Но съм се сдобил междувременно с две касети микрофилм.

И второ плътно разминаване — в Стария град на Варшава, четири седмици по-късно, в доста по-трудни условия, но и то гладко, както личи от ръкописното ми донесение до Джордж, с копие до Алек.

ОТ ПГ ДО Н-К „ТАЙНИ“ МЕРИЛИБОУН, КОПИЕ ДО АЛ БЕРЛИН:

ОТН.: СЛЯП TREFF С ВТОРОСТЕПЕНЕН ИЗТОЧНИК ТЮЛИП

Както и в предишните случаи, взаимното разпознаване стана бързо. Телесният контакт се осъществи незабележимо и сръчно. Съмнявам се, че моментът на предаването е можел да бъде доловен и при съвсем пряко наблюдение.

Очевидно Тюлип е инструктирана най-подробно от Мейфлауър. Без затруднения предадох получения материал на ГР Варшава.

ПГ

И написаният саморъчно отговор на Смайли:

Поредното идеално изпълнение, Питър! Браво! ДС

Но вероятно не е било толкова идеално, колкото си е мислел Смайли, и не толкова незабележимо, колкото ръкописната ми докладна

се е стремяла да внуши.

* * *

Аз съм французин от Бретан, пътуващ с швейцарска туристическа група. В паспорта ми пише, че съм директор на фирма, но на въпросите на спътниците ми се описвам като скромен търговски пътник, занимаващ се с изкуствени торове. Заедно с групата разглеждам с интерес великолепно възстановения Стар град на Варшава. Към нас се приближава енергично стройна млада жена по дънки шалвари и елече на шотландско каре. Косите ѝ, които последния път бяха скрити под баретата, днес се вейт волни и кестеняви и подскочат на слънцето с всяка нейна крачка. Около врата си носи зелено шалче. Липсата на шалчето би означавала „предаването се отменя“. Аз пък нося на главата си закупения от улична сергия каскет на партиен член с алена петолъчка. Натикан в джоба ми, каскетът би сигнализирал отменяне на предаването. Старе место гъмжи от туристически групи. Нашата се оказва по-неуправляема, отколкото се иска на полската ни екскурзоводка. Отсега е изтървала вниманието на неколцина, които предпочитат да си бърбят, вместо да слушат беседата за чудодейното възраждане на града след нацистките бомбардировки. Погледът ми е привлечен от бронзова статуя. Привлякла е и погледа на Тюлип в пълно съответствие със зададената ни хореография на срещата. Без да забавяме крачка. Небрежно, без да е очебийно. Без погледите ни да се засекат, но и без да прави впечатление начинът, по който не си обръщаме внимание. Във Варшава всичко се следи най-внимателно. А на първо място сред наблюдаваните обекти са туристическите забележителности.

Какво означава в такъв случай това внезапно нейно палаво полюляване на бедрата? Какъв е този приканващ блясък в големите ѝ бадемови очи? За частица от секундата — макар и значително по-продължителна, отколкото съм очаквал — десните ни длани се увиват една в друга. Но вместо мигновено да се разделят, пръстите ѝ, след като са се освободили от миниатюрното си съдържание, остават загнездени в дланта ми и сигурно се канят да се задържат там за дълго, ако не се отдръпвам рязко. Полудяла ли е? Или аз съм откачил? И как

да разбирам проблесналата приканваща усмивка? Или само така ми се е сторило?

Разделяме се и всеки отминава по пътя си: тя на конференцията на шпионокрацията от Варшавския договор, а аз с моята група в бар-изба, в който случайно на ъглова маса се забавлява културният аташе на британското посолство със съпругата си. Поръчвам си бира и се отправям към мъжката тоалетна. След мен пристига и културният аташе — познат ми от друг мой живот като съкурсант от обучението ни в Сарат. Предаването се осъществява мигновено и безсловесно. Връщам се в групата ми. Но не мога още да се отърся от пърхация допир на пръстите на Тюлип.

Усещам го дори и сега, докато чета панегирика на Стас де Йонг, посветен на второстепенния източник Тюлип — най-ярквата звезда в агентурната мрежа Мейфлауър:

На Тюлип ѝ е съвършено ясно, че работи за нашата Служба и че Мейфлауър се явява едновременно както наш неофициален помощник, така и неин бушон. Решила е, че обожава безусловно Англия. Особено силно е впечатлена от високия ни професионализъм и цитира последния си treff във Варшава като пример за достойнствата на англичаните.

В случай че някой ден прекрати дейността си за нас, Тюлип ще получи следното обезщетение: хиляда лири за всеки пълен месец трудов стаж, плюс еднократно възнаграждение в размер на 10 000 лири по одобрение на н-к „Тайни“ [ДС]. Тя лично най-много се надява, когато му дойде времето, да получи британско гражданство заедно със сина си Густав.

Дарбите ѝ по отношение на тайните операции са още по-впечатляващи. Успехът ѝ в монтирането на микрофотоапарат в основата на душкабината в дамската тоалетна в коридора на службата ѝ я освобождава от напрежението да внася и изнася в дамската си чанта камерата от Дом 3. Предоставените ѝ от нашата Служба Petschaft и ключ ѝ дават възможност да отваря и затваря

сейфа на Рап, когато наоколо няма никой и когато тя намери за необходимо. Миналата събота е споделила с Мейфлауър, че най-често сънува как някой ден ще се омъжи за красив англичанин!

— Притеснява ли те нещо? — пита Нелсън, този път съвсем целенасочено.

— Стигнах до розетка — отвърщам. Кое то си е самата истина.

* * *

Бъни носи куфарче и тъмен костюм. Идвал направо от съвещание в Министерството на финансите, но не споменава с кого и по какъв повод. Лора е полулегнала, кръстосала крака върху стола на Контрола. Бъни вади от куфарчето бутилка топло бяло вино „Сансер“ и ни сипва по чаша. После отваря плик с осолена кашу и ни поканва да си вземем.

— Поозори ли се, Питър? — пита общително.

— Ти как мислиш? — отговарям му с обидения тон, който съм си наумил да възприема. — Не бих казал, че е приятно да се ровиш в подобни спомени.

— Но пък е полезно, надявам се. Много ли те натоварва срещата със стари събития и познанства?

Премълчавам отговора. Разпитът започва, в началото — мудно.

— Да си поговорим първо за *Римек*, тази съвсем необичайно привлекателна фигура за агент, не мислиш ли?

Кимвам.

— И лекар, на всичко отгоре. При това доста кадърен.

Отново кимвам.

— Защо в такъв случай в тогавашните сводки, разпращани до късметлиите получатели в Уайтхол, Мейфлауър описва източника като — цитирам — „служител на подходяща длъжност в средния ешелон на Германската единна социалистическа партия с редовен достъп до материали на Щази с най-висша категория на секретност“?

— Дезинформация — отговарям.

— Подхвърлена от?

— Джордж, Контрола, Лейкон от финансите. И на тримата им беше пределно ясно какъв шум ще се вдигне около материала от Мейфлауър в мига, в който се появи по сергиите. И че клиентите моментално ще искат да узнаят кой е източникът. По тази причина решиха да измислят фиктивен източник със съответната тежест.

— Ами твоята Тюлип?

— Какво „моята Тюлип“?

Избързах. Трябваше да позабавя въпроса си. Той умишлено ли ме предизвиква? Сигурно. Ако се съди по самодоволната му многозначителна, тъжна усмивка, от която ми иде да му тресна един. Ами Лора? Защо и тя се подхилва по същия начин? Да не би да си връща заради неуспешната гръцка вечеря?

Бъни продължава да чете от нещо в скута си, все още на темата Тюлип:

— „Второстепенният източник заема старша секретарска длъжност в Министерството на вътрешните работи с достъп до най-висшите кръгове“. Не е ли доста пресилено?

— „Пресилено“ в какъв смисъл?

— Не й ли придава повече... *порядъчност*, да кажем, отколкото заслужава? Не би ли било по-точно да я наречем „склонна към промискуитет старша секретарка“, например? Макар че „нимфоманката на службата“ би й подходило повече, ако наистина търсим някакво съответствие с действителността. Или пък „набожната блудница“ евентуално, от уважение към религиозния й уклон?

Наблюдава ме. Очаква да избухна — от бяс, от възмущение. Успявам някак си да го лиша от подобно удоволствие.

— Отчитам, че ти все пак познаваш много по-добре от мен твоята Тюлип — продължава. — След като толкова старателно си я обслужвал.

— *Нито* съм я обслужвал, нито е *моята* Тюлип — отвърщам му, натъртвайки на ключовите думи. — През цялото време, докато беше действащ агент, с нея не съм разменил дори една дума.

— Съвсем нито една ли?

— На нито един *treff*. Докосвали сме се при разминаване, но без да си кажем и една дума.

— Тя откъде ти знае името тогава? — пита ме той с най-очарователната си момчешка усмивка.

— *Откъде* ще е знаела проклетото ми име! Кой, по дяволите, може да ѝ го е съобщил, след като дори „здрасти“ не сме си казали?

— Добре де, едно от имената ти, да речем — настоява невъзмутимо Бъни.

При което Лора поема подадената ѝ реплика.

— Например, *Жан-Франсоа Гаме*, Пийт — подсказва ми със същия шеговит тон. — Съдружник във френска фирма за електроника от град Мец, прекарващ лятната си почивка с туристически пакет от българската държавна агенция „Балкантурист“. Това е доста повече от едно нищо и никакво „здрасти“.

Избликът на весел смях е неудържим, какъвто и трябва да е, понеже е плод на спонтанното ми и неподправено облекчение.

— О, господи! — възкликвам, включвайки се във веселието. — Това не съм го споменава на *Тюлип*. Това го казах на *Густав*!

* * *

Сега се настанете удобно, Бъни и Лора, за да чуете една поучителна приказка за това как детската невинност може да направи на пух и прах дори най-тайните и най-обмислени планове.

Работният ми псевдоним в действителност е Жан-Франсоа Гаме и аз в действителност съм част от голяма и наблюдавана изкъсо туристическа група, радваща се на евтиното море и слънце в не особено здравословен български черноморски курорт.

Отвъд залива срещу неприветливия ни хотел е кацнала почивната станция на партийните работници — брутална купчина бетон в съветски стил, декорирана обилно с комунистически знамена, откъдето над водата цяла батарея високоговорители запраща към нас маршова музика, прекъсвана от вдъхновяващи пожелания за мир и благоденствие. Някъде вътре в сградата прекарват лятната си почивка Тюлип и петгодишният ѝ син Густав, включени в работнически колектив благодарение на влиятелните връзки на съпруга ѝ — ненавистният другар Лотар, който е успял по някакъв загадъчен начин

да преодолее неохотата на Щази да пуска своите кадри да се шляят по чуждите плажове. С нея е и сестра ѝ Лоте — учителката от Потсдам.

Между четири и четири и петнайсет с Тюлип ще трябва да се разминем на плажа, само че този път в компанията на сина ѝ Густав. Лоте ще е на сигурно място — на работническо събрание в станцията. Инициативата е изцяло в ръцете на оперативния агент, в случая Тюлип. От мен се очаква да реагирам творчески на действията ѝ. И ето че я виждам как се е запътила към мен по ръба на плискащите се вълни, облечена в плажна хавлия и с метната през рамо плетена чанта. В движение сочи на Густав разни мидички и ценни камъчета, които той събира в кофичката си. Полюлява кокетливо ханш по същия онзи начин, който отказах да ѝ призная на варшавския Старе место — макар че успявам да се възпра да не спомена ханша ѝ пред Бъни и Лора, които поглъщат всяка моя безгрижна дума с неприкрит скептицизъм.

С приближаването си към мен тя започва да рови из плажната чанта. Наоколо ѝ други почитатели на слънцето, други деца играят във водата, пекат се, ядат сандвичи с кренвирши и играят шах, а докато е на сцената, Тюлип не пести усмивките и закачките към другарите, покрай които минава. Нямам представа по кой начин е успяла да убеди Густав да ме заприказва или какво точно му разправя, за да го разсмее и да го накара да ѝ демонстрира колко е смел, но той се затичва право към мен и пъхва в ръката ми парче кокосова вафла, оцветено в синьо, бяло и розово.

Аз обаче знам, че трябва да съм очарователен чичко: проявявам възторг, преструвам се, че отхапвам от вафлата, пускам останалото парченце в джоба, клякам, откривам като по чудо в прибоя мидичката, която отдавна държа скрита между пръстите си и я връчвам на Густав в знак на благодарност за почерпката.

А Тюлип наблюдава сценката с весел смях — прекалено весел, но аз и тази подробност я спестявам на Лора и Бъни — и го извиква: ела при мама, миличко; остави симпатичния другар на мира.

Густав обаче не желае да остави на мира симпатичния другар, което е и поводът да разказвам сега цялата весела история на Бъни и Лора. Густав, който поначало е палавник, тотално нарушава сценария. Решава, че след като е сключил толкова добра сделка със симпатичния другар — вафла за мида, — е редно да опознае новия си бизнес партньор и в социално и търговско отношение.

— Ти как се казваш? — пита ме.
— Жан-Франсоа. А ти?
— Густав. Жан-Франсоа чий?
— Гаме.
— А на колко си години?
— На сто дваисет и осем. А ти?
— На пет. И откъде си, другарю?
— От Мец. Град във Франция. А ти?
— От Берлин. Ге Де Ре. Да ти изпея ли една песничка?
— Давай да я чуем.

Густав застава мирно сред пяната на вълните, изпъчва гръд и запява песен от детската градина в прослава на славните съветски воители, пролели кръвта си за свободата на социалистическа Германия. В това време спрялата се зад гърба му майка развързва преспокойно колана на хавлията, приковава ме с поглед и ми демонстрира голото си тяло в пълната му прелест, след което бавно завързва колана и се присъединява към бурните аплодисменти, с които възнаграждавам изпълнението на синчето й; с майчинска гордост наблюдава как се ръкувам с Густав, правя уставна крачка назад и с вдигнат юмрук отвърщам на комунистическия му поздрав.

Премълчавам и за разкошното голо тяло на Тюлип, но не преставам да си задавам въпроса, който прогаря съзнанието ми още отпреди началото на забавната история, която им разпавям: *а вие, да ви вземат дяволите, откъде знаете, че Тюлип е знаела името ми?*

[1] Carl Zuckmayer (1896–1977) — немски писател и драматург, автор на „Капитанът от Кьопеник“ (1930) — пиеса, която критиката определя като сатира на кайзерова Германия. — Б. пр. ↑

[2] Величия (нем.). — Б. пр. ↑

[3] Главният затвор на Щази, от 1994 г. превърнат в музей-мемориал. — Б. пр. ↑

Не мога да си обясня що за скитническа мания ме обзе след ранния завършек на това изпитание, но щом излязох от мрачните Обори и се потопих в следобедното гъмжило на Блумсбъри, нещо ме тласна неусетно в югозападна посока, към Челси. Сигурно е било чувството, че са ме унизили. Плюс несъмнено и безсилието, и почудата. И възмущението от начина, по който изравяха неща от миналото и ми ги запокитваха в лицето. Да не забравяме и определеното усещане за вина, срам и напрегнатост. И всичко това събрано в един общ готов да избухне експлозив от болка и неразбиране, насочен към Джордж Смайли, който продължаваше да е неоткриваем.

Или се заблуждавах? Възможно ли беше и Бъни да ме лъже така, както го лъжех аз, и Джордж да не беше толкова неоткриваем, колкото ми разправяше Бъни? Дали не са го спипали преди мен и не са го изстискали докрай, ако това изобщо е по силите им? Дори ако приемех, че отговорът е известен на Мили Макрейг — а подозирах, че е, — тя също беше принудена да мълчи по силата на нейното си тълкуване на закона за държавната тайна, което забраняваше споменаването на Джордж Смайли — жив или мъртъв.

С приближаването ми до Байоутър Стрийт — някогашната задънена улица за не съвсем преуспелите, а днес поредното гето за лондонски милионери — отблъсквам с все сила заливащата ме носталгична вълна и си налагам да не запомням задължително, както навремето, номерата на паркиралите коли и дали в тях седи някой, нито да оглеждам небрежно вратите и прозорците на отсрещните здания. Кога за последно идвах тук? Последният ми спомен е от онази нощ, в която се справих с хитринката на Джордж да пъха дървен клин под горната рамка на входната врата и го издебнах от засада, преди да го отведе в разпрострелия се нашироко червен замък на Оливър Лейкон в Аскот — първият етап от мъчителното му пътешествие,

отвело го до многообичания му стар приятел Бил Хейдън — архипредателя и любовника на жена му.

В този късен, ленив есенен следобед обаче домът на Байоутър Стрийт номер 9 не знае нищо и не е видял нито едно от изброените неща. Плътните завеси са спуснати, градинката отпред е буренясала, а обитателите отсъстват — запилели се някъде по този или онзи свят. Качвам четирите стъпала до входа, натискам копчето, но не чувам нито познатия звън, нито нечийи леки или тежки стъпки. Няма го Джордж да примигва от удоволствие, докато си бърше очилата с опакото на вратовръзката „А, ти ли си, Питър, като те гледам май имаш нужда да пийнеш нещо. Влизай“. Няма я Ан, забързана и полугримирана „Тъкмо се канех да излизам, Питър, дарлинг — мляс, мляс, — но ти заповядай. Джордж, горкият, ще ти прави компания, докато оправяте света“.

Връщам се със строева крачка на Кингс Роуд, вземам такси до Мерилибоун Хай Стрийт и слизам срещу книжарницата „Донт“ — навремето „Франсис Едуардс и сие“, — където Смайли прекарал щастливо през младините си безброй обедни почивки. Гмурвам се в лабиринта от павирани улички и двуетажни къщи, където навремето се помещаваше отделеното от Централата управление на „Тайни операции“, наричано от всички просто Мерилибоун.

За разлика от Оборите, което никога не е било нещо повече от конспиративна квартира, посветена само на една операция, Мерилибоун с трите главни входа си беше истинска тайна служба, с всичките му там водещи офицери, шифри, шифровчици, куриери и собствена сива армия от „нешатни“, които не се познаваха помежду си, бяха най-различни по произход и само чакаха да чуят зова на тръбата, за да зарежат всичко и да се втурнат да се борят в името на каузата.

Какви са, значи, шансовете „Тайните“ да са все още тъдява? Обзелата ме мания за скитане ми нашепва, че няма начин да не са. Дали пък Джордж Смайли и до днес не се спотайва зад плътните завеси? Под диктовката на скитническата мания вероятно съм убедил себе си, че е вътре. От деветте звънеца навремето работеше само един. И само просветените знаеха кой от всички. Натискам го. Никакъв отговор. Натискам и другите два бутона до същата врата. Премествам се на следващата и натискам и трите едновременно. Посреща ме истеричен женски глас:

— Не е вкъщи тая кучка, Дани! Запиля се нанякъде с Уоли и с малкия. И ако още веднъж позвъниш, ще извикам ченгетата, кълна ти се.

От това предупреждение изтреснявам. И докато се усетя, съм се усамотил в някакво кафене на Девоншър Стрийт и пия ободряващ сок от бъз в компанията на костюмирани лекари, които са допрели глави и разговарят под сурдинка. Изчаквам да ми се успокои дишането. Мозъкът ми се прояснява. Откакто моята Катрин ми го съобщи, при цялата заобикаляща ме лудница не мога да се отърся от видението как Кристоф — злоумишленият, престъпен и коварен син на Алек — я разпитва на прага на бретонския ми дом. До онази сутрин никога не ми се беше случвало да доловя нотки на страх в гласа ѝ. Не страх за самата нея, а страх на мен нещо да не ми се случи. *Неприятен човек, Пиер... farouche... едър като боксьор... интересувахе се в Лондон в хотел ли си отседнал... На какъв адрес.*

Казвам „моята Катрин“, понеже, откакто се спомина баща ѝ, се явявам нещо като неин настойник, независимо какви глупави намеци можете да чуete от устата на Бъни. Отгледал съм я от пеленаче. Беше свидетел как многобройните ми жени идваха, после си отиваха, докато накрая не ми остана нито една. Дори когато реши да стане селската развратница, напук на по-красивата си сестра, и започна да преспи с всеки срещнат хаймана, аз отказвах да обърна внимание на високопарните клейма, които ѝ лепеше селският свещеник — вероятно понеже и той ѝ беше хвърлил мерака. Не умея да общувам с деца, но посрещнах раждането на Изабел с не по-малка радост от Катринината. По никакъв повод не съм ѝ го споменава. Нито пък тя ми е споменавала кой е бащата на детето. Бях единственият в селото, който не се вълнуваше от този въпрос. Стига да иска, някой ден ще наследи имението ми, Изабел ще подтичва покрай нея и Катрин ще си намери някой по-млад мъж, чийто поглед малката Изабел няма да отбягва.

А били ли сме любовници с нея през всичките тези години? Май с течение на времето станахме. Връзката ни се осъществи с посредничеството на Изабел, която през една лятна нощ прешляпа със завивките си през двора и без дори за миг да ме погледне, се настани току под стълбищния прозорец на площадката пред спалнята ми. Леглото ми е широко; гостната стая беше тъмна и студена; майката и детето не можеха да се разделят. Останал ми е споменът, че в

продължение на сума ти седмици двамата с Катрин спяхме най-невинно един до друг, преди да се завъртим един към друг. Допускам все пак, че може и да не сме изчакали толкова дълго, колкото ми се ще да е било.

* * *

В едно обаче бях убеден: нямаше никак да се затрудня да разпозная моя преследвач. Докато разчиствах след смъртта на Алек мизерната му ергенска квартира в Холоуей, попаднах случайно на албумче джобен формат с притиснат под целофанената му обвивка изсушен еделвайс. Насмалко да го изхвърля, но изведнъж си дадох сметка, че държа в ръката си биографията на Кристоф, увековечена в снимки от бебешкото му кошче до матурата. Предположих, че надписите с бяло мастило на немски под всяка снимка са били добавени от майка му. Най-силно ме впечатли обаче как безизразната физиономия, която помнех от футболния мач в Дюселдорф, го е съпътствала неизменно чак до мига, в който облеченият в официален костюм широкоплещест намръщен двойник на Алек е стиснал навития на руло пергамент така, сякаш се кани да ти го набие в лицето.

А какво междувременно може да е научил Кристоф за мен? Че съм в Лондон, на погребение на мой приятел. Че съм добър самарянин. Че нямам установен адрес, а и не скиторя по клубовете. Дори изследовател с прехвалените способности на Кристоф не би попаднал на името ми в списъците с членовете на „Травълърс“ или на „Нашънъл Либерълс К्लъб“. Нито в някое досие на Щази или където и да било другаде. Последният ми известен адрес в Обединеното кралство е в двустайния апартамент в Актън, който обитавах под името Питърсън. Когато уведомих хазяина, че ще напускам, не упоменах предстоящ адрес. Така че от Бретан накъде ли може да се е отправил да ме търси упоритият, невъзпитан и престъпен Кристоф, силният като боксьор син на Алек? Кое е единственото, задължителното място, където, ако наистина му проработи късметът, би имал все пак някакви, макар и изключително слаби шансове да попадне на следите ми?

Отговорът — поне единственият разумен отговор, който ми идваше наум, гласеше: в новата „Лубянка-на-Темза“, в която сега се

помещава някогашната ми Служба; не в стария, труден за откриване бащин Цирк, а в неговия отвратителен наследник — в бастиона, който се канех да проуча.

* * *

Воксхол Бридж гъмжи от прибиращи се от работа хора. Под него по мощното течение на реката е пълно с плавателни съдове. Аз обаче не съм част от група български туристи, а разглеждащ Лондон австралиец с каубойска шапка на главата и с жълтеникавокафяво елече с купища джобове и джобчета. За първото ми минаване се бях издокарал с каскет и шал на шотландско каре, за второто — с вълнена плетена шапка с пискюл на фен на „Арсенал“. Всичко дотук закупено за четиринайсет лири на битпазара пред гарата „Ватерло“. В Сарат тази процедура я наричат „променяне на силуета“.

А там аз непрестанно втълпявах на моите млади обучаеми: при всяко наблюдение се срещат неща, които те отплесват, от които очи не можеш да откъснеш, като ей онова смело печашо се на балкона си хубаво девойче или уличния проповедник с одеждите на Исус Христос. Тази вечер въпросната роля се изпълнява от правоъгълник тучна зелена морава с размерите на носна кърпа, ограден от всички страни с остри метални колчета. Погледът ми все там е вперен: Какво ли пък ще е това? Наказателна килия на открито за непослушковците в Цирка? Или тайна градинка на удоволствията, достъпна само за най-висшите служители? Ако е така, откъде влизат? И което е още по-загадъчно — откъде излизат?

Наобиколено от канадски гъски семейство азиатци в пъстроцветни тоалети си е устроило пикник върху миниатюрното, покрито с дребни камъчета плажче в основата на външната крепостна стена. Жълт амфибиен съд се изкатерва по съседната наклонена рампа и спира там след серия неравномерни вибрации. Отвътре не се появява никой. Наближава пет и половина. Припомням си работното време в Цирка: „от десет до колкото стане“ за богопомазаните и „от девет и половина до пет и половина“ за некъпаните маси. Всеки момент младшите служители ще започнат да се изнизват дискретно. Набелязвам вероятните изходи, които задължително ще са на голямо

разстояние един от друг, за да са по-незабележими. Скоро след окупирането на крепостта от сегашните ѝ обитатели почнаха да се чуват приказки за тайни тунели, които минавали под реката и стигали чак до Уайтхол. Ами, след толкова проправени от Цирка тунели — повечето под чужда територия — колко му е да изкопаят и два-три у дома?

Когато за пръв път се явих пред Бъни, влязох през странична врата, смалена до минимум от монтираната ѝ двойка неразбиваеми железни крила с извивки в стил ар деко, но моето лично предположение беше, че е предназначена единствено за външни посетители. От останалите три изхода, които съм забелязал, интуитивно усещам като най-подходяща двойката гледащи към реката боядисани в сиво врати на върха на почти незабележимо каменно стълбище, откъдето можеш да се слееш с потока от пешеходци по алеята. В момента, в който свивам покрай ъгъла, сивите врати се разтварят и пропускат навън половин дузина мъже и жени на средна възраст между двайсет и пет и трийсет. Обединява ги всеобщото изражение на непоколебимо безличие. Вратите се затварят, вероятно автоматично. После пак се отварят. Нова група тръгва надолу по стълбите.

Може и да съм плячка за Кристоф, но в същото време съм и неговият преследвач. Предполагам, че и той върши същото, което правя аз от половин час насам: опознава обекта, подбира удобни изходи, изчаква удобния момент. Приемам за даденост, че Кристоф е наследил бащините си здрави оперативни инстинкти, обмислил е какво най-вероятно може да предприеме плячката и е набелязал съответните планове. И понеже според Катрин съм заминал за Лондон на погребение на мой приятел — нещо, в което той няма причини да се усъмни, — напълно допустимо е, че пътъм ще се отбия при бившите ми работодатели да предъвкаме досадното дело за някогашни деяния, заведено от Кристоф и отскорошната му приятелка Карън Голд срещу Службата и срещу няколко поименно посочени нейни служители, включително и моя милост.

По стълбите слиза нова група мъже и жени. Лепвам се към тях веднага щом стигат пътеката. Сивокоса жена ме възнаграждава с учтива усмивка. Изглежда смята, че би трябвало да ме е виждала и друг път. На обществения тротоар се смесваме с други пешеходци.

Табела сочи Батърси Парк. Наближаваме свод на мост. Вдигам поглед и фиксирам едра мъжка фигура с шапка и тъмен лоден до под коленете. Човекът стои на моста и наблюдава минувачите под себе си. Дали случайно, или нарочно, но мястото, което си е избрал, му предлага безпрепятствен изглед към три от изходите на крепостта. Тактическото му предимство ми е ясно, понеже вече съм се възползвал от въпросната гледна точка. Лицето му е в сянка поради приведената напред глава и шапката — черно бомбе с дълбоко дъно и тясна периферия. Но стойката му е несъмнено боксьорска: широки рамене, широк гръб и ръст, надвишаващ най-малко с осем сантиметра очакванията ми доколко може да е пораснал синът на Алек; все пак нямам никаква представа как е изглеждала майката.

Прекосили сме свода. Тъмният лоден и черното бомбе са слезли от моста и са се включили в процесията. Бързо се придвижва човекът, въпреки едрия си ръст. И Алек го умееше същото. Спазва двайсетина метра дистанция от мен, а бомбето се мести рязко наляво-надясно. Явно се мъчи да не изпуска от погледа си някой, който се движи пред него, и съм склонен да си мисля, че този някой съм аз. Дали пък целта му не е наистина да го забележа? Или съм прекалено вманиачен на тема „наблюдение“ — друг грях, който навремето заклеимях?

Покрай мен преминават джогъри, велосипедисти и лодки. От лявата ми страна — блокове с апартаменти. На партерните им етажи — бляскави ресторанти с изнесени навън маси, кафенета, магазинчета за бързи закуски. Възползвам се от отраженията. Принуждавам го да забави крачка. Сещам се за високопарните ми поучения към новопостъпилите: темпото го задаваш ти, а не твоят преследвач. Размотаваш се. Проявяваш нерешителност. Никога не се затичвай, ако можеш да се влачиш едва-едва. По реката цари оживление от туристически лодки, фериботи, единични скифове, гребни лодки и шлепове. По брега актьори изобразяват живи статуи, дечица развяват балончета и пускат играчки дронове. А ти, ако не си Кристоф, трябва да си наблюдател от Цирка. Само че и в най-лошите ни времена наблюдателите на Цирка не са били толкова некадърни.

На кея „Сейнт Джордж“ криввам надясно и започвам най-безцеремонно да проучвам табелата с разписанията. Наблюдател най-лесно се открива, когато го изправиш пред избор. Ще скочи ли подире ти в автобуса, или ще си рече „майната му на автобуса“ и ще продължи

пеша? Ако продължи пеша, възможно е да те е предал на свой колега. Бомбето в черния лоден обаче няма никакво намерение да ме предостави другиму. Зарекъл се е лично да ме хване, затова в момента се мотае около количката за сандвичи с кренвирши и ме наблюдава плътно в кичозното огледало между шишетата с кетчуп и горчица.

Пред билетния автомат за фериботите в източна посока се е образувала опашка. Нареждам се и аз, изчакам да ми дойде редът и си купувам едноръчен билет до Тауър Бридж. Преследвачът ми се е отказал от идеята да си купи кренвирш. Фериботът се долепва до пристана, който се полюлява под нозете ни. Изчаваме първо да слязат пристигащите. Преследвачът ми е пресякъл алеята и се е привел над билетния автомат. Ръкомаха раздразнено. Няма ли кой да ми помогне? Раста с голяма пъстра плетена шапка му показва какво трябва да направи. Кеш трябва, с кредитна карта не става, лицето е все още в сянката на бомбето. Започваме да се качваме. Горната палуба е пълна с туристи. Тълпата е твой верен приятел. Възползвай се докрай от нея. Използвам тълпата на горната палуба да си намеря местенце до парапета, очаквайки и преследвачът ми да постъпи по същия начин. Той дали се е усетил, че съм го усетил? На взаимни усещания ли ще се отдаваме? Ясно ли му е, както щяха навремето да се изразят курсистите ми в Сарат, че ме е засякъл как съм го засякъл? Ако е успял, прекратявай акцията.

Аз обаче не я прекратявам. Лодката се извързва. Слънчев лъч пробягва по шапката му, но лицето остава в сянка, което обаче не ми пречи да доловя с левия край на периферното си зрение как ми мятат крадешком поглед след поглед, сякаш се бои да не хукна да слизам или да скоча във водата.

Наистина ли си Кристоф, синът на Алек? Или си изпратен от адвокат частен съдебен изпълнител със задачата да ми връчиш призовка? Но ако наистина си такъв, защо ти трябва да ме дебнеш? Хвърли ми се направо тук, където няма накъде да побягна, и да приключим с въпроса. Лодката прави нов завой и слънчевият лъч го намира повторно. Той вдига глава. И за пръв път успявам да видя лицето му в профил. Имам чувството, че би следвало да изпитам учудване и възторг, а не усещам нито едно от двете. Усещането за близост го няма никакво. Завладява ме единствено очакването на надвисналата над мен разплата: Кристоф, синът на Алек, със същия

онзи втренчен, непримигващ поглед, който съм запомнил от футболния стадион в Дюселдорф, и със същата изпъкнала ирландска брадичка.

* * *

Но така, както Кристоф се догаждаше за намеренията ми, и аз се догаждах за неговите. Не ми се беше разкрил, тъй като разчиташе да ме „намести“, както се изразяват наблюдателите — да установи къде съм отседнал и чак тогава да подбере времето и мястото за действията си. В отговор от мен се очакваше да не му предоставя подобни оперативни данни, а да му наложа изгодни за мен условия, изразяващи се в голяма тълпа от невинни граждани. От друга страна, предупреждението на Катрин и собствените ми опасения ме принуждават да допусна възможността този способен на насилие човек да поиска да си отмъсти за въображаемите ми прегрешения спрямо покойния му баща.

Докато разсъждавах върху вероятността от подобно неочаквано развитие на събитията, в главата ми нахлу споменът как като малък майка ми — французойката, ме развеждаше из Лондонската кула и непрестанно, за мой срам и ужас, се възмущаваше на всеослушание как можело да има такива ужасии. И се сетих най-вече за внушителното стълбище на съседния мост, Тауър Бридж, не заради прословутата му хубост, а по-скоро защото проработи инстинктът ми за самосъхранение. В школата в Сарат не преподаваха самоотбрана. Обучаваха ни на най-различни начини за извършване на убийство — едни сравнително безшумни, други не чак толкова, но самоотбраната не фигурираше на особено видно място в менюто. В едно бях сигурен обаче: ако се стигнеше до бой, трябваше на всяка цена да принудя тежкия ми противник да застане над мен и да разчитам максимално на помощта на земното притегляне. Своите бойни умения той беше усвоил в затвора, а освен това ме превъзхождаше с близо двайсет килограма мускули и кокал. Нямах друг избор, освен да му противопоставя собственото му телесно тегло, а за тази цел най-идеалните условия щеше да ми предостави именно едно стръмно стълбище, на което аз, възрастният човек, щях да се намирам на няколко стъпала по-ниско от него, за да го засия в желаната от мен

посока. А вече бях предприел и две безполезни предпазни мерки: прехвърлил бях всичките си дребни в десния джоб на самото, в случай че ми потрябва картуч на близка дистанция, а халката на ключодържателя нанизах на левия среден пръст, да ми послужи евентуално като бокс. Никой не е губил двубой заради това, че се е подготвил за него, нали, синко? Така е, шефе, няма такъв случай.

Наредили се бяхме на опашка да слизаме. Кристоф беше на четири метра по-назад от мен; безизразното му лице се отразяваше в стъклената врата. С побелели коси, беше споменала Катрин. Едва сега разбирах какво искаше да каже: изпод бомбето във всички посоки стърчаха сиви, твърди и непослушни кичури, каквито имаше и Алек, макар повечето да бяха сплетени на тила, а плитката да висеше отзад върху черния му лоден. Защо обаче Катрин беше пропуснала да спомене плитката? Сигурно е била пхната под яката на палтото. Или пък плитките най-малко са я вълнували в такъв момент. Изнизавме се по рампата в мудна колона по двама. Тауър Бридж беше спуснат и зеленият му светофар приканваше пешеходците да минават. В мига, в който стигнахме до подстъпа към широкото стълбище, се извърнах и го погледнах право в очите. Искях да му внуша: ако ще разговаряме, дай да си говорим тук, сред минувачите. И той се спря, но на лицето се виждаше единствено онзи неподвижно фиксиран поглед от футболния стадион. Слязох забързано по няколко стъпала; наоколо нямаше жива душа, ако не броим двама бездомници. Търсех подходяща междинна точка, по средата на стълбището, та да пада дълго, след като е прелетял покрай мен, понеже не беше в интересите ми да му дам възможност да се върне.

Стълбището междуременно се оживи: претичаха две хванали се за ръка кикотещи се ученички, двама монаси в жълти роби подхванаха сериозен философски спор с единия от просяците. Силуетът на Кристоф — бомбе и лоден — се беше спрял на най-горното стъпало. После заслиза бавно, внимателно, стъпало по стъпало, с полуразтворени покрай тялото ръце и широко разположени ходила — типичната стойка на готов да навлезе в схватка борец. Много се бавиш, укорих го на ума си; втурни се надолу към мен, имам нужда тялото ти да набере инерция. Той обаче взе че се спря преди последните две стъпала и ми даде възможност да чуя за пръв път гласа му на зрял мъж — немско-американски и писклив, което някак си ме шокира.

— Здравей, Питър. Здравей, Пиер. Не ме ли позна? Синчето на Алек. Не се ли радваш, че ме виждаш? Не искаш ли да се ръкуваме?

Пуснах стиснатите монети обратно в джоба и му протегнах десницата си. Той я сграби и я задържа толкова, колкото и през хлъзгавата ми от пот длан да усетя силата му.

— С какво мога да съм ти полезен, Кристоф? — попитах, а в отговор чух язвителния смях на Алек с подсиления ирландски акцент, към който прибягваше, когато се мъчеше да привлече нечие внимание.

— Амчи, поръчай за начало по една биричка, бе, младеж!

* * *

Ресторантът се намираше на първия етаж на уж старовремска сграда с фалшив прояден от червеите гредоред и наклонен изглед към Кулата през скосените ѝ прозорци. Сервитьорките носеха бонета и бели престилчици с къдрици, а маса се полагала само на обядващите. Кристоф отпусна огромното си тяло върху стола, а бомбето си остана нахлупено над очите му. Сервитьорката донесе двете бири, които си бяхме поръчали. Той отпи, направи гримаса и побутна халбата си настрана. Нокти — мръсни и нацърбени. Пръстени по всички пръсти на лявата ръка. А на дясната — само на двата средни, от които има полза. Лицето — лицето на Алек, но с торбички на недоволство там, където би трябвало да има бръчки от болка. Същата бойка челюст. И в кафявите очи, стига да решат да те погледнат — същите проблясъци на разбойнически чар.

— Как върви животът ти напоследък, Кристоф? — попитах.

Той се позамисли.

— Напоследък ли?

— Да.

— Ами, казано съвсем накратко: *така* — отвърна ми с щедрата си усмивка.

— В какъв по-точно смисъл „така“? Нещо ми се губи от цялата история.

Той обаче завъртя глава, тоест нямало никакво значение, и се постегна едва след като сервитьорката ни поднесе пържолите с пържените картофи.

— С хубаво именийце си се сдобил в Бретан — рече. — На колко хектара е?

— Петдесетина. Защо питаш?

— Твое ли е?

— За какво по-точно става дума, Кристоф? Защо си тръгнал да ме търсиш?

Той напълни отново уста, килна глава и ми се нахили, признавайки един вид, че съм му задал напълно уместен въпрос.

— Защо съм тръгнал да те търся ли? От трийсет години все се напъвам да ми излезе късметът. Къде ли не ходих по широкия свят. Опитвах с диаманти. И със злато. С дрога. За известно време и с оръжия. И по затвори бях. Прекалено дълго. И какво мислиш? Че късметът ми проработи ли? Виж ми окото. И чак след като се прибирам в добрата стара мъничка Европа, изведнъж попадам на теб. Златната ми миничка. Най-добрият приятел на баща ми. Най-верният му другар. И какво си направил ти за най-добрия си другар? Пратил си го на сигурна смърт. Ами, това са си живи пари бе, човек. *Истински пари.*

— Не съм пращал баща ти на смърт.

— Чети досиетата бе, човек. Отвори досиетата на Щази. Не динамит, а нещо отгоре. Баща ми сте го убили вие двамата с Джордж Смайли. Смайли е бил главатарят, а ти — първият му помощник. Ти си го подредил баща ми и ти си причинил смъртта му, било то пряко или косвено. И лично ти си вкарал в играта и мис Елизабет Голд. Точно това пише в ония шибани архиви бе, човек! Именно вие сте създали пъкления замисъл, който обаче ви е експлодирал в лицето и е изтрепал всички до крак. А баща ми сте го *измамили!* Ти и твоят велик Джордж. Излъгали сте баща ми и сте го изпратили на смърт. *Най-умишлено!* Питай юристите. И още нещо ще ти кажа: патриотизмът *свърши*, човече. Тия работи за патриотизма ги разправяй на *новородените*. Ако случаят се разчуе извън Англия, номерът с патриотизма *въобще* няма да мине. Патриотизмът официално е *отсвирен* като облекчаващо вината обстоятелство. Заедно с елитите. И с вашето братя — добави, наклони се да отпие от бирата, отказа се и започна да рови в джоба на черното си палто, което не беше свалил въпреки жегата. От очукана метална кутийка посипа върху китката си малко бял прахец, запуши със свободната си ръка едната ноздра и шмръкна бялото пред очите на

всички желаещи да го наблюдават клиенти, неколцина от които точно това и направиха.

— И какво всъщност те води насам?

— Дошъл съм да ти спася шибания живот бе, човек — отвърна, пресегна се и с двете ръце и сграбчи китката ми в израз на неподправена преданост.

— Чуй сега какво ти предлагам. Сделка мечта за теб. Лично моя оферта. Друга по-добра през живота си няма да получиш. Ти си ми приятел, нали разбираш?

— Щом казваш.

Успях да изтегля дланта си от ръкохватката му, но той не преставаше да ме гледа с обожание.

— Ти друг приятел нямаш. И никакво друго предложение не си получил. Правя ти еднократна оферта. Само между двама ни. И неподлежаща на пазарлъци. — Грабва халбата, пресушава я и дава знак на сервитьорката да донесе друга. — Един милион евро. Лично на мен. Без никакви трети лица. Един милион евро веднага щом адвокатите оттеглят иска и повече няма да чуеш и думичка от мен. Никакви адвокати, никакви човешки права, никакви такива глупости. Ще откупил тотално свободата си. Защо ме гледаш по този начин? Смущава ли те нещо?

— Нищо не ме смущава. Но имам чувството, че ще мина много леко. Останал бях с впечатлението, че адвокатите ти вече са отхвърлили не само тази сума, но и по-големи от нея.

— Не ме слушаш внимателно. Предлагам ти специална цена като за теб. С голяма отстъпка, еднократно плащане, само на мен, един милион евро.

— Да разбирам ли, че това устройва и Карън, дъщерята на Лиз Голд?

— Карън ли? Чуй какво ще ти кажа. На мен това момиче ми е съвсем ясно. Достатъчно ще ми е да отида при нея. Ще ѝ попея, както аз си знам, ще ѝ поговоря за душата, ще ѝ поплача, ако се наложи, ще ѝ призная, че се отказвам от цялата работа, прекалена мъка ми причинява споменът за баща ми, да оставим покойниците на мира. Знам всички необходими лафове. Карън е чувствителна душа. Повярвай ми.

И тъй като не ми личи да съм му повярвал, додава:

— Виж какво: това момиче аз лично съм го изваял. И тя ми е задължена. Цялата работа я свърших аз. Аз съм този, който плащаше на нужните хора. Аз съм този, който се сдобих с досиетата. Аз съм този, който отиде при нея, съобщи ѝ добрата вест и ѝ обясни къде да намери майчиния си гроб. Отиваме след това при адвокатите. При *нейните* адвокати. От най-скапаните, дето работят за чест и слава, *про боно*. Откъде ги е намерила ли? От някаква организация за защита на човешките права. От рода на „Амнести“. Та тия *про боно* адвокати се вдигат, отиват при вашето правителство и им изнасят проповед. Вашето правителство сменя напълно всякаква отговорност от себе си, но им предлага — съвсем неофициално, само за ваше сведение, не сте го чули от нас и отричаме да сме казвали подобно нещо — предложение за един милион лири *стерлинги*. Един *милион*! И то само начална цена, подлежаща на договаряне. Лично аз в наше време бягам от лирата като дявол от тамян, но това е съвсем отделен въпрос. И как, мислиш, постъпват адвокатите на Карън? Изнасят поредната проповед. На нас, казват, не ни трябва този *милион* лири. Ние си имаме принципи и затова искаме да ви натикаме физиономии в лайната. А ако откажете да ядете лайна, ще ви дадем под съд и ако се наложи — ще стигнем чак до Страсбург и до европейския съд за шибаните човешки права. Окей, отвърща вашето правителство, *два милиона*, но нейните *про боно* си продължават да се опъват. И те са като Карън. Божи кравички. Непокварени душици.

Трясък по метал принуждава всички в ресторанта да извърнат глави. Немитата лява длан на Кристоф с всичките пръстени по нея се е стоварила върху масата току пред мен. Той целият се е привел напред. По лицето му се стичат капки пот. Врата с надпис „Служебен вход“ се отваря, отвътре наднича стреснато нечия глава, но при вида на Кристоф се скрива.

— Ще ти трябва номерът на банковата ми сметка, нали разбираш, *човеко*? Давам ти го. А ти предай следното на твоето правителство, *човеко*: или един милион евро в деня, в който оттегляме иска, или стоварваме отгоре ви целия шибан закон.

Вдига длан, под която се оказва сгънато парче разчертан лист и ме наблюдава как го пъхам в портфейла си.

— А Тюлип коя е? — пита ме със същия заплашителен тон.

— Не те разбрах?

— Псевдоним на някоя си Дорис Гамп. От Щази. Имала е син.

Не обяви предварително, че си тръгва. Аз все още твърдях, че Гамп-Тюлип не ми говори нищо. Отнякъде пристигна забързано със сметката храбра сервитьорка, но той в това време беше слязъл до средата на стълбите. Докато се добера до улицата, успях да зърна единствено огромната му сянка на задната седалка на отдалечаващото се такси и махащата ми мързеливо за довиждане протегната през прозореца бяла ръка.

Помня, че стигнах пеша до „Долфин Скуеър“. Изглежда, попътено се сетих за разчертаното листче с номера на сметката му и го изхвърлих в кошче за боклук, но ми е трудно да си спомня в кое точно.

Хубавото вчерашно време се оказа прогонено от ситен дъжд, който вятърът сееше странично като картечен огън по улиците на Пимлико. Пристигнах със закъснение за срещата в Оборите, пред чиято врата заварих застаналия самотно под чадъра си Бъни.

— Бяхме почнали да се чудим дали не си възирал — пусна ми срамежливата си момчешка усмивка.

— И какво щеше да стане, ако точно това бях направил?

— Стига ти да знаеш, че далеч нямаше да стигнеш. — И все още с усмивка на лицето ми връчва кафяв плик с червен надпис „В тайна служба на Нейно Величество“. — Моите поздравления. Поканен си най-учтиво да се явиш пред господарите ни. Общопартийната анкетна парламентарна комисия иска да си поприказвате. На неуточнена засега дата.

— И да си поприказват и с вас, предполагам.

— Донякъде. Но не ние сме звездите все пак.

На улицата спира черно пежо. Той сяда на задната седалка. Пежото се отдалечава.

— Обул ли си си ботушките за четене, Пийт? — пита Пепси. Тя вече ме чака на трона си в библиотеката. — Имам чувството, че ни предстои нелек ден.

Става дума за дебелата светлобежова папка, която ме чака върху холната маса: непубликуваният ми ръкопис, разпрострял се върху цели четирийсет страници.

* * *

— Предлагам ти, Питър, да напишеш черновата на официален доклад за случая — казва ми Смайли.

Вече е три след полунощ. Опрели сме глава в глава и умуваме във всекидневната на къща от жилищния фонд на местния съвет в Ню

Форест.

— Според мен ти си идеалният човек за тази работа — продължава той със същия умишлено безизразен тон. — Най-подробен доклад, ако обичаш, въздълъг, изобилстващ със съответните подробности и премълчаващ единственото нещо, което, ако е рекъл Господ, ще си остане завинаги между нас двамата и още четирима души на този свят. Нещо, което да задоволи скверното любопитство на Междуведомствената и да поразмъти обстановката, преди Централата да се принуди да назначи очевидно неизбежната аутопсия — казано в най-метафоричен смисъл. Като черновата ти ще подлежи на одобрение единствено от мен. Само за мое сведение. Ще го направиш ли? Ще имаш ли сили? С прякото участие на Илзе като твоя помощничка, естествено.

Илзе — полиглотът на „Тайните“, която се държи като педантична стара мома и чиито изящни пръсти си играят с немския, чешкия, сърбохърватския и полския; която живее с майка си в Хампстед и в съботните вечери свири на флейта. Илзе ще седи до моя лакът и ще коригира текста, който свалям от немските записи. Ще се смеем заедно на моите грешчици, ще обсъждаме заедно коя дума или фраза е за предпочитане, ще си поръчваме заедно какви сандвичи да ни доставят. Ще се навеждаме заедно над магнетофона, главите ни случайно ще се чукват, ще се извиняваме едновременно един на друг. И точно в пет и трийсет Илзе ще си тръгва към майка си и флейтата в Хампстед.

* * *

ИЗМЯНА И ИЗТЕГЛЯНЕ НА ВТОРОСТЕПЕНЕН ИЗТОЧНИК ТЮЛИП

Чернова на доклад, изготвен от П. Гуилъм — пом. н-к „Тайни“ Мерилибоун до Бил Хейдън — предс. на Междуведомствената комисия, и Оливър Лейкон — МинФин. Предст. за одобрение от н-к „Тайни“.

ПЪРВОНАЧАЛНИТЕ ПРИЗНАЦИ на опасност от разкриване на второстепенния източник Тюлип се появиха

по време на рутинен *treff* между Мейфлауър и неговия контролиращ офицер Лиймас (ПАУЛ) в западноберлинската конспиративна квартира К2 (Фазаненщрасе) към 07,30 ч. на 16 януари.

Възприел самоличността на Фридрих Лайбах^[1], Мейфлауър пресякъл с велосипеда си секторната граница и влязъл в Западен Берлин като част от „утринната кавалерия“ източноберлински работници. Лиймас го посрещнал с пищната „английска закуска“, включваща пържени яйца, бекон и боб на фурна, каквато по традиция му приготвял за тези техни срещи, провеждани на неравни интервали в зависимост от текущите оперативни нужди и професионалната ангажираност на Мейфлауър. И както винаги, срещата им започнала с обичайното изслушване на Мейфлауър и новините от агентурната му мрежа, а именно:

ВТОРОСТЕПЕНЕН ИЗТОЧНИК ДАФОДИЛ^[2] е получил повторен пристъп на заболяването си, но държи да продължи дейността си, състояща се от получаване и препредаване на „редки издания, брошури и лична поща“.

На ВТОРОСТЕПЕНЕН ИЗТОЧНИК ВАЙЪЛЕТ предстои да бъде изплатена премията, за която настоява, след като донесението ѝ за струпването на съветски войски по границата с Чехословакия бе прието с похвали от клиентите ни в Уайтхол.

ВТОРОСТЕПЕНЕН ИЗТОЧНИК ПЕТАЛ^[3] има нов интимен приятел — 22-годишен червеноармеец от Минск, ефрейтор шифровчик от свързочни войски, прехвърлен отскоро в поделението ѝ. Приятелят е маниак филателист и Петал му е разказала, че нейна много възрастна (измислена) леля притежава руски марки от царско време, но вече нямала сили да се занимава с филателия, поради което била готова да се раздели с колекцията си срещу добро заплащане. Цената, която възнамерява да договори в леглото, ще е книга с кодове. По съвет на Лиймас Мейфлауър я уверил, че от Лондон ще получат подходяща колекция от марки.

И едва тогава разговорът се прехвърлил върху второстепенен източник Тюлип. Цитирам:

Лиймас: А с Дорис докъде се стигна? Има ли някакво подобрение, или нещата се влошават?

Мейфлауър: Приятелю Паул, нямам представа и не мога да поставя диагноза. При Дорис всеки нов ден ще е различен.

Лиймас: Но ти си нейното спасително въже, Карл.

Мейфлауър: Внушила си е, че съпругът ѝ мистър Квинц е взел да проявява извънреден интерес към нея.

Лиймас: Крайно време беше. В какъв смисъл?

Мейфлауър: Май бил започнал да я подозира. Само дето тя не е успяла засега да установи в какво. Постоянно я разпитвал къде отива, с кого ще се среща. Къде била. Следи я, докато тя готви, докато се облича и изобщо по всяко време на денонощието.

Лиймас: Не допускаш ли, че съпругът ѝ най-сетне е станал ревнив?

Мейфлауър: Тя отхвърля категорично подобно предположение. Според нея Квинц се интересува единствено от себе си и от бляскавата си кариера. Но по отношение на Дорис човек никога не може да е сигурен.

Лиймас: А в службата ѝ нещо ново?

Мейфлауър: Според нея Рап не смеел да я подозира поради своите лични дисциплинарни нарушения. А ако В.С. хранело и най-слабото подозрение, отдавна са щели да я тикнат в клетка в съседния затвор.

Лиймас: Кое В.С.?

Мейфлауър: Отделът за вътрешна сигурност на Щази. Минава всяка сутрин покрай вратата му на път за луксозния кабинет на Рап.

За всеки случай, още от обяд на същия ден Лиймас наредил на Де Йонг да прегледа съществуващите планове за извеждане по спешност на второстепенния източник Тюлип. На свой ред Де Йонг потвърдил валидността на фалшивите документи за самоличност и останалите ресурси за извеждането ѝ на изток през Прага. Мейфлауър

изчакал да стане време за прибирането на приходящите работници и привечер се завърнал с колелото си в Източен Берлин.

Пепси не я свърта на едно място. Непрекъснато слиза безпричинно от своя трон и крачи нервно напред-назад из помещението или наднича иззад гърба ми. А пък аз си представям как Тюлип проявява същото такова безпокойство ту у дома си в Хохенщюнхаузен, ту в секретарската стая до кабинета на Емануел Рап в Дом 3 на Щази на Магдалененщрасе.

ПОВТОРЕН ПРИЗНАК се появи под формата на телефонен разговор между лекари. С помощта на западноберлинската полиция преди време беше създадена следната система за спешна връзка: ако Мейфлауър от „Шаритè“ (Източен Берлин) се свърже с университетската клиника в Западен Берлин и поиска да разговаря със своя несъществуващ колега д-р Флайшман, разговорът му автоматично се прехвърля към берлинската ни резидентура. По този начин в 09,20 ч. на 21 януари е прехвърлен проведен разговор на привидно медицинска тема между Мейфлауър и Лиймас. Цитирам:

Мейфлауър (обаждащ се от „Шаритè“ — Източен Берлин): Доктор Флайшман?

Лиймас: На телефона.

Мейфлауър: Безпокои ви доктор Римек. Става дума за една ваша пациентка — фрау Лиза Зомер^[4].

Лиймас: Какъв е проблемът?

Мейфлауър: Фрау Зомер се е явила снощи в тукашното спешно отделение с оплакване от делюзии. Дадено ѝ е било успокоително, но през нощта тя самоволно напуснала болницата.

Лиймас: От какво естество са били делюзиите ѝ?

Мейфлауър: Въобразявала си, че съпругът ѝ я подозира в издаване на държавни тайни пред фашистки антипартийни елементи.

Лиймас: Благодаря ви. Ще го имам предвид. За съжаление ме викат по спешност в операционния театър.

Мейфлауър: Разбрано.

Минават два часа, докато Мейфлауър успее да разконсервира своята скрита апаратура „Театър“^[5], да я настрои на препоръчаната честота и по някое време да успее да установи връзка, макар и слаба. Последвалият разговор се провежда при силно променливо качество на сигнала. Най-същественото:

Рано същата сутрин Тюлип се обажда за пръв път по спешност в клиниката на Мейфлауър, изпращайки предварително установена поредица почуквания по микрофончето на принадлежащ на трета страна телефон (в случая — от улична телефонна кабина). В отговор Мейфлауър изчуква сигнала, че е съгласен: чук-чук пауза чук-чук-чук.

Извънредната среща се провежда в горичка в близост до Кьопеник — същата, за щастие, в която преди време Мейфлауър е решил да скрие апаратурата си „Театър“. И двамата пристигат на велосипеди, с няколко минутна разлика помежду им. Мейфлауър описва първоначалното настроение на Тюлип като „триумфално“. Квинц бил „неутрализиран“, „направо довършен“. Мейфлауър трябвало да се присъедини към ликуването ѝ. Бог се бил оказал на нейна страна. Събитията се развили според разказа ѝ, както следва:

Предната вечер Квинц се прибрал късно от работа, грабнал фотоапарата „Зенит“, който висял на закачалката зад входната врата, отворил задния му капак, измърморил нещо, затворил го рязко и го върнал на закачалката. След което поискал да прегледа съдържанието на дамската чанта на Тюлип. Тя отказала, той я блъснал чак на другия край на стаята и започнал да рови из чантата ѝ. Когато Густав се притекъл на помощ на майка си, Квинц го зашлевил, при което от устата и носа на детето потекла кръв. След като, изглежда, не намерил онова, което търсел, Квинц затършувал в кухненските шкафове и чекмеджетата, запотупвал нервно по меката мебел, преровил дрехите на Тюлип, та дори и скрина с играчките на Густав, но явно без никакъв успех.

После се развикал на Тюлип така, че и Густав да го чуе, и поискал от нея отговор на въпросите, които отброявал по разперените

си пръсти: първо, защо в семейния им „Зенит“ нямало лента; второ, защо в джобчето на калъфа имало само един неизползван филм, докато само преди седмица били два, и трето, къде е лентата, от която до миналата неделя били изщракани само две пози?

И докато си били на думата, имал и следните допълнителни въпроси: какво е снимала на останалите кадри? Къде е дала филма за проявяване? Къде са снимките? И какво е станало с липсващия неизползван филм? Да не би тя — нещо, в което той бил напълно убеден, — да не би да е снимала класифицираните документи, които той носел у дома, за да ги продава на западни шпиони?

А истината, както било известно на Тюлип, била следната: откакто почнала да крие „Минокс“-а под душкабината в дамската тоалетна в коридора на Дом 3, Тюлип престанала да носи микрофотоапарат в закопчалката на дамската си чанта и не държала такъв у дома си. Ако имало нещо интересно сред документите, които Квинц носел въщи от външното министерство на ГДР, Тюлип го изчаквала да заспи или да се залиса с приятелите си и тогава ги преснимала със семейния „Зенит“. Предишната неделя била щракнала два кадъра с Густав на люлките. Същата вечер, докато Квинц пиел с приятелите си, използвала останалите пози от филма, за да снима документи от куфарчето му. Накрая извадила филма от „Зенита“ и заровила ролката в една от саксиите, в очакване на следващия *treff* с Мейфлауър, обаче забравила да зареди нов филм в апарата, а и не й дошло наум да постави пръст пред обектива и да щракне две-три уж неуспешни пози с Густав. И въпреки всичко, Тюлип решила да проведе унищожителна според нея контраатака срещу съпруга си. Уведомила Квинц, ако случайно не му е известно, че куп народ в Щази продължавал да го подозира както заради гадния му баща, така и заради предполагаемата му хомосексуалност; че никой в Щази не се връзвал на превзетите му клетви на вярност към Партията и че тя наистина снимала каквото й попадне от куфарчето му, но не с цел да продава снимките на Запада или на когото и да било изобщо, а за да го шантажира, ако някой ден почнат да се съдят за попечителство над Густав, до което според нея щяло неминуемо да се стигне. В едно била убедена, рекла му: ако някой ден се разчуе, че Лотар Квинц носи секретни документи в дома си, за да ги „зубри“ в извънработно време,

това щяло да сложи край на всичките му мечти да стане някога задграничен посланик на ГДР.

И в края на записа:

Лиймас към Мейфлауър: И какво е положението в момента?

Мейфлауър към Лиймас: Тя е убедена, че той и гък няма да посмее да каже оттук нататък. Тази сутрин излязъл най-нормално за работа. Бил спокоен, дори леко разнежен.

Лиймас: И тя къде се намира в момента?

Мейфлауър: У дома. Чака Емануел Рап. Той трябва да мине с колата си точно на обяд да я вземе за пленарно заседание на съвета за вътрешна сигурност в Дрезден. Обещал ѝ е тя да присъства на заседанието в качеството си на негов помощник. За нея това трябвало да е голяма чест.

[Петнайсетсекундна пауза.]

Лиймас: Хубаво. Сега от нея се иска да направи следното. Да се обади незабавно на Рап в службата му. Цяла нощ е повръщала, вдигнала е температура до небето, лошо ѝ е, не може да пътува, макар че сърцето ѝ се къса заради пропуснатата възможност. След което се покрива. Процедурата ѝ е известна. Отива на мястото за среща. И там чака.

Лиймас моментално уведоми със светкавична телеграма Централата, че изискванията за спешно извеждане на второстепенния източник Тюлип са се повишили от код „оранжев“ на код „червен“ и че поради тесните ѝ контакти с източника Мейфлауър се приема, че в опасност е цялата мрежа на Мейфлауър. А поради това, че в изтеглянето на Тюлип се налагаше да участват и резидентурите в Прага и Париж, задължително трябваше да се получи съгласие и от Междуведомствената комисия за ръководство. На всичко отгоре Лиймас поиска и незабавно разрешение да се заеме „лично“ с извеждането, макар да му беше известно от самото начало, че според правилника на Цирка е строго забранено, притежаващ крайно чувствителна информация, действащ служител да влиза без

дипломатическо прикритие във вражеска територия, ако няма предварително писмено одобрение от Централата, а в конкретния случай — от Междуведомствената. Отговориха му за по-малко от десет минути: „Молбата ви е отхвърлена. Потвърдете получаването. МКР“. Под телеграмата не стоеше нищо име, в съответствие с въведената от предс. на МКР [Хейдън] политика на колективно вземане на решения. Междувременно от радиоразузнаването сигнализираха за взрив от служебен трафик по всички използвани от Щази честоти, а от британската военна мисия в Потсдам предупредиха, че са затегнати мерките за сигурност по всички гранични пунктове, водещи към Западен Берлин, и по цялата граница между ГДР и Западна Германия. В 15,05 ч. по Гринуич гедерейското радио обяви за вседържавно издирване безименна жена *слуга на фашисткия империализъм*, отговаряща на следното описание. Описанието съответстваше на Тюлип.

В същото време Лиймас предприел лични действия в нарушение на изричната заповед от МКР. Впоследствие той дори не направи опит да се оправдае, а обяви единствено, че „нямал намерение да си седи на задника и да наблюдава как изгаря и Тюлип, и цялата агентурна мрежа на Мейфлауър“. А когато от Междуведомствената настояха поне самият Мейфлауър да бъде незабавно изведен, Лиймас им изпрати следния безкомпромисен отговор: „Той може да се изтегли в който момент пожелае, само че не го желае. Предпочита да го изправят на съд като баща му“. Не толкова ясни са ролите в тези събития на наскоро повишения в ранг „помощник-резидент“ Ставрос де Йонг и на Бен Портър — охранител и шофьор в резидентурата.

Дословни показания на Бен Портър (охранител, берлинска резидентура) пред П.Г.:

Алек е на бюрото си и разговаря с Междуведомствената по защитения от подслушване телефон. Аз стоя до вратата. Той оставя слушалката и се обръща към мен с думите: „Бен, ще участваме и ние. От движение. Пали ландроувъра и предай на Стас да се яви до пет минути във вътрешния двор в пълна бойна униформа“. Но нито веднъж мистър Лиймас не ми рече: „Бен, дължен

съм да те уведомя, че всичко това го вършим в грубо нарушение на издадените ни от Централата заповеди“.

Дословни показания на Ставрос де Йонг (стажант към р-л „Тайни“ в берлинската резидентура) пред П.Г.:

Попитах ръководителя на „Тайни“: „Алек, ти сигурен ли си, че имаме позволение за тая работа от Централата?“. А той ми отговори: „Стас, имай ми доверие“. И аз му се доверих.

Твърденията, че са били невинни, са мои, а не техни. И понеже не се съмнявах ни най-малко, че Смайли е насърчил Лиймас да се заеме лично с извеждането на Тюлип, най-съзнателно осигурих на Портър и Де Йонг карти „за измъкване от затвора“, в случай че Пърси Альлайн или някой от главорезите му ги принудеха да опишат собственото си участие.

* * *

Изминали са три дни. Алек лично подхваща описанието на събитията. Часът е десет вечерта, а той седи пред шперплатова маса в защитената от подслушване стая на британското посолство в Прага, където се е укрил час по-рано. Докладът му се записва на магнетофон, а насреща му е седнал шефът на пражката резидентура Джери Ормънд — съпруг на бележитата Сали, която се явява и номер 2 в семейното ръководство на резидентурата. Освен това на масата присъства, поне в моето много видяло въображение, и бутилка скоч само с една чаша — на Алек, — която Джери периодически долива. От безжизнения тон става ясно, че Алек е напълно изтощен, което е от полза най-малкото за Ормънд, чиято задача е да запише спомените на докладващия, преди паметта му да е успяла да ги редактира. Пак в моето въображение Алек е небръснат и по взет назаем домашен халат след краткия душ, който са му позволили. На моменти в говора му избива ирландският му акцент.

А къде съм аз — Питър Гуилъм? Не съм в Прага с Алек, където бих могъл да съм. Ами седя сам в стая на най-горния етаж на управлението на „Тайни операции“ в лондонския квартал Мерилибоун и слушам записа върху пристигналата по спешност със самолет на Кралските ВВС лента, като не преставам да си мисля: *идва и моят ред*.

А.Л.: На стълбите към Олимпийския стадион температурата е минус осем, източният вятър навява фин сняг, от който топките ти замръзват, пътищата са заледени. Гадното време би трябвало да работи в наша полза. Лошото време е най-подходящо за бягства. Ландроувърът чака с работещ двигател. На волана е Бен. Стас де Йонг слиза с маршова стъпка по стъпалата в пълна армейска бойна екипировка и се напъхва с всичките си сто и осемдесет сантиметра и войнишките боти в скритото помещение под пода. Двамата с Бен затваряме капака отгоре му и аз се настанявам на предната седалка до водача. На главата ми има офицерска фуражка, а под офицерския шинел с три звездички на пагоните съм облечен като източногермански бачкатор. Под седалката — охлузена планшетна чанта с документи. Имам си такова правило: при скока документите ти да не са у теб. Девет и двайсет сутринта. Минаваме през официалния граничен пункт за военнослужещи на Фридрихщрасе, показваме пропуските си на фолксполицаите през затворения прозорец, не даваме на гадовете да ги пипат с ръце, което, според дипломатите, сега било на мода. И още с минаването ни за нас се лепва дежурната опашка: двама фоповци^[6] в ситроен. Явно най-нормален ден. Тяхната задача е да се убедят, че сме просто поредният британски военен автомобил, упражняващ правата ни по силата на четиристранното споразумение, а нашата е да ги убедим, че са абсолютно прави в предположенията си. Прекосяваме Фридрихсхайн, а аз не преставам да се моля на Господа Тюлип вече да е тръгнала, защото ако не е, това значи за нея смърт или нещо още по-лошо, но и смърт за цялата

агентурна мрежа. Поемаме на север към Панков и с наближаването към съветския военен гарнизон завиваме в източна посока. Подире ни се движи същият онзи ситроен, който изобщо не ни пречи. По-добре така, отколкото да сменят караула с нови, свежи очи. Аз ги разигравам, а те точно това очакват от нас: неочакван обратен завой, връщане натам, откъде сме дошли, ба-а-вничко, ба-а-вничко, после изведнъж газ до дупка. Завиваме на юг към Марцан. Все още сме в границите на град Берлин, но наоколо е гора, равни прави пътища и бръснещ сняг. Подминаваме някогашния нацистки радиопредавател, който е първият ни маршрутен репер. Ситроенът е поизостанал на стотина метра и се измъчва по заледените пътища. Приближаваме остър ляв завой и виждаме белия фабричен комин на някогашна дъскорезница, който е вторият ни репер. Спускаме се към завоя, набираме скорост, вземаме го на един дъх, Бен овладява колата и почти спира пред дъскорезницата. Изтъркулвам се навън заедно с планшетната чанта. Но без шинела, което е знак за Стас да се измъкне от скривалището, да се настани на предната седалка и да започне да прилича на мен. Аз съм се опънал в канавката, целият съм в сняг, което ще рече, че съм се търкалял най-малко два метра. Вдигам очи и виждам как ландроувърът се изкачва по отсрещния край на долчинката, а ситроенът се напъва да го стигне.

[Пауза, прекъсната от звън на стъкло и шум от изливаща се течност.]

А.Л. [продължава]: Зад старата дъскорезница има двор с бракувани камиони и тенекиена барака, пълна с дървени стърготини. А зад стърготините — трабант в кафяво и синьо с привързани към покрива му куп стоманени тръби. На деветдесет хиляди според километража и вонящ на миши изпражнения, но затова пък с пълен резервоар плюс две резервни туби в багажника и гуми, по които дори си личат останки от грайфери. Поддържа го доверен пациент на Мейфлауър, който дори името си не желае да каже. Единственият проблем е в това,

че трабантите мразят студа. Цял час ми отнема да го размразя, като през цялото време не преставам да си мисля: Къде си, Тюлип, да не би вече да са те гепили и да си се разприказвала? Понеже, ако си се разприказвала, майката ще ни се разгони на всички.

Д.О. [Джери Ормънд]: А ти под какво прикритие си на този етап?

А.Л.: Гюнтер Шмаус, заварчик от Саксония. Саксонския диалект го докарвам много добре. Майка ми е от Кемниц. А баща ми е от окръг Корк.

Д.О.: А Тюлип коя ще бъде, след като се срещнете?

А.Л.: Моята любима жена Аугустина.

Д.О.: Тя къде би трябвало да се намира в този момент, ако нещата вървят по план?

А.Л.: На МС, северно от Дрезден. В дълбоката провинция. Първо ще се е опитала да тръгне с колелото въпреки снега и вятъра, понеже е известна като любителка на колоезденето, но по някое време ще е захвърлила велосипеда. След това ще трябва да се качи на някой местен влак, после да продължи пеша или да стигне на стоп до мястото на срещата, където и е наредено да чака толкова, колкото се налага.

Д.О.: А как очакваш ти самият да преминеш от Западен Берлин в ГДР? На какво разчиташ?

А.Л.: Въпрос на шанс. Гранични проверки няма, има само подвижни патрули. Или имаш късмет, или нямаш.

Д.О.: Ти има ли?

А.Л.: Не особено. Две полицейски коли. Засичат те. Изкарват ти ангелите, карат те да слезеш от колата, обискират те. Но ако документите ти са в ред, те пускат.

Д.О.: И твоите се оказа, че са в ред, така ли?

А.Л.: Ако не бяха, нямаше да съм тук, мама му стара.

[Смяна на лентата, дефектен запис в продължение на четирийсет и пет секунди. Разговорът продължава. Лиймас описва пътуването си от Берлин до Котбус.]

А.Л.: Най-хубавото на движението по пътищата на ГДР е това, че, общо взето, няма такова. Тук-там по някой

кон или каруца. Велосипеди, мотопеди, мотори с кош, някой и друг едва кретащ камион. Кратка отсечка аутобан, после тесни пътища. Редувам ги. Ако селският път е заснежен, връщам се на аутобана. Но при всяко положение гледаш да стоиш по-далеч от Вюнсдорф. Тамошният дяволски огромен нацистки концлагер е бил изцяло завзет от Съветите, които са настанили в него три танкови дивизии, мощни ракетни дивизиони и свръхголяма подслушвателна станция. От сума ти месеци я побъркваме от шпиониране тая база. За по-сигурно я заобикалям откъм северната ѝ страна, но не по аутобан, а по прав, равен междуселски път. Снегът насреща ми се сипе обилно, от двете ми страни — шпалир от оголели дървета с туфи имел по тях, което ме навежда на мисълта да се върна някой ден, да отрежа имела и право на предколедния пазар на „Ковънт Гардън“. Изведнъж — абе да не съм започнал да сънувам, мамка му? — се озовавам по средата на шибан километричен съветски военен конвой, който се носи в обратната на моята посока. Камиони с войска, танкове Т-34 на ниски ремаркета, шест или осем артилерийски установки, аз с моя шарен „траби“ криволича насам-натам, та да им се махна от пътя, да отбия извън тъпото им шосе, а те пердашат право насреща ми, без да им мигне окото. Толкова бързо, че не ми остана време да им запиша номерата, мамка им!

[Смях, споделен и от Ормънд. Пауза. Продължава разказа с по-спокойно темпо.]

А.Л.: Става четири следобед, аз съм все още на пет километра западно от Котбус. Търся отдавна затворена крайпътна автотенекиджийница. Там е МС. А нахлузената на ограден кол детска ръкавичка е сигналът, означаващ, че Тюлип е вътре. Видях я. Ръкавицата, имам предвид. Розова. Щръкнала като проклето бойно знаме наред гъза на географията. При което ме обзема страх. И аз не знам защо. Ръкавичката ме плаши. Прекалено бие на очи, да му се не види. Каква ми е гаранцията, че в работилницата ме чака Тюлип, а не Щази? Или евентуално Тюлип *заедно* с

Щази? Затова спирам и почвам да разсъждавам. И както разсъждавам, вратата на бараката се отваря и тя цъфва навън, повела за ръка някакво нахилено шестгодишно хлапе.

[Двайсетсекундна пауза.]

А.Л.: А пък аз с тая женска през *живота* си не съм разговарял, бога ми! Тюлип работеше през Мейфлауър. Такава беше уговорката. Само от снимки я знам. Затова ѝ викам: „Здравей, Дорис, казвам се Гюнтер и по време на днешното пътуване ще съм твоят съпруг, обаче кой, по дяволите, е малкият?“. Питам, ама много добре съзнавам за кого става дума, мамицата му. При което тя ми отвърща, че бил синът ѝ Густав, който щял да дойде с нас. А аз викам, е как така ще идва с нас, да му се не знае, след като сме бездетна двойка и е изключено да го скрием под одеялото, докато пресичаме чешката граница. Казвай какво ще го правим. Ами, в такъв случай и аз няма да дойда, заявява тя, а малкият изписуква, че и той нямало. При което заповядвам на Густав да се прибере обратно в работилницата, а нея я грабвам за лакътя и я отвеждам право зад бараката, където ѝ съобщавам нещо, което, така или иначе, на нея ѝ е известно, но не ѝ се ще да го чуе, а именно че за малкия не разполагам с документ, ще ни приберат, ще ни проверят, така че ако не се отървем от него, ще видят сметката не само на теб, но и на мен, а и на добрия доктор Римек, понеже докопат ли те с Густав, ще им изпееш името му за по-малко от пет минути. Тя мълчи, не отговаря, а навън се смрачава и пак започва да вали сняг. Налага ни се да се приберем в работилницата, която на площ е колкото самолетен хангар, пълен с изпотрошени машинарии, а онова копеленце Густав вече е сервирало вечеря, представяш ли си: измъкнал всичко, което носят със себе си, и го подредил на земята: салам, хляб, термос с горещо какао, дървени каси, върху които да седнем, заповядайте на скромния ни банкет. При което сядаме и си правим малък семеен пикник, после Густав ни изпява някаква патриотична песен, след която двамата лягат и се

завиват с палта и всичко друго, което им попадне, за да поспят, а аз седя в ъгъла и пуша и щом почва да се развиделява, ги набутвам в трабито и ги закарвам в селото, през което минах предната вечер, понеже съм мярнал някаква автобусна спирка. Слава богу, там заварваме две бабета с черни качулки и бели поли, понесли на гръб кошове с краставици, които, Господ да ги поживи, се оказват сорби.

Д.О: Тия пък какви са, по дяволите...

А.Л. [избухва]: Сорби бе, нали ти казвам! Не си ли чувал за шибаните им *сорби*! Шейсет хиляди на брой, да им се не види. Под закрилата на закона, дори в ГДР. Славянско малцинство, разселило се преди не знам колко си века по долината на Шпее и занимаващо се с отглеждането на тъпи краставици.^[7] Исусе! Знаеш ли как се вербуват такива?

[Десетсекундна пауза. Поуспокоява се.]

А.Л.: Спирам пред тях, нареждам на Тюлип и Густав да не излизат от колата. Никакво мърдане. Слизам, едното бабче ме наблюдава, другото нехае. Включвам всичкия си чар. Говори ли немски, питам я, което е израз на уважение. Говорела, но предпочитала да разговаря на сорбски, отвърща ми. Шегува се. Питам я закъде са тръгнали. С рейса до Любенау, оттам с влака до берлинската гара „Изток“ — Остбанхоф, да си продадат краставиците. В Берлин цената била по-благоприятна. Пробутвам им измишльотина за Густав: семейна трагедия, майката силно разстроена, детето трябвало да се върне на баща му в Берлин, ще могат ли да го отведат дотам? Бабчето превежда молбата ми на своята дружка, следва дебат по въпроса на сорбски. Аз нервнича вътрешно, понеже тъпият автобус всеки момент ще довтаса иззад хълма, а те още умуват. По едно време първата вика, ще вземем момчето, ако ни изкупиш краставиците. Ама как, всичките ли, питам? Ами, всичките, повтаря тя. Хубаво, но като ги купя всичките, какъв дявол ще търсите после в Берлин? Голям майтап пада помежду им на сорбски. Набутвам в ръката ѝ

стиска банкноти — това, викам, е за краставиците, ама не ви ги ща, задръжте си ги. Ето ви още пари, да купите на детето билет за влака, ето ви и други, да го изпратите оттам за Хохеншъонхаузен. А, виждам, че идва автобусът. Стойте така да ви доведе детето. Връщам се при колата и казвам на Густав да слезе, обаче майка му стои неподвижна, закрила очи с ръка, поради което и той отказва да помръдне. При което му *изкомандвам* с най-безцеремонен тон да ме последва и той тръгва подире ми. Идваш с мен до рейса, нареждам му, а тези две добри другарки ще те придружат до Остбанхоф. А от Остбанхоф се прибираш в Хохеншъонхаузен и чакаш баща ти да си дойде от работа. Изпълнявай моята заповед, другарю. А къде отивала майка му, пита, и не можел ли и той да върви с нея? Майка ти трябва да свърши една много важна тайна работа в Дрезден, обяснявам му, а ти като храбър комунистически воин си длъжен да се върнеш при татко си и да продължиш борбата. След което той тръгва. [Петсекундна пауза.] Има ли избор? Дете на Партията, син на партиен член, само на шест години, мамка му!

Д.О.: А Тюлип какво прави през това време?

А.Л.: Седи в шибания трабант в транс, с поглед вперен право напред. Качвам се, изминаваме към километър, пак слизам и я измъквам насила навън. Над главите ни прелита хеликоптер. Знам ли *той* какво може да си е наумил. И откъде се е сдобил с проклетото хвърчило. Нищо чудно да го е взел назаем от руснаците. Слушай, викам и. Чуй какво ти казвам, понеже един без друг сме загубени. Това, че изпратих сина ти за Берлин, изобщо не решава проблема. Ами поражда съвсем нов проблем. Само след два часа из цялото Щази ще се е разчуло, че Дорис Квинц, по баща Гамп, е била видяна за последно в близост до Котбус, движейки се в източна посока с чужд мъж. Ще разполагат и с описание на колата и с всичко останало. Така че се налага да зарежем всякакви намерения да минем с тая сапунерка и с фалшиви документи границата с Чехия, щото цялото Щази, всичкото КГБ и всеки граничен пост от

Калининград та чак до Одеса ще дебнат да заловят двамата фашистки шпиони, пътуващи в шарен пластмасов трабант. Тя, шапка ѝ свалям, най-спокойно поема удара. Без каквито и да било тръшкания. Само ме пита директно с какъв резервен вариант разполагаме, при което ѝ отговарям: отдавна загубила актуалността си контрабандистка карта, която грабнах в последния момент и която, ако късметът ни проработи и Господ чуе молитвите ни, току-виж успяла да ни прекара пеш през границата. Тя се замисля дълбоко върху думите ми и по някое време ми задава въпроса — който май за нея е най-същественият — „Ако дойда с теб, кога пак ще мога да видя сина си?“. Мен обаче ме навежда на мисълта, че тя като нищо би се предала, само и само да не се случи нещо със сина ѝ. Затова я сграбчвам за двете рамене и право в лицето ѝ се заклевам, че ще умра, но ще измъкна сина ѝ при някоя размяна на пленени шпиони. Макар да знам, както знаеш и самият ти, че шансовете това изобщо да стане... са... [трисекундна пауза]... А, бе, к'во да ти разправам...

* * *

Дали в по-късната ми дешифровка, която сега чета, съм се отказал в този момент от пряката реч на Алек единствено в името на по-стегнатия изказ, или съм предпочел да парафразирам думите му най-вече в полза на... обективността, да кажем? От момента, в който поверява Густав в ръцете на двете сорбкини, Алек се стреми да се придържа към второстепенните пътища, стига снежната покривка да му позволява. Проблемът, по собствените му думи, бил най-вече в това, че знаел прекалено много какви точно опасности ги чакали по терена, който пресичали. По целия район били нацвъкани подслушвателни станции на ГРУ и КГБ, чието точно месторазположение знаел наизуст. На записа говори как бръмчал по празни, опънали се като конец селски пътища, затрупани с петнайсет сантиметра пресен сняг, водейки се единствено по двете успоредни

редици крайпътни дървета; с какво облекчение най-после влязъл в гора, при което Тюлип изкрещяла от ужас. Мярнала била някогашната нацистка ловна хижа, където в днешно време гедерейският елит водел видните си гости от чужбина на лов за елени и глигани и на тежки запои. Мигновено променили посоката, изгубили се, по някое време зърнали светлинка в далечна ферма. Лиймас заблъскал по вратата. Отворила му уплашена жена с нож в ръката. Успял да я разпита как да намери път, увещал я да им продаде хляб, салам и бутилка сливова, но на връщане към трабанта се спънал в провиснал телефонен кабел, вероятно за викане на пожарната при нужда. За всеки случай го прерязал.

Почнало да се стъмва, снеговалежът се усилил, двуцветният трабант вече издъхвал: „съединителят се скапа, отоплението се скапа, скоростната кутия се скапа, изпод предния капак започна да пуши“. С помощта на компаса определил що-годе местоположението им — на десетина километра от Бад Шандау и на петнайсет от мястото за пресичане на границата според контрабандистката карта — оттам поел по водеща на изток просека, докато не се набутали в някаква преспа. Свили се от студ в трабанта, изяли хляба и салама, изпили сливовата, той гледал, зъзнейки, минаващите покрай тях елени, а положилата глава върху рамото му Тюлип в полудрямка споделяла с него надеждите и мечтите си за бъдещия им живот с Густав в Англия.

Нямала никакво желание да записва Густав в Итън. Всеизвестно било, че английските частни училища с пансиони се ръководели от педераста като бащата на Густав. Лично тя предпочитала държавно училище за работническата класа, в което да има и момичета, да са силно застъпени спортните дисциплини и да не е прекалено строго. Густав щял да почне да учи английски още с пристигането си. Тя щяла да се погрижи за това. А за рождения му ден щяла да му купи английски велосипед. Чувала била колко красива е Шотландия. Ще я обикалят с колелата си.

Но докато приказвала на тази тема и се борела с унасящата я дрямка, Алек изведнъж осъзнал, че около колата били застанали като на пост четири безмълвни мъжки фигури с калашници. Заповядал на Тюлип да не мърда, а сам отворил вратата и се измъкнал навън под погледите на онези. Сторило му се, че надали имали навършени седемнайсет години и че били не по-малко уплашени от него. Поел

смело инициативата и настоял да му кажат с какъв акъл са тръгнали да стряскат усамотена любовна двойка. В началото мълчали. По някое време най-куражливият от четиримата признал, че били излезли на лов браконieri. На свой ред Алек рекъл, че ако си траят, и той нямало да ги обади. Скрепили уговорката с всеобщи ръкостискания, след което онези изчезнали, без дума повече да кажат.

Настъпва ясен ден, без снеговалеж. Скоро се показва и бледото слънце. С общи усилия успяват да изтикат двуцветния трабант по склона и го замаскират с клони и сняг. Оттам насетне тръгват пеш. Високите до коленете ботуши на Тюлип са неподплатени и без грайфери. Бачкаторските боти на Алек са само малко по-подходящи. Напредват, хванати за ръка, пързаят се и залитат. Стигат до Саксонска Швейцария^[8] — леко хълмиста приказка от отрупани със сняг поля и гори. Неуспелите да рухнат стари къщи по склоновете са превърнати в летни лагери за сирачета. Ако може да се вярва на картата, движат се успоредно на границата. Издрапват, хванати за ръка, по баирчето и заобикалят замразеното езерце. Озовават се в планинско селце с дървени къщурки.

А.Л.: Според картата, ако приемехме, че е вярна, бяхме или загинали, или в Чешко. [Звън на стъкло. Шум от изливаща се течност.]

Историята обаче тепърва предстои, както личи от прикачените телеграми от Цирка. От това трябва да ви стане ясно и защо, след като съм изслушал записа на Алек, продължавам да седя и през малките часове на най-горния етаж на управлението на „Тайните“ в Мерилибоун и да чакам напрегнато всеки миг да ме призоват в Централата.

* * *

Заместник-шефката на пражката резидентура Сали Ормънд — съпруга на резидента Джери — е от онези произлезли от висшето

общество кариеристи, каквито в Цирка са обект на сляпо обожание: випускник на Челтънхамския дамски колеж, с баща, служил през войната в Управлението за специални операции, и с две лели в Блечли. На всичко отгоре си приписва покрай брака си и някакво загадъчно родство с Джордж, което той според мен понася с прекомерно благородство.

ДОКЛАД ОТ САЛИ ОРМЪНД, ЗАМ-ГЛ. РЕЗИДЕНТ ПРАГА, ДО Н-К „ТАЙНИ“ [СМАЙЛИ],
ЛИЧНО И ЧАСТНО. СПЕШНОСТ: СВЕТАВИЧНО

Съгласно получената от „Тайни“ заповед, резидентурата трябваше да посрещне, подпомогне и настави на сигурно място един брой служител под прикритие — Алек Лиймас, и избягала жена агент с източногермански документи за самоличност, пътуващи с трабант с източногермански контролни номера (подробности приложени), предполагаемо време на пристигане — в ранните часове на нощта.

Никой обаче НЕ Е уведомявал резидентурата, че операцията се провежда в нарушение на указанията от Междуведомствената комисия за ръководство. По тази причина предположихме, че в момента, в който Централата е разбрала, че Лиймас лично е поел инициативата, е било взето решение да му се окаже оперативна помощ.

От берлинската резидентура (Де Йонг) ни уведомиха, че щом влезе на чешка територия, Лиймас ще доложи за успешното им пристигане, като позвъни във визовата секция на посолството и без да съобщава име, попита дали британските визи важат и за Северна Ирландия. В отговор на запитването пражката резидентура ще пусне предварително направен запис — да позвъни повторно в работно време, което ще означава, че съобщението му е прието.

От там Лиймас и Тюлип трябва да намерят начин да се придвижат до определено място по шосето между Прага

и извънградската аерогара и да чакат паркирали в указаната на приложената карта отбивка.

Според предложения от нашата резидентура и одобрен от н-к „Тайни“ план за действие, на този етап двамата следвало да изоставят леката си кола, а в същото време предрешен като шофьор човек от пражката ни мрежа „Годайва“ да задигне микробуса на посолството (с дипломатически номера и черни странични стъкла), който редовно прекарва служители в посолството между града и летището. Да забере с него Лиймас и Тюлип от уговореното МС. В задната част на микробуса ще ги чакат предоставените от тукашната резидентура официални западни тоалети. Лиймас и Тюлип ще се преоблекат като официални гости за приема на Нейно Превъзходителство посланика ни и под този предлог ще се намъкнат в посолството, което се следи непрестанно от чехословашките сили за сигурност.

На свиканото по спешност в 10,40 ч. съвещание в защитената от подслушване стая на британското посолство Нейно Превъзходителство [НП] посланикът бе така добра да се съгласи с плана ни. Но около 16,00 лондонско време, след провеждането на допълнителни консултации, от Форин Офис без никакво извинение обявиха, че са преразгледали решението си поради факта, че медиите в ГДР съобщавали масово за жената беглец, описвайки я като държавен престъпник, и породилата се вероятност от дипломатически последици надделяла пред по-раншните им съображения.

Така заявената позиция на НП направи невъзможно използването на превозно средство и персонал на посолството за целите на спасителната операция. По тази причина мигновено изключих телефонния секретар на визовата секция с надеждата да подскажа по този начин на Лиймас да не разчита на подкрепата ни.

Пак съм надянал слушалките. И отново съм с Алек — но не в имперския лукс на британското ни посолство в Прага, а замръзнал край шосето с Тюлип — изоставен напълно, без кола, която да го вземе, и изобщо, както би се изразил Алек, „А бе, к’во да ти разправам“. И се сещам за съвета, който ни даваше от първия ден на запознанството ни: „При планирането на операция се напъваш да си представиш всичките възможни начини, по които Службата може да те прецака, а след това те сполетява такъв, какъвто изобщо не ти е дошъл на ума, а те точно за него са се сетили“. И предполагам, че и той точно това си е мислел в този момент.

А.Л. [отново дословно]: Но след като не се появи нито микробус, нито радостна вест от визовата секция, си рекох: „Майната им. На тия в Лондон всичката им работа е такава. Явно ще се импровизира в движение“. Правим се на закъсала попътно източногерманска двойка — жената болна като куче, помогнете, моля ви се, кой както може. Нарещам на Дорис да седне на бордюра и да се прави на страдаща, което напълно я устройва, и ето че след време спира натоварен с тухли камион и шофьорът му се показва през прозореца. Слава на боговете, оказва се лайпцигски немец и пита да не би да съм сутеньорът на седналата на бордюра симпатична дама. Извинявай, викам, приятелче, но това е жена ми и е болна, той отговаря „Окей, качвайте се“ и ни откарва право в болницата в центъра на града. Под хастара на пътната ми чанта имам за зор-заман британски паспорт на името „Милър“. Вадя го и го тикам в джоба си, после ѝ казвам: „Ти наистина си много тежко болна, Дорис. Бременна си и с всяка изминала минута ставаш все по-зле. Бъди така добра, значи, да изпъчиш тумбака и да изглеждаш като че ли ще мреш“. После ни отвориха портала и ето че сме тук. Съжалявам за което.

Д.О.: Но историята не приключва толкова просто, нали? [Шум от изливаща се течност.]

А.Л.: Исусе! Де да можеше. Та идваме насам ние по чакълестата алея там, отвън. Приближаваме се към

благородния ви портал с герба на Нейно Величество отпред, позлатен изискано с варак. Отвън обаче киснат три костюмирани в сиво чешки горили и най-старателно се размотават без работа. Може и да не си ги забелязвал даже. Дорис така се вживява в изпълнението си, че и Сара Бернар би се ухапала по задника от завист. А аз им размахвам под носовите британския ми паспорт: „Пускайте ни бързо“. Ония копелета обаче настояват и тя да покаже нейния. „Вижте какво, обяснявам им с възможно най-добрия си английски акцент, жената тръгна да помята, така че натиснете оня скапан звънец, ако обичате, и викнете доктор, да му се не види. Щото ако го роди тука, на улицата, майка ви жална. Не че си имате майки, като ви гледам к’ви нещастници сте“ — и изобщо им наприказвах каквото ми дойде наум, нали разбираш? И — абракадабра — порталът взе че наистина се отвори. Набутваме се в двора на посолството. Тюлип си стиска корема и благодари на своя светия закрилник, че ни е спасил от лукавия. А ти и благоверната ти съпруга почвате да леете извинения за поредното царствено прецакване от страна на началниците. Благодаря впрочем и на двама ви за тъй мило поднесените извинения и смятайте, че съм ги приел. Сега, ако не възразяваш, мисля да легна, щото умирам за сън.

Повествованието се поема отново от Сали Ормънд.

ИЗВАДКА ОТ ЛИЧНО НАПИСАНО НА РЪКА ПОЛУОФИЦИАЛНО ПИСМО ОТ САЛИ ОРМЪНД, ЗАМ.-ГЛ. РЕЗИДЕНТ ПРАГА, ДО Н-К „ТАЙНИ“ [СМАЙЛИ], ПО КУРИЕРА НА СЛУЖБАТА. КАТЕГОРИЯ: СВЕТКАВИЦА

А истинската веселба, естествено, започна едва след влизането на горката Тюлип и Алек на територията на посолството. Най-откровено си мисля, че и Посл., и ФО щяха да са далеч по-доволни, ако можеха просто да я върнат на гедерейските власти и точка по въпроса. Като начало, Посл. категорично отказа да пуснела Тюлип в

„собствения си дом“, макар от правна гледна точка това да нямаше абсолютно никакво значение. Нещо повече: настоя двама от чистачите да се пренесели в самата резиденция, за да се освободяло помещение за Тюлип в блока на обслужващия персонал. Реално погледнато, от гледна точка на сигурността това направо си беше идеално решение. Не че тя изобщо се била ръководила от подобни съображения, както настоя да подчертае най-недвусмислено в мига, в който се натикахме и четиримата в защитената от подслушване стая на посолството — Нейно Превъзходителство, обгрижвана от изключително личния ѝ секретар Артър Ландсдаун, плюс моя любим съпруг и моя милост. А в това време Алек, абсолютно нежелан от НП, за което по-нататък пак ще стане дума, седи в квартирата на чистачите и попива потта по челото на Тюлип.

Накрая, Джордж, позволи ми да споделя с теб нещо съвсем лично.

Защитената против подслушване стая на посолството е отвратително задушна и представлява непрестанна заплаха за човешкото здраве, както многократно съм се оплаквала без никаква полза до н-к Админ. Паешката вентилационна система е напълно „капут“. Вкарва въздуха, вместо да го *изпомпва*, но според Баркър (гъзолизеца на Админа), от две години не били изписвани никакви резервни части. И понеже никой от ФО не намира за необходимо да ни подмени системата, не ни остава друго, освен всеки път да се варим и душим. Горкият Джери миналата седмица насмалко наистина да се задуши и само благородството му го възпира да не се самоизтъква. Най-малко един милион пъти съм предлагала отговорността за въпросната стая да се прехвърли на Цирка, но очевидно това би нарушило *териториалните права на ФО!!*

Надявам се да проагитираш успешно Админ. (но НЕ чрез Баркър, ако може!), без да ме цитираш, за което ще съм ти безкрайно благодарна. И Джери ти изпраща заедно с мен много обич и огромна преданост, особено към Ан.

С

ТЕКСТ НА СПЕШНА СТРОГО СЕКРЕТНА ГРАМА ОТ БРИТАНСКИЯ ПОСЛАНИК В ПРАГА ЛИЧНО ДО СЪР АЛУИН УИДЪРС — Н-К ОТДЕЛ ИЗТОЧНА ЕВРОПА, ФОРИН ОФИС, КОПИЕ ДО ЦИРКА (МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА). ПРОТОКОЛ ОТ КРИЗИСНО СЪВЕЩАНИЕ В ЗАЩИТЕНАТА ОТ ПОДСЛУШВАНЕ СТАЯ НА ПОСОЛСТВОТО, ПРОВЕДЕНО В 21,00 Ч. ПРИСЪСТВАЩИ: НП ПОСЛАНИК (МАРГАРЕТ РЕНФЪРД), АРТЪР ЛАНДСДАУН, ЛИЧЕН СЕКРЕТАР НА НП, ДЖЕРИ ОРМЪНД (ГЛ. РЕЗИДЕНТ), САЛИ ОРМЪНД (ЗАМ.-ГЛ. РЕЗИДЕНТ).

ДН. РЕД: УПРАВЛЕНИЕ И ОТСТРАНЯВАНЕ НА ВРЕМЕНЕН ОБИТАТЕЛ НА РЕЗИДЕНЦИЯТА КЪМ ПОСОЛСТВОТО. КАТ.: СВЕТКАВИЦА

Драги Алуин,

След закодирания ни телефонен разговор тази сутрин беше постигната договореност върху следната процедура относно отпътуването на *неканената ни посетителка* (ННП):

1. ННП заминава за следващата си дестинация с паспорт, който, според нашите Приятели, е валиден, но не е британски. По този начин ще избегнем неизбежните обвинения от страна на чехословашките власти, че посолството ни раздава британски паспорти на куцо и сакато от най-различни националности с единствената цел да ги отърве от правосъдието на ГДР/Чехословакия.

2. В хода на заминаването ѝ ННП няма да получи никакво съдействие, нито ще е придружавана или транспортирана по какъвто и да било начин от дипломатически или недипломатически служители на посолството. Няма да ѝ бъдат издадени фалшиви британски документи за самоличност.

3. В случай че по някое време ННП спомене, че се е укривала в британското посолство, ще последва моментално и най-категорично опровержение както от тук, така и от Лондон.

4. ННП ще напусне комплекса на посолството в рамките на три работни дни, в противен случай ще сме принудени да предприемем други стъпки за нейното отстраняване, включително и предаването на ННП на чешките власти.

Телефонът ми звъни и червената лампичка примигва. Обажда ми се проклетият Тоби Естерхази — момчето за всичко на Пърси Алълайн и Бил Хейдън. Крещи ми с ужасния си унгарски акцент да съм завлячал на бегом кръшния си задник в Централата. Помолвам го да си мери приказките, след което яхвам мотора, който са ми приготвили и ме чака пред вратата.

ПРОТОКОЛ ОТ СПЕШНО СЪВЕЩАНИЕ НА МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ В ЗАЩИТЕНАТА ОТ ПОДСЛУШВАНЕ СТАЯ НА КЕЙМБРИДЖ СЪРКЪС. РЪКОВОДЕЩ: БИЛ ХЕЙДЪН (ПРЕДС. МК). ПРИСЪСТВАЩИ: ПОЛК. ЕТИЕН ЖАБРОШ (ВОЕН. АТАШЕ ВЪВ ФР. ПОСОЛСТВО — ЛОНДОН, ШЕФ НА МИСИЯТА ЗА СВРЪЗКА С ФР. РАЗУЗН.), ДЖУЛС ПАРДИ (ОТДЕЛ ФРАНЦИЯ — МК), ДЖИМ ПРИДО (ОТДЕЛ БАЛКАНИ — МК), ДЖОРДЖ СМАЙЛИ (Н-К „ТАЙНИ“), ПИТЪР ГУИЛЪМ (ЖАК).

ПРОТОКОЛИРАЩ: Т. ЕСТЕРХАЗИ. ЧАСТИЧНА РАЗШИФРОВКА НА ЗАПИСА.
СВЕТКАВИЦА ДО ГЛ. РЕЗИДЕНТ ПРАГА

Часът е пет сутринта. Призован съм. Пристигам директно от Мерилибоун с мотоциклет. Джордж е дошъл направо от Министерството на финансите. Небръснат е и видът му е по-тревожен от обичайното.

— Имаш абсолютното право във всеки един момент да кажеш „не“, Питър — ме уверява за втори път. Вече е споменал, че цялата операция е „ненужно усложнена“, но колкото и не му се ще да му проличи, най-много го тревожи това, че оперативният план е колективно дело на Междуведомствената. Шестимата сме насядали около дългата шперплатова маса в защитената от подслушване стая на Цирка.

Жаброш: Скъпи мой приятелю Бил. Парижките ми господари желаят да получат доказателства, че младият мосю Жак е наясно с проблемите на дребното земеделие във Франция.

Хейдън: Имаш думата, Жак.

Гуилъм: Това изобщо не ме притеснява, полковник.

Жаброш: Дори в присъствието на експерти?

Гуилъм: Израснал съм в малка френска ферма в Бретан.

Хейдън: Че Бретан откога е във Франция? Не ме разсмивай, Жак.

(Смях.)

Жаброш: Позволи ми кратко отклонение, Бил.

Полковник Жаброш преминава на френски и се впуска в оживено обсъждане с Гуилъм на тема земеделието във Франция и най-вече в нейния Северозапад.

Жаброш: Убеден съм вече, Бил. Та той, горкият, дори говори на бретонски.

(Още смях.)

Хейдън: Въпросът е ще мине ли номерът, Етиен? Как ще успеете да го внедрите?

Жаброш: Няма проблем. На излизане всичко ще зависи от мосю Жак и дамата на сърцето му. Макар и в последния момент, все още разполагаме с време. Списъкът с френските делегати всеки момент ще бъде приключен. Засега все още успяваме да го държим отворен. Предлагам присъствието на мосю Жак на самата конференция обаче да е максимално кратко. Записваме го, той влиза с груповата виза, тръшва се болен, но държи да присъства на закриването. При наличието на още триста чуждестранни делегати не вярвам някой да му обърне особено внимание. А финландски говорите ли, мосю Жак?

Гуилъм: Слабо, полковник.

Жаброш: Останал бях с убеждението, че бретонците масово го владеят. (Смях.) Но дамата в случая изобщо не знае френски?

Гуилъм: Доколкото ни е известно, владее немски и е учила в гимназията руски, но френският език ѝ е непознат.

Жаброш. Затова пък притежава самоувереност, казвате. Личен чар. Плам. И се облича с вкус.

Смайли: Нали си я виждал, Жак.

Виждал я бях: първо облечена, после разсъблечена. Избирам да говоря по първия случай.

Гуилъм: Само сме се отърквали един в друг при разминаване. Но впечатленията ми от нея са безупречни. Владее тънкостите на занаята, пипето ѝ сече. Умее да импровизира. Притежава бояк дух.

Хейдън: Божичко, за какви импровизации може да става дума? Кому е притрябвало подобно творчество? Работата на тая женка е да изпълни каквото ѝ е заповядано и да не обелва и дума. Не е ли така? Та какво решаваме? Ще я бъде ли, или не? Жак?

Гуилъм: Ако Джордж одобрява, и аз съм съгласен.

Хейдън: А Джордж какво казва по въпроса?

Смайли: При условие, че ще разчитаме на поддръжка на място от Междуведомствената и от полковника, ние от „Тайни“ сме готови да поемем риска.

Хейдън: Е, как можа толкова засукано да го кажеш, питам се. Договорихме се, значи. Етиен, доколкото разбирам, френският паспорт и визите на мосю Жак ще осигуриш ти. Или предпочиташ ние да го направим?

Жаброш: Нашите са по-качествени. (Смях.) Но бъди все пак така добър да не забравяш, Бил, че при провал нашето правителство ще се възмути безкрайно от нахалството, с което вероломното английско разузнаване насърчава своите агенти да се представят за френски граждани.

Хейдън: А ние най-енергично ще отхвърлим обвиненията и ще поднесем извиненията си. [Обръща се към Придо.] Нещо да кажеш, Джим, момчето ми? Много загадъчно мълчиш, откакто сме седнали. Чехословакия е твой вилает. С готовност ли ни пускаш да щъкаме из него?

Придо: Не възразявам, ако това е отговорът, който търсиш.

Хейдън: Нещо да добавиш или да възразиш?

Придо: Не се сещам от раз.

Хейдън: Окей, господа. Благодаря на всички ви. Уговорихме операцията, така че да се захващаме на работа. Желая ти пълен успех, Жак. Етиен, мога ли да те видя насаме?

Джордж обаче не се отърсва лесно от опасенията си, както личи от следващия сериал. Часовникът цъка и до заминаването ми за Прага ми остават само шест часа.

пг до н-к „ТАЙНИ“

Джордж,

Съгласно по-раншната ни уговорка. Помоли ме да ти опиша впечатленията си от службата за изпращане на оперативни агенти на Терминал 3 — Хийтроу, ръководена в момента от Междуведомствената. На външен вид СИОА е една от многото разхвърляни канцеларии в края на отдавна неметен коридор. На остъклената врата пише „Карго Интерлинк“, звъниш и ти отварят. Самата атмосфера в офиса е потискаща: двама уморени куриери, които играят на карти, жена, която лае по телефона на испански, гардеробиерка, която работи на две смени, понеже колегката ѝ била болна, тютюнев дим, препълнени пепелници и само една пробна кабина, понеже за другата още не била дошла завеската.

Лично мен повече ме изненада друго: групата, която очакваше появата ми — Алълайн, Бланд и Естерхази. Ако и Хейдън беше дошъл, карето щеше да е пълно. Привидно се бяха събрали, за да ме изпратят и да ми пожелаят успех. Застаналият, както винаги, начело Алълайн ми връчи най-официално френския паспорт и картата на участник в конференцията, осигурена от Жаброш. Същото стори след него и Естерхази, предавайки ми куфара, с който щях да пътувам, и съответния реквизит: закупени в Рен дрехи,

справочници по земеделие и — за развлекателно четиво — историята как Франция построила Суецкия канал. Рой Бланд си беше присвоил ролята на Големия брат и уж между другото, ме попита кого могат да уведомят, в случай че се забавя неочаквано с някоя и друга година.

Но нищо не беше в състояние да замаскира истинската цел на загриженото им присъствие. Желанието им беше да научат максимално коя точно е Тюлип, какъв е произходът ѝ, откога работи в наша полза и кой я е ръководел. И изключително странният заключителен момент, в който — след като успях да отбия засипалите ме въпроси и се бях оставил да ме преобличат в пробната кабинка — иззад завесата надникна Тоби със следното лично до мен послание от Бил: „Ако някога все пак ти писне от чичо ти Джордж, можеш винаги да разчиташ на парижкия резидент“. Отговорих му по неангажиращ начин.

Питър

Време е да ви представя и Джордж в ролята му на върховен оперативен педант, поставил си за цел да запуши и най-малкия пропуск на прочутата с некадърното си планиране Междуведомствена комисия.

ГРАМА ОТ Н-К „ТАЙНИ“ [СМАЙЛИ] ДО ГЛ. РЕЗИДЕНТ ПРАГА [ОРМЪНД] СТРОГО
СЕКРЕТНО МЕЙФЛАУЪР. КАТ.: СВЕТКАВИЦА

А. Утре по дипломатическата поща ще получите финландски паспорт за Тюлип на името на Венла Лесиф, родом от Хелзинки, диетолог, омъжена за Адриен Лесиф. Паспортът е с подпечатана чешка входна виза, а датата на влизане съвпада със спонсорираната от френската компартия конференция на тема „Полетата на мира“.

Б. Питър Гуилъм пристига на пражката аерогара с полет номер 412 на „Ер Франс“ в 10,40 ч. местно време утре сутринта. Пътува с френски паспорт на името на Адриан Лесиф — гостуващ лектор по аграрна икономика

от Университета в Рен. И неговата чешка виза е валидирана да съвпадне с конференцията. Появата на Лесиф на конференцията се предполага да закъснее поради заболяване. Засега и двамата Лесиф са включени в списъка на участниците в конференцията — един участник (очакващ се да пристигне) и една съпруга.

В. По дипломатическата поща утре ще получите и два билета на имената на Адриан и Венла Лесиф за полета на „Ер Франс“ Прага-Париж „Льо Бурже“ в 06,00 ч. на 28 януари. В пътническите манифести на „Ер Франс“ ще бъде отразено, че двамата са пристигнали в Прага на различни дати (виж печатите за влизане в страната), но че ще се завърнат в Париж с групата на колегите си научни работници.

Г. Направена е резервация на името на проф. и г-жа Лесиф в хотел „Балкан“, в който френската делегация ще преспи една нощ преди ранния им полет за Париж „Льо Бурже“.

В своя отговор Сали Ормънд, естествено, не пропуска възможността да се самопохвали.

ИЗВАДКА ОТ ВТОРО ЛИЧНО ПИСМО НА САЛИ ОРМЪНД ДО ДЖОРДЖ СМАЙЛИ, С ГРИФ „СТРОГО ЛИЧНО И ЧАСТНО“, ДА НЕ СЕ ЗАВЕЖДА К.Д.

В резултат на съвършено ясните ти инструкции, чието получаване потвърждавам с благодарност, двамата с Джери решихме, че се налага аз да подготвя Тюлип за излизането ѝ от посолството и очакващото я изпитание. Прекосих съответно вътрешния двор до пристройката, в която беше настанена Тюлип: двойни завеси откъм улицата, сгъваемо легло за мен в коридора пред вратата на спалнята ѝ, допълнителен дежурен от посолството в преддверието на долния етаж, натоварен да предотвратява появата на неканени гости.

Заварих я седнала на леглото, прегърната през рамото от Алек, но тя сякаш не осъзнаваше присъствието му, само сегиз-тогиз изхлипваше почти беззвучно.

Така или иначе, овладях положението и съгласно предварителния ни план изпратих Алек на чист въздух и разходка по мъжки край реката с Джери. Тъй като познанията ми по немски са несъществени, в началото не успях да разбера какво точно ѝ е, макар вината да не беше изцяло моя, понеже тя почти не говореше, а още по-малко пък ме слушаше какво аз ѝ говорех. На няколко пъти произнесе шепнешком „Густав“ и впоследствие, с помощта на ръцете, установих, че Густав се казва не нейният Mann, а нейният Sohn.

Успях някак си да ѝ обясня, че на другия ден ѝ предстои да напусне посолството и да замине за Англия, но не директно, а след като се включи в смесена група от пътуващи френски учени и земеделци. Първата ѝ реакция, естествено, беше да възрази, че не знае и дума френски, на което отговорих, че това е без значение, понеже самата тя ще е финландка, а пък като се замислиш, кой на този свят знае финландски? Следващото ѝ възражение беше „Ама в тия дрехи ли?“ и това ми даде повод да разопаковам пред очите ѝ всички разкошотии, които парижката резидентура успя да ни осигури за нула време: фантастичното комплектче блузка и жилетка в ечемичен цвят от Printemps, чаровния чифт обувки точно нейния номер, палавата нощничка и бельо, гримове, за които буквално си заслужава да *умреш* — парижката резидентура сигурно цяло състояние е пръснала, — изобщо всичко, за което вероятно си е мечтала, може би несъзнателно, през последните двайсет години, с етикети от солидни магазини в Тур за окончателно оформяне на илюзията. Плюс *сладкото* годежно пръстенче, на каквото и аз не бих отказала, а за *завършек* — и съвсем приличния златен сватбен пръстен на мястото на пиринчената ерзац халка, която носеше на пръста си — всичко това подлежащо,

естествено, на връщане още след кацането ѝ — факт, който реших да ѝ спестя, *поне* засега!

Тя междувременно започна да се вживява. Професионализмът ѝ се пробуди. Прегледа най-подробно симпатичния си нов паспорт (всъщност съвсем не нов) и го обяви за приемлив. А след като я уведомих, че по време на пътуването ѝ ще я придружава галантен французин, който ще играе ролята на неин съпруг, тя каза, че подобно решение било крайно благоразумно, и се заинтересува той как изглеждал.

Тогава, съгласно даденото ми нареждане, ѝ показах снимка на Питър Г и тя я погледна почти *безизразно* според мен, предвид факта, че малцина псевдосъпрузи могат да се мерят с ПГ. Накрая попита „Той французин ли е, или англичанин?“. Отвърнах ѝ „И двете. Така, както ти си и финландка, и французойка“, което предизвика у нея *шумен* смях.

Скоро след това Алек и Джери се върнаха от разходката и след като ледът бе вече разчупен, започнахме сериозния инструктаж. Тя слушаше внимателно и спокойно.

Към края на сеанса вече имах усещането, че на нея цялата идея всъщност страшно ѝ харесва и че дори я намира за забавна, независимо от ужасните обстоятелства. Търсачка на силни усещания, мина ми през ум — *единственото* общо качество, което има с Алек!

Грижи се за себе си и предай, както винаги, целувките ми на нашата разкошна Ан.

С

* * *

Задръж тялото в пълен покой. Не прави резки или нежелани движения. Запази сегашното положение на ръцете и раменете и дишай.

Пепси се е възкачила отново на трона си и очите ѝ не могат да се откъснат от теб, при все че не е от любов.

* * *

РАПОРТ ОТ ПИТЪР ГУИЛЪМ, КОМАНДИРОВАН КЪМ „ТАЙНИ ОПЕРАЦИИ“, ОТН.
ИЗВЕЖДАНЕ НА ВТОР. ИЗТОЧНИК ТЮЛИП ОТ ПРАГА ДО ПАРИЖ „ЛЪО БУРЖЕ“ ЗА
ПОСЛЕДВАЩО ПРЕХВЪРЛЯНЕ С ИЗТРЕБИТЕЛ НА КР. ВВС ДО ЛЕТИЩЕ НОРТХОЛТ —
ЛОНДОН, 27 ЯНУАРИ 1960.

Кацнах на аерогара Прага в 11,25 ч. местно време (поради закъснение на полета) със самоличността на гостуващ лектор по икономика на селското стопанство от Университета в Рен.

Получих уверения от отдела за връзки с френското разузнаване, че ръководството на конференцията е било официално уведомено за късното ми пристигане поради болест, но че името ми е останало в списъка на участниците за сведение на чехословашките власти.

В потвърждение на статута ми бях посрещнат от културния аташе към френското посолство, благодарение на чийто дипломатически паспорт успях да премина по ускорена процедура и с лекота летищните формалности, особено улеснени от проявата на аташето като мой преводач.

След това той ме откара със служебния си автомобил до френското посолство, където се разписах в книгата за посетители, преди да ме доставят, отново с кола на френското посолство, в конгресната зала, където имах запазено място на последния ред.

Самата зала е с позлатени украшения в оперетен стил, била е построена по случай конгрес на Централния съвет на железничарите и е с около четиристотин места. Мерките за сигурност се оказаха доста повърхностни. На бюро по средата на парадното стълбище седяха две преуморени лелки, които говореха единствено чешки и

отмятаха имената на пристигналите делегати от половин дузина държави. Самата конференция се провеждаше под формата на семинар, ръководен от настанен на сцената експертен президиум с хореографирани участия от залата. Лично от мен не се очакваше да направя изказване. Изключително силно ме впечатли умелия начин, по който френската ни връзка успя за съвсем кратко време да официализира присъствието ми в очите на чехословашките органи за сигурност посредством двамина от делегатите, които очевидно бяха запознати с ролята ми и специално си направиха труда да ме издирят и да се ръкуват с мен.

След официалното закриване на конференцията в 17,00 ч. ни извозиха с автобуси до малкия, старомоден хотел „Балкан“, който беше предоставен изцяло на разположение на делегатите. Още с регистрирането си получих ключа за стая номер 8, обозначена като „семейна стая“, понеже се водех за едната половина от семейна двойка. „Балкан“ предлага на своите гости ресторантска зала със съседен бар, на чиято централна маса се настаних в очакване на така наречената моя съпруга.

В най-общи линии ми беше споменато, че ще я изведат от британското посолство в линейка с изключени специални сигнали, ще я откарат до конспиративна квартира в предградията, а оттам — по неясно какъв начин — до самия хотел „Балкан“.

Съответно бях безкрайно впечатлен от появата ѝ в автомобил на френското посолство с дипломатически номера, хванала под ръка същия културен аташе, който ме беше посрещнал на пражката аерогара. За пореден път държа да отбележа възторга си от уменията и професионализма на френските ни колеги.

Тюлип била регистрирана под името Венла Лесиф като съпруга на задочен участник в конференцията. Красивата ѝ външност и модният ѝ тоалет предизвикаха известна възбуда сред останалите френски делегати в хотела, при което отново получихме подкрепа от онези двама участници, които ме бяха поздравили като стари

познати на самата конференция, а сега дойдоха да се здрависат с Тюлип и да я прегърнат като стари приятели. Тюлип на свой ред прие изискано комплиментите им, отговаряйки им на някакъв заваден немски, който, поради моите ограничени познания в тази област, се наложи като езика на семейното ни общуване.

След вечеря в компанията на изпълнителите идеално ролята си двама френски делегати не останахме да киснем в бара с останалите участници, а се прибрахме от рано в стаята ни, където по негласна уговорка разговорът ни се въртеше около съответстващи на прикритието ни банални теми, предвид почти гарантираното на практика наличие на микрофони, че дори и камери в подобен предназначен за чуждестранни гости хотел.

За наш късмет стаята се оказа просторна, с две единични легла и два умивалника. Почти цяла нощ не можахме да мигнем от шумните приказки на делегатите под нас, които в малките часове преминаха в пеене.

Моето впечатление е, че нито един от двама ни не заспа. В 04,00 ни събраха отново и ни откараха с автобус до пражката аерогара, а там (сега ми се струва, че е било някакво чудо) ни пуснаха закуп в залата за транзитните пътници, откъдето излетяхме с „Ер Франс“ за „Дьо Бурже“. Искам още веднъж да изразя безрезервната си благодарност за подкрепата, оказана ни от френските колеги.

За миг се озадачавам как в рапорта ми се е озовало и следващото творение, но веднага решавам, че вероятно съм го добавил с намерението да отклоня нечие внимание.

ЛИЧНО И ПОВЕРИТЕЛНО САМОРЪЧНО ПОЛУОФИЦИАЛНО ПИСМО ДО ДЖОРДЖ
СМАЙЛИ ОТ ДЖЕРИ ОРМЪНД — ГЛ. РЕЗИДЕНТ ПРАГА. ДА НЕ СЕ ЗАВЕЖДА К.Д.

Драги Джордж,

Пиленцето най-после отлетя, предизвиквайки, както вероятно си представяш, масови въздишки на облекчение в нашите среди, и вероятно вече е настанено, ако не щастливо, то поне в безопасност, в замъка Тюлип, някъде в Англия. Отлетя сравнително спокойно и в двата смисъла на думата, независимо че в последния момент онзи гад ДЖОНА настоя да му увеличим заплатата с петстотин долара, преди да се съгласи да закара Тюлип с линейката до мястото на срещата. Но ти пиша не по повод Тюлип, а още по-малко пък — по повод Джона. Думата ми е най-вече за Алек.

Както нееднократно си подчертавал в миналото, ние, битуващите в един таен свят професионалисти, сме длъжни да се грижим един за друг. А това означава да сме бдителни и ако забележим, че някой от нас не забелязва, че е започнал да не издържа на напрежението, наш дълг е да го защитим от самия него, а по този начин да защитим и Службата.

Двамата с теб знаем, че Алек е абсолютно най-кадърният оперативен агент на този свят. Дяволски солидно обучен, предан, владеещ уличните закони и притежаващ всички необходими умения. Да не говорим, че току-що осъществи една от най-ловките и най-рисковани операции, които съм виждал през живота си, независимо от отказа му да се съобрази с мнението на Междуведомствената, на нашата многоуважавана госпожа посланик и нашите власти в Уайтхол. Така че дори след като е изсмукал от раз три четвърти от бутилка скоч и след това предизвиква сбиване с посолски охранител, който просто не му бил симпатичен, ние не само затваряме очи, ами ги стискаме с все сила.

Но двамата с Алек се и поразходихме. Един час покрай реката, оттам до замъка и после обратно до посолството. Тоест двучасова разходка, докато той, по неговите си стандарти, бил още трезв като краставичка. През което време той се придържаше към една-единствена тема: в Цирка имало внедрен чужд агент. И не ставало

дума за някой деловодител, който имал да изплаща ипотека, а за човек на върха на дървото на най-важното място — в Междуведомствената. Най-лошото е, че работата опира не до някаква мушица, която да му бръмчи в главата, ами направо до цял мухарник. Обладала е изцяло ума му, не се основава на никакви факти и, честно казано, си е чиста параноя. В съчетание с рефлекс му да ненавижда всичко свързано с американците, това затруднява, меко казано, разговорите с него и събужда у мен нарастваща тревога. Долагам ти най-откровено тези мои опасения в съответствие със законите на професията ни, дефинирани не от кой да е, а лично от твоя милост, и с всичкото дължимо уважение и топли чувства към теб.

Твой,
Джери

П.П. Както винаги, предай моите почитания и обич и на Ан. Д.

А Лора е поставила на това място розетка — знак да спра.

* * *

— Интересно ли ти беше четивото?

— Поносимо, Бъни. Благодаря.

— Божичко, нали изпод твоята ръка е излязло? Не усети ли някакъв гъдел все пак, след всичките изминали оттогава години?

В този късен следобед Бъни е довел със себе си някакъв приятел — рус, засмян, фино школуван младеж без нито един белег от живота по себе си.

— Питър, представям ти Ленърд — обявява официално Бъни, все едно съм длъжен да знам кой точно е този Ленърд. — Ленърд ще е адвокатът на Службата, в случай че някой ден стигнем до съд, което ние най-смирено се надяваме да не се случи. Той ще е и нашият представител идната седмица на предварителната среща на общопартийната анкетна комисия. Пред която, както знаеш, си

призован да се явиш и ти. — Мъртвешка усмивка. — Ленърд, запознай се с Питър.

Ръкуваме се. Дланта на Ленърд е по детски мека.

— След като Ленърд ще представлява Службата, какво търси тук, при мен? — питам настойчиво.

— Най-елементарно опознаване на физиономииите — отвърща утешително Бъни. — Ленърд има черна тога по право. — И като вижда как веждите ми политат нагоре, пояснява: — В смисъл, че познава из основи не само всяка гънчица в законите, но и някои, които дори не са вписани. Ние, обикновените юристи, и на малкия му пръст не можем да стъпим.

— Е, увличаш се — възпира го Ленърд.

— И тъй като още не си ме попитал, Питър, държа да ти кажа защо Лора днес *отсъства*. А причината е, че ние двамата с Ленърд стигнахме до единодушното заключение, че ще е по-полезно за *всички* участници, включително и за теб, ако проведем предстоящата дискусия строго по мъжки.

— Това пък от какво се налага?

— Първо, от старомодни съображения за тактичност. От уважение към личното ти пространство. *Плюс* силно невероятната вероятност поне веднъж да успеем да измъкнем от теб истината. — Нахална усмивка. — Кое то пък на свой ред ще позволи на Ленърд да прецени в каква най-обща посока да действа. Задоволително ли го обясних, Ленърд? Или се увлякох?

— Добре, в най-общи линии — отвърща Ленърд.

— А освен всичко друго и да разгледаме значително по-подробно въпроса дали от гледна точка на твоите лични интереси няма да ти е полезно да разполагаш със свой адвокат — продължава Бъни. — Особено ако се стигне например дотам, общопартийците да се измъкнат по чорапи — както, доколкото ни е известно, са постъпвали в не един случай — и да те оставят, а покрай теб — и нас, на произвола на она с превързаните очи.

— А да имате някой с черен колан случайно? — подпитвам.

Остроумието ми остава незабелязано. Освен ако не са го отчели като признак, че днес съм по-изнервен от нормалното.

— За такива случаи Циркът разполага с кратък списък от налични кандидати — *приемливи* кандидати, да кажем — при което,

доколкото си спомням думите ти, Ленърд, ти каза, че ще ориентираш Питър, независимо от надеждите и молитвите ни нещата да не стигнат дотам.

И предоставя с колегиална усмивка думата на Ленърд.

— Абсолютно, Бъни. Проблемът е, че адвокатите с допуск до такова високо ниво сме много малко на брой. Както знаеш, моето лично усещане е, че Хари се развива изключително добре — отговаря Ленърд. — Подал е молба за права на държавен адвокат, а съдиите буквално го обожават. Така че, без ни *най-малко* да желая да влияя на решението ти, лично аз ти препоръчам да избереш Хари. Той е мъж, а съдиите предпочитат мъжете да бъдат защитавани от мъже. Може и да е подсъзнателно, но е факт.

— А кой ще му плаща? — питам. — Или ще й?

Ленърд се засмива на дланите си. Въпроса поема Бъни.

— В основни линии, Питър, това, според мен, ще зависи от насоката на съдебното дирене... както и от твоята лична насока, ако мога така да се изразя; от твоето чувство за дълг и от предаността ти към бившата ти Служба.

Доколкото долавям от непрестанното усмихване към дланите му обаче, Ленърд не е възприел и една дума от казаното.

— В този смисъл, Питър — произнася Бъни така, сякаш е стигнал до лесната част, — чакаме да чуем: да или не? — Стиска очи. — По мъжки, между мъже. Беше ли чукал Тюлип, или не?

— Не съм.

— Абсолютно нито веднъж?

— Абсолютно.

— За последно: заявяваш „нито веднъж“ в този момент, в това помещение, в присъствието на свидетел „пет звезди“?

— Извинявай, че те прекъсвам, Бъни — укорява го приятелски с вдигната длан Ленърд, — но ти май за миг се увлече и забрави повелята на закона. Предвид дълга ми към съда, а така също и задължението ми да бъда защитник на моя клиент, изключено е да бъда призован и като свидетел.

— Прав си. За пореден път, Питър. Аз, *Питър Гуилъм*, не съм се чукал с *Тюлип* в хотел „Балкан“ в Прага през нощта преди изтеглянето ѝ в Обединеното кралство. Вярно ли е, или не?

— Вярно е.

— Което, както вероятно си представяш, носи на всички ни облекчение. Особено в светлината на впечатлението, че май никому не си прощавал.

— Огромно облекчение.

— И *най-вече* заради правило номер едно в неотличаваща се иначе с изобилие от правила Служба, което гласи, че оперативен служител никога, при никакви обстоятелства не се чука със собствените си хора дори ако трябва да го направи само от учтивост. С агентите на колегите — може, колкото искаш, стига да са привлекателни в оперативен смисъл. Но със своите — при *никакви* обстоятелства. Предполагам, че това правило ти е известно.

— Да.

— И ти е било известно и по времето, за което става дума?

— Беше.

— И вероятно си съгласен, че ако си я бил изчукал, което, както знаем, ти не си сторил, си щял да извършиш не само монументално нарушение на дисциплината в Службата, но си щял на всичко отгоре да предоставиш недвусмислено доказателство както за личната ти неконтролируема мерзост, така и за неспособността ти да се съобразиш с чувствата на намираща се в смъртна опасност майка беглец, непосредствено след като се е лишила от единствената си рожба? Съгласен ли си с току-що казаното?

— Съгласен съм с току-що казаното.

— Има ли въпрос от твоя страна, Ленърд?

Ленърд подръпва с два пръста симпатичната си долна устна и се намръщва, без да му се образува нито една бръчка.

— Може да ти прозвучи ужасно грубо, Бъни, но аз в действителност си мисля, че нямам никакъв въпрос — признава той, усмихвайки се изненадано на себе си. — Поне не след думите ти. Смятам, че *pro tem*^[9] всеки от нас е стигнал дотам, докъдето би желал да си позволи. Че и отвъд. — И се привежда поверително към мен. — Ще ти изпратя онзи кратък списък, Питър. Но името „Хари“ изобщо не си го чул от мен. Макар че може би няма да е зле да го пошепна на Бъни. *Тайна договорка* — пояснява с поредната всеотдайна усмивка и посяга към черната си служебна чанта, за да извести преждевременния край на очакваното от мен продължително съвещание. — Понеже продължавам да съм на мнение, че ще е полезно да е мъж — подава

Ленърд странична реплика към Бъни, не към мен. — Стигне ли се в подобни дела до щекотливите въпроси, мъжете имат известно предимство. Пуританството им не е толкова отявлено. До общопартийното парти, Питър. Чус^[10].

* * *

Дали съм я бил чукал? За никакво чукане и дума не може да става. Защото в продължение на шест животопроменящи часа в непрогледния мрак двамата се любихме в нещо като експлозия от напрежение и похот между две тела, които са се желали взаимно от мига, в който са се родили, а сега разполагаха само с една оставаща им нощ.

„И те да не би да очакваха *това* да споделя?“, споря с обагрения в оранжево мрак, докато се боря с безсънието върху затворническия ми нар на „Долфин Скуеър“.

От мен, дето от майчината люлка ми е било внушавано да отричам, отричам, отричам до край — и то не от друг, а от същата тази Служба, която сега се мъчи да ме насили да си призная?

* * *

— Добре ли спа, Пиер? Щастлив ли си? Произнесе ли великолепно то си слово? Днес ли си тръгваш за дома?

Изглежда съм я набрал.

— Как е Изабел? — питам.

— Хубавее. И страда по теб.

— Идвал ли е пак онзи? Невъзпитаният ми приятел?

— Не, Пиер, твоят приятел терористът не се е вясвал повторно. Да не сте гледали пак заедно футбол?

— Вече не се занимаваме с такива неща.

[1] След завербуването му Службата реши да сведе до минимум видимите посещения на Мейфлауър в Западен Берлин. По тази

причина берлинската ни резидентура го снабди със самоличността на Фридрих Лайбах — строител, жител на източноберлинския район Лихтенберг, а Мейфлауър успя самостоятелно да си уреди барака, в която да държи велосипеда си и с облекло на строителен работник. — Б. а. ↑

[2] Daffodil (англ.) — нарцис. — Б. пр. ↑

[3] Petal (англ.) — венчелистче. — Б. пр. ↑

[4] Псевдоним за Тюлип. — Б. пр. ↑

[5] „Театър“ е названието на американски прототип на високочестотна система за радиовръзка на близки разстояния, създадена специално за осъществяване на тайни комуникации между източната и западната част на град Берлин. В полуофициално писмо до н-к ТехОп Лиймас описва системата като „трмава, адски нестабилна и прекалено сложна, в типичния за янките стил“. Впоследствие „Театър“ е извадена от употреба. — Б. а. ↑

[6] Съкратено от „фолксполицаи“ — Volkspolizei (нем.) — служители на „Народната полиция“ на ГДР. — Б. пр. ↑

[7] Лужишки сърби (сорби) — славянска общност, в мнозинството си протестанти, но има и католици. Областта Лужица, която населяват, се намира основно на територията на Германия, където мнозинството обитатели на района са немци. Лужишките славяни се опитват да запазят културната си идентичност чрез традиционните си носии и особените си къщи. — Б. пр. ↑

[8] Sächsische Schweiz — област и национален парк в провинция Саксония, Източна Германия. — Б. пр. ↑

[9] Засега (лат.). — Б. пр. ↑

[10] Tschüss (нем.) — до скив, чао. — Б. пр. ↑

В досието не открих нищо — и слава богу, че не успях — относно безкрайните дни и нощи, прекарани от мен в Бретан, след като в седем часа през онова мъгливо зимно утро предадох Дорис на парижкия ни резидент Джо Хоксбъри на аерогарата „Льо Бурже“. В мига, в който самолетът ни се приземи и някой извика поименно професор и мадам Лесиф, изпитах неземно облекчение. Но докато слизахме рамо до рамо по стълбичката, усетих как сърцето ми пада в петите при вида на седналия в черната лимузина роувър с дипломатически номера Хоксбъри и младата му помощничка от резидентурата на задната седалка.

— Къде е моят *Густав*? — прошепна Дорис и ме сграбчи за лакътя.

— Не се бой. Всичко ще се уреди — усетих се как повтарям като папагал нищо незначещите уверения на Алек.

— Кога?

— При първа възможност. Оставям те в ръцете на изключително свестни хора. Сама ще се убедиш. Обичам те.

Помощничката на Хоксбъри държеше задната врата отворена. Дали беше успяла да чуе? Налудничаво изтърсената от мен фраза, произнесена от някой друг в главата ми? Няма значение дали изобщо разбира немски. Има ли идиот на този свят да не знае какво значи *Ich liebe Dich*? Побутнах Дорис да върви. И тя се свлече неохотно на задната седалка. Младата жена скочи подире ѝ и затръшна вратата. А аз седнах отпред до водача Хоксбъри.

— Добре ли пътувахте? — попита той, докато се носехме по пистата зад присвятиквания с буркана си джип.

Влязохме в някакъв хангар. В полумрака пред нас видяхме бавно въртящите се перки на двумоторния самолет от Кралските ВВС. Младата жена изскочи навън. Дорис остана на мястото си и започна да си шепне на немски нещо, което не долавях ясно. Моите луди думи изглежда не ѝ бяха направили никакво впечатление. Може и да не бяха

стигнали до ушите ѝ. Или пък аз да не ги бях произнесъл. Жената се помъчи да я изтегли, но Дорис отказваше да се помръдне. Напъхах се до нея и я хванах за ръка. Пред очите на Хоксбъри, които ни следяха от огледалото за обратно виждане, тя притисна глава в рамото ми и прошепна:

— Ich kann nicht.^[1]

— Du musst^[2], всичко ще се нареди. Ganz ehrlich.^[3] Повярвай ми.

— Du kommst nicht mit? Ти няма ли да дойдеш?

— По-нататък. След като приключиш с тях.

Слязох от колата и ѝ предложих ръката си. Тя обаче я пренебрегна и слезе сама. Няма начин да ме е чула. Изключено е. Към нас се приближи със строева стъпка жена в летателна униформа с клипборд в ръка. Застанала между нея и помощничката на Хоксбъри, Дорис се остави да я отведат към самолета. В подножието на стълбичката се спря, вдигна поглед, стегна се и се заизкачва, стискайки перилата с две ръце. Очаквах да се обърне и да ме погледне за сбогом. Вратата на кабината се затвори.

— И тая работа свършихме — обяви бодро Хоксбъри, все още отказвайки да се извърне към мен. — Началството, между другото, те поздравява: браво, отлично изпълни задачата си, сега се прибирай в Бретан, свести се и чакай празничното ни обаждаване. Гара „Монпарнас“ устройва ли те?

— Гара „Монпарнас“ идеално ме устройва, благодаря.

А самият ти, братко Хоксбъри, може и да си любимецът на Междуведомствената, но това изобщо не попречи на Бил Хейдън да ми предложи твоята длъжност.

* * *

Дори и днес ми е трудно да опиша пороя от противоречиви чувства, който ме заля след завръщането ми на фермата, независимо дали карах трактора, разхвърлях тор по нивите или се стараех по някакъв друг начин да маркирам присъствието на младия стопанин. Мигове след като бях изживял неподдаващата се на описание паметна нощ, изпаднах в ужас от чудовищната безотговорност на спонтанното

ми, необмислено деяние и на думите, които бях — или може би не бях — произнесъл.

При спомена за безшумния мрак, сред който се беше провел двубоят на обятията ни, се мъчех да си внуша, че сме се любили само във въображението си — в илюзия, породена от страха, че чешките сили за сигурност могат всеки момент да нахлуят в стаята ни. Стигаше ми обаче да видя отпечатъците на пръстите ѝ по тялото ми, за да се убедя, че се самозаблуждавам.

А и надали притежавах достатъчно фантазия, за да си въобразя точно онзи миг, в който, на зазоряване и без все още да сме си разменили дори една дума, тя заотлепва една подир друга отделните части на тялото си от моето и отначало се изправи отпреде ми гола и бдяща, каквато ми се беше явила първо на българския плаж, след което започна да се покрива постепенно с фините си френски одежди, докато не остана нищо, което човек да можеше да си пожелае, само практична работна пола и закопчан до шията черен жакет — и тогава усетих, че я желая по-безразсъдно отвсякога.

И как, докато се обличаше, озареното ѝ от ликуване или желание лице се успокои и двамата се отчуждихме по нейно желание — първо в автобуса до пражката аерогара, където тя отказа да ме хване за ръка, после и на полета до Париж, където, по неизвестни за мен причини ни бяха сложили да седнем на различни редове — та чак до спирането на самолета, когато станяхме да излезем един подир друг и ръцете ни отново се намериха, само за да се разделят скоро след това.

През мудното пътуване с влака до Лориан — в ония времена няхаме високоскоростни експреси — се случи епизод, който, от днешна гледна точка, ме изпълва с предчувствие за сполетелия ме впоследствие ужас. Само на час път от Париж влакът внезапно спря, без никой нищо да ни обясни. Приглушените гласове, които стигаха до нас от вън, бяха последвани от единствен неприписан никому писък — така и не разбрах мъжки ли беше, или женски. Продължихме обаче да стоим на едно място. Някои почнаха да си разменят погледи. Други седяха с упорито забодени носове в книгите и вестниците. На вратата на вагона се появи униформен кондуктор — младеж на не повече от двайсет години. Много добре си спомням тишината, която предшестваще предварително подготвеното му слово, което, след като пое дълбоко дъх, младежът изрецитира с похвално самообладание.

— Дами и господа. Налага се с прискърбие да ви съобщя, че пътуването ни е прекратено поради човешка намеса. Само след няколко минути ще продължим по пътя си.

Но не аз, а седналият до мен издокаран възрастен джентълмен с бяла колосана яка вдигна глава и безцеремонно запита:

— От какво естество „намеса“?

На което младежът нямаше как да отговори другояче, освен с гласа на каещ се:

— Самоубийство, мосю.

— Чие?

— На мъж, господине. Предполага се, че е бил мъж.

Само няколко часа след пристигането ми в Ле Дьоз-Еглиз тръгнах към скривалището: към моето скривалище, мястото, в което обичах да се усамотявам. Първо се спускам по затревения склон до края на имота ми, а оттам слизам по надвисналата над урвата пътека, в чиято основа е малкото петно от пясък, обградено от две страни с наподобяващи дремещи крокодили ниски скали. Тук идвах да мисля още от детството ми. Тук водех жените ми през всичките изминали години — и онези, които бях обичал, и другите, които обичах само наполовина или на четвъртина. Но единствената жена, по която копнеех, беше Дорис. Упреквах се за това, че дори веднъж не бяхме разговаряли извън анонимността на легендирането ни. Но пък не бях ли споделял с нея всеки конспиративен час от живота ѝ — будна или насън — в продължение на цяла проклетата година? Не бях ли се отзовавал на всеки неин порив, всеки изблик на целомъдрие, похот, бунтарство и отмъстителност? Посочете ми друга жена, която да съм познавал толкова дълго и толкова интимно, преди изобщо да съм преспал с нея.

Благодарение на нея се бях почувствал силен. Тя ме превърна в мъжа, какъвто дотогава не бях успявал да бъда. След като през всичките онези години не една жена ми беше казвала — тактично, прямо или направо с отчаяние, — че изобщо не ме бива в секса; че не съм способен нито да отдавам, нито да приемам необуздана страст; че съм непохватен, сдържан; че ми липсва истинския инстинктивен плам.

За разлика от тях, Дорис е била *наясно* с всичко това още преди първата ни прегръдка. Знаела го е и при първия ни допир при разминаване, усещала го е и когато ме пое в голите си обятия — да ме

приюти, да ме опрости и да ми покаже; след което ме обхвана напълно до такава степен, че станахме стари приятели, после бдителни любовници и накрая — триумфиращи бунтари, отърсили се от всичко онова, което трябваше да ръководи живота и на двама ни.

Ich liebe Dich. Самата истина ѝ бях казал. И за мен това щеше да е вечната истина. Когато някой ден стигнех до Англия, пак щях да ѝ го кажа, а освен това щях да призная на Джордж, че съм ѝ го казал; че съм отслужил полагащия ми се срок, та и отгоре, и че съм готов да напусна Службата, за да се ожения за Дорис и да се подвизавам в битката за Густав. Зарекъл се бях да не отстъпвам и дори всичките благи аргументи на Джордж нямаше да ме убедят да се откажа.

Но в мига, в който взех това велико, необратимо решение, изведнъж ме облада споменът за подробно документирания промискуитет на Дорис. Дали пък в това не се криеше истинската ѝ тайна? Че се е любила с всичките си мъже със същата еднаква, неподбираща всеотдайност? Почти бях успял да се убедя, че преди мен там е бил и Алек: та те са били заедно цели две нощи, бога ми! Хубаво, през първата с тях е бил и Густав. Но какво да кажем за втората, когато са седели, сгушени в трабанта, плътно притиснати, за да се топят — положила глава на рамото му, точно това са думите му! — и тя му е разголила душата си — освен всичко останало, което сигурно му е разголила, — докато аз, сляпата явка, буквално броях думите, които бяхме успели да си разменим с Дорис през целия ни живот.

Представях си въображаемите ѝ изневери, но в същото време си давах сметка, че просто се самозаблуждавам, а болката от позора ставаше още по-нетърпима. Алек не беше такъв човек. Ако той се беше озовал на мое място с Дорис през онази нощ в хотел „Балкан“, със сигурност щеше да си пуши кротко цигарата в ъгъла, като през онази, другата нощ, в Котбус, когато в обятията на Дорис се е намирал не той, а Густав.

Погледът ми продължаваше да се рее над морето, мислите ми се лутаха безплодно из неизменното русло, но изведнъж осъзнах, че не съм сам. Заради погълналите ме тревоги не бях забелязал, че някой ме следи. И което беше още по-лошо, че този някой е не друг, а най-несъблазнителният член на нашата общност — нехранимайкото Оноре, търговецът с оборски тор, стари автомобилни гуми и още по-гадни стоки. Дори фигурата му беше като на заплашителен елф: набит,

широкоплещест, със зъл поглед изпод бретонския каскет, надвесил се разкراчен по рубашка от самия ръб на скалата.

Провикнах се с определено надменен тон да го попитам с какво мога да съм му полезен. Възнамерявах по този начин да го прогоня, че да ме остави насаме с мислите ми. Той обаче взе че изприпка надолу по пътеката и без да ме удостои и с най-кратък поглед, кацна върху една от скалите досами морето. Смрачаваше се. Светлините на Лориан се появяваха една след друга отвъд залива. По някое време той вдигна глава и впери нещо като въпросителен поглед в мен. Но като установи, че от моя страна не последва реакция, извади от дълбините на рубашката си шише, а от другия джоб — две картонени чашки, напълни ги и с жест ме покани да му правя компания, което и направих единствено от добро възпитание.

— Мисълта за умирачка ли те мъчи? — попита небрежно.

— Не особено.

— Пак ли някоя женка, тогава?

Не му отговорих. Въпреки нежеланието ми, бях поразен от загадъчната му вежливост. Внезапна промяна ли беше настъпила у него, или просто не я бях забелязал до този момент? Вдигна чашката за на здравица; в отговор и аз вдигнах моята. В Нормандия на ябълковата ракия ѝ викат „калвадос“, но в Бретан ние си я знаем като „ламбик“. В предложения от Оноре вариант напитката не се различаваше особено от разтвора, с който мажат конските копита за заздравяване.

— За баща ти, светецът — произнесе той, загледан в морето. — За големия герой от Съпротивата. Бая шваби очука.

— Така разправят — съгласих се предпазливо.

— И медали имаше.

— Два-три.

— Мъчиха го. Накрая го убиха. Двоен герой. Браво — каза и пак отпи, загледан към морето. — И моят баща беше герой — продължи. — Голям герой. Мега. Поне с два метра по-голям от твоя.

— И с какво се прояви?

— Колаборационист беше на швабите. Обещаха му, че ще дадат независимост на Бретан, след като спечелят войната. И тъпият гъз взе че им се върза. Войната свърши, героите от Съпротивата го обесиха на сред градския площад или каквото беше останало там от него. Голяма тълпа. Бурни аплодисменти. Из целия град се чуваха.

Дали и до неговите уши не са стигнали? Докато ги е запушвал, скрит в мазето на някой добър човечец? Имах чувството, че точно това е станало.

— Така че по-добре си купувай конските фъшкии от друг — рече. — Да не вземат и теб да те окачат на въжето.

Изчака да чуе отговора ми, но аз нищо не казах, така че той наля отново чашите ни и продължи да зяпа морето.

* * *

В ония години селяните все още играеха петанк на селския площад и като се напиеха, ги избиваше на бретонски песни. Решен да мина и аз за нормално човешко същество, пиех от сайдера им и слушах ужасиите, които минаваха за селски клюки: за двойката от пощата, които се заключили в спалнята си на горния етаж и отказвали да излязат от там, понеже синът им се бил самоубил; за окръжния бирник, който бил зарязан от жена си, понеже баща му страдал от деменция и слизал облечен най-официално да закусва в два през нощта; за мандраджията от съседното село, когото вкарали в затвора за това, че спял с дъщерите си. Стараех се през цялото време да кимам на най-подходящите места, а измъчващите ме въпроси не преставаха да се множат и задълбочават.

* * *

Ама с каква дяволски неестествена лекота се беше осъществило всичко, господи!

Как можа всичко да мине като по часовник, след като в нито една друга операция, в която съм участвал, нищо не беше вървяло като по часовник, дори когато успеехме да я добутаме със скърцане до някакъв щастлив завършек?

Служителка на Щази да ти избяга в съседна полицейска държава, която бъка от доносници? И то точно при чехите, чиито сили за сигурност са прословути със своята безмилостност и ефективност? А

те, вместо да ни огледат под лупа, да ни следят, подслушват, че и да ни разпитват, най-любезно ни изпроводиша чак до изхода за самолета?

Кажете ми, най-накрая, кога друг път френското разузнаване е проявявало такава шибана безупречност? Дето, ако се вярва на приказките, било разкъсвано от вътрешни дразги? Некомпетентно и инфилтрирано от горе до долу, това *нищо* ли не ви говори? Но и те изведнъж се оказват майстори в занаята — или се лъжа, а?

Хубаво. След като бих могъл да храня подобни подозрения — а това беше безспорно — и след като те с всяка изминала минута ставаха все по-проглушителни, какво всъщност възнамерявах да сторя по въпроса? Да си призная и за тях ли на Смайли, преди да се оттегля от служба?

Каква гаранция имах, че Дорис дори в момента не се е усамотила с разпитващите я в някоя селска явка? И не им разправя как най-страстно сме се любили. Понеже по въпросите на любовта не я бях усетил да има кой знае какви задръжки.

А когато разпитващите я започнат да се усещат, както вече се усещах и аз, че бягството ѝ през Източна Германия и Чехословакия е минало с неестествена лекота, до какви изводи най-вероятно ще стигнат?

Че цялата работа е била нагласена? Че ни е била подхвърлена, че е двоен агент, част от измамна игра с високи залози? И че глупакът на глупаците Питър Гуилъм е преспал с врага? — каквито мисли и мен почваха да ме обземат преди онова утро, в което Оливър Мендел ме събуди още в пет и от името на Джордж ми заповяда да се явя по възможно най-бърз начин в град Солсбъри. Без да ме попита дори „Как си, Питър?“ или да каже поне едно „Извинявай, че те изръчквам от леглото призори“. Само: „Джордж заръча да си довлечеш задника моментално на бегом в Лагер 4, синко“.

Лагер 4 — конспиративната квартира на Междуведомствената в Ню Форест.

* * *

Натиквам се в последното останало свободно място в малкия самолет от Льо Туке и си представям какъв таен трибунал ме чака.

Дорис е признала, че е двоен агент. И използва нощта на буйните ни страсти за отклоняване на вниманието.

След това обаче попадам в плен на другата ми половина. Та това е същата онази Дорис, която обичаш, за бога. Каза ѝ го, или поне си мислиш, че ѝ го каза, но така или иначе, то си е самата истина. Не се втурвай да си ѝ съдник само защото предстои самия теб да съдят!

Но с кацането на летището в Лид вече не намирах никаква логика в тези свои разсъждения. Губеше ми се и с навлизането на влака в гарата на Солсбъри. Поне ми беше останало време да се чудя защо точно Лагер 4 бяха избрали, за да разпитват Дорис. По стандартите на Цирка нито беше най-тайната от целия архипелаг конспиративни квартири, нито най-сигурната. На теория беше идеална — малко, невидимо от пътя имение посред националния парк „Ню Форест“, с ниска двуетажна сграда, градина зад зид, рекичка, езерце, десет акра площ, отчасти залесена, и всичко това оградено от обрасла и скрита зад шубраци двуметрова телена ограда.

Но за разпитване на скъпоценен агент, измъкнат само дни по-рано от челюстите на бившия ѝ работодател Щази? При всичката ѝ помръкнала репутация и видимост, която Джордж със сигурност би избегнал, ако операцията не му беше отнета от Междуведомствената.

На гарата в Солсбъри ме чакаше шофьорът на Цирка на име Хърбърт, познат ми от времето, което бях прослужил в отдела за мокри операции, с табела в ръка, на която пишеше „Пътник за Бараклъф“ — един от работните псевдоними на Джордж. Хърбърт отклони опита ми да подхвана неангажираща приказка с обяснението, че не бил упълномощен да разговаря с мен.

Стъпихме върху дългата, неравна автомобилна алея. Нарушителите щели да бъдат глобявани. По покрива на микробуса стържеха надвесените клони на липи и кленове. Из сенките бавно изплава невероятната фигура на Фон — човекът с неизвестно малко име, бивш инструктор по самоотбрана без оръжие в Сарат, използван периодически в миналото от отдел „Тайни операции“ за някои силови задачи. Но кое налагаше присъствието на Фон тук, при наличието на щатната охрана на Лагер 4 под формата на прословутата гей двойка, любимите на всички курсанти господата Харпър и Лоу? После се сетих, че Смайли много ценеше Фон като професионалист и му беше възлагал доста на брой деликатни мисии.

Шофьорът намали ход, Фон надникна — без никаква усмивка — да се увери, че пътникът съм аз и килна глава да продължим по-нататък. Алеята стана по-стръмна. Яка двукрила порта се разтвори да ни пропусне и пак се затвори зад гърба ни. Отдясно се появи главната сграда — псевдо средновековна внушителна постройка, която първоначално е била предназначена за дом на пивовар. Вляво — конюшни, две бараки от гофрирана ламарина и внушителен хамбар със сламен покрив, известен като Навеса — от онези, в които навремето църквата е съхранявала десятъка от земеделците. В двора чакаха паркирани три форда Зефир и черен микробус от същата марка, а пред тях — единственото видимо човешко същество: Оливър Мендел, пенсиониран полицейски инспектор и отдавнашен съюзник на Джордж, с притиснато към ухото му уоки-токи.

Скачам от микробуса, повлякъл подире си раницата. Провиквам се „Здравей, Оливър! Ето че успях да дойда!“. Но по лицето на Оливър Мендел не потрепва нито едно мускулче, само го чувам да мърмори нещо в радиопредавателя, докато ме гледа как се приближавам. Понечвам да повторя своя поздрав, после се отказвам. Оливър измърморва „Разбрано, Джордж“ и изключва.

— Приятелят ни е малко зает за момента, Питър — обявява ми мрачно. — Споходи ни известна неприятност. Двамата с теб ще се поразходим наоколо, ако не възразяваш.

Веднага ми става ясно накъде бие. Дорис им е разправила всичко, включително до самия „их либе дих“ момент. Приятелят ни Джордж бил „зает“, което ще рече, че е отвратен, бесен и погнусен от изложилия го любим ученик. И понеже няма сили да разговаря с мен, е изпратил вечно верния му инспектор Оливър Мендел да прочете на младия Питър най-якото конско на света и вероятно да му тегли шута. И все пак какво търси тука Фон? И каква е тази атмосфера на неочаквано зарязан бивак?

Изкатерваме се по затревен склон и заставаме ребром един към друг, точно както, предполагам, е искал Мендел. Погледите ни са приковани в неопределена точка на средно разстояние: двойка бели брези, запустял гълъбарник.

— Налага се да ти съобщя нещо много тъжно, Питър.

Почна се.

— С безкрайна скръб те уведомявам, че второстепенен източник Тюлип — дамата, която ти успешно измъкна от Чехословакия, е била освидетелствана тази сутрин като мъртва.

* * *

И след като човек поначало не си спомня подробно какво точно е казал в подобен момент, а и аз не се различавам от останалите хора, няма да си приписвам задължителния стон от болка, ужас или отказ да повярвам. Помня само, че и белите брези, и гълъбарникът изведнъж се размазаха пред очите ми. Давам си сметка, че времето бе слънчево и топло за сезона, помня, че понечих да повърна, но благодарение на вроденото ми възпитание успях да се въздържа. Знам, че последвах Мендел в занемарената вила, намираща се в южния край на имението, изолирана от основната сграда с помощта на гъста горичка от калифорнийски кипариси. И че когато седнахме на паянтовата веранда, се загледахме в обраслата площадка за крокет, от която съм запомнил стърчащите над тревата ръждясали вратички.

— Висяла е на шията си до настъпването на смъртта, синко — обясняваше Мендел, произнасяйки думите на смъртната присъда. — Саморъчно изпълнение. От ниския клон на дърво на противоположната страна на ей този склон. До пешеходното мостче. Отбелязано като точка 217 на картата. Според доктор Ашли Медоус жизнените признаци са угаснали в 08,00 часа.

Аш Медоус — нашумял психоаналитик с кабинет на Харли Стрийт и неправдоподобен приятел на Джордж. Нещатен сътрудник на Цирка, специализиран по невротични изменници.

— И Аш ли е тука?

— В момента е при нея.

Смилам бавно вестта. Дорис е мъртва. При нея е Аш. Лекар бди над мъртвеца.

— Никаква бележка или нещо от този род ли не е оставила? Да съобщи какво е намислила да извърши?

— Просто се е самообесила, синко. Навързала няколко парчета алпийско въже, които, изглежда, е намерила в сградата. Общо три метра дължина. Предполага се, че са останали от предишен

тренировъчен курс. Доста силна проява на немарливост, по мое мнение.

— Алек знае ли? — питам и си я представям с облегната на рамото му глава.

Той пак възприема полицейския си тон.

— Джордж ще съобщи на приятеля ти Алек Лиймас онова, което намери за необходимо, тогава, когато прецени, че е необходимо, но не по-рано, синко. Джордж лично ще подбере момента. Ясно ли е?

Ясно ми е, че Алек продължава да е убеден, че е предал Тюлип в сигурни ръце.

— И къде е той сега? Не Алек. За Джордж питам — задавам глупав въпрос.

— Ако трябва да съм точен, в настоящия миг Джордж разговаря с някакъв най-случаен посетител от Швейцария. Нещастникът претърпял злополука на територията на имението. Или, по-точно казано, попаднал на капан, заложен вероятно за сърни от безскрупулен браконьер. Доколкото ни осведомиха — ръждясал капан, скрит сред високата трева от не знам кога си. Но пружината му си е била в ред. Драконовите зъби, разправят, насмалко да му прережат крака. Така че е извадил страхотен късмет. — И след като пак не казвам нищо, продължава със същия разговорен тон: — Хобито на въпросния швейцарски индивид било орнитологията, за което има моето уважение, понеже и аз си падам по наблюдаването на птиците. Нямам никакво намерение да влиза в имота, но без да иска, се озовал вътре, за което се извинява. Както бих се извинил и аз. Но между нас казано, мен повече ме шокира фактът, че не са го забелязали и онези двамата, Харпър и Лоу, докато са правели своите огледи. Да не говорим, че като нищо са можели и те да се хванат в същия капан.

— И Джордж защо точно сега се разправя с него? — Сигурно исках да попитам „защо точно в такъв момент“?

— С господина от Швейцария ли? Ами, защото той се явява съществен свидетел, предполагам. Швейцареца имам предвид. Волноневолю, намирал се е в границите на имота — погрешка, да кажем, аз като негов колега орнитолог допускам, че такива грешки стават — но за негово съжаление, точно в най-неудачния момент. Джордж, естествено, държи да разбере дали господинът не е чул или видял случайно нещо, което може да хвърли светлина върху събитията.

Възможно е горката Тюлип да го е заговорила например. Крайно деликатна ситуация, като се замислиш: намираме се в изключително секретен обект, Тюлип формално дори не е кацнала в Обединеното кралство, така че швейцарският господин на практика се е набутал в нещо като шпионско гнездо от оси. Все факти, които в никакъв случай не бива да се пренебрегват.

Чувах го, без всъщност да го слушам.

— Трябва да я видя, Оливър.

А той без ни най-малкия признак на изненада ми отговори:

— Ами стой тук и не мърдай за нищо на света, синко, докато отнеса въпроса до висшестоящите.

И тръгна да пресича през избуялата трева изоставената площадка за крокет, като пак мърмореше нещо в предавателя. След като ми даде знак, го последвах до масивната врата на Навеса. Той почука и се отдръпна назад. След известно време вратата се отвори със скърцане и в рамката ѝ застана самият Аш Медоус — петдесетгодишен бивш ръгбист по червени тиранти върху карирана бархетна риза, захапал неизменната си лула.

— Съжалявам за станалото, приятелю — рече и се отдръпна да мина, така че и аз му изразих съжалението си.

Върху масата за пинг-понг в средата на хамбара лежеше трупът на слаба жена в затворен с цип найлонов чувал. Положили я бяха по гръб, с щръкнали нагоре пръсти на краката.

— Горката. Едва тук беше научила, че я наричат Тюлип — споделяше Аш с онзи негов небрежен тон, който явно е усвоил за разговаряне в присъствието на покойници. — Но веднъж като разбра, че е Тюлип, никому не позволяваше да ѝ вика другояче. Убеден ли си, че точно това желаеш?

Имаше предвид дали се бях подготвил той да отвори ципа. Готов бях.

За пръв път, откакто я познавах, видях лицето ѝ безизразно. Плитката на кестенявите ѝ коси беше вързана със зелена панделка и лежеше до лицето ѝ. Очите затворени. Не я бях виждал досега да спи. Вратът ѝ — огърлица от сини и зелени петна.

— Да затварям ли, Питър, приятелю?

Затвори ципа, без да дочака отговора ми.

Излизам след Мендел на чист въздух. На върха на затревената могила пред мен се извисяват няколко кестена. Отгоре се разкрива приятна гледка: основната сграда, борова гора, околни поля. Но едва съм направил няколко крачки към върха, когато Мендел ме възпира с протегнатата пред мен ръка.

— Да останем тук, долу, синко, ако не възразяваш. Няма смисъл да се набиваме на очи.

Не намирам нищо изненадващо във факта, че изобщо не ми хрумна да се заинтересувам от мотивите му.

По-нататък следва период — не мога да преценя времетраенето му в минути, — през който просто се размотаваме безцелно. Мендел ми разказва за пчелина си. После ми разправя за някакъв златен лабрадор на име Попи — куче спасител, в който жена му била влюбена. Не знам защо, но ми е останал споменът, че Попи е мъжко куче, а не кучка. И помня как със скрита изненада научих, че Оливър Мендел бил женен.

Полека-лека почвам и аз да се включвам в разговора. На въпросите му вървят ли нещата в Бретан, как се очертава реколтата и колко крави гледам, давам точен и ясен отговор, на какъвто вероятно е разчитал, понеже, щом стигаме до посипаната с чакъл пътека, която води покрай Навеса към Конюшните, той прави няколко крачки встрани и произнася нещо съвсем кратко в уоки-токито. А когато се връща при мен, вече не е разпростиращият се нашироко събеседник, а си е възвърнал полицейската строгост.

— Слушай сега, синко. Внимавай какво ще ти кажа. Предстои ти да се запознаеш с другата половина на случая. Ще видиш каквото трябва, но от теб се иска да не реагираш по абсолютно никакъв начин и впоследствие да не обелваш нито дума за видяното. Тази заповед не съм си я измислил аз. Изпраща ти я Джордж, лично до теб. И освен всичко друго, синко, ако случайно досега си винил себе си за самоубийството на горката дама, *крайно* време е да престанеш. Ясен ли съм? Това вече не ти го предавам от Джордж. А ти го казвам аз. На чист швейцарски език.

На това място се засмя, а за моя изненада и аз му отвърнах със смях. Посоката на неориентираната ни разходка изведнъж доби смразяваща целенасоченост. За миг бях забравил за съществуването на господина от Швейцария. Решил бях, че Мендел просто се е намирал на приказки, за да ме развлеча. И ето че сега озовалият се погрешка в имението загадъчен орнитолог изведнъж нахлу обратно с пълна сила. В далечния край на дефилето стоеше Фон. А каменното стълбище зад него водеше до маслинозелена входна врата с надпис „НЕ ВЛИЗАЙ. СМЪРТНА ОПАСНОСТ“.

Фон ни поведе нагоре. Влязохме в сеновал. От стари куки висеше плесенясала конска муниция. Минахме между бали гниецо сено и чак тогава стигнахме до Подводницата — специална килия единичка, създадена за подготовка на курсантите в ужасното изкуство как да провеждат безмилостни разпити и как да се противопоставят на такива. Нямаше начин да минеш опреснителен курс, без да ти напомнят изживяването сред уплътнените й без нито един прозорец стени, свързващите китките с глезените белезници и цепещите мозъка на две звукови ефекти. Вратата й беше от почернена стомана и шпионка с плъзгащо се капаче, през която можеше да се гледа навътре, но не и навън.

Фон поддържа дистанция между себе си и нас. Мендел се приближава към Подводницата, привежда се, приплъзва настрана капачето, отстъпва назад и ми кимва: сега е твой ред. И най-неочаквано изтърсва полушепнешком, забързано:

— Нали разбираш, че тя хич не се е самообесила, синко? Тая работа я е свършил нашият приятел, любителят на птиците.

По време на обучението ми в Подводницата изобщо нямаше къде да седнеш. Можеше да легнеш единствено върху каменния под или да крачиш напред-назад в непрогледния мрак под писъка на високоговорителите; или докато повече не можеше да издържиш, или докато провеждащите обучението решеха, че ти стига толкова. На сегашните двама неочаквани обитатели на Подводницата обаче бяха предоставили луксозно обзавеждане под формата на покрита с червено сукно маса за игра на карти и два съвсем прилични стола.

На единия от столовете седи Джордж Смайли с онова изражение, което само Джордж може да има, когато разпитва някого: до известна степен разстроено, дори болезнено, сякаш целият му живот е бил

безкраен низ от неудачи и единствено ти би могъл да му донесеш поне малко облекчение.

А на другия стол, срещу Джордж, седи рус здравеняк на моите години, сдобил се току-що с охлузвания около очите, с бинтован и изпружен напред гол крак, с оковани ръце и обърнати нагоре върху масата длани, сякаш проси.

В мига, в който извързва глава, съзирам тъкмо онова, което от съвсем скоро вече очаквам да видя: пресичащ дясната му буза стар белег, направен сякаш с удар от сабя.

И макар че ми е трудно да ги видя през подутите клепачи, знам, че очите му са сини, понеже точно така пишеше в криминалното му досие, което Джордж Смайли ме беше пратил да открадна, след като седящият насреща му мъж го беше пребил почти до смърт.

Тук разпит ли се провежда, или се водят преговори? Името на арестувания — та няма някога ще го забравя? — е Ханс-Дитер Мунт, бивш служител на намиращата се в Хайгейт източногерманска мисия за търговия със стомана, която имаше официален, но не дипломатически статут.

По време на лондонския си мандат Мунт беше очистил някакъв автомобилен търговец от Ийст Лондон, защото според него знаел прекалено много. В опита си да пребие Джордж до смърт, се беше ръководил от същата причина.

Но ето че в момента в Подводницата седеше същият този Мунт — обучен в КГБ убиец от Щази, представящ се за орнитолог от Швейцария, попаднал в капан за елени, а в същото време Дорис, пожелала да я наричат само Тюлип, лежи мъртва на по-малко от двайсет метра от него. Мендел ме подръпва за ръката.

— Отиваме с кола до съвсем наблизо, Питър. Джордж ще се присъедини към нас по-късно.

— А Харпър и Лоу как са? — питам го, след като сме се настанили живи и здрави в колата, понеже друга тема не ми идва наум.

— Медоус изпрати Харпър в болница да му закърпят лицето. А Лоу го държи за ръка. След като го освободили от капана, нашият човек, орнитологът, отказал да дойде мирно и тихо, ако мога така да се изразя. Наложило се е да му окажат сериозна помощ, както вероятно си забелязал.

* * *

— Ще ти покажа две хартийки, Питър — казва Смайли и ми подава първата.

Часът е два след полунощ. Сами сме в същата онази всекидневна на същата полицейска конспиративна квартира в къща близнак някъде из покрайнините на „Ню Форест“. Съдържателят ѝ, стар приятел на Мендел, разпали въглищата в камината и внесе табла с чай и захаросани курабии, преди да се качи да си легне горе при жена си. До момента нито сме пили от чая, нито сме пипнали курабиите. Първата хартийка е най-обикновена неилюстрирана английска пощенска картичка, без марка. По нея личат драскотини, сякаш е била пъхана през тесен процеп, вероятно под нечия врата. В половината, на която би трябвало да е адресът, не пише нищо. От лявата страна е написано на немски само с главни печатни букви, с тъмносиньо мастило:

ПИШЕ ТИ ТВОЙ ДОБЪР ПРИЯТЕЛ ОТ
ШВЕЙЦАРИЯ, КОЙТО МОЖЕ ДА ТЕ ЗАВЕДЕ ПРИ
ТВОЯ ГУСТАВ. ЩЕ ТЕ ЧАКАМ В 01,00 НА МОСТЧЕТО.
ВСИЧКО ЩЕ СЕ УРЕДИ. НИЕ СМЕ ХОРА ХРИСТИЯНИ.
[Без подпис.]

— Но защо е чакал тя да стигне чак до Англия? — успявам да попитам Джордж след дълга пауза. — Защо не я е убил още в Германия?

— Явно, за да запазят своя източник. — Тонът на Смайли си е жив упрек за моята несхватливост. — Къде е тя, са му подсказали от московския Център, където, естествено, много държат да са дискретни. И да не е автомобилна катастрофа или друг очевидно нагласен инцидент. Предпочели са самоубийството, с което да внесат максимален смут в противниковия лагер. На мен поне това ми се струва напълно логично. Да не би ти другояче да го възприемаш, Питър?

Гневът се долавя по желязното владееене на обикновено благия му глас, по стегнатостта на обикновено променливото му изражение.

Гняв в смисъл на самопрезрение. Гняв по отношение на чудовищното действие, което е бил принуден да извърши, противно на всеки свой свестен инстинкт.

— Оставили са ни да я *прикоткаме*, както предпочете да се изрази Мунт — продължава Смайли, без да дочака да му отговоря, или по-точно казано, не очаквайки да му отговарям. — Ние я *прикоткваме* в Прага, ние я *прикоткваме* в Англия, ние я *прикоткваме* в Лагер 4. След което ние я удушаваме и я окачваме на въжето. Нито веднъж „аз“. Вечно „ние“ — колективът. Казах му, че за мен той е един завършен негодник. И ми се ще да вярвам, че думите ми го жегнаха. — После уж изведнъж се сеща: — А! Другата хартийка е всъщност за теб... — И ми подава сгънат на две лист за писма, върху който с едри букви, този път с мек молив, е написано „Адриан“. Почеркът е стегнат и старателен. Без излишни заврънкулки. Немска отличничка пише на свое другарче в Англия.

Скъпи мой Адриан, мой Жан-Франсоа.

Вие сте единствените мъже, които обичам. Моля се и Бог да ви обича.

Тюлип

— Попитах те за спомен ли искаш да си го запазиш, или ще го изгориш? — повтаря в замаяното ми ухо Смайли със същия онзи тон на смразяващ гняв. — Предлагам да направиш второто. Мили Макрейг го намерила случайно. Подпряно било в огледалото на тоалетката на Тюлип.

След което ме наблюдава без видими чувства как коленича пред камината и полагам, сякаш го принасям в жертва, все още сгънатото писмо от Дорис върху горящите въглени. А в същия миг, сред всичките бурни чувства, които ме раздират, ме спохожда и мисълта, че неосъществената любов свързва двама ни с Джордж Смайли повече, отколкото бихме желали. Аз съм слаб танцьор. А Джордж, според неблаговерната му съпруга, тотално отказва да танцува. До този момент обаче не съм обелил и една дума.

— Договореността, до която преди малко стигнах с хер Мунт — продължава непреклонно Джордж, — съдържа и няколко полезни

условия. Включително и магнетофонния запис на разговора ни например. И двамата сме съгласни, че господарите му в Москва и Берлин никак няма да са очаровани, ако го чуят. Споразумяхме се също така, че дейността му в наша полза, умело ръководена и от двете страни, ще му гарантира напредък в бляскавата му кариера в Щази. Ще се завърне при другарите си като доказал се героичен завоевател. Началниците на дирекцията му ще са доволни от него. И московският Център ще е доволен. Овакантената от Емануел Рап длъжност плаче за него. Направо да си пуска молбата. Обеща ми, че точно това ще направи. И след като акциите му се вдигнат и в Берлин, и в Москва, а успоредно с това нарасне и достъпът, който му се полага, току-виж някой ден успее да ни съобщи кой точно е предал и Тюлип, и някои други преждевременно загинали наши агенти. И ти, и аз има какво да очакваме в бъдещето, нали така?

А пък аз, ако не ме лъжат спомените, продължавам да мълча, за разлика от Смайли, който за завършек прави изключително важно съобщение:

— Тази крайно привилегирована информация, Питър, е достояние единствено на теб, на мен и на много малко подбрани хора. В очите на Междуведомствената и на Службата, като цяло, ние сме постъпили алчно и прибързано, като сме довели Тюлип тук, без да се съобразяваме с най-съкровения й чувства. Вследствие на което тя се е самообесила. Именно тази версия трябва да разтръбим до Централата и до всичките ни резидентури. По всички места, до които се разпростира влиянието на Междуведомствената, без никакво изключение. А това, боя се, неизбежно включва и нашия приятел Алек Лиймас.

* * *

Кремирахме я под името Тюлип Браун — дълбоко религиозна рускиня, избягала навремето от преследванията на комунистите и прекарала живота си в уединение в Англия. Избрала за фамилно името Браун, за да се скрие от евентуално възмездие, обяснихме на пенсионирания източноправославен свещеник, изкопан от дамите в „Тайни“, комуто беше поверено и подреждането на лалетата върху

ковчега. Самият поп — някогашен нещатен сътрудник — избягваше да задава неудобни въпроси. Присъствахме шестима: Аш Медоус, Мили Макрейг, Жанет Авон и Ингеборг Луг от „Тайни“, Алек Лиймас и аз. Джордж беше зает с други дела. След опелото жените се разотидоха, а ние тримата тръгнахме да търсим пъб.

— Не мога да разбера какво я е прихванало тая проклета патка да се самоубива — оплакваше се Алек, положил чело върху двете си длани, докато седяхме над чашите със скоч. — След всички усилия, които положихме. — И добави със същия тон на престорено възмущение: — Ако знаех, че така ще постъпи, хич нямаше и да си давам зор.

— И аз щото — съгласих се като негов истински приятел, след което се отправих към бара да поръчам по още едно.

— Много хора вземат още в ранна възраст решението да се самоубият — чух да пояснява важно доктор Медоус, когато се върнах на масата. — Може и да не го *съзнават*, но решението им вече се е *загнездило*, Алек. И ето че след време идва ден, в който то се изстрелва на повърхността. Поводът може да е и съвсем незначителен — изръсил си е, да речем, портфейла в автобуса. Или да е истински тежко преживяване, като смъртта на най-добър приятел. Но *намерението* е било налице открай време. И резултатът е неизменен.

Отпихме. Последва ново мълчание, нарушено този път от Алек.

— Нищо чудно всички агенти да са самоубийци. Само дете някои бедни копелета така и не успяват да се наканят. — И след това: — Та кой ще се наеме да съобщи на момчето?

Какво момче? А, да, разбира се. Има предвид Густав.

— Джордж каза да предоставим тази възможност на противника — отвърнах.

При което Алек изръмжа:

— Исусе, каква е тая нашата планета! — И посвети изцяло вниманието си на уискито.

[1] Не мога (нем.). — Б. пр. ↑

[2] Трябва (нем.). — Б. пр. ↑

[3] Честна дума (нем.). — Б. пр. ↑

Снемам втренчения си поглед от стената на библиотеката. Заелият мястото на Пепси Нелсън се притеснява от моята разсеяност. Послушно се захващам да дочета докладната, която при цялата ми мъка и угризения на съвестта бях съставил по заповед на Смайли, не пропускайки нито една подробност, дори и най-дребната, в изпълнение на задачата да опазя онази тайна, която щеше да остане завинаги достояние само на най-ограничен брой хора.

ВТОРОСТЕПЕНЕН ИЗТОЧНИК ТЮЛИП

РАЗПИТ И САМОУБИЙСТВО

Провеждащи разпита: Ингеборг Луг („Тайни“) и Жанет Авон („Тайни“). Периодически присъстващ: д-р (мед.) Ашли Медоус — нещатен „Тайни“.

Съставена по план от П.Г. и одобрена от н-к „Тайни“ Мерилибоун за докладване пред Надзорната комисия към Министерството на финансите.

До предс. Междуведомствената комисия за ръководство — предварителен екземпляр за предложения.

Авон и Луг — средноевропейки на средна възраст с многогодишен оперативен стаж, са най-опитните разпитващи в отдел „Тайни операции“.

1. Приемане и прехвърляне на ТЮЛИП в Лагер 4.

След кацането ѝ със самолет на Кралските ВВС в Нортхолт Тюлип не премина никакви гранични формалности, следователно появата ѝ в Обединеното кралство не е официално регистрирана никъде. Представяйки ѝ се като „специален пратеник на една Служба, която истински се гордее с вас“, д-р Медоус я

посрещна с кратко приветствено слово, произнесено във ВИП-залата към транзитния сектор и ѝ поднесе букет английски рози, с което, изглежда, я трогна силно и тя държа лицето си безмълвно притиснато към тях през цялото пътуване.

Превозена бе директно в закрит микробус до Лагер 4. Авон (работен псевдоним АНА), която е дипломирана мед. сестра и умее да приласкае събеседника, седна отзад при Тюлип, за да я успокоява и заговори. Луг (работен псевдоним ЛУИЗА) и д-р Медоус (работен псевдоним ФРАНК), се настаниха отпред до водача, за да оставят Авон и Тюлип насаме в задната част на микробуса и по този начин да улеснят изграждането на първоначално доверие помежду им. Ние и тримата владеем немски до съвършенство.

По време на пътуването Тюлип ту задрямваше, ту сочеше развълнувано някоя гледка от пейзажа, която щяла да се хареса на сина ѝ Густав при пристигането му в Обединеното кралство — което според нея било неминуемо. Ентусиазирано показваше и по кои алеи и места щели с удоволствие да карат колелата си с Густав. На два пъти попита и къде е Адриан, но след като я уведомихме, че не познаваме никакъв Адриан, тя започна вместо това да пита за Жан-Франсоа. Тогава д-р Медоус я уведоми, че куриерът Жан-Франсоа бил извикан по спешност, но щял несъмнено да се появи по някое време.

Жилищната част в крилото за гости на Лагер 4 включва спалня, всекидневна, кухня бокс и зимна градина — създадена през XIX в. остъклена дървена пристройка с изглед към външния (неотопляем) плувен басейн. Във всички помещения, включително зимната градина и района около плувния басейн, са вградени скрити микрофони и специални средства.

Непосредствено зад плувния басейн има горичка от иглолистни дървета, на които са окастрени някои (не всички) долни клони. Имението се обитава от много елени лопатари, които често са забелязвани и да се къпят в

басейна. Поради телената ограда елените са на практика одомашнено стадо, което допринася към култивирания чар и спокойната атмосфера на Лагер 4.

Като начало представихме Тюлип на Мили Макрейг (ЕЛА), която по искане на н-к „Тайни операции“ беше назначена от същата дата за съдържател на конспиративната квартира. Също по искане на н-к „Тайни“ бяха монтирани микрофони на някои съществени места, а онези, които са останали от предишни операции, бяха изключени.

Квартирата на съдържателя на конспиративната квартира в Лагер 4 се намира точно зад апартамента за гости, в края на къс коридор. Между двата апартамента има телефонна връзка, която позволява на госта да търси помощ по всяко време на денонощието. По предложение на Макрейг Авон и Луг също се нанесоха в стаи в основната сграда, за да осигурят изцяло женска компания на Тюлип.

Постоянната охрана на Лагер 4 — Харпър и Лоу — обитават квартири в Конюшните. И двамата са запалени градинари. Освен това Харпър е и правоспособен пазач на дивеч, така че са му възложени и грижите за фауната в имението. В Конюшните има и допълнителна стая, която бе окупирана от д-р Медоус.

2. Разпит, 1-ви до 5-и ден.

Първоначално за разпита бяха предвидени минимум 2–3 седмици, плюс допълнителни сеанси с неуточно времетраене, за които обаче Тюлип не беше уведомена. Първоначалната ни задача беше да я накараме да се почувства добре дошла сред приятели и да ѝ дадем възможност да говори уверено за своето бъдеще (с Густав) — и всичко това успяхме, по наша въздържана преценка, да постигнем още първата вечер. Уведомихме я, че д-р Медоус (Франк) е един от неколцина разпитващи я с интерес по определени въпроси и че освен Франк ще има и други, които ще се включват периодически в сеансите ни.

Освен това я уведомихме, че хер директорът (н-к „Тайни“) ще отсъства поради спешна ангажираност във връзка с д-р Римек (МЕЙФЛАУЪР) и други участници в мрежата, но че по принцип очаква с голямо нетърпение да се здрависа с нея веднага след завръщането си.

Придържайки се към общото правило, че разпитът следва да започне още докато обектът е „топъл“, екипът ни се събра точно в 09,00 ч. на следващата сутрин във всекидневната на основната сграда. Разпитът продължи с известни прекъсвания до 21,05. Записа контролираше от апартамента си Мили Макрейг, която се възползва от възможността да претърси най-старателно и апартамента, и вещите на Тюлип. Съгласно предварителната заповед, въпросите се задаваха предимно от Луг (Луиза), с допълнителни въпроси от страна на Авон (Ана) и намеси от д-р Медоус (Франк) при всяка удача му се възможност да изследва склонностите и подбудите на Тюлип.

Колкото и да се стараяше обаче Франк да завоалира целта на своите привидно невинни въпроси, Тюлип бързо разкри психологическия им уклон и след като ѝ беше обяснено, че насреща ѝ седи доктор по медицина, започна да му се присмива, че бил последовател на „онзи стар мошеник и фалшификатор Зигмунд Фройд“. Постепенно се докара до състояние на бяс и заяви, че в живота ѝ имало само един лекар, чието име било Карл Римек; че Франк бил пълен глупак и че „ако искате [д-р Медоус] да сте ми полезен по някакъв начин, вземете да доведете тук сина ми!“. Воден от желанието да не влияе негативно на разпита, д-р Медоус реши, че ще е най-благоразумно да се завърне в Лондон, но да е на наше разположение, в случай че изпитаме необходимост от услугите му.

Въпреки наличието на подобни периодически избухвания, разпитите през следващите два дни се проведеха ефикасно, в атмосфера на относително спокойствие, като лентите със записите се изпращаха ежевечерно до Мерилибоун.

Н-к „Тайни“ проявяваше интерес най-вече към потока от съветски грами на тема британски разузнавателни цели, който, макар и незначителен, се получавал от Москва в службата на д-р Рап. Приемаше, че поначало във фотографираните от Тюлип документи е имало много малко от този вид разузнавателни сведения, но искаше да знае дали случайно не е чела и чувала нещо за действащи московски източници в Обединеното кралство, което тогава може да ѝ се е сторило маловажно или просто да е забравила да ни го съобщи? Дали не е ставало случайно дума за високопоставени активни източници в британските политически или разузнавателни кръгове? За разчетени британски кодове и шифри?

Така и не стигнахме до никакви положителни разкрития, въпреки старанието ни да завоалираме по най-различни начини тези наши въпроси към Тюлип — от което, налага се да подчертаем, тя все повече се дразнеше. Въпреки всичко сме на мнение, че доставяният от Тюлип продукт заслужава висока до много висока оценка, като се имат предвид изключително трудните оперативни условия, в които ни го е предавала. Докато е била оперативно ангажирана, тя е предавала сведенията си само на Мейфлауър, без да осъществява пряка връзка с берлинската ни резидентура. От съображения за сигурност не са ѝ поставяни потенциално чувствителни въпроси, с цел да не бъдат признати по време на евентуален неин разпит и по този начин да разкрият слабости на собствената ни разузнавателна защита. Сега можехме да ѝ задаваме неограничено количество подобни въпроси, включително отнасящи се до: надеждността на други потенциални или съществуващи второстепенни източници; самоличността на чуждестранни дипломати и политици под контрола на Щази; възможните обяснения за тайните парични потоци, фигуриращи в документите, заснети на бюрото на Рап, но не засягали пряко нейната дейност; местонахождението и външния вид на тайните комуникационни инсталации, които е посещавала, придружавайки Рап, вътрешното им

разпределение, процедурите за допуск, размера, формата и насочеността на антените им и признаци на съветско и друго не немско присъствие на обекта; и поначало за всякакви други разузнавателни сведения, на които досега на практика не сме обръщали внимание поради силно ограниченото време за третове с Мейфлауър, разхвърляното естество на разговорите помежду им и ограниченията, наложени от тайните методи на комуникиране.

Тюлип често даваше израз на своето безсилие чрез използването на обидни епитети, но в същото време видимо се радваше да е в центъра на вниманието ни и при възможност дори флиртуваше закачливо с охранителите на Лагер 4, отдавайки очевиден предимство на по-младия от двамата — Харпър. Но с настъпването на всяка вечер настроението ѝ бързо преминаваше във виновно отчаяние, най-вече свързано със сина ѝ Густав, но и със сестра ѝ Лоте, чийто живот била съсипала с това свое бягство.

Съдържателката на конспиративната квартира Мили Макрейг я посещаваше редовно по нощите. Установили наличието на свързваща ги християнска вяра, двете често се молели заедно, като Тюлип отправяла молитвите си предимно към сейнт Николас, чиято миниатюрна иконка неизменно я придружавала през изтеглянето ѝ. Освен това установили общ интерес и по отношение на колоезденето. По настояване на Тюлип Макрейг (Ела) се сдобила с каталог на детски велосипеди. А след като установила с възторг, че Макрейг е шотландка, Тюлип моментално поискала и карта на шотландските планински райони, за да можели да обсъждат заедно различните маршрути, по които ще карат. Още на другия ден Централата ни снабди с военноеографска карта. Въпреки всичко настроенията ѝ оставаха променливи и се характеризираха с чести избухвания. Успокоителните и приспивателните, които Макрейг осигури по нейно желание, се оказаха не особено ефикасни.

Редовно по време на разпитите Тюлип се сещаше да настоява да сме й кажели на коя точно дата ще се осъществи размяната на Густав и дали това вече не било станало. Съгласно получените инструкции я уверявахме, че хер директорът ни води преговори на най-високо ниво по въпроса, който, уви, не се поддава на мигновено решение.

3. Изискванията на Тюлип за разтоварване.

Тюлип заяви недвусмислено още със самото си пристигане в Обединеното кралство, че се нуждае от физически упражнения. Самолетът на Кралските ВВС бил прекалено тесен, пътуването по шосе до Лагер 4 я накарало да се чувства като затворничка, не можела да търпи затворените пространства и т.н. След като пътеките из Лагер 4 не били подходящи за каране на велосипед, съгласна била и да тича. Харпър й купи от Солсбъри чифт гуменки, така че през следващите три сутрини Тюлип и Авон (Ана), която спортува активно, бягаха заедно преди закуска по пътеките покрай оградата, като попътно Тюлип събирала в малката си раничка разни вкаменелости и рядко срещащи се камъчета, които можело да се сторят интересни на Густав. Наричаше я „авоська“ — дума, с която руснаците обозначават пазарските мрежички „за случай, че са пуснали нещо“. В имението има и малка фитнес зала, която временно облекчаваше видимия стрес на Тюлип, ако другите средства не успееха. Мили Макрейг я придружаваше в залата независимо от часа на денонощието.

При нормални обстоятелства още от 06,00 Тюлип заставаше напълно облечена пред еркерния прозорец на всекидневната си в очакване на Авон. През въпросната сутрин обаче Тюлип я нямало пред прозореца. По тази причина Авон влязла в апартамента за гости откъм градината, извикала я по име, почукала на вратата на банята, не получила отговор и отворила, но вътре нямало никой. При което Авон попитала по вътрешния телефон

Мили Макрейг къде може да е Тюлип, но Макрейг не могла да я осведоми. Сериозно разтревожената вече Авон се затичала по пътеката край оградата. За всеки случай Макрейг вдигнала по тревога Харпър и Лоу, като ги предупредила, че гостенката ни „се е покрила някъде“, и двамата охранители моментално се заели да претърсват имението.

Откриване на Тюлип. Лични показания от Д. Авон.

Като се тръгне от източната ѝ страна, околоръстната пътека на имението в началото се изкачва в продължение на двайсетина метра, върви по равно около четиристотин метра, свива на север и се спуска в блатиста долчинка, над която е прехвърлено дървено мостче; мостчето от своя страна води до изкачващо се дървено стълбище, на което най-горните от общо деветте му стъпала се намират под сянката на широко разклонен кестен. В мига, в който свърнах на север и започнах да се спускам към долчинката, видях как Тюлип виси от един от ниските клони на кестена с примка на шията, с отворени очи и повесени край тялото ръце. В спомена ми е останало наблюдението, че разстоянието между пръстите на краката ѝ и най-близкото дървено стъпало беше от порядъка на трийсет сантиметра. А примката около врата ѝ беше толкова тънка, че в началото ми се стори, че тялото ѝ плава във въздуха.

Аз съм 42-годишна жена. Длъжна съм да отбележа, че записвам тези свои впечатления така, както са се запечатали в съзнанието ми днес. Изкарала съм необходимата подготовка в Службата и съм изживяла немалко критични оперативни моменти. Тъкмо заради това ме е срам да си призная, че при гледката на висящата от дървото Тюлип, вместо да се опитам да срежа въжето и да ѝ окажа първа помощ, първият ми подтик беше да хукна обратно към дома и да търся помощ. Дълбоко съжалявам за този срыв в професионалното ми самообладание, независимо от уверенията, които получих впоследствие, че

когато съм я открила, Тюлип вече е била мъртва най-малко от шест часа, което до голяма степен ме утешава. Освен фактът, че не носех в себе си нож, а и нямаше как да стигна до въжето.

ДОПЪЛНИТЕЛЕН ДОКЛАД ОТ МИЛИ МАКРЕЙГ, СЪДЪРЖАТЕЛ НА КОНСПИРАТИВНА
КВАРТИРА ЛАГЕР 4, ОФИЦЕР ОТ КАРИЕРАТА ВТОРИ КЛАС, ОТН. ОБСЛУЖВАНЕ,
ПОДДРЪЖКА И САМОУБИЙСТВО НА ВТОРОСТЕПЕНЕН ИЗТОЧНИК ТЮЛИП. КОПИЕ
(ЕДИНСТВЕНО) ДО ДЖОРДЖ СМАЙЛИ — Н-К „ТАЙНИ“

Мили, такава, каквато я познавах в ония времена: „омъжена“ за Службата, дълбоко религиозна дъщеря на свещеник от Свободната презвитерианска църква, падаща си по планинарството и лова с хрътки и известна с участието си в няколко опасни операции. Загубила брат си във войната, баща си в битката с рака, а сърцето си — според слуховете — по женен по-възрастен от нея мъж, който повече бил отдаден на честта. Някои зли езици подмятаха, че в конкретния случай мъжът бил Джордж, но нито веднъж не съм доловил нещо помежду им, което да ме накара да повярвам. Тежко и горко обаче на онзи от нас, по-младите, който си наумеше нещо по неин адрес. Мили не даваше и с пръст да я докоснем.

1. Изчезването на Тюлип.

След като Жанет Авон ме уведоми в 06,30 ч., че Тюлип е отишла да тича сама, незабавно помолих охраната (Харпър и Лоу) да започнат да претърсват имението, като обърнат особено внимание на околоръстната пътека, към която според Авон Тюлип имала особени предпочитания. За всеки случай самата аз се заех с оглед на апартамента за гости, при който установих, че анцугът и гуменките ѝ са си в гардероба, за разлика от ежедневното ѝ френско облекло и бельо, което ѝ било предадено в Прага. Липсваше и „авоськата“ ѝ, в която, както бях вече установила по-рано, имаше само вещи за лична употреба, понеже поначало не ѝ

бяха предоставени нито документи за самоличност, нито пари.

Осъзнавайки, че ситуацията е излязла извън компетентността на „Тайни операции“ и че в същото време началникът на „Тайни операции“ се намира по спешност в Берлин, взех оперативно решение да се обадя незабавно на дежурния офицер в Междуведомствената комисия за ръководство с молба да уведоми отдела за връзки с полицията, че е избягала наша пациентка с психически проблеми, отговаряща на описанието на Тюлип, която вероятно все още се намира в околността; че същата не е склонна към прояви на насилие, не говори английски и е подложена на психиатрично лечение. В случай че я намерят, да я върнат на нашия институт.

След това позвъних на д-р Медоус в кабинета му на Харли Стрийт, оставих на секретарката му съобщение да се завърне спешно в Лагер 4 и съответно бях уведомена, че той вече е алармиран от Централата и пътува насам.

2. Откриването на нарушителя на територията на Лагер 4.

Секунди след като приключих с гореупоменатите обаждания, по телефона за вътрешна връзка в Лагер 4 се обади Харпър, за да ми съобщи, че в хода на издирването на Тюлип попаднал в горист участък близо до източната граница на имота на пострадал мъж, влязъл очевидно без разрешение през наскоро изрязан в оградата отвор в близост до обходния път и впоследствие настъпил много стар капан, скрит отчасти в тревата и вероятно заложен на това място от браконьер по време, предхождащо придобиването на имението от Цирка.

Въпросният капан — незаконно старовремско съоръжение с драконови зъби — продължавал да стиска левия му крак. Харпър смята, че в старанията си да се освободи, мъжът само бил влошил положението си. Човекът говорел добре английски, но с чуждестранен

акцент, и твърдял, че се възползвал от вече съществуващата дупка в оградата, за да влезе и да облекчи своя естествена нужда. И добавил, че освен всичко друго, бил запален наблюдател на птичия свят.

Щом пристигнал и Лоу, двамата ни колеги освободили неканения гост, при което същият нанесъл юмручен удар в корема на Лоу и ударил с глава Харпър по лицето. След кратка схватка двамата успели да се справят с нарушителя и го отвели в близкия Навес. В момента човекът е затворен в килията единичка (Подводницата), с временна превръзка на левия крак. В съответствие с установената процедура за сигурност Харпър вече е доложил за случая директно на службата „Вътрешна сигурност“ към Централата и на началник „Тайни операции“, който пътува от Берлин, като е дал възможно най-пълно описание на нарушителя. На въпроса ми към Харпър дали междувременно двамата с Лоу не са забелязали липсващата Тюлип, той отговори, че срещата с нарушителя ги била отклонила временно от издирването ѝ, което моментално щели да възобновят.

3. Вестта за смъртта на Тюлип.

Горе-долу по същото време на верандата на основната сграда дотича в състояние на силен потрес Жанет Авон, която съобщи, че видяла Тюлип обесена на някакво дърво, вероятно мъртва, в точка 217 на картата на имота. Незабавно предадох тази информация на Харпър и Лоу и след като се уверих, че нападателят им е обездвижен, им наредих да се отправят мигновено към точка 217 и да окажат необходимата помощ.

Веднага след това подадох сигнал за тревога „код червен“ за незабавно явяване в основната сграда на целия обслужващ персонал — двама готвачи, един шофьор, един техник по поддръжката, двама чистачи и двама перачи — виж списъка в Приложение А. Уведомих ги, че на територията на имението е открит мъртвец и че всички

трябва да останат в основната сграда до второ нареждане. Не намерих за необходимо да им съобщавам, че е открит и нарушител.

За щастие, по същото време се появи и д-р Медоус, шофирал своето бентли на максимална скорост. Двата се отправихме моментално към точка 217 по източната част на околоръстната пътека. С пристигането си заварихме Тюлип вече положена на земята и несъмнено мъртва, с превръзка на шията, охранявана от Харпър и Лоу. Харпър, от чието лице течеше кръв вследствие на удара с глава, нанесен му от нарушителя, беше на мнение, че трябва да се обадим в полицията, докато Лоу държеше да извикаме линейка. Наложих се да ги възпра да не викат никого без изричното одобрение на началника „Тайни операции“, който пътува към Лагер 4. След като извърши предварителен преглед на трупа, д-р Медоус изказа сходно с моето мнение.

Наредих съответно на Харпър и Лоу да се завърнат в Навеса, да не се обаждат никому, да чакат по-нататъшни разпореждания и в никакъв случай да не се опитват да завързват разговор със задържания. Чак след като си заминаха от местопроизшествието д-р Медоус сподели с мен, че смъртта на Тюлип е настъпила няколко часа преди да я открият.

Използвах времето, през което д-р Медоус продължи да преглежда покойната, за да огледам облеклото ѝ, състоящо се от френския комплект блуза с жилетка, плисирана пола и обувки със средно високи токове. В джобовете на жилетката ѝ имаше само две използвани книжни носни кърпички. Напоследък Тюлип се оплакваше, че е понастинала. В „авоськата“ си беше натъпкала останалото си френско бельо.

По непрекъснатата връзка, която бяхме успели да установим с Централата посредством вътрешната линия на Лагер 4, ни заповядаха да пренесем незабавно тялото в Навеса. По тази причина извиках Харпър и Лоу и те

веднага дойдоха с носилка, въпреки обилното вече кръвотечение от раната на Харпър.

Върнах се заедно с д-р Медоус в основната сграда. Заварихме Авон, която междувременно беше успяла да се овладее, да подкрепя персонала с чай и бисквити и дори да се стреми да ги ободрява. Изпратеният от Централата отряд за справяне с кризата, оглавяван от началник „Тайни“, се предполагаше да пристигне към средата на следобеда. Дотогава всички с изключение на Харпър и Лоу следваше да останат в основната сграда; д-р Медоус се зае да промива лицевите наранявания на Харпър, а след него — и с раните на преместения в Подводницата нарушител.

Докато чакаха, затворените в основната сграда подхванаха дискусия помежду си. Жанет Авон се упрекваше, че тя била най-отговорна за самоубийството на Тюлип, та се наложи лично аз да оборвам твърдението ѝ. Изтъкнах, че Тюлип страдаше от клинична депресия, от непоносимо чувство за вина и копнеж по Густав и от убеждението, че е съсипала живота на сестра си Лоте. Мисълта за самоубийство вероятно се е загнездила в ума ѝ скоро след пристигането ѝ от Прага и със сигурност — с появата ѝ в Лагер 4. Тя сама е избрала как да постъпи и затова е заплатила максималната цена.

В този момент се появява Джордж — носителят на фалшиви вести.

4. Пристигането на н-к „Тайни“ [Смайли] и инспектор Мендел.

В 15,55 пристигна н-к „Тайни“ (Смайли), придружаван от инспектор о.з. Оливър Мендел — нещатен сътрудник на „Тайни“. Д-р Медоус и аз веднага ги съпроводихме до Навеса.

След това се завърнах в основната сграда, където Ингеборг Луг и Жанет Авон се мъчеха съвместно да уталожат вълненията на събрания персонал. Изминаха

цели два часа, докато мистър Смайли се завърне от Навеса, придружен от инспектор Мендел. Мистър Смайли събра целия персонал, изказа на всички своите лични съболезнования и в същото време ги увери, че второстепенният източник Тюлип е единствената виновна за собствената си смърт и че никой от служителите в Лагер 4 не бива да се самоукорява.

Започваше да се смрачава. Служебният автобус вече чакаше в двора и мнозина от служителите бързаха да се приберат по домовете си в Солсбъри, но н-к „Тайни“ ги задържа още съвсем малко, за да успокои духовете им по повод „загадъчния нарушител“, за когото вероятно някои от тях са чули. Подкрепян от утвърдителната усмивка на застаналия до него инспектор Мендел, мистър Смайли си призна, че имал намерението да „издаде“ пред екипа тайна, каквато при обичайни обстоятелства не се споделяла, но в конкретния случай се чувствал длъжен да разкрие докрай.

Загадъчният нарушител изобщо не бил загадъчен, обясни той, ами ценен кадър на елитен и почти неизвестен отдел на посестримата ни служба МИ5, чиято задача била да поставя на изпитание с всякакви законни и незаконни средства сигурността на най-чувствителните и най-секретни обекти в страната ни. Освен дето по някаква случайност бил и приятел — както по лична, така и по професионална линия — на стоящия пред тях инспектор Мендел. (Смях.) По принцип било прието съответният обект да не бъде уведомяван за провеждането на подобни проверки, така че съвпадението на датата му с тази на деня, в който Тюлип избрала да сложи край на своя живот, било най-чиста „проява на злото провидение“, както се изрази Смайли. Същото онова провидение, което накарало посетителят да навре краката си в капана за елени. (Смях.) Да не говорим за похвалната реакция от страна на Харпър и Лоу. Положението им било разяснено впоследствие и те някак си го преглътнали, макар, естествено, да били на мнение, че „нашият приятел се бил попрестарал в

оказването на съпротива“, добави н-к „Тайни“ под изблика на нов смях.

И за да се затвърди още повече дезинформацията:

Н-к „Тайни“ сподели също така с присъстващите, че нарушителят, който не бил никакъв чужденец, ами живеещ в лондонския квартал Клапъм чистокръвен англичанин, вече пътувал към спешната клиника в Солсбъри да му бият инжекция против тетанус и да го превържат. Инспектор Мендел щял още същата вечер да посети своя стар другар с бутилка уиски, изпратена му „за здраве“ от служителите на Лагер 4. (Аплодисменти.)

* * *

Отново сме с шоуто на Бъни и Лора. Ленърд никакъв го няма. Бъни води предаването, Лора скептично слуша.

— Ти, значи, съставяш своя рапорт. С досадни подробности, ако мога така да се изразя. Включвайки всички налични улики, че и отгоре. Изпращаш предварителен екземпляр за предложения до Междуведомствената комисия за ръководство. След което *открадваш* същия този екземпляр от архивите на Цирка. Правилно ли описвам събитията?

— Ни най-малко.

— Защо тогава намираме рапорта ти тук, в Оборите, сред купищата други документи, които *в действителност* си откраднал?

— Защото така и не се стигна до разпространението му.

— До нито един адресат?

— До нито един.

— Поне някоя малка част от него? Нещо като съкратен вариант?

— Надзорната комисия към Министерство на финансите реши да не заседава.

— Предполагам, че имаш предвид така наречената „Комисия на трите влхви“, от която Циркът изпитвал постоянен ужас?

— Председател на комисията беше Оливър Лейкон. След куп анализи и разсъждения беше стигнал до извода, че от рапорта нямало никаква ползва, дори в съкращения му вариант.

— Аргументирайки се с какво?

— С това, че разследване на самоубийството на жена, която официално дори не е влязла в Обединеното кралство, не оправдава изразходването на парите на данъкоплатците.

— А случайно Лейкон да е бил подтикнат към това свое решение от Джордж Смайли?

— Откъде мога да знам?

— Близко е до ума, струва ми се. Покрай други задници Смайли е пазел и твоя. Да вземем наслуки чисто хипотетичната възможност например, че Тюлип може да се е обесила заради теб. Да не би рапортът да е съдържал някой конкретен елемент или епизод, който Смайли е преценил като прекалено неподходящ за нежния слух на Финансите?

— По-вероятно е пазел нежния слух на Междуведомствената, а не на Финансите. Смайли преживяваше трудно прекалената намеса на Междуведомствената в операция „Мейфлауър“. Допускам да е решил, че едно такова разследване би предоставило на Междуведомствената още по-големи възможности. И да е дал съответния съвет на Лейкон. Но това е само мое лично предположение.

— А случайно да ти е минавало през ум действителната причина за прекратяване на разследването да е била всъщност тази, че Тюлип не се е оказала готовият да сътрудничи изменник, за какъвто сте я представяли — особено в твоя гъзолизнически рапорт, — и е заплатила цената?

— Каква *цена*! Какви изобщо ги говориш?

— Била е безкрайно решителна жена. Дотолкова поне знаем. Но, стига да е пожелала, е можела да бъде и ужасен инат. А тя е искала да ѝ върнат детето. Затова предполагам, че е отказала да сътрудничи с разпитващите я, докато не ѝ върнат сина, при което разпитващият я екип не се е отнесъл никак благосклонно към това нейно поведение, а рапортът им — както и твоят рапорт — е бил опит за замазване на очите, измислен по заповед на Смайли. Известно ни е също така, че в

несъществуващия вече Лагер 4 е имало специална килия единичка, в която са изолирали хората като нея. Наричали са я Подводницата. В нея са провеждали така наричаните в наше време „разпити с използването на специални техники“, поверени в случая на двама доста извратени охранители, които не са се славели с особена нежност. С други думи, предполагам, че е имала възможността да се възползва от техните „грижи“. По погледа ти виждам, че си шокиран. Да не съм засегнал някой болезнен нерв?

Едва след секунда осъзнах какво има предвид.

— Ти не разбираш ли, че Тюлип на такъв вид разпити *изобщо* не беше подлагана, за бога! Нея по-скоро я *интервюираха* — хуманно и възпитано — професионалисти, които изпитваха към нея симпатии, бяха ѝ благодарни за стореното и не се стряскаха от истериите на поредния изменник!

— Добре, да видим обаче с какъв присмех ще посрещнеш следната вест — подготвя ме Бъни. — Защото получихме и ново *официално уведомително писмо*, с още един потенциален ищец, в случай че работата стигне до съд. Лицето се казва Густав Квинц, синът на Дорис, и вероятно, макар и недоказано, е бил подкокоросан от Кристоф Лиймас да се присъедини към групата, която се е захванала да съди Службата до дупка. А ние, въпросната Служба, най-вече в твоё лице, сме прелъстили милата му майчица, изнудили сме я да шпионира в наша полза, измъкнали сме я от родината ѝ пряко нейната воля и сме я изтезавали оттук до ада и обратно, с което сме я подтикнали да се обеси на най-близкото дърво. Така ли е? Или не е така?

Мислех, че е свършил, но се оказа, че греша.

— И тъй като не можем да потушим всички тези придобили солидност през годините инсинуации със създадените оттогава в хода на подобни съдебни дела драконовски прецеденти, налице е сериозната вероятност общопартийна група и всички евентуални бъдещи съдебни дирения да бъдат насочени към ровене в събития, които са свързани тясно и със сегашната ни дейност. Ти май нещо се развесели.

Да съм се развеселил ли? Нищо чудно. „Браво, бе, Густав, мислех си. Значи, все пак реши да търсиш дължимото ти обезщетение, нищо че си сбъркал адреса.“

Прекоших Франция и Германия с главоломна скорост през пороен дъжд. Стоя пред гроба на Алек. Същият дъжд премива и малкото източноберлинско гробище. Не съм свалил кожения си мотористки гащеризон, но поне каската си сneh от уважение към Алек, та сега дъждът се стича по оголеното ми лице, докато си разменяме безмълвно обичайните любезности. Възрастният пазител на утварите, или каквото му викат там, ме въвежда в къщурката си и ми показва книгата за съболезнования, където сред опечалените фигурира и името на Кристоф.

Вероятно това се оказа и point d'appui^[1], основният подтик: първо по отношение на Кристоф, а след него — и на рижия Густав с радушната си усмивка, който беше пял патриотичните си песни първо на мен, а после и на Алек: същото онова момче, което от деня на майчината му смърт бях тайно, поне в представите си, взел под моя опека, представяйки си го първо в някое гадно източногерманско сиропиталище за децата на опозорените, а накрая — изхвърлен на произвола на съдбата в този безразличен свят.

Освен дето тайно, нарушавайки от време на време най-нагло твърдите правила в Цирка, го бях проследил и из архивите, самозалъгвайки се с клетви пред собствената ми съвест — тоест фантазирайки си, както казват хората, — че някой ден, ако е речено светът да се промени поне мъничко, ще го издира и в името на любовта ми към Тюлип ще му помогна по някакъв засега неясен, но подсказан ми от обстоятелствата начин.

Под продължаващия да плющи дъжд яхнах отново мотоциклета и се отправих не на запад към Франция, а на юг, по посока на Ваймар. Последният възможен адрес на Густав, с който разполагах, беше от времето, когато е бил десетгодишен: селце, намиращо се на запад от града, къща, водеща се на името на баща му Лотар. След двучасова езда се озовах на входа на унила панелка в съветски стил, построена само на десет метра от селската църква в израз на социалистическа непримиримост. Тук-там между панелите бяха зейнали отвори. Част от прозорците бяха облепени отвътре с вестници. Рушащото се преддверие беше изпонашарено с графити на пречупени кръстове.

Апартаментът на Квинц беше 8-д. Никой не се отзова на звънеца. По някое време появилата се от друга врата старица ме огледа подозрително от глава до пети.

— *Квинц* ли? — повтори с отвращение. — Оня, Лотар ли? Отдавна не е между живите.

— А Густав? — попитах. — Синът му?

— Кой, келнерът ли? — уточни тя презрително.

Хотел „Слонът“ гледаше към историческия главен площад на Ваймар. Сградата в никакъв случай не можеше да се нарече нова. Нещо повече, била е любимият хотел на Хитлер, според думите на старицата. Но се бяха постарали при реновирането и сега фасадата му сияеше като маяк на западния проспектитет, наврял най-нагло в лицата на по-бедните му съседи. Младата рецепционистка в нов черен костюм първоначално разбра въпроса ми погрешно: въпросният хер Квинц не фигурирал между гостите. Но след това се изчерви — „А, вие за Густав ли питате“ — и ме осведоми, че на персонала не се разрешавало да приема посетители, затова трябвало да изчакам да свърши смяната на хер Квинц.

И кога се очертава да настъпи този край? В шест. И къде бихте ме посъветвали да го изчакам? На служебния вход, къде другаде?

Дъждът продължаваше да блъска с все сила, навън почваше да притъмнява. Според получените инструкции застанах пред служебния вход. Навлякъл стар армейски дъждобран с качулка, по стълбите от сутерена се появи мършав смръщен човек, който ми се стори по-стар, отколкото трябваше да е. Към парапета стоеше заключен с верига велосипед. Мъжът се приведе и се зае с отключването на катинарчето.

— Хер Квинц? — попитах. — *Густав*?

Изправи се бавно в цял ръст под мъждукащата светлина на уличната лампа. Стойката му отсега беше изгърбена. Някогашната рижа коса беше оредяла и посивяла.

— Какво обичате?

— Бях приятел с майка ви — рекох. — Възможно е да ме помните. Запознахме се на плажа в България преди много години. Тогава ми изпяхте една песничка. — И му казах работния си псевдоним — същият, с който му се бях представил на плажа, докато майка му стоеше гола зад него.

— Бил сте *приятел* с майка ми ли? — повтори той, мъчейки се да свикне с мисълта.

— Точно това казах.

— И сте французин?

— Точно така.

— Тя умря.

— Чух. И безкрайно съжалявам. Чудех се дали не мога да ви бъда полезен с нещо. Случайно бях попаднал на адреса ви. И понеже минавах през Ваймар, реших да се възползвам от удалата ми се възможност. Предлагам да седнем да пийнем някъде. И да си поприказваме.

Той ме фиксира с поглед.

— Спал ли сте с майка ми?

— Приятели бяхме.

— Значи, сте преспал с нея — отчете той с абсолютно равен глас утвърдилият се исторически факт. — Майка ми се оказа курва. Предател на родината. Изменник на революцията. Изменник на Партията. Изменила и на баща ми. Продала се на англичаните и се обесила. Била е враг на народа — поясни.

След което яхна колелото и се отдалечи.

[1] Район на съсредоточаване (воен.), опорна точка (физ.), основен подтик (фр.). — Б. пр. ↑

— Като начало, душа — произнася Табита със своя вечно неуверен тон. — Между впрочем, ти нали не възразяваш да ти викам „душа“? Така наричам всичките си най-добри клиенти. Да им напомня, че и аз, като тях, имам душа, нищо че моята по необходимост е приспана. Та, като начало смятам да направим целеви списък на всички онези отвратителни неща, в които другата страна ни обвинява, след което да ги оборим едно по едно. За тази цел ще трябва да се настаниш удобно. Така добре ли ти е? Чудесно. И ме чуваш хубаво, нали? На тая техника никакво доверие й нямам. По линия на държавното здравеопазване ли ти ги изписаха?

— Френски са.

Табита, доколкото помнех от детското ми запознанство с Биатрикс Потър, е вечно изтормозената майка на три непослушни деца. Затова отбелязах с ирония на ума си силната прилика, поне външна, между седналата пред мен жена и нейната литературна съименничка: миловидна матрона на четирийсет и нещо, възпълничка, леко задъхана и героично уморена. Освен дете се явяваше, както ми бяха обяснили, и мой съдебен адвокат. Ленърд беше предал на Бъни обещания кратък списък с имена, пред които Бъни буквално се *прекланял* — ще се бият за теб като абсолютни *ротвайлери*, Питър — с изключение на двама, към които изпитвал *леекички* съмнения, понеже не били достатъчно доказани в практиката, Питър, но ти недей да ме цитираш, и едно *трето* име — *съвсем* неофициално ти споделям, Питър, и държа в никакъв случай да не ме злепоставяш — име, което дори не желая да чувам: няма никакво чувство за мярка, нито поне *мъглява* представа за работата на съдилищата, да не говорим, че и самите съдии направо я ненавиждат. Имаше предвид именно Табита.

Казах, че лично на мен ми се струва идеална, и поисках среща в кантората ѝ. Бъни каза, че кантората ѝ не се водела за сигурна и ми предложи своята главна квартира в бастиона. При което му заявих, че в моите представи неговата главна квартира пък е още по-несигурна.

Именно по тази причина сега сме в библиотеката, където отвисоко ни гледат сниманите в цял ръст фигури на Ханс-Дитер Мунт и неговият заклет противник Йозеф Фидлер.

* * *

Понастоящем само една нощ е изминала, откакто кремирахме Тюлип, но светът, който Табита се мъчи да проумее, е направил историческа крачка назад.

Издигната е Берлинската стена.

Всеки агент и второстепенен сътрудник на мрежата „Мейфлауър“ е изчезнал, или е бил арестуван, или екзекутиран — или и трите.

Докторът герой от Кьопеник Карл Римек — случайният основател и вдъхновител на мрежата — е безмилостно застрелян в опита си да избяга с работническия си велосипед в Западен Берлин.

Табита възприема всичко това като исторически факти. За онези от нас, които са ги преживели, те са време, изпълнено с отчаяние, объркване и безсилие.

На наша страна ли е агентът ни Уиндфол, или е към противника? От редута ни в Оборите ние — шепата индоктринирани — наблюдавахме със страхопочитание неравномерно бързия му възход в редиците на Щази до сегашния му пост на завеждащ отдела за специални операции.

Под сборното название „Уиндфол“ бяхме получавали, обработвали и разпространявали разузнавателни сведения от най-висше качество за цял куп стопански, политически и стратегически обекти, завоювали ни изказваните под сурдинка възторзи на клиентите ни от Уайтхол.

И все пак, въпреки всичката си несъмнена власт — или може би именно заради нея — Мунт не беше успял да възпре или поне да ограничи провежданото от съперника му Йозеф Фидлер безмилостно прочистване на агентите и второстепенните сътрудници на „Тайни операции“.

В зловещия им двубой за благоразположението на московския Център и властта в Щази Ханс-Дитер Мунт — източникът Уиндфол —

твърдеше, че нямал друг избор, освен да се прави на по-ревностен и от Фидлер пазител на Германската демократична република от шпионите, саботьорите и останалите слуги на буржоазния империализъм.

А след всяка поредна жертва на бясното съперничество между Мунт и заклетия му противник, духът на екипа „Уиндфол“ се свличаше все по-към дъното.

Най-силно от това страдаше обаче Смайли. Вечер след вечер се заключваше сам в „средната стая“ и изживяваше поредното спадане на духа след всяко случайно посещение от страна на Контрoла.

* * *

— И защо не мога сам да прочета изявленията на ищците? — питам Табита. — Предварителните писмени уведомления или каквото им викат там?

— Понеже в изблик на мъдрост бившата ти Служба е поискала от съображения за национална сигурност цялата преписка да мине под гриф „Строго секретно“, а ти нямаш достъп до подобна информация. Номерът им няма да мине, ако ще да се скъсат, но ще затлачи хода на разследването и ще им позволи да внесат поне временно ограничения върху разгласяването ѝ, което всъщност е и основната им цел. Междувременно успях все пак да посъбера туй-онуй за твоё сведение. Продължаваме ли?

— А Бъни и Лора къде се изгубиха?

— Ами те май са на мнение, че са се добрали до всичко, което им е необходимо. Пък и Ленърд се е съгласил да ги представлява. Аз все пак успях да надникна, макар и за малко, в съблекалнята на противниковия отбор. За съжаление, горката Дорис Гамп, изглежда, е била луднала по теб от мига, в който те е съзряла за пръв път, и е изгаряла от нетърпение да се похвали с теб на сестра си Лоте. А след като Лоте е изляла сърцето си пред следователите от Щази, от теб не е останало вече почти нищо. Вие с нея *наистина* ли сте палували голи по плажа под българската луна?

— Не сме.

— Добре. Става дума и за изпълнена с любовни ласки и смях нощ, която сте прекарвали в някакъв хотел в Прага, където природата

пак се е наложила над всичко останало.

— И това не е така.

— Добре. Да се спрем сега на другите два смъртни случая: нашите берлинчани Алек Лиймас и Елизабет Голд. Първо Елизабет, по отношение на която има иск от страна на дъщеря ѝ Карън. Твърди се, че ти лично си се свързал с нея — било то по *твоя* собствена инициатива или по внушение на Джордж Смайли и други, засега безименни заговорници — с цел да я *подмамиш, прелъстиш или привлечеш по друг начин* да стане *пушечно месо* — тези гнусни думи не са мои, а на противниковата страна — в *безплоден, грандиозен и недообмислен опит* — не ми ражда *акълът* кой ги измисля всички тези фрази — да бъде подкопано ръководството на Щази. Има ли такъв момент?

— Няма.

— Добре. Започва ли обаче да ти става ясно? Че ти си един нает от британския Сикрет Сървис професионален Лотарио, който е примамвал податливи млади жени да станат неволни съучастнички във вятърничави операции, които са се разпадали по шевовете. Вярно ли е?

— Не е вярно.

— Така и очаквах. А случайно да си сводничел пред Елизабет Голд в полза на колегата ти Алек Лиймас?

— Не съм.

— Добре. Ти обаче, в типично твой стил, си и *преспал* с Елизабет Голд. Или ако не си, поне си я подгрял за появата на Алек. Правил ли си едно от тези две неща?

— Не.

— И за миг не съм си помисляла, че е възможно. И какъв е бил крайният резултат от пъклените ти машинации? Елизабет Голд намира смъртта си, застреляна в подножието на Берлинската стена, при което любовникът ѝ Алек Лиймас прави опит да я спаси или може би решава да загине заедно с нея. Така или иначе, и той бива прострелян, като за всичко това виновният си пак ти. Ще прием ли на това място по един чай, или да продължавам със залповия огън? Продължавам. Тук вече стигаме до отправеното от Кристоф Лиймас обвинение, което е още по-съществено, понеже неговият баща Алек се явява жертвата на преждеописаните събития. По времето, когато си го подмамил, подлъгал, подкупил, надхитрил и прочее да стане нещастна играчка в

твоите компулсивно манипулативни ръце, Алек вече е бил съсипан човек, неспособен дори улицата да пресече на собствен ход, камо ли да се явява фасада на дяволски сложна дезинформационна операция, а именно: да се преструва, че се кани да премине към Щази, докато всъщност остава под твоето пъклено влияние. Вярно ли е?

— Не е.

— То пък оставаше и да е. Затова, с твое позволение, ще ти предложа следното: поеми яка глътка вода, а след това прегледай зорко онова, до което успях да се добера в малките часове на отминалата сутрин, когато *най-сетне* ми позволиха да хвърля съвсем бегъл поглед върху една *миниатюрна* част от историческия архив на любимата ти Служба. Първи въпрос: Това ли е епизодът, който бележи началото на упадъка на твоя приятел Алек? И втори въпрос: Ако да, за истински упадък ли става дума, или за симулиран такъв? Казано с други думи: възможно ли е това да е първият етап, в който Алек започва да става нетърпим за своята собствена Служба и съответно извънредно привлекателен за търсачите на таланти в московския Център или в Щази?

* * *

ГРАМА В АРХИВА НА ЦИРКА ОТ ГЛ. РЕЗИДЕНТ БЕРЛИН [МАКФАДИЪН] ДО ПРЕДС.
МКР, КОПИЕ ДО Н-К „ТАЙНИ ОПЕРАЦИИ“, Н-К КАДРИ, СПЕШНА, 10 ЮЛИ 1960.

ОТН.: НЕЗАБАВНО ДИСЦИПЛИНАРНО ПРЕМЕСТВАНЕ НА АЛЕК ЛИЙМАС ОТ
РЕЗИДЕНТУРА БЕРЛИН

Долагам за следното произшествие в 01,00 ч. нощес в западноберлинския нощен клуб „Алтес Фас“ между зам. гл. резидент — Берлин, Алек Лиймас и зам. гл. рез. на ЦРУ — Берлин Сай Афлън. Нито една от двете страни не оспорва тук изложените факти. Между двамата съществува отдавнашна вражда, за която, както вече съм долагал, вината е изключително на Лиймас.

Лиймас влязъл сам в нощния клуб и се отправил към Damengalerie — барът, запазен за търсеци клиенти сами

жени. Бил вече пил, но според самия него не бил пиан.

Афлът седял с две свои колежки от резидентурата, пийвал си кротко и наблюдавал програмата на кабарето.

Щом забелязал Афлът и компанията му, Лиймас свърнал, надвесил се през масата им и с тих глас произнесъл следните думи към Афлът:

Лиймас: Ако още веднъж се опиташ да купиш мой източник, ще ти прекърша шибания врат.

Афлът: Опаа. По-спокойно, Алек. Не говори така в присъствието на дами, ако обичаш.

Лиймас: Две хиляди долара за всяка свежа стока, която ти достави, преди да ни я продаде и на нас на втора ръка. Това ли е представата ти за водене на тая скапана война? Сигурно си му обещал в добавка и целувка с език от тези симпатични дами?

Афлът понечил да се изправи, за да отвърне на скандалната обида, но Лиймас го съборил с удар през лицето с десния си лакът, след което го изритал в слабните. Повиканите западноберлински полицаи се принудили да искат помощ от военната полиция на САЩ. Афлът закарали в американската военна болница, където все още се възстановява. За щастие, на този етап не са установени счупвания или животозастрашаващи наранявания.

Поднесох най-искрените си извинения лично на Афлът и на главния им резидент Милтън Бъргър във връзка с поредната недостойна проява от страна на Лиймас.

Макар да си давам сметка за огромното напрежение, стоварило се върху резидентурата ни и лично върху Лиймас вследствие наскорошното разпадане на мрежата „Мейфлауър“, то в никакъв случай не оправдава нанесените от него щети спрямо взаимоотношенията ни с нашия най-важен съюзник. Лиймас отдавна е доказал своя антиамериканизъм. Напоследък обаче същият е станал абсолютно неприемлив. Така че, ако не махнете Лиймас, ще се махна аз.

Драскулките със зелено мастило на Контрола са последвани от лапидарния отговор на Смайли: *Разпоредил съм Алек да се завърне в Лондон.*

* * *

— Пак те питам, Питър: за симулация ли става дума, или не? — повтаря Табита. — Можем ли да приемем случая за официално начало на свличането му по наклонената плоскост?

И след като усеща истинското ми колебание, тя предлага свой собствен отговор:

— Контрола очевидно е решил, че е започнало. — Посочва ми зелената писмена резолюция, надраскана в долната част на листа. — Погледни какво е написал до чичо ти Джордж: „Впечатляващо начало“. Подпис: „К“. По-ясно от това — здраве му кажи, дори и във вашия мътен свят. Не съм ли права?

Праваси, Табита. Че е мътен — мътен е.

* * *

Присъстваме на погребение. На бдение над покойник. На разбойническо съвещание, провеждано от отчаяние по късна доба в същата онази стая, в която Йозеф Фидлер и Ханс-Дитер Мунт ни надзирават с познатата ни мрачна съсредоточеност. „Ние“ — това сме шестимата „уиндфолци“, както ни е нарекла най-новият член на групата ни Кони Сакс: Контрола, Смайли, Джим Придо, Кони, аз и почти безмълвната ни сътрудничка Мили. Джим Придо се е прибрал току-що от поредната си нелегална мисия в Будапеща, където е осъществил рядка по рода си среща с най-ценния ни актив, „Уиндфол“. Двайсет и нещо годишната Кони — наложила се вече като незаменимия вундеркинд в изучаването на разузнавателните служби на СССР и съюзниците му — съвсем наскоро е напуснала възмутена Междуведомствената комисия за ръководство и се е тръшнала в очакващите я обятия на Джордж. Енергично, закръглено човече,

интелектуалка от заможна фамилия, непонасяща по-мудните мозъци от рода на моя.

Величествената сдържана чернокоска Мили Макрейг се движи помежду ни като милосърдна сестра във фронтови лазарет и раздава на нуждаещите се кафе и скоч. Контрола държи на обичайния си вонлив зелен чай, сръбва глътчица и оставя останалото съдържание на чашата. Джим Придо пали една от друга вечните си зловонни руски папириси.

А Джордж? Самовглъбен, направо непристъпен, потънал в такъв нетърпящ прекъсване дълбок размисъл, че само безразсъден смелчага би посмял да наруши унеса му.

Докато говори, Контрола опипва устните си с пожълтелите си от тютюна пръсти, сякаш проверява да не му е излязъл херпес. Среброкос, елегантен, неостаряващ и — ако се съди по приказките — саможивец. Разправят, че някъде в биографията му фигурирала и съпруга, но тя живеела с впечатлението, че той работи в управлението на каменовъглените мини. Изправи ли се, неминуемо се изненадваш от прегърбената му стойка и напразно го чакаш да изтегли назад раменете си. Сегашната длъжност я заема от паметивека, но аз само два пъти съм имал възможността да разговарям с него и веднъж да присъствам на негова лекция — при завършването на школата в Сарат. Гласът му съответства на тънката като нож фигура — носов, монотонен и кисел, сякаш е разглежено дете. И не реагира ентусиазирано на нито един въпрос, дори ако сам го е задал.

— В такъв случай *вярваме* ли, или не вярваме — пита през пърхащите си пръсти, — че все още получаваме първокачествен материал от проклетия хер Мунт? Или ни пробутва стока на втора ръка? Мизерни трошици, колкото да ни залъже? Димна завеса за отклоняване на вниманието? Умишлена дезинформация? Джордж?

В присъствието на Контрола работни псевдоними не се ползват. Вътрешно правило. Дразнят го. Излишно прославяли носителите им. Псевдонимите са само за заблуда на чуждото разузнаване.

— Не съм забелязал влошаване на качеството в стоката от Мунт, Контрол — отвърща Смайли.

— В такъв случай как да си обясним, че не ни предупреди за проклетата Стена. Да не би неволно да е пропуснал? Джим?

Джим Придо изважда неохотно папиросата от устата си.

— Мунт твърди, че Москва го била изключила от схемата. Вместо на него, съобщили на Фидлер. На Мунт нищо не му били казали. А Фидлер си затраял.

— Обаче свинята пречука Римек, нали? Бидейки уж на наша страна. Какво го е принудило да постъпи по този начин?

— Твърди, че просто успял да се добере до него час-два преди Фидлер — отговаря Придо с привичния си пресипнал монотон.

И пак зачакваме да чуем какво ще каже Контрола, а той на свой ред ни оставя да го изчакаме.

— Значи, не вярваме опозицията да е обърнала Мунт против нас — продължава с досадния си равен глас Контрола. — Той все още е наш. А и няма как да не е, дявол го взел. Не сме рекли, не сме го хвърлили моментално на вълците. Той е луд на тема „власт“. Искане да е златното момче на московския Център. Ами ние *също* искаме той да е златното момче на московския Център. Но и *нашето* златно момче да е. Тоест интересите ни са взаимни. Проклетият хер Йозеф Фидлер обаче му препречва пътя. И *нашия* път препречва. Фидлер подозира Мунт, че е наш човек, което е самата истина. Съответно Фидлер е решен да го разкрие и да си припише всички заслуги. Правилно ли обобщавам ситуацията, Джордж?

— Струва ми се да е така, Контрол.

— *Струвало* му се. Всичко ни се *струва*. Но нищо не е така. Аз пък все си мислех, че в нашата работа боравим с факти. „Да“ или „не“. Хер Йозеф Фидлер — светец, както разправят, според критериите на Щази, заклет привърженик на каузата, че на всичкото отгоре и еврейин — е убеден, че многоуважаваният му колега и непоправим нацист Ханс-Дитер Мунт е слуга на британското разузнаване. Което не е съвсем далеч от истината, бих казал.

Джордж поглежда към Джим Придо. Джим потрива брадичката си, забил поглед в протъркания килим. А Контрола продължава:

— Възниква, значи, следващият въпрос. Можем ли да вярваме на хер Мунт? Или той чисто и просто си вдига акциите, както са правили и ред други агенти, които познаваме? Не можем ли да допуснем, че той просто те води за носа, Джим? Вие, агентуристите, поначало сте меки Марии по отношение на агентите ви. Готови сте да повярвате и на първокласно лайно от рода на Мунт, щом нямате твърди доказателства за обратното.

На Контрола обаче му е пределно ясно, че Джим Придо по мекушавост може да се сравнява единствено с кремъка.

— Мунт има свои хора в обкръжението на Фидлер. Съобщил ми ги е поименно. Изслушал е какво имат да му казват. Ясно му е, че Фидлер се е заканил да го довърши. Самият Фидлер му го е заявил едва ли не в прав текст. А Фидлер не е без приятели в московския Център. Мунт смята, че те всеки момент могат да предприемат някакъв ход.

И пак зачакваме Контрола, който в крайна сметка решава, че му е дошло времето да отпие от изстиналия зелен чай; и че няма да е никак зле да наблюдаваме как го прави.

— При което неизбежно се изправяме пред *следващия* въпрос, нали, Джордж? — жалва се той с досада. — Ако успеем да отстраним Йозеф Фидлер — по кой начин, тепърва предстои да решим, — възможно ли е от Москва да заобичат Мунт по-силно? И ако *наистина* го заобичат повече, да се надяваме ли, че най-сетне ще установим коя гад издава агентите ни на московския Център? — И след като никой от присъстващите не му предлага отговор: — Ти как смяташ, Гуилъм? Има ли младежта отговор на този наш въпрос? Условно казано, разбира се.

— Боя се, че и тя няма, сър.

— Жалко. Понеже ние двамата с Джордж си мислим, че може и да сме напипали отговора. Само дето Джордж не желае да го приеме. За разлика от мен. За утре съм насрочил среща с вашия приятел Алек Лиймас. Да го преслушам и него. Да сондирам настроението му след загубата на цялата му агентурна мрежа от ръцете на ловната дружинка на Мунт и Фидлер. Човек в неговата ситуация вероятно би се зарадвал на възможността да приключи кариерата си във възходяща точка. Не сте ли съгласни?

* * *

Подозирам, че Табита най-умишлено ме провокира:

— Проблемът при вас, шпионите — нищо лично нямам предвид, — е, че хал хабер си нямате от това, що е истина. А това адски ни затруднява, когато се мъчим да ви защитаваме. Което, естествено, не

значи, че аз няма, както винаги, да вложа максимални усилия. — И след като ѝ връщам милата усмивка, но без никакъв друг отговор, продължава: — Проблемът е, че Елизабет Голд си е водила личен дневник. А пък Дорис Гамп е споделяла всичко с бедната Лоте, сестра ѝ. Женски работи — доверявания, дневници, сантиментални писма. Екипът на Бъни не може да се нарадва на късмета си. А теб те сравняват със съвременните полицейски информатори под прикритие, които покоряват сърцата на женските си жертви и им правят бебета. Аз, да си призная, проверих набързо датите, да не би ти да си бащата на Елизабетината Карън, но — с огромно облекчение, да си призная честно — установих, че си извън всякакво подозрение. А Густав, слава богу, е прекалено голям, за да е бил дори блясък в очите ти.

* * *

Благоуханият есенен следобед, седмица след като Контрола обяви намерението си да сондира мнението на Алек, ни заварва двамата с Джордж Смайли край градинска масичка в двора на „Кенууд Хаус“ в Хампстед Хийт. И понеже е делничен ден, наоколо почти няма жива душа. Нямаше да е проблем и в Оборите да си бяхме направили срещата, но Джордж успя да ми намекне някак си, че за дискретен разговор като нашия най-ще е подходящо да сме някъде на чист въздух. Сламената шапка скрива очите му, в резултат на което ми бива съобщена само част от тайната, заедно само с част от Джордж.

Трябва да сме приключили вече — или така на мен поне ми се струва — с общите приказки. Доволен ли съм от работата си? Да, благодаря. Преживял ли съм вече историята с Тюлип? Да, благодаря. Добре че Оливър Лейкон успял да покрие черновата на онзи мой рапорт; не се знае как от МКР са щели да погледнат на присъствието на загадъчния швейцарски нарушител в Лагер 4. И аз се радвам, казвам, въпреки спомена за пролятата пот и кръв покрай написването му.

— Искам да те помоля, Питър, да се сприятелиш от мое име с една млада жена — споделя Смайли и за по-голяма убедителност смръщва чело. След което обаче се усеща, че може да съм възприел погрешно молбата му: — Не, разбира се, за да посрещне някои *мои*

нужди, опазил ме господ! С чисто оперативна цел, имам предвид. Би ли се заел с подобна задача? По принцип говоря. В името на каузата? Да завоюваш доверието и?

— Под „кауза“, предполагам, имаш предвид „Уиндфол“ — подсказвам плахо.

— Да. Абсолютно. Изключително. В името на по-нататъшния успех на операция „Уиндфол“. На запазването ѝ. Като необходим и спешен придатък — отвърща, след което отпиваме от ябълковия си сок и продължаваме да оглеждаме минувачите под греещото слънце. — И по изрична молба на Контрола, бих добавил — допълва той или за поубедително, или за да снемем отговорността от себе си. — Именно той те посочи поименно: *онзи младеж Гуилъм*, рече. Съвсем конкретно.

Това като комплимент ли следва да го приема, или като прикрито предупреждение? Понеже подозирам, че Джордж никога не си е падал особено по Контрола, а пък Контрола не си пада по никого.

— Никак няма да ти е трудно да се запознаеш случайно с нея — подхваща нещата откъм оптимистичната им страна Джордж. — Като начало, тя членува в местната организация на Комунистическата партия. През уикендите продава вестника им „Дейли Уъркър“. Макар че не мога да си те представя да си купуваш от нея последния му брой, нали?

— Ако мисълта ти е, че нямам вид на типичен читател на „Дейли Уъркър“, напълно бих се съгласил с теб.

— Ни най-малко, а и никой не те кара да се преструваш. В никакъв случай не се мъчи да възприемеш образ, който не ти съответства. Остани си с твоя „аз“ на жизнерадостен човек от средната класа. Тя бяга — добави сякаш в последния момент.

— В какъв смисъл „бяга“?

— Тича. Рано всяка сутрин. Очарователен навик, не мислиш ли? Фитнес. Бягане за здраве. Обиколки по пистата на местното стадионче. Сама. След което се отправя на работа. Книжарница във Фулъм. И поточно казано, не магазин, а книжарски склад. Но така или иначе, се занимава с книги. Разпращат ги в пакети до книгоразпространителите. На нас подобна дейност може да ни се струва еднообразна, но тя я възприема като кауза. Всички се нуждаем от книги, и най-вече „унижените и оскърбените“. Тя участва и в походи.

— В допълнение към бягането ли?

— За Мир, Питър. За мир с главно М. От Олдърмастън до Трафалгар Скуеър и оттам — за допълнително, до Хайд Парк Корнър. Де да се постигаше толкова лесно този Мир.

Какво очаква той от мен? Да се засмея ли? Напъвам се.

— Аз, естествено, не си те представям и как ѝ помагаш да развява знамето. Затова пък си почтен буржоазен млад мъж, който се издига в живота. И си ѝ двойно по-интересен именно понеже тя не познава други като теб. С чифт хубави гуменки и с дяволитата ти усмивка ще се сприятелиш с нея за нула време. А ако ѝ се явиш и с френската ти персона, ще можеш да се измъкнеш съвсем почтено, когато му дойде времето. Дотогава всичко ще е приключило и ще можеш спокойно да я забравиш. А и тя теб. Да.

— Няма да е зле да науча първо името ѝ — подсказвам.

Той пак се замисля — болезнено, колебаейки се.

— Ами, как да ти кажа... От емигрантско семейство произхожда. Родителите ѝ са емигрирали тук. Тя е второ поколение. Установили се и след известно умуване си избрали за фамилно име Голд — признава накрая, все едно съм изтеглил името от устата му с ченгел. — Малкото ѝ име е Елизабет, а приятелите ѝ я наричат Лиз.

И аз бавя отговора си. Пия си ябълковия сок под следобедното слънце със закръглен джентълмен със сламена шапка. Нямам за къде да бързам.

— И след като спечеля доверието ѝ, както ти казваш, какво следва да сторя?

— Как „какво“? Идваш и ми съобщаваш, разбира се — срязва ме, сякаш всичкото му колебание изведнъж се е заменило с гняв.

* * *

Аз съм Марсел Лафонтен — млад търговски пътник от Франция, временно живущ в притежаван от индийци пансион в Хакни, в източната част на Лондон, и притежаващ съответните документи. Ден пети. Всяка сутрин призори хващам автобуса до мемориалния парк и хуквам. Повечето пъти сме шест или седем човека. Тичаме, спираме се запъхтени на стъпалата на спортната зала, проверяваме хронометрите и сравняваме постиженията си. Разменяме по някоя и друга дума,

разотиваме се под душовете, накрая най-много да си кажем „чао“ и „до утре“. Останалите намират нещо смешно във френското ми име, но са разочаровани от липсата на какъвто и да било френски акцент. Обяснявам им, че покойната ми майка е била англичанка.

Когато изплиташ легенда, отрязваш всички висящи конци, преди да е започнала да се разплита.

От трите редовно тичащи жени Лиз (познаваме се само по малки имена) е най-високата, но не и най-бързата. Нещо повече — изобщо не става за бегач. Но бяга за каляване на волята, за самодисциплиниране или отърсване от оковите. Държи се въздържано и очевидно не си дава сметка, че е по своему хубава, макар да си пада малко мъжкарана. Краката ѝ са дълги, тъмните ѝ коси — късо подстригани, има високо чело и големи, кафяви и уязвими очи. Вчера за пръв път си разменихме усмивки.

— Май тежък ден те чака? — питам.

— Стачкуваме — обяснява задъхано. — Трябва да сме пред портала в осем.

— Кой портал?

— Там, където работя. Ръководството се кани да уволни цеховия ни профсъюзен отговорник. Кой знае колко седмици ще трае.

А след това „чао“, „чао“, „до следващия път“.

А „следващия път“ е утре, събота, така че стачни постове не се предвиждат; хората трябва да си напазаруват. Прием заедно кафе в бюфета, тя ме пита с какво се занимавам. Обяснявам ѝ, че съм търговски пътник към френска фармацевтична фирма и че продавам материали на местните болници и джипита. Сигурно е адски интересно, казва. Не особено, отвърщам, тъй като мечтата ми поначало е да следвам медицина, но баща ми не дава, понеже фирмата, която представлявам, е наша семейна собственост и той държи да я опозная из основи, та след време да го замести. Показвам ѝ визитка с името на фирмата — кръстена на измисления ми баща. Тя я изучава едновременно намръщена и усмихната, но намръщването в крайна сметка надделява.

— И ти смяташ, че това е в реда на нещата? От социална гледна точка, имам предвид. Синът да наследи бащината фирма само понеже му е син?

Не, викам, хич не е редно и точно това ме мъчи. И на годеницата ми не ѝ се нрави, допълвам, и тъкмо по тази причина искам и аз да съм лекар като нея, тъй като, освен че я обичам, ѝ се възхищавам, понеже тя е изключителна личност.

Приписвам си годеница не за друго, а защото, независимо че намирам Лиз за безпокоително привлекателна, съм се зарекъл да не допусна, докато съм жив, повторение на историята с Тюлип. И благодарение именно на митичната ми годеница Лиз може да си позволи да върви редом с мен покрай канала и да споделяме най-откровено стремежите си, след като знае, че съм влюбен до козирката и се възхищавам от французайка лекарка.

Приключили с обсъждането на надеждите и мечтите ни, подхващаме приказка за родители и за това, как се чувства човек, когато е наполовина чужденец. По някое време тя ме пита дали не съм случайно евреин, а аз казвам, че не съм.

Седнали на гарафа червено вино в гръцкия ресторант, тя се интересува дали не съм комунист, а аз, вместо пак да кажа „не“, изпадам в лекомислие и обявявам, че се колебая дали да съм болшевик, или меншевик и я моля да ми даде акъл.

После обаче разговорът ни става сериозен, поне от нейна страна, и постепенно стигаме до темата за Берлинската стена, която така доминира съзнанието ми, че не съм очаквал същото да се отнася и за нея.

— Татко казва, че са я построили, за да не позволят завръщането на фашистите — заявява тя.

Първоначалният ми отговор, „Допускам, че и такава гледна точка е възможна“, я дразни и тя настоява да чуе:

— Добре, *ти* каква мислиш, че е ролята ѝ?

— Никак не съм убеден, че целта ѝ е да не допуска някой да влезе отвън. По-скоро предназначението ѝ е да не позволява на никой да излезе.

Не намирам обаче подходящ отговор на думите, с които след известен размисъл тя оборва казаното от мен:

— Да, обаче татко не мисли така. А фашистите са избили целия му род. Това достатъчно доказва правотата му.

* * *

— Дневникът на бедната Лиз буквално *блика* от възторг по теб, Питър — разправя Табита иззад съжалителната си чаровна усмивка. — Бил си истински галантен френски джентълмен. Перфектният ти английски я карал редовно да забравя, че си французин. Ех, защо на този свят нямало повече такива мъже. В партиен смисъл си бил безнадеждна кауза, но затова пък си бил хуманист, оценявал си истинския смисъл на любовта и с известни усилия можело някой ден да бъдеш докаран до просветление. Дори не е нужно да споменава изрично с какво удоволствие би сложила арсеник в кафето на годеницата ти. Че и снимка ти е направила, в случай че си забравил. Ето тази. Специално за тази цел е взела от баща си фотоапарата му „Полароид“.

Аз съм по екипа ми за бягане, опрян на някакво перило, където тя ме изпрати да ѝ позирам. И ме инструктира да съм изглеждал естествен, да не съм се усмихвал.

— Боя се, че и това ще споменат в обвинителната си реч. Веществено доказателство номер едно, както е прието да се казва. Жестокият Ромео, пленил сърцето на девицата, преди да я поведе към заколението ѝ. Направо текст за песен, ако ме питаш.

* * *

— Най-обикновени приятели сме — уведомявам Смайли, само че този път не докато си пием ябълковия сок под слънцето на Хампстед Хийт, а пак в Оборите, на чийто горен етаж пърпори неравномерно шифрова машина, а наблизо до нас сестрите „Уиндфол“ пердашат по механичните си пищеци машини.

Съобщавам му и останалите оперативни разузнавателни данни. Живее с родителите си. Няма брат или сестра. Не излиза. Родителите ѝ постоянно се карат. Баща ѝ се колебае между ционизма и комунизма. Не пропуска нито синагогата, нито събранията на другарите. Майката пък не отстъпва от светския си мироглед. Бащата държи Лиз да навлезе в търговията с конфекция. Майка ѝ я насочва към учителски институт.

През цялото време обаче имам чувството, че всички тези подробности са отдавна известни на Джордж; надали иначе щеше изобщо да ме насочи точно към нея.

— А какво би предпочела самата *Елизабет*, питаме ние? — разсъждава на глас той.

— Тя иска да се махне оттам, Джордж — отвърщам може би малко по-раздразнено, отколкото се полага.

— Да се махне в определена посока? Или само и само да не е с тях?

Лично тя би предпочела да е библиотекарка, казвам. Най-вече в библиотека с марксистка литература. Била вече писала до една такава в Хайгейт, но не й отговорили. Тя междувременно се е хванала да помага на доброволни начала в общинската им библиотека, осведомявам го. И чете разказчета на английски на имигрантски деца, които изучават езика. Но предполагам, че и това му е известно на Джордж.

— В такъв случай вероятно ще се наложи да ѝ помогнем, не мислиш ли? Няма да е зле да се повъртиш още известно време около нея, преди да зачезнеш накъм френския бряг. Нали няма да те затрудни?

— Не особено.

Имам обаче чувството, че и самият Джордж изпитва известни колебания.

* * *

Оттогава са изминали още пет дни и две разходки край канала. И се провежда поредната нощна среща в Оборите.

— Интересно е дали нещо от *този* род би я устроило — подсказва Джордж, подавайки ми лист, откъснат от тримесечното списание „Паранормал Газет“. — Попаднало ти е случайно, докато си чакал да те приеме един от клиентите ти лекари. Заплатата е мизерна, но подозирам, че това няма да я притесни особено.

Намиращата се в Бейсуотър библиотека за изследвания на паранормалните явления търсела помощник-библиотекар. Кандидатите да изпратят придружена със снимка автобиография до мис Елеанора Крейл.

* * *

— Приета съм, Марсел! *Приета!* — размахва през смях и сълзи писмото Лиз в бюфета на спортния клуб. — Назначена съм! Татко ме укорява как не ме било срам да се занимавам с подобни откачени буржоазни суеверия, които нямало начин да не са и антисемитски. Но мама казва да съм се съгласяла, понеже щяло да е само първото стъпало по стълбата на моя растеж. Така че приех. Постъпвам от първия понеделник на следващия месец!

Оставя писмото и ми се мятат на врата с думите, че през живота си не е имала по-добро другарче от мен. А пък аз не за първи път се укорявам как можах да измисля тази моя годеница, дето ме чака във Франция. Според мен и тя си мисли същото.

* * *

На Табита пък започва да ѝ става ясно колко лесно е да ме дразни.

— И ти, веднага след като я замайваш с хвърления в очите ѝ вълшебен прах, хукваш да се похвалиш на приятеля си Алек каква сладка мацка комунистка си му намерил, така че на него не му остава нищо друго, освен да се уреди и той на работа в същата библиотека за откачалки, след което за нула време да се озове в леглото ѝ. Това ли беше крайният замисъл?

— Изобщо не е ставало дума да казвам каквото и да било на Алек. Моят контакт с Лиз Голд се осъществи в рамките на операция „Уиндфол“. А пък Алек нямаше допуск до „Уиндфол“. Така че цялата заварка между Алек и Лиз след постъпването ѝ в библиотеката няма нищо общо с мен и е станала без мое знание.

— Та какво *точно* гласеше заповедта на Смайли по повод отношенията ти с Алек Лиймас след привидното му отдаване на пиянство, упадък и измяна?

— Да остана негов приятел и да реагирам най-нормално на новопоявящите се обстоятелства. Като не забравям, че в хода на

операцията и моите действия ще са изложени на зоркия поглед на противника не по-малко от онези на Алек.

— Тоест поправяй ме, ако бъркам в нещо, но в същото време даваните на Алек инструкции от страна на Контрола е трябвало в най-общи линии да гласят: „Пределно ясно е на всички, че мразиш американците, Алек, така че хич не се ограничавай, ами продължавай да ги ненавиждаш с пълна сила. Знаем също така, че пиеш като смок, затова смело удвоявай дозата. Известно ни е, освен всичко друго, че като се налюскаш, те избива на бой, така че си дай пълна свобода, но и не забравяй, че крайната ти цел всъщност е да нахлуеш с максимална скорост в пъкъла“. Права ли съм в най-общи линии според теб?

— Задачата на Алек е била да си търси бялата независимо от стечението на обстоятелствата. На мен поне само толкова ми беше казано.

— От кого? От *Контрола* ли?

Това пък как да го разбирам? На чия страна е всъщност тази жена? Тъкмо се приближи на един пръст разстояние от истината, и в следващия момент се отдръпна рязко, сякаш я е страх да не се изгори.

— От Смайли само толкова ми беше казано.

* * *

С Алек сме седнали на по бира през обедната почивка в пъб, до който се стига за няколко минути пеш от Цирка. Контрола му е дал последна възможност да се държи като човек и го е преместил в касата на партера с инструкции да задига всякакви дребни суми, но точно това Алек не ми го споменава — не за друго, а защото според мен и самият той не е наясно какво точно знам аз. Заседнали сме от един, вече минава два и половина, а на работещите на партера им се полага само час за обедна почивка и нито секунда повече.

След две халби Алек минава на скок, а обядът му се свежда до кесийка поръсен с „Табаско“ чипс. През цялото време ругае на висок глас колко лайнари са се появили напоследък в Цирка, къде били изчезнали всички свестни копелета от военните години и как на най-горния етаж не се интересували от нищо друго, освен как най-нежно да целуват гъза на американците.

Аз, от своя страна, си мълча и не говоря кой знае колко, тъй като не мога да усетя докрай кога слушам истинския Алек и до каква степен се вживява той в ролята си, в което не съм напълно убеден и което трябва точно така и да бъде. На излизане, на тротоара пред оживеното улично движение, той ме стисва над лакътя и аз очаквам да ми изтресе някой юмрук. Вместо това той ме сграбчва в обятията си в стила на типичния ирландски пияница, на какъвто се прави, със стичащи се по бузите му сълзи.

— Обичам те. Разбираш ли ме, Пиеро?

— И аз те обичам, Алек — отвръщам по задължение.

И миг преди да ме отблъсне от себе си:

— Светни ме. Само за сведение. Какъв е тоя „Уиндфол“, мамицата му?

— Най-обикновен източник на „Тайни“. Защо?

— Защото знаеш ли какво ме попита съвсем наскоро онова педерастче Хейдън, след като се беше наджвакал? Как така „Тайни“ разполагали с такъв страхотен нов агент, а пък на Междуведомствената никой нищо не казвал? И знаеш ли какво му рекох аз? Ако аз бях началник на „Тайни“, викам му, и някой от Междуведомствената дойдеше да ме пита кой е новият ви агент, директно щях да го изритам в ташаците.

— И какво ти отговори Бил?

— Да съм ходел да се чукам. И знаеш ли какво още му рекох?

— Чакам да чуя.

— „Да не си посмял да пипаш с мръсните си педерастки ръчици жената на Джордж.“

* * *

И пак сме в Оборите по късна доба. Както винаги. Оборите е сграда, която живее само нощем, на непредсказуеми пориви. Така, както си чакаме и умираме от скука, откъм входната врата се дочува суматоха, вик „Стока!“ и в следващия миг в стаята нахлува Джим Придо с най-новите бижута от „Уиндфол“. Доставили са ги по въздуха; или лично Джим ги е задигнал от тайник на чужда територия; или са му предадени от „Уиндфол“ по време на едноминутен треп в тиха

пращка уличка. И изведнъж аз хукам с грами в ръце нагоре-надолу по стълбите, привеждам се над бюрото и започвам да звъня по зеления телефон на клиентите ни по линия на „Уиндфол“, разнася се стакатото от механичните пишещи машини на сестрите „Уиндфол“, а през дюшемето от горния етаж се чуват оригванията на шифровата машина на Бен. През следващите дванайсет часа се предполага да направим разбивка на доставения от Мунт суров материал, да го припишем на най-различни фиктивни източници — туй-онуй от радиоразузнаването, някой и друг израз, засечен по телефона или от микрофон — и изключително рядко, но неминуемо, за да поддържаме жива легендарната смес, по нещичко и от високопоставен достоверен източник; всичко това обаче събрано под магическото название „Уиндфол“ и предназначено единствено за нашите индоктринирани получатели. Тази нощ около нас цари затишието след отминалата буря, в очакване на появата на следващата. И по изключение Джордж е останал съвсем сам в средната стая.

— Налетях случайно на. Алек преди два-три дни — почвам.

— Доколкото си спомням, Питър, с теб имахме уговорката отношенията ти с твоя приятел Алек да поохладнеят.

— В операция „Уиндфол“ има нещо, което не разбирам, а ми се струва, че би трябвало да ми е ясно — навлизам постепенно в предварително подготвеното ми изказване.

— „Би трябвало“ ли казваш? На какво основание, за бога?

— Въпросът е съвсем елементарен, Джордж.

— Не знаех, че се занимаваме с елементарни въпроси.

— Искам да знам каква точно е задачата на Алек, нищо повече.

— Да прави точно това, което прави, и това ти е пределно ясно. Да се превърне в поредния житейски неудачник. Изгонен от Службата. И да се държи съответно като озлобен, отмъстителен, лесно съблазним и готов да се продаде човек.

— С каква цел обаче, питам? Какъв е смисълът?

Раздразнението му започва леко да избива. Понечва да ми отвърне, поема дълбоко дъх и подхваща отново:

— На твоя приятел Алек Лиймас му е заповядано да парадирва на воля с всичките гореупоменати лични недостатъци, като целта му е да бъде забелязан от противниковите търсачи на таланти — с известна помощ от внедрения в нашите среди предател или предатели — и да

предложи на пазара значителните си запаси от тайни разузнавателни сведения, към които ние впоследствие ще добавим и известна доза заблуждаващи данни.

— Тоест говорим за най-обикновена контрадезинформационна операция.

— Да, с известни финтифлюшки по нея, но все пак най-обикновена.

— С тази разлика, че според него крайната му цел е да очисти Мунт.

— И е съвсем прав, не смяташ ли? — контрира Смайли на мига, без ни най-малка промяна в тона.

Затова пък ме гледаше бесен през кръглите си очила. По мои предварителни изчисления вече трябваше да сме седнали един срещу друг, а всъщност все още бяхме прави, а аз съм значително по-висок от Джордж. Най-силно обаче ме изненада сухотата в гласа му, която ми напомни за срещата ни в полицейската конспиративна квартира броени часове след като беше сключил фаустовския договор с Мунт.

— Алек Лиймас е професионалист, Питър, какъвто си и ти и какъвто съм и аз. И ако Контрола не го е поканил да прочете дребния шрифт в описанието на задачата му, толкова по-добре и за самия Алек, и за нас двамата. Това предотвратява възможността той да стъпи накриво или да премине на страната на противника. И ако мисията му се окаже успешна по непредвидими от него начини, няма да се чувства излъган. Напротив, ще живее с убеждението, че е изпълнил точно онова, което се е искало от него.

— Но Мунт е *наш*, Джордж! Той е наш агент — той е „Уиндфол“!

— Благодаря за напомнянето. Ханс-Дитер Мунт в действителност е агент на нашата Служба. И като такъв трябва да бъде опазен на всяка цена от всички онези, които правилно го подозират какъв е всъщност и не престават да мечтаят как ще го изправят пред стената и ще заемат неговата длъжност.

— Ами Лиз?

— Елизабет Голд ли? — уточнява, сякаш е забравил името или аз съм го произнесъл грешно. — Елизабет Голд ще бъде подканена да направи точно онова, което ѝ идва най-естествено: да каже истината и

нищо друго, освен истината. Притежаваш ли вече всичката необходима ти информация?

— Не.

— Завиждам ти.

И пак е утро, само че сиво, и по мен се сипе ситен дъждец, докато вземам автобуса от „Долфин Скуеър“. И независимо от подранилата ми поява в Оборите, заварвам седналата Табита да ме чака, безкрайно доволна от неочакваната според нея поява на прага ѝ на купчинка донесения за наблюдения, извършени от Спешъл Бранч — тайната полиция. Табита, естествено, няма никакви гаранции за автентичността им, така че не е сигурна дали някой ден ще може да ги вкара в употреба, но аз в никакъв случай не бива да се раздрънквам, че са у нея. От което, разбира се, заключавам, че тя има свой човек в Спешъл Бранч и че донесенията са абсолютно истински.

— Така че започваме с първия ден на „лайв екшън“-а, с ей това донесение. По нищо не личи *кой* точно е поръчал на Спешъл Бранч да пусне кучетата по следите на Алек. Пише само „По искане от П.К.“. От което съдя, че „пощенска кутия“ е тогавашният полицейски евфемизъм за Цирка. Така ли е?

— Така е.

— А да имаш случайно някаква представа *кой* от П.К. може да е пуснал искането до Спешъл Бранч?

— Междуведомствената, най-вероятно.

— И по-конкретно?

— Всеки може да е. И Бланд, и Альлайн, и Естерхази. Та дори и самият Хейдън. Но най-вероятно човекът е наредил на някой от подчинените си да го пусне, за да не си намокри краката.

— И защо точно Спешъл Бранч да го следи, а не вашите скъпи приятели от контраразузнаването? Това за нормална процедура ли се смята?

— Абсолютно.

— Понеже?

— Понеже двете служби никак не се търпят.

— А прекрасната ни полиция?

— Дразни се и от контраразузнаването, че постоянно ѝ се меси, а и от Цирка — понеже ни смята за надути женчовци, чиято цел в живота е да нарушават законите.

Тя се замисля първо за отговора ми, после за самия мен, но не престава да ме изучава откровено с тъжните си сини очи.

— На моменти си *прекалено* самоуверен. Човек може да си помисли, че притежаваш знания свише. Трябва да се пазим да не създаваме подобно впечатление. В случая търсим младши служител, попаднал в попътната струя на исторически събития. А не някой, който се мъчи да скрие някаква огромна тайна.

* * *

ОТ КОМАНДВАЩ СПЕШЪЛ БРАНЧ ДО П.К.

СТРОГО СЕКРЕТНО, ДА НЕ СЕ РАЗПРОСТРАНЯВА

ОТН.: ОПЕРАЦИЯ „ГАЛАКСИ“

Преди да заемат позиция, служителите ми са проучили дискретно наличните данни за дейността на наблюдаваната двойка по отношение на трудовата им дейност, стил на живот и съжителстване на семейни начала.

И двете лица в момента са заети на пълен работен ден в библиотеката за изследвания на паранормалните явления — частно финансирана институция в Бейсуотър с управител мис Елеанора Крейл — неомъжена, 58-годишна, с ексцентричен вид и маниери, без полицейско досие. Не допускайки, че разговаря с мой служител, мис Крейл е предоставила доброволно следната базисна информация за двете лица:

ВЕНЕРА, която тя нарича „милата ми Лизи“, постъпила като целодневен помощник-библиотекар преди шест месеца и според мис Крейл била добре възпитана,

безупречна в своята точност, интелигентност и лична хигиена, усвоявала професията бързо и с желание, имала хубав почерк и се изразявала „учудващо правилно, като се има предвид произходът ѝ“. Мис Крейл не възразявала против комунистическите ѝ възгледи, които тя ни най-малко не криела, „стига да не ги внася в моята библиотека“.

МАРС, когото тя нарича „неприятния мистър Л“, бил нает на целодневната длъжност втори помощник-библиотекар предвид предстоящото реструктуриране на библиотеката и тя, според собствените ѝ думи, никак не била доволна от него. На два пъти се била оплакала, макар и безрезултатно, от поведението му пред трудовата борса в Бейсуотър. Описала го като нечистоплътен, неучтив, неспазващ определеното за обедна почивка време и „редовно миришещ на алкохолни напитки“. Ужасно се дразнела от навика му да отвърща на забележките ѝ с неразбираем ирландски акцент и не го уволнила още след първата седмица единствено заради застъпването на милата ѝ Лизи (Венера) във връзка с породилото се „нездравословно“ взаимно привличане между двамата въпреки сериозната разлика във възрастта и възгледите им, което според мис Крейл вероятно междувременно е прераснало в пълномащабна интимност. Как иначе да си обясняла факта, че само две седмици след като се били запознали, почнали да се явяват заедно сутрин на работа и че освен това ги била засичала многократно да се държат за ръце, и то не само защото в момента си подавали един на друг книга.

Попитана съвсем между другото от моя служител каква предишна месторабота е посочил Марс, тя отговорила, че според трудовата борса бил „съвсем незначителен банков чиновник“, което според нея обяснявало напълно защо и как банките били изпаднали до днешното си жалко състояние.

Проследяване

Служителите ми решили да започнат проследяването от втория петък на месеца — денят, в който местната организация на Британската комунистическа партия на Голдхок Роуд посрещала гости от цялата левичарска гама в „Одфелоус Хол“ на Голдхок Роуд — след като Венера съвсем скоро преди това била прехвърлила партийното си членство от Кейбъл Стрийт на Голдхок Роуд вследствие на пренасянето си в Бейсуотър. Освен редовните участници в това мероприятие — членове на Социалистическата работническа партия, троцкистката група „Милитант“, Кампанията за ядрено разоръжаване — присъствали и двама представители под прикритие на моята служба — мъж и жена, за да могат да наблюдават и двете тоалетни.

Напускайки библиотеката в 17,30 ч., следената двойка обекти се отбила в пъба „Куинс Армс“ на Бейсуотър Стрийт, където Марс изпил голямо уиски, а Венера — един крушов сайдер „Бейбишам“, след което двамата пристигнали според очакванията в „Одфелоус Хол“ в 19,12 ч., където се провеждала вечер на тема „Мир, но на каква цена?“. В залата, предназначена да побере 508 души, се били събрали приблизително 130 с различен цвят на кожата и обществено положение. Марс и Венера седнали чинно един до друг на последния ред, близо до изхода, като очевидно популярната в тези среди Венера била посрещната от другарите с многобройни усмивки и кимания.

След кратко встъпително изложение от Р. Палме Дът — активист на компартията и журналист, който веднага след това си тръгнал — на трибуната застанали по-неинтересни оратори, последен от които бил Бърт Артър Лоунс — собственик на „Народна бакалница «Лоунс»“ на Бейсуотър Роуд, самозван троцкист, известен на полицията със склонността си да предизвиква стълкновения, сбивания и други подобни инциденти, целящи да причинят нарушения на обществения ред на публични места.

До момента, в който зад микрофона застанал Лоунс, Марс седял намусен и скупаещ, прозявал се, задрямвал и периодически се подкрепял от плоско шише с неизвестно съдържание. Предизвикателната реч на Лоунс обаче го разсънила, както пише моят служител, и той неочаквано вдигнал ръка, за да привлече вниманието на председателстващия събранието Бил Флинт — касиер на партийната организация на Голдхок Роуд, — който, съгласно правилника за провеждане на срещите с външни гости, съответно приканил Марс да съобщи името си, преди да формулира въпрос към говорещия. Стенографските записи на моите служители, направени по време на и след тази среща, не се различават по същество и гласят следното:

Марс [с ирландски акцент съобщава името си]: Библиотекар съм. Искам да ти задам следния въпрос, другарю. Казваш, че не било нужно да се въоръжаваме до зъби срещу съветската заплаха, понеже Съветският съюз никого не заплашвал. Правилно ли съм те разбрал? Да сме се откажели от надпреварата във въоръжаването и да сме изпиели тези пари под формата на бира, доколкото схващам?

[Смях.]

Лоунс: По-прекалено опростяване на въпроса май не съм чувал, другарю. Но да допуснем, че е така, щом настояваш. Е, и?

Марс: В същото време обаче заявяваш, че ако трябва да сме нащрек и да се пазим от някой враг, то този враг е Америка. Американският империализъм. Американският капитализъм. Американската агресия. Или пак ще кажеш, че опростявам излишно нещата?

Лоунс: Да чуем точния ти въпрос, другарю?

Марс: Ами той е съвсем прост, другарю. Не следва ли в такъв случай да се въоръжаваме до зъби срещу американската заплаха, щом тъкмо от нея трябва да се боим?

Отговорът на Лоунс се изгубил сред избухналия смях, гневни дюдюкания и слаби аплодисменти. Марс и Венера излизат през задната врата. Отвън на тротоара между двамата видимо възниква оживена препирня. Бързо обаче потушават различията си и хванати за ръка, се отправят към автобусната спирка, като спират няколкократно да се прегърнат.

Допълнение

При сравняване на съответните им записки, двама от служителите ми установиха, че всеки един е отбелязал самостоятелно присъствието на един и същи добре облечен, среден на ръст трийсетгодишен мъж с начупени светли коси и женствена външност, който напуснал събранието незабавно след излизането на двамата, последвал ги до автобусната спирка и се качил на същия автобус, само че седнал на долния му етаж, за разлика от двамата, които се качили горе, за да може Марс да пуши. След като двамата слезли, слязло и въпросното лице, вървяло подире им до жилищната им кооперация, изчакало запалването на лампата на третия етаж и едва тогава влязло в телефонна кабина. Тъй като служителите ми нямаха заповед да проследяват допълнителни обекти, не е правен опит да се идентифицират самоличността и адресът на лицето.

* * *

— Генералният замисъл, значи, действа. Горските зверове почват да подушват завързаната ти коза. Доказателство за което е и нашият добре облечен, среден на ръст трийсетгодишен мъж с женствена външност, така ли?

— Козата не е моя, а на Контрола.

— Но не е на Смайли?

— В замисъла да пласираме Алек сред опозицията Смайли свиреше втора цигулка.

— Каквото всъщност беше и желанието му?

— Предполагам.

Усещам появата на нова Табита. Или на истинската Табита, която вече показва нокти.

— Този рапорт беше ли ти известен отпреди?

— Само бях чувал за него. Най-същественото.

— Тук, в тази сграда ли? Заедно с колегите, притежаващи допуск до „Уиндфол“?

— Да.

— Настъпила е, значи, всеобща радост. Ура, хвърлената стръв е поета.

— Горе-долу.

— Не си особено убеден. Ти лично не изпитваше ли поне мъничко притеснения по повод тази операция? Не ти ли се искаше да се откачиш от нея, но не виждаше по кой начин?

— Не. Нещата вървяха според плана. Операцията се развиваше нормално. Не съм имал повод да се притеснявам.

Тя май се нареди да се усъмни в изказването ми, но се отказа.

— А пък това тук е направо върхът — казва и побутва към мен следващото донесение.

* * *

ОТ КОМАНДВАЩ СПЕШЪЛ БРАНЧ ДО П.К. СТРОГО СЕКРЕТНО, ДА НЕ СЕ
РАЗПРОСТРАНЯВА

ОТН.: ОПЕРАЦИЯ „ГАЛАКСИ“. РАПОРТ № 6. НЕПРОВОКИРАНО НАПАДЕНИЕ СРЕЩУ
БЪРТ АРТЪР ЛОУНС, СОБСТВЕНИК НА „НАРОДНА БАКАЛНИЦА «ЛОУНС»“ —
НАХОДЯЩА СЕ НА БЕЙСУОТЪР РОУД КООПЕРАЦИЯ — СЪСТОЯЛО СЕ В 17,45 Ч. НА
21.IV. 1962 Г.

Следващата информация е получена неофициално от свидетели, чието призоваване в съда не се е наложило предвид безспорното естество на случилото се.

Общото впечатление е, че през седмицата преди въпросното нападение Марс започнал да посещава в най-различни часове и в пияно състояние търговския център на Лоунс, под предлог че възнамерява да пазарува за сметка на внасяния ежемесечно на името на Венера личен депозит, до който имал достъп, но всъщност с намерението да влиза в шумни спорове с Лоунс, които водел с предизвикателния си ирландски акцент. На въпросната дата моят служител отбелязва, че Марс напълнил пазарската кошница с голямо количество хранителни продукти, включая и уиски, на приблизителна стойност 45 лири. На въпроса дали ще плати в брой, или от сметката на Венера, Марс отговорил, цитирам: „На кредит, бе, задник! Ти какво друго очакваш, да ти е... м...?“, и други изрази в смисъл, че в качеството си на пълноправен член на гладуващите маси имал пълното право на справедлив дял от световните блага. Отказвайки да се съобрази с направеното от Лоунс предупреждение, че кредитът на Венера е превишен и друг за момента не ѝ се полага, той се отправил към главния изход, понесъл пред себе си пълната догоре кошница с неплатена стока. При което гореупоменатият Лоунс излязъл иззад щанда и с най-категоричен език заповядал на Марс веднага да остави кошницата и незабавно да напусне магазина. Вместо това Марс, без да спори повече, нанесъл поредица от юмручни удари на Лоунс в областта на стомаха и слабините и накрая го ударил с лакът по дясната страна на лицето.

Без да прави и най-малък опит да избяга, докато клиентите пищели, а мисис Лоунс се обаждала на 999, Марс не проявил никакво угризение, а продължил да залива нещастната си жертва с обиди.

Както отбеляза впоследствие един от по-младшите ми служители, самият той бил безкрайно благодарен, че не присъствал на самата сцена, понеже щял да се почувства длъжен да наруши своето прикритие и да се намеси. Освен дето се съмнявал най-откровено, че щяло да е по силите му сам да укроти нападателя.

В случая униформените полицаи се явили своевременно и задържали нападателя, който не оказал съпротива.

* * *

— Моят въпрос следователно е: ти лично знаеше ли предварително, че Алек ще бие горкия мистър Лоунс?

— По принцип, да.

— В смисъл?

— Идеята им беше да се стигне до момент, в който Алек да изгори и последния мост зад гърба си. И като излезе от затвора, да е без пукнат грош и с отрязани пътища за връщане.

— Под „им“ разбираш Контрола и Смайли.

— Да.

— Но изключваш себе си. Нима не става дума за сътворена от теб брилянтна идея, присвоена впоследствие от по-старшите и по-достойните от теб?

— Не.

— Защото мен ме гложди мисълта да не би ти лично да си подкокоросал Алек. Предполагам, че точно това ще твърди противниковата страна. Че си подтикнал бедния си пропаднал приятел към нови дълбини на покварата. Казваш, че не си. Кое е утешително. Същото, предполагам, се отнася и за сумите, които Алек е присвоявал от касата на Цирка. Че и на това са го подучвали други шестима души, а не ти?

— Контрола, най-вероятно.

— Добре. Значи, докато Алек си търси белята по нареждане на началниците, ти се явяваш негов верен приятел, а не някакъв зъл гений. С което Алек би трябвало да е бил наясно, така ли?

— Предполагам, че така е било.

— Ще рече ли това, че Алек е бил също така наясно с твоя допуск до „Уиндфол“?

— Откъде да е бил наясно, по дяволите! Та той и *понятие* си нямаше за „Уиндфол“!

— Да. Добре. Боях се, че ще те докарам до възмущение. Сега смятам да се оттегля, за да поработя върху домашното си, а ти прегледай този тук ужас. Преводът на английски е трагичен. Но същото, доколкото разбирам, можело да се каже и за оригиналния текст. На човек направо да му се доплаче за красноречието на Спешъл Бранч.

ИЗВАДКИ ОТ НЕПУБЛИКУВАНИ ДОСЕГА АРХИВИ НА ЩАЗИ, С ГРИФ ДА НЕ СЕ
ПУБЛИКУВАТ ПРЕДИ 2050 Г., ПОДБРАНИ И ПРЕВЕДЕНИ ОТ „ЗАРА И. ПОТЪР
АСОШИЕТС“ — ДОВЕРЕНИ СЪДЕБНИ УСТНИ И ПИСМЕНИ ПРЕВОДАЧИ — ПО ЗАЯВКА
ОТ АДВОКАТСКА КАНТОРА „СИГРОУВ, ЛЪВ ЕНД БАРНАБАС“ — ЛОНДОН

Обзе ме необясним гняв в мига, в който вратата се затвори подире й. Къде отива тая, дявол да я вземе? Как може така да ме зарязва без предупреждение? Да не хукна да се отчита задъхана на приятелчетата си в бастiona? Това ли е играта й? Пробутват й няколко донесения на Спешъл Бранч и й казват: *я го пробвай как ще реагира на това?* Така ли стават тия работи? Макар да знаех, че тези работи не стават точно така. Уверен бях. Табита беше ангел пазител за всеки поверен й ответник. А благият и тъжен поглед виждаше далеч понапред в сравнение със зрението на Бъни или Лора. В това също не се съмнявах.

* * *

Алек се е облегнал на перваза и се мъчи да гледа през мръсния прозорец. Аз съм заел единствения фотьойл. Намираме се в стая на горния етаж на хотел за търговски пътници, предлагащ почасово наемане на стаи. Обади ми се сутринта на необявения номер в Мерилибоун, запазен специално за агентите: „Ще те чакам в шест в «Дъчес»“. Имаше предвид „Дъчес ъф Олбъни“ на Прийд Стрийт — любим негов пъб в миналото. Измършавял е, със зачервени очи и нервни тикове. Чашата в ръката, с която пие, трепери. Кратки, недоизказани изречения, процедени между паузите.

— Има там едно момиче — казва. — Проклетата комунистка. Но няма как. Поне при нейния произход. Пък и кой днес го е еня кой какъв е?

Задръж. Не задавай въпроси. Нека сам ти каже какво иска.

— Викам му на Контрола: „Не я замесвай“. Но му нямам доверие на това дърто копеле. Никога не знаеш какво е намислил. Съмнявам се, че и самият той знае. — Продължителен оглед на улицата под нас. Продължително съчувствено мълчание от моя страна. — И къде, мама му стара, се е скатал тоя Джордж? — извъръща се обвинително към мен. — Оная вечер имах треп с Контрола на Байоутър Стрийт. Джордж така и не се появи, мътните да го вземат.

— Напоследък Джордж ходи редовно до Берлин — лъжа и подновявам чакането.

Алек е решил да изимитира провлечения поучителен тон на Контрола:

— *От теб искам да ликвидираш Мунт, Алек. В името на добруването на този наш свят. Готов ли си да изпълниш подобна задача, друже?* Как да не съм готов, мамка му? Особено пък след като онова копеле пречука Римек. И изтреби половината от проклетата ми агентурна мрежа. Да не говорим за опита му да очисти и Джордж преди една-две години. Не можем да оставим така тая работа, нали, Пиеро?

— В никакъв случай — съгласявам се от все сърце.

Дали не е доловил някаква фалшива нотка в гласа ми? Той отпива от шишето с уиски и не сменя вперения в мен поглед.

— Ти да не би случайно да я *познаваш*, Пиеро?

— Кой да познавам?

— Момичето ми. Много добре знаеш за кого ти говоря, по дяволите.

— Откъде пък точно нея да познавам, мътните да я вземат. Какви ги дрънкаш, бе, Алек? Стегни се, за бога, човече?

Най-сетне отмества погледа си от мен.

— Както и да е. Разправяше ми за някакъв неин познат. По описанието му реших, че си ти.

Завъртам озадачен глава, свивам рамене, засмивам се. Алек се въръща към своите наблюдения над забързаните под дъжда минувачи по тротоара.

* * *

ОТН: СКАЛЪПЕНИ ОБВИНЕНИЯ СРЕЩУ ДР. ХАНС-ДИТЕР МУНТ ОТ СТРАНА НА
АГЕНТИ ФАШИСТИ ОТ БРИТАНСКОТО РАЗУЗНАВАНЕ. НАРОДНИЯТ СЪД ОНЕВИНЯВА
Х.-Д. МУНТ НАПЪЛНО, ИЗЦЯЛО И ОКОНЧАТЕЛНО. ИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКИТЕ
ШПИОНИ ЛИКВИДИРАНИ ПРИ ОПИТ ЗА БЯГСТВО. ДОКЛАД ПРЕД ПРЕЗИДИУМА НА
ГЕСП НА 28.X.1962 Г.

Ако приемем заседанието на Звездната камара^[1] по делото на Ханс-Дитер Мунт за гавра с правосъдието, още по-кошмарно беше официалното му отразяване. Въведението все едно беше писано от самия Мунт. Нищо чудно и наистина да е било.

Гнусният и покварен антиреволюционен агитатор Лиймас бил известен дегенерат, впиянчен буржоазен опортюнист, мошеник, женкар и престъпник, вманиачен на тема „пари“ и ненавиждащ прогреса.

Подлъгалите се по фалшивите показания на този презрян Юда верни служители на Щази изхождали от най-искрени съображения, поради което не могли да бъдат винени за вкарването на пепелянката в самото сърце на пламенните борци срещу силите на фашисткия империализъм.

Процесът представлявал триумф на социалистическата законност и зов за още по-голяма бдителност срещу интригите на капиталистическите шпиони и провокатори.

Жената с прозвището Елизабет Голд била политически профан с промит от британския Сикрет Сървис мозък, поддръжница на Израел, луднала по по-възрастния си любовник и от заслепение станала неволна участничка в плетените от Запада интриги.

Дори след като самозванецът Лиймас направил пълни признания за престъпленията си, жената на име Голд се заела вероломно да подпомогне бягството му, но заплатила с живота си за своето лицемерие.

В заключение се отправяха поздравления към храбрия страж на демократическия социализъм, който без колебание я прострелял при опита ѝ да избяга.

— А сега, Питър, дай да преразкажем набързо този наистина ужасен процес на нормален английски. Смяташ ли, че ще можем?

— Ами да опитаме.

Тонът ѝ обаче е рязък и целенасочен, а тя се е тръшнала право насреща ми през масата като някой народен комисар.

— Въвеждат, значи, Алек в Звездната камара в качеството му на елитен свидетел в полза на Фидлер, от когото се очаква да оплюе окончателно Мунт. Нали така? При което Фидлер описва пред съда всички измислени парични дири, които водят до прага на Мунт. Нали? И не пести подробности по отношение на престоя на Мунт като псевдодипломат в Англия, през което време, според Фидлер, бил изнуден да мине на наша страна от силите на империалистическите реакционери, тоест Цирка. Следва шокиращият списък с всичките там държавни тайни, които Мунт бил продал за трийсетте си сребърника на западните си господари, и всичко това бива погълнато сладко-сладко от членовете на съдебния трибунал. Докато в един момент?

Благата усмивка отдавна я няма.

— Предполагам, че се явява Лиз — отвърнах неохотно.

— Точно така. Думата взема Лиз и понеже толкова ѝ е акълът, обявява всичко казано до този момент пред съда от нейния възлюбен Алек за пълни глупости. Ти знаеше ли, че тя точно така ще постъпи?

— Разбира се, че не съм знаел! По кой начин съм можел да знам?

— Наистина, откъде ли си можел да знаеш? А случайно да ти направи впечатление коя именно подробност *торпилира* както Лиз, така и самия Алек? Говоря за мига, в който тя споменава името на Джордж Смайли. Най-невинно признава пред Звездната камара, че скоро след тайнственото изчезване на Алек я посетил някой си *Джордж Смайли*, придружен от друг, по-млад от него мъж, и ѝ обяснил, че нейният Алек е изпратен всъщност на славна мисия — за *родината*, по подразбиране — и че всичко щяло да свърши като по ноти. И за да е сигурен, че тя няма да забрави за това посещение, своят Джордж ѝ оставил *визитката* си. Понеже самото име *Смайли* поначало се запомня лесно, да не говорим, че поне донякъде е познато

на Щази. Абсолютно неудачна постъпка от страна на старата хитра лисица Джордж, не мислиш ли?

Изрекох нещо в смисъл, че дори и на Джордж може да му се случи да сгафи от време на време.

— И да не би случайно ти да беше по-младият му спътник?

— Изключено! Как можех да съм аз? Та тя нали ме знаеше като Марсел — забрави ли?

— Кой може да е бил тогава?

— Джим, най-вероятно. Придо. Вече се беше прехвърлил.

— Прехвърлил?

— От Междуведомствената към „Тайни“.

— И имаше достъп до „Уиндфол“?

— Предполагам.

— Само предполагаш ли?

— Имаше достъп.

— Кажи ми тогава нещо друго, ако ти е позволено: когато Алек Лиймас заминаваше със задачата да очука на всяка цена Мунт, кой според него беше анонимният източник, доставящ на Цирка всички онези прекрасни материали от „Уиндфол“?

— Нямам представа. Никога не съм обсъждал този въпрос с него. Контрола може и да му е казал. Но не знам.

— Позволи ми да опитам да ти го формулирам с по-прости думи. В крайна сметка можем ли — прилагайки процеса на елиминиране и въз основа на доловените през годините намеци — да стигнем до следното справедливо заключение, а именно че Алек Лиймас се е отправил на своето последно пътешествие с дълбоко погрешното убеждение, че задачата му е да опази жизненоважния източник Йозеф Фидлер, в името на която е следвало да елиминира ненавистния Ханс-Дитер Мунт?

Чух как гласът ми се повишава, но нямаше начин да го спра.

— Откъде, по дяволите, съм можел да знам какво си е мислил Алек и какво не е? Алек беше оперативен служител на терен. А когато действаш на терен, не ти се полага да мислиш с няколко хода напред. Ти си просто боец в бушуващата Студена война. Поставена ти е задача. Твоят дълг е да я изпълниш!

Алек ли имах предвид? Или по-скоро себе си?

— В такъв случай разчитам на помощта ти да разплета тази заплетена малка главоблъсканица. Ти, П. Гуилъм, си имал допуск до „Уиндфол“. Нали? Част от крайно ограничен кръг хора. Мога ли да продължа? Мога. Алек категорично не е имал допуск. Знаел е само, че съществува източногермански суперизточник — или група от източници — с кодово название „Уиндфол“. И е знаел, че той, тя или те се ръководят от „Тайни операции“. Но е нямал и грам понятие за съществуването на това тук място, където се намираме двамата с теб в момента, нито какво се е крояло в него. Вярно ли е?

— Предполагам.

— В същото време е било налице абсолютно задължителното условие той да *няма* достъп до „Уиндфол“, както ти припяваш от самото начало.

— Е, и? — с моя умрял от преумора тон.

— „Е, и“ това: след като *ти* си имал допуск до „Уиндфол“, а Алек Лиймас е *нямал* допуск до „Уиндфол“, кое точно е онова нещо, което е било известно само на *теб*, но не е трябвало да стига до *Алек*? Или се позоваваме на правото ни да мълчим? Не бих ти го препоръчала. Особено като знам как онези от Общопартийната се канят да те разкъсат. *Или* когато те изправят пред група питомни съдебни заседатели.

* * *

Ето какво му е било на Алек, мисля си: и той е трябвало да защитава някакъв безнадежден случай, който буквално се е разпадал в ръцете му, с тази разлика, че ако днес някой умре, то ще е от старост. Вкопчил съм се така, сякаш животът ми зависи от нея, в огромната незащитима лъжа, която бях обещал да не издам, докато съм жив, и виждам как тежестта на тялото ми я тегли към дъното. Табита обаче не проявява и капка милост.

— Да разгледаме сега нашите чувства. Да се позанимаем с *тях*, след като — открай време съм се убедила — те обясняват нещата много по-ясно от фактите. Ти какво почувства, лично ти, когато чу как горката Лиз изведнъж рипнала и направила на пух и прах целия

вложен от Алек кански труд? А междувременно направила на пух и прах и горкия Фидлер?

— Не съм го чул.

— Моля?

— Не си представяй, че някой е грабнал телефона и ми е казал „Чу ли най-новото за процеса?“. Първото, което стигна до нас, беше краткото съобщение на източногерманската телеграфна агенция. Изобличен предател. Сиреч, Фидлер бил заминал на кино. Висш служител в силите за сигурност напълно оневинен. Тоест Мунт е цъфнал и вързал. После дойде вестта за драматичното бягство на задържаните и обявяването им за общонационално издирване. И едва тогава научихме...

— За разстрела им пред Стената, предполагам?

— Джордж беше там. Джордж го е видял. Не аз.

— И ти какво *почувства*, пак питам? Седейки тук, точно в тази стая, или крачейки нервно насам-натам из нея, или каквото друго помниш, че правеше, докато възприемаше процеждащите се на тънка струйка вести? Последна новина *сега*, последна новина *после*? Малко по малко?

— Как очакваш да съм реагирал, дявол да го вземе? Шампанско ли трябва да съм поръчал? — Правя пауза, насилвайки се да се овладее. — Господи, Исусе, помислих си. Горкото момиче. В каква каша се е озовало. От семейство на бежанци. Влюбена до уши в Алек. Никому злото не мислила. Как можа да се забърка в цялата тази гадост?

— „Да се забърка“ ли рече? Да не искаш да кажеш, че тя е *възнамерявала* да се яви пред съда? Че е *възнамерявала* да спаси нациста и да изпрати на смърт евреина? Това според мен не би било в стила на Лиз. Кой, мислиш, може да я е подтикнал към подобно нещо?

— Никой не я е подтикнувал!

— Тя, горката, изобщо е нямала понятие как така се е озовала в съда. Поканили я да присъства на другарски сбор в слънчевата ГДР, а изведнъж се озовала свидетел срещу своя възлюбен в показен процес. Ти какво *почувства*, когато научи това? Ти лично. И след това, като чу, че са ги разстреляли в подножието на Стената. Уж при опит за бягство. Мъка, предполагам. Ужасна, най-вероятно?

— Разбира се, че беше ужасна.

— За всички ви ли?
— За всички.
— Дори и за Контрола?
— Боя се, че не съм специалист по чувствата на Контрола.

Тъжната ѝ усмивка. Възвърна се.

— А чичо ти Джордж?
— Какво чичо ми Джордж?
— Той как понесе цялата история?
— Не знам.

— Защо не знаеш? — рязко.
— Той изчезна. Усамоти се някъде из Корнуол.
— Защо?

— Да прави дълги разходки, предполагам. Той винаги там ходи.
— За колко време?
— Няколко дни. Максимум седмица.

— А когато се върна? Беше ли се преобразил?

— Джордж не се преобразява. Само си възвръща самообладанието.

— И беше ли си го възвърнал?

— Не сме обсъждали въпроса.

Тя поразмисли върху казаното от мен, но май не ѝ се щеше да изпусна подхванатата тема.

— И *никъде* ли не се усети поне капчица радост? — продължи след още размисъл. — На *другия* фронт, да речем? На *оперативния* фронт... не се ли долови някакво настроение от рода на... „Е, такива съпътстващи щети са неизбежни, трагедия, ужас и така нататък, но важното е, че беше осъществен крайният замисъл.“ Нищо *подобно*, доколкото схващаме?

Нищо не се е променило. Нито мекият ѝ глас, нито кадифената ѝ усмивка. Нещо повече: маниерът ѝ е станал дори още по-благ.

— По-точно въпросът ми към теб е следният: в кой точно момент самият *ти* осъзна, че триумфалното реабилитиране на Мунт *не е* провал, както ви втълпяват, а прикрит преврат в разузнаването? И че Лиз Голд е била неизбежният катализатор, без който превратът е нямало да се осъществи? Питам те предвид собствената ти защита, нали разбираш? Става дума за твоите лични намерения, предварителна

осведоменост и съучастие. Всеки от тези три елемента може да доведе до твоето оневиняване или падение.

Мълчание в памет на загиналите. Нарушено от следния небрежен въпрос, зададен от Табита:

— Знаеш ли какво ми се присъни нощес?

— Откъде, по дяволите, да знам?

— Че извършвам задължителното добросъвестно проучване и че съм нагазила в черновата на онзи безкраен рапорт, който Смайли те е накарал да напишеш, а след това е решил да не разпространява. И се замислих за оня странен швейцарец орнитолог, оказал се служител под прикритие в отдела за вътрешна сигурност на Цирка. След което си зададох въпроса: *защо* не е пожелал Смайли да пусне рапорта ти в обращение? При което се задълбах малко повече в добросъвестното ми проучване, поразрових се, доколкото ми е позволено да се разравям, но да пукна, ако можах да открия дори една дума от когото и да било за провеждана по онова време проверка на мерките за сигурност в Лагер 4. И абсолютно нищичко за някой престарал се оперативен служител под прикритие да е пребивал от бой охраната на Лагер 4. Та не се наложи да ми се яви прозрение свише, за да направя връзката с останалите елементи в историята. Липсата на смъртен акт за Тюлип. Добре, приемаме, че появата на горката жена в страната не е била регистрирана официално, но и че има, макар и малцина, доктори, включително и сътрудничащи на Цирка, които все пак са щели да се съгласят да подпишат един фалшив смъртен акт.

Забил бях гневен поглед в далечината и се напъвах да изглеждам така, сякаш я смятам за полудяла.

— При това положение моят прочит на нещата е следният: Мунт е бил изпратен със задача да убие Тюлип. Успява да я убие, но добрият Господ се оказва не на негова страна и той бива заловен. Джордж го изнудва: или ще шпионираш в наша полза, или... И той започва. Истински рог на изобилие от разкошни разузнавателни данни, който изведнъж заплашва да секне. Понеже Фидлер изглежда се кани да го изпорти. Тук се намесва Контрола с отвратителния си план. Джордж може и да не го е одобрявал, но, както винаги, при Джордж всичко в крайна сметка опира до дълга. Никой не е имал предвид Лиз и Алек да бъдат пратени на смърт. Идеята най-вероятно е споходила самия Мунт: гръмваш вестносеца и спиш спокойно. Дори Контрола не е успял да

прозре появата на този замисъл на хоризонта. Твоят Джордж се оттегля в пенсия и се заклева да се откаже завинаги от шпионажа. Решение, пред което всички се прекланяме, въпреки че не е траяло дълго. Тепърва ще му се наложи да се върне, за да излови Бил Хейдън — идеално изпълнение, Бог да го поживи. А ти през цялото време си плътно на негова страна, за което заслужаваш единствено адмирациите ни.

Не ми идваше наум какво да ѝ отговоря, затова и не ѝ отговорих.

— И за да се завърти ножът във вече зейналата много голяма рана, веднага след като Звездната камара приключва случая, Ханс-Дитер е поканен на съвещание на силите за сигурност в Москва, откъдето дирята му изчезва. Тоест сбогом на всякаква надежда, че някой ден той току-виж успял да навре носа си в Центъра и да ни каже кой е техният човек в Цирка. Предполага се, че Бил Хейдън е успял да го изпревари. Може ли обаче да поговорим още малко за самия *теб*?

Изключено беше да я спра, така че и не направих опит.

— Ако ми бъде позволено да твърдя, че „Уиндфол“ е бил *не* най-големият провал на всички времена, а дяволски хитра операция, породила невероятни количества първокачествени разузнавателни сведения и дерайлирала едва в последната минута, почти не се съмнявам, че Общопартийците ще се тръшнат по гръб и ще навирят лапички: Лиз и Алек ли? Да, несъмнена трагедия, но предвид всеобщото благо, напълно приемлива загуба при възникналите обстоятелства. Печеля ли обаче? Хич даже. Само подсказвам. Понеже не виждам друг начин, по който мога да те защитя. Направо съм убедена, че няма такъв.

Беше започнала да си прибира багажа: очилата, жилетката, книжните носни кърпички, донесенията от Спешъл Бранч, докладите на Щази.

— Казваш ли нещо, душа?

Казал ли съм нещо? И двамата не сме сигурни. Но тя е спряла да прибира нещата си. Държи куфарчето отворено в скута си и ме чака да проговоря. Венчален пръстен на средния пръст. Странно как не съм го видял досега. Кой ли е съпругът ѝ? Вероятно е покойник.

— Виж какво.

— Гледам, душа.

— Да приемем за миг абсурдната ти хипотеза...

— Че дяволски хитрата операция е успяла...?

— Да приемем само *теоретически*, макар аз най-категорично да я отхвърлям... ти наистина ли твърдиш най-сериозно... че ако някой ден се случи невъзможното и на бял свят се появи потвърждаващо я документално доказателство...

— В което сме убедени, че няма да стане, но ако наистина вземе да се появи, ще трябва да е абсолютно непробиваемо...

— Та нима ти искаш да ме убедиш, че при такова невероятно стечение на обстоятелствата обвиненията... съдебното дирене... цялата пукотевица срещу... мен, Джордж, при условие че го намерят, та дори и срещу Службата като цяло... че всичко това ще отпадне?

— Ти ми намери доказателството и остави на мен грижата да ти намеря подходящ съдия. Дори и в този момент лешоядите кръжат над главите ни. Ако не се явиш на заседанието им, Общопартийците ще заподозрат най-лошото и ще предприемат съответните действия. Поисках паспорта ти от Бъни. Говедото не ще да го пусне. Но е готов да удължи престоя ти на „Долфин Скуеър“ при досегашните мизерни условия. Които тепърва ще обсъдим. Утре сутринта по същото време устройва ли те?

— Не може ли да се срещнем в десет?

— Ще се явя точно на секундата — отговори тя, а аз потвърдих, че и от мен може да очаква същото.

[1] Star Chamber (англ.) — специален трибунал, съставен от представители на кралския съвет, олицетворяващ засилването на кралската власт при английския крал Хенри VII (1485–1509). — Б. пр.

↑

Настигне ли те истината, не се прави на герой, ами бягай. Аз обаче си налагам да навляза с бавна походка в „Долфин Скуеър“ и да се кача до конспиративната квартира, в която, вече ми е ясно, няма повече да преспивам. Придърпвам завесите, въздъхвам примирено към телевизора, затварям вратата на спалнята. Вадя френския паспорт от тайника зад инструкцията как да действаме при пожар. Бягството трябва да се предхожда от успокояващ те ритуал. Обличам чисти дрехи. Пускам самообръсначката в джоба на шлифера, оставям всичко друго на място. Слизам в грил-ресторанта, поръчвам си нещо леко за хапване и забивам нос в скучната книга като примирил се с предстоящата самотна вечер човек. Заговарям сервитьорката унгарка, в случай че е длъжна да им докладва. Аз всъщност живея във Франция, обяснявам ѝ, но съм дошъл за делови преговори с цял куп английски адвокати; надали тя може да си представи нещо по-гадно от това, ха-ха. Плащам сметката. Излизам бавно на двора, където дългополи дами на преклонна възраст по бели капели се припичат на двойки по градинските пейки на необичайното за сезона топло слънце. Готов съм да се включа във всеобщия излаз към крайбрежната улица и никога повече да не се върна.

С тази разлика, че до последните две дейности така и не стигам, понеже вече съм забелязал Кристоф, синът на Алек, облегал се лениво в дългия си черен лоден и бомбето сам-самин на пейка на двайсетина метра от мен, метнал небрежно ръка върху облегалката, кръстосал за отмора един едър крак върху другия и заровил — така че да не пропусна да забележа — дясната си ръка в джоба на палтото. Вперил е поглед право в мен и се усмихва — нещо, което не съм го виждал да прави нито като наблюдаващо футболен мач дете, нито като хранещ се с пържола и пържени картофи възрастен. Но усмивката, изглежда, е новост и за него, понеже е придружена с особена белота на лицето, подсилена от чернотата на шапката му, а и самата му усмивка

попримигва като дефектна електрическа крушка, която не е сигурна дали е запалена, или изгасена.

Истината е, че и аз не по-малко от него се чувствам като в небрано лозе. Обзела ме е някаква умора, за която подозирам, че е всъщност страх. Ами ако не му обърна внимание? Ако само му махна весело с ръка и продължа замисленото мое бягство? Тогава той ще тръгне подире ми. Ще вдигне голяма патърдия. Защото и той следва някакъв свой план, ама отде да знам какъв точно?

Болезнено бледата усмивка не престава да примигва. Долната му челюст потръпва особено, сякаш не може да я овладее. Ами ако в действителност е счупил дясната си ръка? Да не би затова да я е напъхал така неловко в джоба на палтото? Не проявява никакво намерение да се изправи. Насочвам се към него под следящите ме погледи на седналите дами с белите капели. Двамата сме единствените мъже в целия двор, а ексцентричната, да не кажа гаргантюанска фигура на Кристоф на практика си е присвоила цялата сцена. Какво общо мога да имам с него, чудят се те. Същото се питам и аз. Спирам отпреде му. Нищо по него не помръдва. Никаква разлика с бронзовите скулптури на известни хора от рода на Чърчил и Рузвелт, изобразени седнали на разни обществени места — същата влажна кожа, същата неубедителна усмивка.

Но за разлика от другите статуи, тази оживява бавно: сваля кръстосания крак, с високо вдигнато дясно рамо и с все още напъхана в джоба на палтото дясна ръка отмества едрото тяло, за да ми направи място да седна от лявата му страна. Оказва се, че наистина е болезнено блед и че челюстта му потръпва — ту се усмихва, ту гримасничи, — а втренченият му поглед е трескав.

— Кой ти каза къде да ме намериш, Кристоф? — питам с всичката възможна ведрост в гласа, а у мен се заражда неизвестно откъде хрумналата ми идея, че са го ориентирали Бъни или Лора, а защо не и Табита, със задачата да склучи тайно споразумение между Службата и онези, които я съдят.

— Спомних си — разтяга се усмивката със замечтана гордост. — Разполагам с гениална памет, разбираш ли? Най-големият мозък в цялата шибана Германия. Нали след като похапнахме онзи път ти ме прати на майната си гъзина. Добре де, не бяха точно това думите ти. Но аз тогава те оставих. Събрах се с приятели. Попушихме,

пошмъркахме, заслушах се. И какво, мислиш, чувам? Можеш ли да познаеш?

Завъртам глава. И аз съм се засмял.

— Татко. Чувам татко си. Бащиния ми глас. По време на една от разходките ни в двора на затвора. Аз излеждам присъда, а той, като примерен баща, какъвто винаги си е бил, се старае да навакса за продължителното си отсъствие. Така че ми говори за себе си, забавлява ме, разправя ми какво е станало през всичките години, през които сме били разделени, та да съм бил в течение. Какво значело да си шпионин. Какви специални хора сте били вие, шпионите, и колко сте предани. Но и какви непослушници сте били. И знаеш ли какво още ми разправи? Разказа ми за „Худ Хаус“. Чието име буквално означавало „Разбойнически дом“. И как редовно сте се майтапели на тази тема. Че Циркът държал куп смотани конспиративни квартири не къде да е, а в кооперация, която се казвала „Разбойнически дом“. Там са ни наврели, понеже и ние сме си живи разбойници, вика. — Усмивката му преминава в намръщено негодувание. — Ти даваш ли си сметка, че лайнената ви Служба те е регистрирала на този адрес под собственото ти име, да му се не види? П. Гуилъм. Страхотни мерки за сигурност, няма що! Това *известно* ли ти е изобщо? — настоява да знае.

Не, нямах представа. Но и не се учудих, макар да би следвало, че в продължение на повече от половин век Службата не беше счела за необходимо да промени навиците си.

— Каж ми сега и за какво си дошъл? — попитах го, изнервен от усмивката, която той май не успяваше да снее от лицето си.

— За да те убия, Пиеро — обясни ми той без никакво повишаване или промяна в гласа. — Да ти пръсна шибаната глава. Тряс. И край с теб.

— Тука ли? — попитах. — Пред всичките тези хора? И как?

С полуавтоматичен пистолет „Валтер ПЗ8“ — същият онзи, който току-що бе извадил от десния джоб на палтото и сега размахваше пред очите на околните; върна го в джоба едва след като ми даде достатъчно време да му се порадвам, но не го пусна, а в тон с най-здравите традиции на гангстерските филми насочи дулото му право в мен през диплите на палтото. Не ми е писано да знам дали изобщо се впечатлиха от тази сценка дамите с белите капели. Дали не

решиха, че ни снимат в някой филм. Или че сме просто глупави пораснали момченца, които си играят с детски пистолет.

— Господи, Боже мой! — за пръв път в живота си използвах съзнателно това възклицание. — Това пък откъде го взе?

Въпросът ми го подразни и усмивката му угасна.

— Ти какво си мислиш? Че нямам връзки с тукашната мафия ли? Че не познавам хора, които да ми услужат с *такъв* пистолет? — заяде се, щракайки с пръстите на свободната си ръка под носа ми.

Изразът „да ми услужат“ ме накара да се озърна инстинктивно, да не би законният собственик да е в непосредствена близост, тъй като не можех да си представя подобна услуга в дългосрочен план: и именно в хода на озъртането погледът ми се спря случайно върху ремонтираното в няколко цвята волво, паркирано върху двойната жълта линия точно срещу извеждащата на крайбрежната улица арка; а едновременно с това — и върху плешивия й шофьор, стиснал с две ръце волана и вперил право напред съсредоточения си поглед.

— И каква конкретна причина имаш да ме убиваш, Кристоф? — постарах се да му задам въпроса със същия небрежно любопитен тон. — Предал съм вече офертата ти на силните на деня, ако точно това те притеснява — излъгах го за всеки случай. — Още умуват върху нея. Счетоводителите на Нейно Величество не изръсват току-така милионите евро.

— Бил съм най-хубавото нещо в гадния му скапан живот. Точно това бяха думите му.

Процедено тихо, между стиснати зъби.

— Никога не съм се съмнявал в обичта му към теб — рекох.

— А ти си го убил. Излъгал си баща ми и си го убил. Твоя приятел и мой татко.

— Това изобщо не е вярно, Кристоф. Баща ти и Лиза Голд не са били убити нито от мен, нито от друг служител на Цирка. Уби ги Ханс-Дитер Мунт от Щази.

— Повдига ми се от цялата ви шпионска пасмина. Вие не лекувате злото, ами сте самото шибано зло. Чекиджии мръсни! Играете чекиджийските си игри, като си представяте, че сте най-големите пичове във вселената. А сте едни нищожества, чуваш ли ме? Живеете в своя шибан мрак, понеже не ви стиска да си подадете

носовете на шибаната дневна светлина! Включително и самият той. Лично ми го каза.

— Наистина ли? Кога?

— В затвора, мамицата му, къде другаде? В първия ми пандиз. За деца. Извратеняци, наркомани и аз. *Търси те един човек, Кристоф. Разправя, че бил най-добрият ти приятел.* Щракат ми белезниците и ме водят. Оказва се баща ми. Чуй какво ще ти кажа, вика ми. Ти си изгубена кауза и нито аз, нито някой друг може да ти помогне с нещо, мамка му. Обаче Алек Лиймас обича сина си, да не си посмял да забравиш това, копеле с копеле. Нещо да кажеш?

— Нямам какво.

— Ставай тогава, да ти го начукам. Тръгвай. Насам. Под арката. Като всички други. Ха си се опитал да се бъзикаш с мен, ха съм те надупчил.

Изправям се. Тръгвам към арката. Той върви подире ми, дясната ръка не излиза от джоба му, пистолетът си остава насочен към мен през плата. За подобни случаи съществуват определени ходове: да се извърнеш рязко и да го изпраскаш с лакът, докато не е успял да натисне спусъка. Това го тренирахме в Сарат с водни пистолети и в повечето случаи струйката вода прелиташе покрай теб и намокряше тепиха. Днешният пистолет обаче не е воден, нито ние сме в Сарат. Кристоф ме следва на метър и нещо — идеалната позиция на добре обучения стрелец.

Минаваме под арката. Плешивият в многоцветното волво все още стиска здраво геврека и не ни удостоява и с капка внимание, когато минаваме край него, понеже е прекалено зает да гледа право през предното стъкло. Нима Кристоф възнамерява да ми предложи прословутата „разходка с кола“, преди да сложи край на мъките ми? В такъв случай шансовете ми да му се отскубна ще са най-големи в мига, в който тръгне да ме натиква във волвото. И това съм го правил преди сума ти години: счупих ръката на едного с вратата, докато ме буташе към задната седалка.

Пред нас минават коли и в двете посоки, та се налага да изчакаме пролука в движението, преди да пресечем, а аз разсъждавам дали ще ми се удаде възможност да се сбора с него и в най-лошия случай да го бутна под някоя идваща кола. Вече сме на отсрещния тротоар, а аз не преставам да умувам. Минаваме и покрай волвото, без Кристоф и

плешивият шофьор да си разменят и една дума или знак, така че почвам да си мисля дали пък не съм се заблудил и двамата всъщност да нямат никаква връзка един с друг, а онзи, който е услужил на Кристоф с валтера, сега да си седи някъде — в Хакни, да речем — и да играе на карти с колегите си мафиоти.

Стоим на крайбрежната, застанал съм с лице към високия около метър и половина зидан парапет, пред мен тече реката, а на отсрещния бряг са светлините на Ламбет; вече се смрачава, въздухът не е започнал да изстива, появява се приятен бриз, доста големи плавателни съдове се изнизват покрай нас, а аз съм положил длани върху парапета, стоя с гръб към него и се надявам той да се приближи достатъчно, че да му изляза с номера с водния пистолет, обаче нито усещам присъствието му, нито го чувам да говори.

Извързвам се бавно, разперил широко ръце, за да ги вижда, и установявам, че стои на два метра от мен и че ръката му е все още в джоба. Диша накъсано и дълбоко, широкото му бледо лице е влажно и лъщи в полумрака. Минувачите се изнизват покрай нас, но никой не минава помежду ни. Нещо им подсказва, че е по-добре да ни заобикалят. И по-точно казано, подсеща ги нещо в едрата фигура на Кристоф, в палтото и бомбето. Той пак ли размахва пистолета, или засега го държи в джоба си? Още ли е заел гангстерската си стойка? В този сравнително късен час на деня ми хрумва мисълта, че човек се облича по неговия начин само ако иска да внуши страх; а човек иска да внушава страх само защото и той се бои от нещо, и именно тази мисъл ми дава смелостта да го предизвикам.

— Хайде стреляй, Кристоф — казвам в момента, в който забързано ни подминава двойка на средна възраст. — Стреляй, щом затова си дошъл. Какво значение има още една година за човек на моята възраст? Мигновената чиста смърт е далеч повече за предпочитане. Стреляй, че после да можеш до края на живота си да се поздравяваш за стореното, докато гниеш зад решетките. Така и така си виждал как старци мрат в пандизите. Стани и ти един от тях.

Гръбните ми мускули вече се гърчат, някакъв пулс дъни в ушите ми, но не ме питайте от собствената ми глава ли произхожда, или чувам боботенето на минаваща баржа. Устата ми е пресъхнала от всичките приказки, а изглежда и зрението ми е помътняло, понеже чак

след време си давам сметка, че Кристоф всъщност се е привел току до мен през парапета, повръща и хлипа от болка и гняв.

Протягам ръка през гърба му и изтеглям дясната му ръка от джоба. А когато установявам, че е празна, бъркам и изваждам оръжието, след което го запокитвам с всичка сила в реката, но не чувам отведен звук. Опрял е ръце върху парапета и е забол главата си в лактите. Пребърквам и другия му джоб, да не би случайно да е взел за самочувствие и резервен пълнител, и се оказвам прав. Едва успявам и това да хвърля в реката, когато плешивкото от многоцветното волво, който, за разлика от Кристоф, се оказва съвсем дребен и полуизмършавял на вид човек, го хваща изотзад през кръста и се опитва да го дръпне, но така и не сполучва.

С общи усилия успяваме да отлепим Кристоф от парапета и пак с общи усилия го довличаме някак си до волвото. А той точно тогава започва да вие. Посягам към дръжката на предната врата, но бойният ми другар вече е отворил задната. Със съвместни усилия го набутваме и захлопваме вратата подире му, което поприглушава, но не прекъсва воя му. Волвото се отдалечава. Стоя съвсем сам на тротоара. Бавно и полека усещам завръщането на уличното движение и околните шумове. Жив съм. Махвам на едно такси и казвам на шофьора да ме закара до Британския музей.

* * *

Първо павираната алея. След нея — вонящият на изгнил боклук частен паркинг. Следван от шестте ниски, незаклучващи се двукрилни портички: нашата е последната вдясно. И да е кънтял в ушите ми воят на Кристоф, аз отказвам да го чуя. Пантата на портичката изскърцва. Нея няма как да не я чуя. Скърца си открай време, независимо от това, колко често я смазваме. Ако имаме предварителна уговорка с Контрола, че ще идва, оставяме портичката отворена, за да си спестим киселите забележки на стария дявол, че появата му се оповестявала с чинелен трясък. Плочки от блед йоркски пясъчник, положени лично от нас двамата с Мендел. С посята от нас във фугите трева. И нашата къщичка за птици. Всяка птичка е добре дошла. Три стъпала до

кухненската врата, през чието стъкло ме следи неподвижната сянка на Мили Макрейг и с вдигната ръка ми забранява да вляза.

Стоим в опряната в стената импровизирана градинска барака, побрала кофите ѝ за боклука и останките от дамското ѝ колело, изхвърлено от къщата от Лора, завито с брезент, със свалени за по-голяма сигурност колела. Разговаряме под сурдинка. Вероятно винаги така сме си говорили. От кухненския прозорец ни наблюдава секретната котка.

— Нямам представа къде какво са монтирали, Питър — споделя тя. — Но вече нямам доверие на телефона. Не че преди това съм имала, реално погледнато. И на стените си нямам доверие. Нямам представа с какво разполагат в днешно време, нито къде може да са го пъхнали.

— Нали чу какво ми каза Табита по отношение на доказателствата?

— Отчасти. Колкото ми е нужно.

— Пазиш ли още всичко, което ти поверихме? Оригиналните показания, кореспонденцията и другото, което Джордж ти беше възложил да скриеш?

— Лично преснех всичко на микроточки. И лично го укрих.

— Къде?

— В моята градина. В моята къщичка за птици. В техните касети. В напоени с масло парцали. В това тук — посочва останките от велосипеда ѝ. — Тия, днешните, не знаят как да *търсят*, Питър. Никой не ги е *обучил* как се извършва обиск — добавя с възмущение.

— Включително и разговорът на Джордж с „Уиндфол“ в Лагер 4? Интервюто, с което го завербува? Сделката помежду им?

— И него. Включено е в колекцията ми от грамофонни плочи с класическа музика. Прехвърлено специално за мен от Оливър Мендел. Пускам си ги от време на време. За да чуя гласа на Джордж. Не съм престанала да обичам този негов глас. Ти женен ли си изобщо, Питър?

— Стига ми фермата с животните. А ти с кого живееш, Мили?

— Със спомените ми. И със Създателя. Новото ръководство ми даде срок до понеделник да съм напуснала. Няма да ги карам да ме чакат.

— Къде смяташ да отидеш?

— Да умра, Питър. И теб те чака същото. Сестра ми живее в Абърдийн. Но ако за тях си дошъл, Питър, не си прави илюзиите, че ще ти ги дам.

— Дори в името на всеобщото благо?

— Всеобщо благо не съществува, освен с благословията на Джордж. И никога не е съществувало.

— А самият той къде е?

— Нямам представа. А и да имах, пак нямаше да ти кажа. Знам само със сигурност, че е жив. По картичките, които получавам за рождения ми ден и за Коледа. Никога не ме пропуска. И винаги ги праща до сестра ми, никога на тукашния адрес, от съображения за сигурност. Както винаги.

— Ако ми се наложи да го намеря, към кого ще ме посъветваш да се обърна? Все някой трябва да знае, Мили. И човекът със сигурност ти е известен.

— Джим, вероятно. Ако прецени, че трябва да ти каже.

— На кой номер мога да го намеря?

— Джим не ползва телефон. Поне оттогава.

— Но нали още си е на същото място?

— Доколкото знам.

И без дума повече да каже, тя сграбчва със злите си кокалести ръце раменете ми и ме възнаграждава с еднократна строга целувка от запечатаните ѝ устни.

* * *

До вечерта успях да се добера до Рединг и намерих подслон в евтин хотел до гарата, в който никой не те пита как се казваш. Ако до този момент не са разкрили отсъствието ми от „Долфин Скуеър“, липсата ми ще бъде забелязана първо от Табита, но в десет сутринта, а не в девет. Така че каквато и олелия да предстои, надали ще я вдигнат преди обяд. Закусих най-спокойно, купих си билет до Ексетър и прекарах прав в коридора на претъпкания влак чак до Тонтън. Прекосих паркинга и се насочих към покрайнините на града, където се размотавах, докато се здрачи.

Не бях виждал дори за миг Джим Придо, откакто Контрола го изпрати на неуспешната му мисия в Чехословакия, която му докара куршум в гърба и безсънното внимание на чешкия екип мъчители. По рождение и двамата с него сме мелези: но Джим е отчасти чех, отчасти нормандец, а не бретонец като мен. Сравненията спираха дотук. У Джим доминираше славянската кръв. На младини бил куриер на чешката Съпротива и от нейно име режел немски гърла. Това, че беше получил образованието си в Кеймбридж, не означаваше в никакъв случай, че университетът го е и укротил. При постъпването му в Цирка дори инструкторите по бойни изкуства в Сарат се бяха научили да се пазят от него.

Таксито ме остави на главния портал, чиято тинестозелена табела провъзгласяваше, че вече приемат и момичета. Отправих се по неподдържаната криволичеца автомобилна алея към достолепната в миналото главна сграда, обградена от ниски панелни постройки. Лавирайки между дупките, подминах игрището, полурухналата беседка, служеща за подслон на играчите на крикет, две къщурки за общите работници и стадо гривести понита, пуснати да пасат в кошарата им. Приблжиха се две момчета на велосипеди, по-едрото праметнало през гръб цигулка, а по-дребното — виолончело. Махнах им да спрат.

— Търся мистър Придо — рекох. А те се спогледаха в недоумение. — Преподава чужди езици, доколкото ми е известно. Или поне това е правил в миналото.

По-едрото момче завъртя глава и понечи да тръгне.

— Да не търсите случайно *Джим*? — попита по-малкия. — Куция старец. Живее в каравана долу в ямата. Учител по избираем френски и ръгби на началните класове.

— И къде по-точно е тази яма?

— Минаваш отляво на училищната сграда и вървиш надолу по пътеката, докато стигнеш един стар алвис. Трябва да вървя, че сме закъснели.

Минах отляво. Момченца и момиченца седяха приведени над чинове под бяло неонов осветление. Непосредствено след сградата ме очакваше шпалир от временни класни стаи. Пътека водеше към борова горичка, пред която се виждаха очертанията на покрит с чергило стар автомобил, а редом с него и каравана с една-единствена светлина зад

завеската на прозорчето. Отвътре се носеха звуците на Малер. На почукването ми се отзова вбесен мъжки глас:

— Изчезвай, бе, момче! Fous-moi la raix! Виж в речника какво означава.

Заобиколих към закритото със завеска прозорче, извадих химикалка от джоба и изчуках върху стъклото позивната ми, после го изчаках да прибере пистолета, ако вече го беше извадил, понеже с такива като Джим човек не бива да рискува.

* * *

Полуизпита бутилка сливова на масата. Джим вади втора чаша и спря грамофона. На парафиновата лампа прорязаното от бръчки лице ми се струва разкривено от болка и старост, а сакатият му гръб е опрян върху мизерната тапицерия. Изтезаваните са отделна порода. Можеш — и то трудно — да си представиш къде са били, но никога не знаеш с какъв точно душевен багаж са се върнали.

— Скапа се това проклето училище — излайва през изблик на трескав смях Джим. — Търсгуд, така се казваше директорът. С най-нормална сваятна жена. И две деца. А накрая да се окаже с обратна резба — обяви Джим с преигран присмех. — Да вземе да фъсне посред нощ с готвача от училищния стол. И с всички събрани пари за таксите. Май накъм Нова Зеландия или нещо от тоя род. Малката сума, която остави, не стигаше за заплатите на даскалите дори и за до края на седмицата. Да му се неначудиш на акъла. И аз какво? — Долива през смях чашите ни. — Не мога да зарежа децата посред учебната година. Предстоят изпити. Мачове на училищния отбор. Награждаване на проявилите си. Бръкнах се за пенсията, плюс малкото парици, дето ми дадоха заради отнесения бой. Неколцина родители също се включиха. Джордж ме свърза с негов познат банкер. Е, как да ме изхвърлят от училището след всичките тези грижи? — Отпива и се взира в мен над ръба на чашата. — Да не сте решили пак да ме засилвате да гоня Михаля по чешко? Както са тръгнали да се сдушват наново с Москва.

— Налага ми се да се видя по спешност с Джордж — казвам.

Известно време нищо не се случва. От притъмняващия външен свят — само шумоленето на дърветата и мученето на крави. А пред

мен — разкривеното тяло на Джим, подпряно неподвижно в стената на малката каравана, и гледащите ме изпитателно славянски очи изпод рунтавите му черни вежди.

— Добре че беше Джордж през всичките години оттогава. Погрижи се за пенсията и надбавките на своя някогашен агент — нещо, което не всеки одобрява. Честно казано, не съм убеден, че е приплакал да те види. Ще трябва да го попитам първо.

— И как смяташ да осъществиш това?

— Той, Джордж, изобщо не е роден за света на шпионажа, да знаеш. И досега се чудя как изобщо оцеля. Да поеме всичко върху себе си. Не се прави така в нашия занаят. Не бива да поемаш чуждите мъки така, сякаш са и твои. Особено ако държиш да останеш в него. А мен ако ме питаш, и оная проклетница жена му има голяма вина за всичко. Какво, по дяволите, си беше наумила тя? — възмущава се и пак се умълчава, гримасничейки, сякаш ме предизвиква да отговоря на въпроса му.

Джим обаче поначало не си падаше по жените, така че нямаше какво да му река, без да намеся и името на неговия покорител и бивш любовник Бил Хейдън, който лично го беше вербувал за Цирка, а след това го предаде на господарите си, като междувременно, за собствено легендиране, почна да спи и с жената на Смайли.

— А и той с всичката му вманиаченост не по кой да е, ами по *Карла* — продължава да се жалва Джим на тема „Смайли“. — Онова коварно копеле от московския Център завербувал всичките им дълбоко внедрени агенти срещу нас.

Най-виден сред които беше Бил Хейдън, можеше да добави, стига да се насилеше да изговори името на човека, чийто врат се разправяше, че бил прекършил със собствените си голи ръце, докато Хейдън гниел в Сарат в очакване да го пуснат да върви в Москва при предстояща размяна на заловени агенти.

— И какво прави старият Джордж, след като в един момент увещава Карла да се прехвърли на Запад? Напипва слабото му място, обработва го, за което шапка му свалям. Измъква всичко, което онзи знае. Дава му ново име и му намира работа в Южна Америка. Да преподава русистика на латиносите. Създава му нова биография. Какво ли не прави за него. А само след година оня проклетник да вземе да се застреля и да разбие сърцето на Джордж. Това пък как било станало?

„Какво те прихваща, бе, Джордж, *разправям* му. Чисто и просто Карла се е гръмнал. Да върви на майната си.“ Но точно там е проблемът на Джордж: не може да не оглежда нещата и от двете страни. И тъкмо това го съсипа.

Изпъшква от болка или неодобрение и сипва още по една сливова.

— Ти да не би да бягаш? — пита ме.

— Бягам.

— Във Франция ли?

— Да.

— С какъв паспорт?

— Британски.

— От Службата още ли не са те обявили за издирване?

— Не знам. Но разчитам да не са още.

— Най-сигурно е през Саутхамптън. Гледай да не привличаш внимание и вземи някой обеден ферибот, когато има най-много пътници.

— Благодаря. И аз точно така смятам да постъпя.

— Да не би нещо във връзка с *Тюлип*, а? Да не си се разровил пак в *тая* история? — свива той юмрук и го засилва към устата си, сякаш иска да прогони с удар непоносимия спомен.

— С цялата операция „Уиндфол“ са се захванали. Че и мощна парламентарна анкета са назначили да забие ножа си в Цирка. И в отсъствието на Джордж мен са ме нарочили за злодея в пиесата.

Думите още излизаха от устата ми, когато той изтресе масата с юмрука си така, че чашите се раздрънчаха.

— Е, точно това пък няма *нищо* общо с Джордж, мама му стара! Нея я пречука оня гад Мунт! И останалите той изби! И Алек, и момичето му!

— Да, но как точно да кажем всичко това пред съда, Джим. Обвиняват ме в какво ли не. И теб биха те поставили на топа на устата, ако успеят да изровят и твоето име от архивите. Тъкмо затова ми е нужен по спешност Джордж. — А след като той *нищо* не казва: — Та как мога да се свържа с него?

— Не можеш.

— А ти как го правиш?

И пак гневно мълчание.

— От телефонни кабинни, щом държиш да знаеш. Но не от близките. От тях бягам като дявол от тамян. Освен дето никога не ги повтарям. И всеки път се уговаряме предварително за следващия трейф.

— Ти ли го търсиш, или той теб?

— Зависи.

— Той винаги ли отговаря на един и същ номер?

— Възможно е.

— Стационарен ли е?

— Допускам.

— Значи, знаеш къде можеш да го намериш, така ли?

Той грабва от купчината до лакътя му една ученическа тетрадка и откъсва от нея празен лист. Подавам му молив.

— Колегиенгебойде Драй^[1] — диктува си напевно той. — Библиотека. Жена на име Фрида. Това стига ли ти? — И след като ми подава листа, се обляга назад със затворени очи в очакване да си тръгна и да го оставя на мира.

* * *

Нямах обаче никакво намерение да хващам пълен с пътници обеден ферибот от Саутхамптън. Нито беше вярно това, че пътувам с британски паспорт. Никак не ми беше приятно да го лъжа, но с такива като Джим човек не бива да рискува.

Хванах ранен утринен полет от Бристол до „Льо Бурже“. Още със слизането по стълбичката в главата ми нахлуха спомени за Тюлип: *тогава за последно те видях жива; точно тук ти обещах, че скоро ще сте пак заедно с Густав; а пък тук се молах да се извърнеш и да ме погледнеш, но ти така и не го направи.*

От Париж хванах влака за Базел. Докато стигна до Фрайбург, в съзнанието ми изплава и всичкият онзи гняв и озадаченост, които бях потискал през многобройните дни пред инквизицията. Кой, ако не Джордж Смайли, е виновен за това, че цял живот дългът ми ме е принуждавал да лицемеря. Да не би аз да бях дал идеята да се сприятелявам с Лиз Голд? Аз ли бях предложил да излъжем Алек — „завързаната ни коза“, както се беше изразила Табита — и да го

гледаме после как стъпва право в капана, който Джордж беше заложил за Мунт?

Е, дойде все пак моментът, в който ще можем да си разчистим сметките. И сега държа да ми отговориш прямо на няколко трудни въпроса от рода на следния: Ти, Джордж, умишлено ли се стремеше да потиснеш вродената ми човечност, или и аз се оказах случайно поредната съпътстваща жертва? Или: А как стои въпросът с *твоята* човечност и защо ѝ се налагаше да е вечно втора цигулка, подчинена на някаква висша, по-абстрактна кауза, която, дори някога да съм успявал да я доловя, вече напълно ми убягва?

Или другояче казано: до каква степен според теб можем да се абстрахираме в името на свободата от човешките си чувства, преди да сме се лишили окончателно и от човешината, и от свободата си? Да не би всъщност да ни е мъчила онази неизлечима английска болест, принуждавала ни да участваме в световната игра, след като сме престанали да сме световни играчи?

Библиотеката на Колегиенгебойде Драй, обясни ми доста енергично обслужващата рецепцията любезна дама на име Фрида, се помещавала в сградата на отсрещната страна на двора — вдясно, след като изляза през главния вход. Но нямала надпис „Библиотека“, понеже не била толкова библиотека, колкото дълга и тиха читалня, запазена за гостуващите учени.

И бих ли бил така любезен да се съобразявам с правилото за съблюдаване на пълна тишина?

* * *

Нямам представа дали Джим беше успял по някакъв начин да предупреди Джордж, че ще го посети, или Джордж просто беше усетил присъствието ми. Но го заварих седнал с гръб към мен зад осеяно с книжа бюро пред еркерен прозорец, който му осигуряваше нужната светлина за четене, а когато пожелаеше — и изглед към съседните хълмове и гори. Доколкото успях да забележа, в залата нямаше друг човек; виждаше се единствено редица обковани с ламперия ниши с бюра и празни удобни столове. Заобиколих така, че да попадна в полезрението му. И понеже Джордж поначало винаги ми е изглеждал

по-стар, отколкото е в действителност, с облекчение установих, че не ме очакваше никаква неприятна изненада. Все същият Джордж, но видимо настигнал най-сетне привидната си възраст; затова пък се стреснах, след като за пръв път през живота си го видях по червен пуловер и яркочълт панталон от рипсено кадифе, вместо във вечния му провиснал отвсякъде костюм. Изражението му, което в отпуснатото състояние беше, както винаги, като на тъжен бухал, изведнъж грейна и той скочи радостно да ме посрещне, сграбчвайки с двете си ръце десницата ми.

— Ти какво толкова си се зачел тука? — питам, колкото да кажа нещо, но с понижен глас, за да спазя правилото за пазене на тишина.

— О, драги мой, хич и не питай. Одъртял шпионин търси да открие извечната истина. Безобразно млад ми изглеждаш, Питър. Да не би пак да си се отдал на обичайните си лудории?

В същото време прибира книгите и листата и ги набутва в някакво шкафче. По стар навик се впускам да му помогна.

И тъй като мястото не е никак подходящо за конфронтацията, която съм му замислил, решавам вместо това да го попитам как е Ан.

— *Добре* е, Питър, благодаря. Да. *Много* е добре, най-общо казано... — допълва, докато заключва шкафчето и прибира ключето в джоба си. — Гостува ми понякога. Правим разходки. Из Шварцвалд. Е, не като някогашните ни маратони, признавам си. Но все пак се разхождаме.

Провежданият полушепнешком разговор помежду ни се прекратява при появата на възрастната жена, която с трудност сменя чантичката от рамото си, намества книгите по бюрото, окачва очилата за четене първо на едното си ухо, после на другото, и с шумна въздишка се настанява в нейната си ниша. Имам чувството, че тъкмо тази нейна въздишка подкопа и последните останки от моята решимост.

* * *

Седнали сме в спартанската ергенска квартира на Джордж, от която се разкрива гледка към целия град. Не познавам по-добър слушател от него. Дребното му тяло изпада в нещо като летаргия.

Дългите му мигли се затварят наполовина. И нищо не се променя в изражението му — няма да се намръщи, няма да кимне, дори вежда няма да повдигне, докато не свършиш. А след като си свършил — в което се убеждава, като ти поиска допълнително обяснение във връзка с отделна дреболия, която си пропуснал или позамазал — пак никаква проява на изненада, ни най-малък израз на одобрение или на противното. Затова се изненадвам толкова силно, когато след продължителния ми, изморителен и прекалено подробен разказ — докато навън вече е почнало да се смрачава и градът под краката ни се изгубва постепенно в диплите на леката вечерна мъгла, през която само тук-там пробива по някоя и друга светлина — той с буен изблик на енергия придърпва завесите, така че да закрийт изгледа, и дава израз на такъв необуздан бяс, какъвто друг път не съм чувал от него.

— Ама че *страхливци*. Какви *абсолютни страхливци*. В пъкъла да горят дано, Питър. Карън ли каза, че ѝ е името? Незабавно ще я потърся тази Карън. Дано се съгласи да я посетя и да ѝ поговоря. Но май ще е по-добре да ѝ предложи самолетен билет до тук, ако е съгласна. А и Кристоф, ако възнамерява да разговаря с мен, сега му е времето. — И след донякъде изнервяща пауза: — Разбира се, и Густав. Казваш, че вече били назначили дата за изслушването? Ще внесе показания под клетва. Ще се закълна във верността им. И ще им се предложи като свидетел, готов да разкрие цялата истина. В който съд поискат.

— Нямах и капка представа за тези неща — продължава Смайли със същия бесен тон. — Нищичко. Нито ме е търсил някой, нито ме е осведомявал. Независимо че дори и след оттеглянето ми останах изключително откриваем — подчертава, без да обяснява обаче от какво се е оттеглил. — А и *Оборите*, казваш? — не престава да се възмущава. — Мислех, че отдавна са ги затворили. При напускането ми от Цирка върнах пълномощното си на правистите. И понятие нямам какво е последвало. Нищо, очевидно. Това, парламентарни анкети? Това, съдебни дела? Ни дума, ни стон. Защо ли? Ще ти кажа защо. Защото не са искали тези неща да стигнат до ушите ми. Прекалено висок пост във властта имах, за да съм им по вкуса. Представяш ли си какво иначе би се получило? Бивш началник на „Тайни операции“ изправен на съд? Признава, че е пожертвал опитен агент и невинна жена в името на кауза, която светът надали вече помни? И всичко това

планирано и одобрено лично от шефа на разузнаването? Днешните ни господари едва ли биха преглътнали подобно нещо. Свещеният образ на нашата Служба не бива да бъде опетнен по никакъв начин. Боже милостиви. Дума да няма, че моментално ще разпоредя на Мили Макрейг да предостави на разположение всички книжа и всичко друго, което ѝ предадохме навремето за съхранение — продължи Смайли с по-спокоен тон. — Мен споменът за „Уиндфол“ ме преследва и до днес. И ще ме преследва, докато съм жив. За всичко съм виновен единствено аз. Разчитах на безскрупулността на Мунт, но го подцених. Не очаквах да се поддаде на изкушението да очука всички свидетели.

— Един момент, Джордж — възразявам му. — Нали операция „Уиндфол“ се ръководеше от Контрола. Ти просто изпълняваше неговите разпореждания.

— Кое то, боя се, е далеч по-големият ми грях. Ще ти е удобно ли да преспиш на дивана, Питър?

— Имам вече запазена стая в Базел, Джордж. Никак не е далеч. Смятам утре рано да хвана парижкия влак.

Това си беше чиста лъжа и ми се струва, че той се досети.

— Последният влак за Базел е в единайсет и десет. Поне вечеря да ти предложи, преди да си тръгнеш?

По залегнали дълбоко в мен причини, с които няхах сила да се боря, бях решил да му спестя историята с несполучливия опит на Кристоф да ме убие, а още по-малко пък да му цитирам гневното изказване на баща му Алек против Службата, която иначе толкова обичаше. Но въпреки премълчаното, идеше ми да възприема последвалите думи на Джордж като отговор на заключителните изводи на Кристоф:

— Ние, Питър, не бяхме лишени от милост. *Никога* не сме страдали от безсърдечие. Напротив, именно ние притежавахме по-голямата жалост. Е, може да е била и неуместна на моменти. Със сигурност беше безсмислена. Днес си даваме сметка за това. Макар тогава да не го съзнавахме.

И за пръв път, откакто го помня, си позволи да положи длан върху рамото ми, при все че мигновено я отдръпна, сякаш се беше изгорил.

— Но *ти* си я съзнавал, Питър! Не можеш да ме убедиш в противното. Ти с твоето добро сърце. Иначе нямаше да тръгнеш да

търсиш горкото момче Густав. Постъпка, за която ти се възхищавах. От чувство за вярност към Густав, за вярност към бедната му майка. Убеден съм, че много тежко си преживял загубата ѝ.

Не подозирах, че знае за нескопосания ми опит да предложи помощта си на Густав, и въпреки това не се изненадах особено. Точно такъв беше останал Джордж в спомените ми: вечно загрижен за слабостите на останалите, но стоически отказващ да признае собствените си.

— Как е твоята Катрин?

— О, много е добре, благодаря.

— Тя нали син имаше? И той ли е добре?

— Дъщеря има. И тя е добре.

Нима беше забравил, че Изабел е момиче? Или Густав не му беше излязъл още от акъла?

* * *

Старовремски хан от времето на дилижансите, в близост до катедралата. Ловни трофеи върху черна ламперия. Или открай време е на това място, или е бил заравнен със земята през бомбардировките и са го възстановили според някогашните гравюри. Днешният специалитет на заведението е сърнешко в гювече. Джордж го препоръчва, особено с баденското им вино. Да, все още живея във Франция, Джордж. Той е доволен от думите ми. А той за постоянно ли се е преместил във Фрайбург, питам? Колебае се. Засега само временно, Питър. Но не било ясно колко ще трае това „временно“. И едва тогава, сякаш мисълта току-що го е споходила, макар да подозирам, че я е таил, откакто му се явих:

— Доколкото усещам, ти дойде с намерението да ме обвиниш в нещо, Питър. Не съм ли прав? — И докато аз, на свой ред, също се колебая: — Заради нещата, които вършихме ли? Или защо изобщо сме ги вършили? — пита ме с възможно най-благ тон. — Или защо аз най-вече ги върших, което е същността на въпроса. Ти беше най-обикновен пехотинец. От *теб* не се искаше да питаш защо слънцето изгрява всяка сутрин.

Можех да възразя на това му изказване, но не желяех да прекъсвам потока на мислите му.

— В името на световния мир, каквото и да означава това. Да. Да, разбира се. „Такава борба за мир ще падне, че скоро камък върху камък няма да остане“, както казваха нашите руски приятели. — Помълча, после още по-бойко подхвана: — Или пък беше в прослава на капитализма? Опазил ни Господ. Или на християнството? Пак да ни опази Господ.

Глътка вино, озадачена усмивка — не толкова към мен, колкото към себе си.

— Значи, трябва да е било в името на Англия, тогава? — продължи Джордж. — Имаше такова нещо, поне до някое време. Но чия Англия? Коя от всичките Англии? Онази, която е съвсем сама и не е част от нищо ли? Аз съм европейец, Питър. И ако съм имал някаква мисия, ако съм се борел за нещо извън пряката ни борба с врага, именно за Европа съм се борел. Ако съм проявявал безсърдечност, ще е било безсърдечност в името на Европа. Ако съм носел в себе си някакъв непостижим идеал, то ще е било идеалът да изведем Европа от обхваналия я мрак към новата ера на разума. И до днес го нося у себе си.

Мълчание. По-дълбоко и по-продължително от всички мълчания в живота ми, дори и в най-трудните моменти. Със замръзнали контури на лицето, с наклонено напред чело и спуснати размазани клепачи. Показалец посяга разсеяно към мостчето на очилата, да се убеди, че са си на мястото. И тръсване на главата, като да прогони явилния се кошмар, след което следва усмивка.

— Извинявай, Питър. Нещо се разфилософствах. Гарата е на десет минути пеша оттук. Ще ми позволиш ли да те изпратя?

[1] Kollegiengebäude Drei (нем.) — Университетско крило три — сградата, в която се помещават факултетите по хуманитарните науки на университета във Фрайбург. — Б. пр. ↑

Пиша всичко това седнал зад бюрото си във фермата в Ле Дьоз-Еглиз. Описаните дотук събития се случиха много отдавна, но за мен си остават не по-малко реални, отколкото и онази саксия с бегониите на перваза на прозореца, или бащините ми медали, които греят от махагоновата им витринка. Катрин се е сдобила с компютър. И разправя, че напредвала сериозно. Нощес се любихме, но в обятията ми всъщност беше Тюлип.

Не съм прекратил разходките си до моето тайно място. Помагам си с бастуна. Трудно ми е, но се справям. Ако Оноре е успял да ме изпревари, заварвам го кацнал върху обичайната скала, стиснал между нозете си голяма плоска бутилка със сайдер. Миналата пролет двамата ходихме с автобуса до Лориан и по негово настояване минахме по пристанищната част, където навремето мама ме водеше да гледам отплаващите на изток огромни кораби. Днес целият район е обезобразен от чудовищните укрепления, които немците построили, за да крият подводниците си. Бомбардировачите на съюзническите сили се оказали безсилни срещу бетона, но затова пък успели да разрушат целия град до основи. Така че високите колкото шестетажни сгради бункери си стоят и до днес, не по-малко вечни от пирамидите.

Чудех се защо Оноре ме е довел точно тук до момента, в който той внезапно спря и с гневен жест ми ги посочи.

— Онова мръсно копеле ги е снабдявало с цимента — изрече възмутено с хриптящия си бретонски глас.

„Копеле“? Но след секунда вдявам. Има предвид покойния си баща, разбира се, обесен за колаборационизъм с немците. Надява се да ме е шокирал, но е благодарен, че не е успял.

В неделя падна първият сняг за годината. Говедата се измъчват от това, че сме ги затворили. Изабел е вече голямо момиче. Вчера, като я заговорих, ми се усмихна право в очите. Смятаме, че все някой ден ще ми и проговори. А ето че виждам как по хълма се катери жълтата камионетка на мосю Дьо Женерал. Може би ми носи писмо от Англия.

БЛАГОДАРНОСТИ

Ще ми се най-искрено да благодаря на Тео и Мари Пол Гилу за това, че тъй щедро и образователно ме запознаха с Южен Бретан; на Анке Ертнер както за неуморните ѝ справки за миналото на Източен и Западен Берлин през шейсетте години на миналия век, така и за безценните късчета от личните ѝ спомени; на невероятния планинар Юрген Швемле за уточняването на маршрута, по който Алек Лиймас и Тюлип са избягали от Източен Берлин в Прага и за превеждането ми по него; на безпогрешния ни шофьор Дарин Дамянов, благодарение на когото пътуването ни по заснежените пътища се превърна в двойно удоволствие. Дълга също така благодарности и на Йорг Дризелман, Джон Стиър и Шефен Лайде от берлинския Щази-музей за индивидуалния тур, който ми организираха в това царство на мрака и за личното ми печатче *Petschaft*, което ми подариха. И накрая — специалната ми признателност към Филип Сандс, чието око на юрист и писателски опит ме ориентираха сред целия гъсталак от парламентарни комисии, съдебни и извънсъдебни дирения. Точните преценки дължа на него. Ако някъде съм допуснал грешка, тя е изцяло моя.

Джон льо Каре

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.